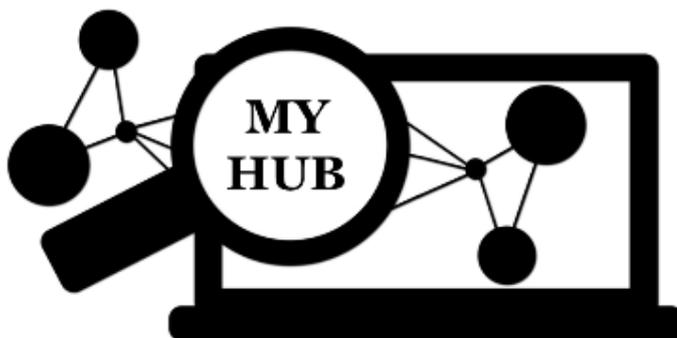

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Πώς να ενισχύσετε την εφαρμογή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς στα γενικά σχολεία

Project: MyHUB – a one-stop-shop on inclusion practices, tools, resources and methods for the pedagogical staff at formal and non-formal educational institutions.

604454-EPP-1-2018-1-LV EPPKA3-IPI-SOC-IN

Σεπτέμβριος 2020

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών, και η Επιτροπή δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν. Erasmus+

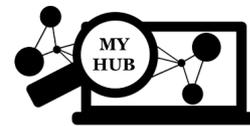

Table of Contents

Πρόλογος.....	6
Εισαγωγή.....	8
Σύντομη περιγραφή του έργου	9
Περιγραφή του σκοπού του Εγχειριδίου και του περιεχομένου	9
Ισότητα και εφαρμογή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς	10
Σε παγκόσμιο επίπεδο	11
Σε επίπεδο ΕΕ	15
Λεττονία	Error! Bookmark not defined.
Βουλγαρία	Error! Bookmark not defined.
Βέλγιο (Φλαμανδοί)	27
Κύπρος	39
Η τρέχουσα κατάσταση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς στις χώρες εταίρους	44
Εισαγωγή.....	44
Latvia	46
Bulgaria.....	49
Belgium.....	54
Belgium level.....	55
Flanders level.....	55
Κύπρος	56
Η τρέχουσα κατάσταση της Εκπαίδευσης Χωρίς Αποκλεισμούς στην Κύπρο.....	56
Ικανότητες και στάσεις του διδακτικού προσωπικού για την προώθηση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς	61
Εισαγωγή.....	61

Latvia	63
Bulgaria.....	65
Belgium.....	69
Κύπρος	73
Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και παιδιά με αναπηρίες	73
Ένταξη έναντι Ενσωμάτωσης.....	76
Συνέχιση της επαγγελματικής ανάπτυξης προς την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς	78
Available trainings in Latvia	78
Available trainings in Bulgaria	97
Available trainings in Belgium.....	98
Διαθέσιμα εκπαιδευτικά προγράμματα στην Κύπρο	99
Επαγγελματική Ανάπτυξη στην Κύπρο.....	99
Τύποι σεμιναρίων που προσφέρονται από το CPI.....	100
Τι σημαίνει - περιεκτική διδασκαλία στην πράξη; (Συνεργασία εκμάθησης από ομοτίμους - πώς μπορεί να εφαρμοστεί στην τάξη, υπό ποιες συνθήκες, ρυθμίσεις περιβάλλοντος κ.λπ.)	107
Εισαγωγή	107
Latvia	107
Κύπρος	108
Διδασκαλία χωρίς αποκλεισμούς στην πράξη.....	109
Belgium.....	112
Theory – Universal design for learning	113
Practice.....	114
Tools as used in Flanders	115
Examples	117
Bulgaria.....	117

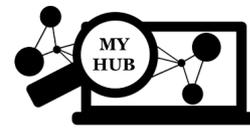
Αποτελεσματικό και καινοτόμο υλικό μελέτης που υποστηρίζει την εφαρμογή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και ο τρόπος δημιουργίας τους	121
Latvia	121
Bulgaria.....	125
Belgium.....	127
Books	128
Online platforms	130
STICORDI.....	131
ADIBIB	133
WAI-NOT!	134
KlasCement.....	134
Κύπρος	135
Συμμετοχή των ΤΠΕ στη διδασκαλία / μάθηση του 21 ^{ου} αιώνα (Σοβαρά παιχνίδια, Ρομποτική μεσολάβηση) για την προώθηση της μάθησης για μαθητές με ειδικές ανάγκες	139
Εισαγωγή στη διδασκαλία / μάθηση χωρίς αποκλεισμούς του 21 ^{ου} αιώνα	139
Μεθοδολογίες.....	142
Learning 3.0	144
Individual Educational Plan Examples – Belgium	145
Dyslexia	147
ADHD (Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder)	148
Autism.....	153
Dyscalculia	155
Dysphasia	157
NLD (Nonverbal Learning Disabilities).....	160
Socio-Motor Development (ASD)	162
Problems with Rhythm, Tempo in the Classroom	166

Dictation	167
Performance Anxiety	168
Lesson Plan Examples – Bulgaria	169
Lesson 1 (Mathematics)	169
Lesson 2 (Digital competences)	171
Lesson 3 (Bulgarian language and literature)	172
Lesson Plan Examples - Latvia	174
Lesson 1 (Electricity, preschool)	174
Lesson 2 (English, 5th grade)	176
Lesson 3 (English, 1st grade)	183
Παραδείγματα Σχεδίου Μαθήματος - Κύπρος	187
Μάθημα 1 (Μαθηματικά για προσχολική ηλικία)	187
Μάθημα 2 (Φωνολογική Επίγνωση)	192
Μάθημα 3 (Προσωπική υγιεινή)	197
Σοβαρά Παιχνίδια (Serious Games)	201
Ρομποτικά παιχνίδια	204
Παραδείγματα	234
Διαφορετικές προσεγγίσεις και λύσεις	236
Latvia	236
Bulgaria	246
Belgium	253
Κύπρος	255
Πώς μπορούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι διαδικτυακές εκστρατείες να προωθήσουν την ευαισθητοποίηση για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς	259
Latvia	259
Bulgaria	261

Belgium.....	266
Κύπρος.....	270
Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς στην Κύπρο.....	271
Ο δρόμος προς την Εκπαίδευση Χωρίς Αποκλεισμούς (Road to Inclusive Education)	272
Προκλήσεις ανά χώρα.....	275
Latvia.....	275
Bulgaria.....	276
Belgium - Flanders (see M-Decree section for extensive reporting).....	277
Κύπρος.....	280
Επίλογος.....	284
About contributors.....	286
Latvia.....	286
Cyprus.....	288
Bulgaria.....	288
Belgium.....	290

Πρόλογος

Καθηγήτρια Linda Daniela

Η προέλευση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς μπορεί να εντοπιστεί στις προσπάθειες ένταξης ατόμων με ειδικές ανάγκες στην εκπαίδευση στη Σκανδιναβία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ιαπωνία τη δεκαετία του 1970, αλλά τα αποτελέσματα έδειξαν ότι μια τέτοια ένταξη προσφέρει ευκαιρίες για τη βελτίωση των επιτευγμάτων για μαθητές με ήπιες αναπηρίες ενώ εκείνοι με σοβαρές αναπηρίες αντιμετώπισαν ακόμα μεγαλύτερη διάκριση. Με την πάροδο του χρόνου, συνήχθη το συμπέρασμα ότι η απλή ένταξη δεν είναι η λέξη κλειδί για την υποστήριξη μαθητών με ειδικές ανάγκες, επομένως χρειάστηκαν κι άλλες λύσεις.

Το επόμενο ορόσημο είναι το 1994, όταν εκπρόσωποι 92 χωρών και 25 διεθνών οργανισμών στο Παγκόσμιο Συνέδριο για την Ειδική Αγωγή στη Σαλαμάνκα (Ισπανία) ενέκριναν μια νέα δήλωση για την εκπαίδευση όλων των παιδιών με ειδικές ανάγκες, η οποία ζητούσε η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς να συμπεριληφθεί ως κανόνας και όπου η κατευθυντήρια αρχή είναι τα συνηθισμένα σχολεία να φιλοξενούν όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από τη φυσική, διανοητική, κοινωνική, συναισθηματική, γλωσσική ή άλλη τους κατάσταση.

Παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει 26 χρόνια από την έγκριση της δήλωσης της Σαλαμάνκα, πρέπει να αναγνωριστεί ότι δεν θεωρούνται πάντοτε δεδομένες όλες οι καταστάσεις και τα πλαίσια και εξακολουθούν να υπάρχουν χώρες όπου η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς ορίζεται μόνο σε πολιτικά έγγραφα αλλά όχι σε μια κοινή πρακτική. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια αυτών των 26 ετών, ο κόσμος έχει συσσωρεύσει πλούσια εμπειρία στην εφαρμογή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και στην οργάνωση διαφόρων δραστηριοτήτων για να εξασφαλίσει την πρόσβαση στην εκπαίδευση για κάθε άτομο.

Στο έργο MyHUB – ένα ενιαίο κατάστημα για πρακτικές ένταξης, εργαλεία, πόρους και μεθόδους για το παιδαγωγικό προσωπικό σε επίσημα και μη τυπικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι συμμετέχοντες έχουν δεσμευτεί να συγκεντρώσουν μια ποικιλία καλών πρακτικών στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για να διασφαλιστεί η μετατροπή της γνώσης μέσω του δανεισμού της αρχής που αναπτύχθηκε από την Gita Steiner-Khamsi, όπου χρειάζονται διαφορετικές διαστάσεις για να μοιραστούν καλές πρακτικές μεταξύ διαφορετικών χωρών, μεταξύ διαφορετικών εκπαιδευτικών επιπέδων και μεταξύ ατόμων με διαφορετικές ειδικές ανάγκες.

Αυτό το εγχειρίδιο είναι το αποτέλεσμα ενός έργου, το οποίο έχει συγκεντρώσει πληροφορίες σχετικά με τις αρχές της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και την κατάσταση στις χώρες του έργου. Θα είναι χρήσιμο για τους εκπαιδευτικούς που είναι πρόθυμοι να δημιουργήσουν ένα μαθησιακό περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, για τους γονείς που επιθυμούν να κατανοήσουν τις αρχές της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και για άλλους ενδιαφερόμενους στην εκπαίδευση.

Karel Van Isacker

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες καθιστά πολύ σαφές ότι η (συνεχιζόμενη) ύπαρξη ειδικής αγωγής είναι αντίθετη με τις αρχές αυτής της Σύμβασης. Εξ ου και εφαρμόστηκε το M-διάταγμα. Δυστυχώς, φοβάμαι ότι αυτή η πίεση στη σταδιακή κατάργηση της ειδικής αγωγής οδήγησε στο «δικαίωμα των γονέων να έχουν το παιδί τους στη γενική εκπαίδευση (αν είναι δυνατόν) για να κάνει μαθήματα», το οποίο προφανώς έχουμε μετατοπίσει σε «υποχρέωση των γονέων να το κάνουν αυτό, εκτός και αν κάτι πάει πραγματικά στραβά». Αυτό δεν είναι το σωστό σημείο εκκίνησης.

Εισαγωγή

Συγγραφείς: Zanda Rubene (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία)

Οι προκλήσεις που τίθενται από την εφαρμογή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς είναι ένα από τα τρέχοντα καθήκοντα επαγγελματικής δραστηριότητας για εκπαιδευτικούς, καθηγητές πανεπιστημίων και υπεύθυνους για την εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο εξωτερικό. Παρά τις αποφασιστικές προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας για ένταξη, ορισμένες χώρες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες και εμπόδια στην απόκτηση ποιοτικής εκπαίδευσης για το κράτος προνοίας των παιδιών και των νέων στη χώρα.

Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει ότι η ανάγκη εφαρμογής της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς δεν μειώνει την ανάγκη για μι συστημική προσέγγιση για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού που προκαλείται από εμπόδια στην εκπαίδευση.

Ωστόσο, η ένταξη δεν είναι μόνο θέμα του εκπαιδευτικού συστήματος: η ένταξη είναι, στην ουσία, ένας δείκτης του εκδημοκρατισμού της κοινωνίας. Η στάση του κοινού απέναντι στην ένταξη καταδεικνύει το επίπεδο ανοχής ως σημαντική αξία μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Οι στάσεις απέναντι στην ένταξη υπογραμμίζουν επίσης την αξία της κοινωνίας των πολιτών, όπως η κοινωνική ιδιοκτησία και η αναγνώριση.

Ο καθένας έχει την ανάγκη να αισθάνεται ότι είναι μέρος της κοινωνίας, να αισθάνεται αναγνώριση και συμπερίληψη στην κοινωνική κοινότητα, αλλά για να ασκήσει το δικαίωμα όλων των ανθρώπων στην αναγνώριση και συμπερίληψη, είναι φυσικό να απαιτεί την ικανότητα του κάθε ατόμου να γίνεται ανεκτή και την ανοχή της διαφορετικότητας στην κοινωνία. Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ένας δείκτης της έλλειψης αίσθησης του ανήκειν και της αναγνώρισης ενός συγκεκριμένου μέρους της κοινωνίας, καθώς και της έλλειψης ανοχής εκ μέρους άλλων μελών της κοινωνίας. Η ένταξη είναι ένα πολύπλοκο κοινωνικό έργο και ο ρόλος της εκπαίδευσης στην αντιμετώπισή του είναι αναμφισβήτητα σημαντικός.

Σύντομη περιγραφή του έργου

Το έργο θα μειώσει τα εμπόδια στην ένταξη μέσω της ενεργού συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών και άλλων ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένης της ενεργού συμμετοχής των υπεύθυνων για τη χάραξη πολιτικής, των μελών της τοπικής κοινότητας, όπως πολιτικοί και θρησκευτικοί ηγέτες, τοπικοί εκπαιδευτικοί και μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Η επιτυχία της δημιουργίας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς ως κλειδί για την ίδρυση κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς εξαρτάται από τη συμφωνία μεταξύ όλων των σχετικών εταίρων σχετικά με ένα κοινό όραμα που υποστηρίζεται από μια σειρά συγκεκριμένων μέτρων που πρέπει να ληφθούν για την υλοποίηση αυτού του οράματος.

Η πορεία προς την ένταξη είναι σταδιακή και πρέπει να βασίζεται σε σαφώς διαρθρωμένες αρχές που αντιμετωπίζουν την ανάπτυξη σε ολόκληρο το σύστημα και τις πολυ-εκπαιδευτικές τομεακές προσεγγίσεις που περιλαμβάνουν όλα τα επίπεδα της κοινωνίας.

Περιγραφή του σκοπού του Εγχειριδίου και του περιεχομένου

Αυτό το εγχειρίδιο θα εξοπλίσει τους πρεσβευτές της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς με τις απαραίτητες γνώσεις, πόρους και στρατηγικές που θα τους επιτρέψουν να ενσωματώσουν και να υποστηρίξουν την εφαρμογή πρακτικών εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς.

Οι χρήστες στόχοι:

- Παιδαγωγικό προσωπικό σε ιδρύματα και σχολεία της πρώιμης παιδικής ηλικίας: εκπαιδευτικοί, εκπαιδευτές, διευθυντές, καθηγητές πόρων
- Κοινωνικοί και νεαροί εργαζόμενοι
- Μη κυβερνητικοί οργανισμοί
- Εκπαιδευτικοί σχεδιαστές / υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής – τοπικές εκπαιδευτικές αρχές, δημοτικές υπηρεσίες σχετικά με τις πολιτικές εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς, αντίστοιχα τμήματα στο Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών, Υπουργείο Νεολαίας και Αθλητισμού κ.λπ.

Ισότητα και εφαρμογή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς

Συγγραφείς: Dita Nimante (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία) και Karel Van Isacker (PhoenixKM, Βέλγιο)

Ισότητα σημαίνει να διασφαλίσουμε ότι όλοι έχουν πρόσβαση στις ίδιες ευκαιρίες. Στην εκπαίδευση, η εκπαιδευτική ισότητα σημαίνει ότι ο καθένας έχει πρόσβαση στις ίδιες ποιοτικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Δεδομένου ότι η εκπαίδευση θεωρείται το μέσο μετασχηματισμού της ζωής των παιδιών, επιτρέποντας την ανοδική κοινωνικοοικονομική κινητικότητα και το κλειδί για την αποφυγή της φτώχειας, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η πρόσβαση στην εκπαίδευση και η εγγραφή στο σχολείο για όλα τα παιδιά. Η εκπαιδευτική ισότητα πρέπει να παρέχεται με την ενίσχυση των εκπαιδευτικών συστημάτων, των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των τάξεων λαμβάνοντας υπόψη τη μεγάλη ποικιλία των χαρακτηριστικών και αναγκών των παιδιών και παρέχοντας εκπαίδευση για όλους.

Η εκπαίδευση για όλους είναι το θεμέλιο της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς. Η Δήλωση της UNESCO Σαλαμάνκα¹ του 1994 αναγνώρισε τη σημασία της εργασίας προς τα «σχολεία για όλους» - ιδρύματα που περιλαμβάνουν όλους, γιορτάζουν τις διαφορές, υποστηρίζουν τη μάθηση και ανταποκρίνονται στις ατομικές ανάγκες. Όπως δηλώθηκε στη Δήλωση της Σαλαμάνκα «Η εκπαίδευση για όλους σημαίνει αποτελεσματικά ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ, ιδιαίτερα εκείνους που είναι πιο ευάλωτοι και έχουν μεγαλύτερη ανάγκη»². Ήταν μια νέα κατεύθυνση για την εκπαίδευση ειδικών αναγκών, διασφαλίζοντας ότι τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχουν το ίδιο δικαίωμα στην εκπαίδευση να μαθαίνουν στα συνηθισμένα σχολεία μαζί με τα αδέρφια τους.

Η επιτυχία της δημιουργίας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς ως κλειδί για τη δημιουργία κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς εξαρτάται από τη συμφωνία μεταξύ όλων των σχετικών εταίρων σχετικά με ένα κοινό όραμα που θα υποστηρίζεται από μια σειρά συγκεκριμένων μέτρων που πρέπει να ληφθούν για την υλοποίηση αυτού του οράματος. Η πορεία προς την

¹ UNESCO. (1994). Η Δήλωση της Σαλαμάνκα και το πλαίσιο δράσης για την ειδική εκπαίδευση. UNESCO.

² UNESCO. (1994). Η Δήλωση της Σαλαμάνκα και το πλαίσιο δράσης για την ειδική εκπαίδευση. UNESCO. Σελίδα 4.

ένταξη είναι σταδιακή και πρέπει να βασίζεται σε σαφώς διαρθρωμένες αρχές που αντιμετωπίζουν την ανάπτυξη σε ολόκληρο το σύστημα και τις πολυ-εκπαιδευτικές τομεακές προσεγγίσεις που εμπλέκουν όλα τα επίπεδα της κοινωνίας. Τα εμπόδια για την ένταξη μπορούν να μειωθούν μέσω της ενεργού συνεργασίας μεταξύ των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής, του εκπαιδευτικού προσωπικού και άλλων ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένης της ενεργού συμμετοχής των μελών της τοπικής κοινότητας, όπως πολιτικού και θρησκευτικοί ηγέτες, τοπικοί εκπαιδευτικοί και τα μέσα ενημέρωσης.

Σε παγκόσμιο επίπεδο

Συγγραφείς: Dita Nimante (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία) και Karel Van Isacker (PhoenixKM, Βέλγιο)

Η εκπαίδευση αναγνωρίστηκε ως ανθρώπινο δικαίωμα στο άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ το 1948³. Το 1960, η «Σύμβαση κατά της διάκρισης»⁴ της UNESCO δήλωσε ότι οι διακρίσεις στην εκπαίδευση είναι παραβίαση των δικαιωμάτων που αναφέρονται στην «Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων». Στο άρθρο 1, η διάκριση εξηγήθηκε ως οποιαδήποτε «διάκριση, αποκλεισμός, περιορισμός ή προτίμηση, η οποία, με βάση τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία, την πολιτική ή άλλη γνώμη, την εθνική ή κοινωνική προέλευση, την οικονομική κατάσταση ή τη γέννηση, έχει το σκοπό ή αποτέλεσμα της ακύρωσης ή της εξασθένησης της ισότητας μεταχείρισης στην εκπαίδευση». Αν και η αναπηρία δεν συμπεριλήφθηκε στη «Σύμβαση κατά των διακρίσεων» ως χαρακτηριστικό που θα οδηγούσε σε οποιαδήποτε μορφή διάκρισης, τα επόμενα χρόνια η αναπηρία αναγνωρίστηκε διεθνώς ως πιθανός λόγος για διακρίσεις στη εκπαίδευση, δήλωσε ότι το δικαίωμα στην εκπαίδευση είναι για όλα τα

³ Ηνωμένα Έθνη. (1948). Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf

⁴ UNESCO (1960). *Σύμβαση κατά των Διακρίσεων*. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=12949&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

παιδιά. Στο «Παγκόσμιο Συνέδριο για την Εκπαίδευση για Όλους» του Jomtien του 1990⁵, διασφαλίστηκε ότι υπάρχει δικαίωμα για όλους στην εκπαίδευση ανεξάρτητα από την ατομική αποτροπή. Αρκετές δηλώσεις των Ηνωμένων Εθνών κορυφώθηκαν με τους «Τυπικούς κανόνες για την εξίσωση ευκαιριών για άτομα με αναπηρίες» των Ηνωμένων Εθνών του 1993⁶. Η δήλωση της UNESCO Σαλαμάνκα το 1994 παρείχε το πολιτικό και φιλοσοφικό έδαφος για την ανάπτυξη της περιεκτικής εκπαίδευσης για όλα τα επόμενα χρόνια.

Το άρθρο 24 της «Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία» του ΟΗΕ το 2006⁷, στόχευε σαφώς στην υλοποίηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρίες «χωρίς διακρίσεις και βάσει ίσων ευκαιριών».

Κατά κύριο λόγο, η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για ένα άτομο με αναπηρία είναι εγγυημένο δικαίωμα από την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα⁸. Εκτός αυτού, ο ΟΗΕ ενέκρινε τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)⁹ και το προαιρετικό πρωτόκολλό του στις 13 Δεκεμβρίου 2006¹⁰. Αυτή η σύμβαση περιέχει θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και προσωπική ελευθερία. Αυτή η Σύμβαση υπογράμμισε το δικαίωμα στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς με ένα Γενικό Σχόλιο (No. 4) το 2016. Τονίζει ότι η αναγνώριση της ένταξης ως κλειδί για την επίτευξη του δικαιώματος στην εκπαίδευση έχει ενισχυθεί τα τελευταία 30 χρόνια. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων

⁵ UNESCO (1990). *Παγκόσμιο συνέδριο για την εκπαίδευση για όλους: κάλυψη βασικών μαθησιακών αναγκών*. Jomtien, Ταϊλάνδη. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000097551>

⁶ Ηνωμένα Έθνη. (1993). *Τυπικοί κανόνες για την εξίσωση των ευκαιριών για άτομα με αναπηρία*. <https://www.un.org/development/desa/disabilities/standard-rules-on-the-equalization-of-opportunities-for-persons-with-disabilities.html>

⁷ Ηνωμένα Έθνη. (2006). *Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία*. https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convention_accessible_pdf.pdf

⁸ Ηνωμένα Έθνη. (1948). *Οικουμενική διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα* https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf

⁹ Ηνωμένα Έθνη. (2006). *Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία*. <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html>

¹⁰ Ηνωμένα Έθνη. (2006). *Προαιρετικό πρωτόκολλο της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία*. <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/optional-protocol-to-the-convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

με Αναπηρίες καθιέρωσε επίσης το πρώτο νομικά δεσμευτικό μέσο που περιέχει αναφορά στην έννοια της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς. Στόχος αειφόρου ανάπτυξης 4 για να επιβεβαιώσει την αξία της συμμετοχικής, ποιοτικής και δίκαιης εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς είναι κεντρική για την επίτευξη υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης για όλους τους μαθητές, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες, και την ανάπτυξη ειρηνικών και δίκαιων κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς.

Το άρθρο 24 της CRPD¹¹ υποδεικνύει

1. Τα κρατικά μέρη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση. Για να συνειδητοποιήσουν αυτό το δικαίωμα χωρίς διακρίσεις και να βασίζονται σε ίσες ευκαιρίες, τα συμβαλλόμενα κράτη θα εξασφαλίσουν ένα εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς αποκλεισμούς σε όλα τα επίπεδα και τη διά βίου μάθηση που θα κατευθύνεται:
 - 1.1. στην πλήρη ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την αίσθηση αξιοπρέπειας και αυτοεκτίμησης και την ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών και της ανθρώπινης ποικιλομορφίας·
 - 1.2. στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, των ταλέντων και της δημιουργικότητάς των ατόμων με αναπηρία, καθώς και των ψυχικών και σωματικών τους ικανοτήτων, στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους·
 - 1.3. επιτρέπεται στα άτομα με αναπηρία να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μια ελεύθερη κοινωνία.
2. Κατά την υλοποίηση αυτού του δικαιώματος, τα συμβαλλόμενα κράτη διασφαλίζουν ότι:
 - 2.1. τα άτομα με αναπηρίες δεν αποκλείονται από το γενικό εκπαιδευτικό σύστημα που βασίζεται στην αναπηρία και ότι τα παιδιά με αναπηρίες δεν αποκλείονται από την δωρεάν και υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση ή τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με βάση την αναπηρία·
 - 2.2. τα άτομα με αναπηρία μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μια χωρίς αποκλεισμούς, ποιοτική και δωρεάν πρωτοβάθμια εκπαίδευση και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε

¹¹ Ηνωμένα Έθνη. (2006). *Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Άρθρο 24.*
<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-24-education.html>

- ίση βάση με άλλα άτομα στις κοινότητες στις οποίες ζουν·
- 2.3. παρέχεται κατάλληλη στέγαση ανάλογα με τις απαιτήσεις του ατόμου·
 - 2.4. τα άτομα με αναπηρία λαμβάνουν την απαιτούμενη υποστήριξη, στο πλαίσιο του γενικού εκπαιδευτικού συστήματος, για να διευκολυνθεί η αποτελεσματική τους εκπαίδευση·
 - 2.5. τα αποτελεσματικά εξατομικευμένα μέτρα υποστήριξης παρέχονται σε περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη, σύμφωνα με τον στόχο της πλήρους ένταξης.
3. Τα συμβαλλόμενα κράτη επιτρέπουν στα άτομα με αναπηρία να μάθουν δεξιότητες ζωής και κοινωνικής ανάπτυξης για να διευκολύνουν την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση και ως μέλη της κοινότητας. Για το σκοπό αυτό, τα συμβαλλόμενα κράτη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, όπως:
- 3.1. διευκόλυνση της εκμάθησης Braille, εναλλακτικού σεναρίου, αυξητικών και εναλλακτικών τρόπων, μέσων και μορφών επικοινωνίας και προσανατολισμού και δεξιοτήτων κινητικότητας, και διευκόλυνση της υποστήριξης και καθοδήγησης από ομότιμους·
 - 3.2. διευκόλυνση της εκμάθησης της νοηματικής γλώσσας και της προώθησης της γλωσσικής ταυτότητας της κωφής κοινότητας·
 - 3.3. εξασφαλίζοντας ότι η εκπαίδευση ατόμων, και ιδίως παιδιών, τυφλών, κωφών ή κωφάλαλων, παρέχεται στις καταλληλότερες γλώσσες και τρόπους και μέσα επικοινωνίας για το άτομο, και σε περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη.
4. Προκειμένου να διασφαλιστεί η υλοποίηση αυτού του δικαιώματος, τα συμβαλλόμενα κράτη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την πρόσληψη εκπαιδευτικών, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών με αναπηρίες, οι οποίοι είναι ειδικευμένοι στη νοηματική γλώσσα ή / και Braille και για την εκπαίδευση επαγγελματιών και προσωπικού που εργάζεται σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση αυτή περιλαμβάνει την ευαισθητοποίηση σχετικά με την αναπηρία και τη χρήση κατάλληλων βοηθητικών και εναλλακτικών τρόπων, μέσων και μορφών επικοινωνίας, εκπαιδευτικών τεχνικών και υλικού για την υποστήριξη ατόμων με αναπηρία.
5. Τα συμβαλλόμενα κράτη διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρία μπορούν να έχουν πρόσβαση στη γενική τριτοβάθμια εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση, την εκπαίδευση ενηλίκων και τη διά βίου μάθηση χωρίς διακρίσεις και σε ισότιμη βάση με

άλλους. Για το σκοπό αυτό, τα συμβαλλόμενα κράτη διασφαλίζουν ότι παρέχεται κατάλληλη στέγαση σε άτομα με αναπηρία.

Το άρθρο 24 κατασκευάζει κυρίως τα βασικά επίπεδα της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και καθοδηγεί ανάλογα τα κράτη μέλη και άλλα ιδρύματα.

Η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και η ισότητα στην εκπαίδευση υπήρξε μια σημαντική ατζέντα στα παγκόσμια διεθνή έγγραφα για λίγο, ωστόσο η υποστήριξη για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς συνεχίζει να αυξάνεται. Στην ατζέντα των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) 2030 για την αειφόρο ανάπτυξη¹², το σχέδιο «δράσης για τους ανθρώπους, τον πλανήτη και την ευημερία» περιλαμβάνει 17 στόχους αειφόρου ανάπτυξης (SDGs). Ο τέταρτος Στόχος Αειφόρου Ανάπτυξης (SDG 4) είναι ο εκπαιδευτικός: «εξασφάλιση εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και δίκαιης ποιότητας και προώθηση ευκαιριών διά βίου μάθησης για όλους».

Σε επίπεδο ΕΕ

Συγγραφείς: Dita Nimante (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία) και Karel Van Isacker (PhoenixKM, Βέλγιο)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα θεσμικά της όργανα ενθαρρύνουν ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, ιδίως στο ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό σύστημα. Στο πρώτο βήμα, όλα τα ευρωπαϊκά νομοθετικά συστήματα προχωρούν σε αρμονία με τους κανονισμούς του ΟΗΕ. Όλα τα μέλη της ΕΕ αποδέχτηκαν πρωτόκολλα ΟΗΕ CRPD για την εφαρμογή του εκπαιδευτικού τους συστήματος. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΕΣΔΑ)¹³ στο άρθρο 14 ορίζει ότι «η απόλαυση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που περιγράφονται στην παρούσα Σύμβαση διασφαλίζεται χωρίς διακρίσεις για οποιοδήποτε λόγο όπως φύλο, φυλή, χρώμα, γλώσσα, θρησκεία, πολιτικές ή άλλες απόψεις, εθνική ή κοινωνική προέλευση, σύνδεση με εθνική μειονότητα, περιουσία, γέννηση ή άλλο καθεστώς». Σύμφωνα

¹² Ηνωμένα Έθνη. (2015). Μετασχηματισμός του κόσμου μας: Η ατζέντα του 2030 για αειφόρο ανάπτυξη. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

¹³ Συμβούλιο της Ευρώπης. (2010). Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

με τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁴, «Κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των δραστηριοτήτων της, η Ένωση στοχεύει στην καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» (άρθρο 10)

Εκτός από αυτά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει μέσω του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (2017)¹⁵ ότι «Όλοι έχουν το δικαίωμα στην ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, κατάρτιση και δια βίου μάθηση, να διατηρούν και να αποκτούν δεξιότητες που τους επιτρέπουν να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία και να μεταβούν επιτυχώς στην αγορά εργασίας». Επιπλέον, τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εργάζονται από κοινού για την εφαρμογή στρατηγικών εκπαίδευσης και κατάρτισης (ET 2020)¹⁶ για την επίτευξη εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς, την ισότητα, τη μη διάκριση και την προώθηση των πολιτικών ικανοτήτων ως τομέων προτεραιότητας για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Εξάλλου, ο ευρωπαϊκός νόμος για την προσβασιμότητα¹⁷ στοχεύει στην ενθάρρυνση και τη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς προσβάσιμων προϊόντων και υπηρεσιών, με την άρση των εμποδίων που δημιουργούνται από αποκλίνουσες ρυθμίσεις στα κράτη μέλη. Ο νόμος υπόσχεται οφέλη για επιχειρήσεις, άτομα με αναπηρίες και ηλικιωμένους.

¹⁴ Ευρωπαϊκή Ένωση. (2012). Ενοποιημένη εκδοχή της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>

¹⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2017). *Ο ευρωπαϊκός πυλώνας των κοινωνικών δικαιωμάτων σε 20 αρχές*. https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en

¹⁶ Το στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (ET 2020) είναι ένα φόρουμ που επιτρέπει στα κράτη μέλη να ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές και να μαθαίνουν το ένα από το άλλο. https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_en

¹⁷ Ευρωπαϊκός νόμος προσβασιμότητας. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1202#:~:text=The%20European%20accessibility%20act%20is,EU%20leading%20to%20costs%20reduction>

Το Συμβούλιο της Ευρώπης¹⁸ προωθεί τα δικαιώματα και την πλήρη συμμετοχή του ατόμου με αναπηρία στην κοινωνία και συγκεκριμένα στην εκπαίδευση. Από το 2009 έχουν αναπτυχθεί διάφορες συστάσεις για την εξασφάλιση της πλήρους ένταξης των παιδιών και των νέων με αναπηρία (2009, 2010 και 2013).

Η «έκθεση θεμελιωδών δικαιωμάτων» του 2020¹⁹ παρείχε μια περιγραφή σχετικά με την πρόοδο της ΕΕ σε ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων σε επίπεδο ΕΕ. Ένα μέρος της έκθεσης αφιερώνεται στα δικαιώματα των παιδιών. Αν και αναφέρει μικρή βελτίωση, το ζήτημα των δικαιωμάτων των παιδιών παραμένει τόσο σημαντικό όσο πριν, καθώς ένα στα τέσσερα παιδιά κινδυνεύει από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό, και τα πιο ευάλωτα είναι εκείνα με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Υπάρχουν πολλές ομάδες που υφίστανται διακρίσεις στην κοινωνία και την εκπαίδευση - Ρομά, παιδιά με διαφορετικό εθνικό και θρησκευτικό υπόβαθρο, μετανάστες, LBDR. Αν και υπάρχουν πολλά σχέδια για την προώθηση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς, αναφέρεται μόνο περιορισμένη πρόοδος στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για παιδιά με αναπηρία. Τα μεγάλα προβλήματα συνδέονται με:

- Ξεχωριστά εκπαιδευτικά συστήματα για παιδιά με και χωρίς αναπηρίες.
- Έλλειψη υποστήριξης και πόρων σε συνηθισμένα σχολεία για παιδιά με αναπηρία.
- Συνεχιζόμενες διακρίσεις εις βάρος παιδιών με αναπηρία στην εκπαίδευση και αυξημένος αριθμός παιδιών με ειδικές ανάγκες στην εκπαίδευση.

Latvia

Contributor: Dita Nimante (University of Latvia, Latvia)

On May 4, 1990, simultaneously with the proclamation of the declaration of independence, Latvia adopted the declaration on country's accession to international legal documents on

¹⁸ Συμβούλιο της Ευρώπης (n.d.) *Παιδιά με αναπηρίες*. <https://www.coe.int/en/web/children/children-with-disabilities>

¹⁹ Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU body or agency) (2020). *Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα*. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a7ce368c-ab89-11ea-bb7a-01aa75ed71a1/language-en?WT.mc_id=Selectedpublications&WT.ria_c=41957&WT.ria_f=5713&WT.ria_ev=search

human rights²⁰, thus confirming that Latvia legislators will be guided by the idea of human rights. By accepting the UN declaration, the Government of Latvia was obliged to report periodically to the UN on the country's progress. After each report, recommendations were received. Thus, the education system of Latvia has seen the impact of a range of international declarations and conventions. Gradually it has led to such regulations that ensured learning opportunities for all children including children with disabilities. At first, it was affirmed that every child has a right to education and every child is capable of learning, and the idea that some children are 'uneducable' was abandoned. It was a major turning point away from the times when disabled children were not considered to be part of humanity, so accordingly they did not have a right to education. The right to education was included as one of the fundamental rights of every child in Article 112 of the Satversme²¹. As a result, special schools in Latvia started to integrate children with severe disabilities²², those who previously remained at home or in special care institutions.

Although the Law of Education in 1991 stated that education is for all, it was not specifically declared that it concerned children with disabilities.²³ It took some years to establish such a conceptual idea in the Law of Education. The newly developed Law of Education in 1998²⁴ stated that everyone has the right to education, including those who have some health issues and special needs. The Law on General Education explains special needs as "the necessity to receive such support and rehabilitation which creates an opportunity for a learner to complete an educational programme, taking into account his or her health condition, abilities,

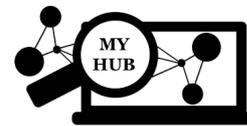
²⁰ *Par Latvijas Republikas pievienošanas starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos* [On the accession of the Republic of Latvia to international legal instruments on human rights issues] (1990). Augstākā Padome 04.05.1990., Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 21, 24.05.1990

²¹ Latvijas Republikas Satversme (1922). Satversmes sapulce. Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993.
<https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>

²² Vīgante, R. (2008). *Latvija – Vācija: kopīgais un atšķirīgais* [Latvia – Germany: Similarities and differences]. *Skolotājs*, 1.

²³ Saeima. (1991). *Izglītības likums* [Law of education]. <http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=67960>

²⁴ Saeima. (1998). *Izglītības likums* [Law of education]. <http://www.izm.lv/default.aspx?tabID=3&lang=1&id=102>,
<http://www.likumi.lv/doc.php?id=50759&mode=ICDOC>

and level of development”²⁵. The Law on the Protection of the Children's Rights²⁶ affirmed that every child has the right to have all necessary support to live a proper life despite his health conditions and special needs.

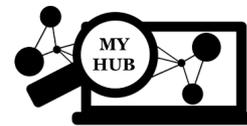
Although the legislation established a normative base for children's with disability (in Latvia – children with special needs) rights to education, it did not mean that automatically they were ensured inclusive education. At the beginning and middle of 90-ties the integration of children with special needs both in special schools (previously those who were called 'uneducable') and in regular schools (mostly in special classes), was considered to be a progressive move towards ensuring children with special needs rights to education. The Law on General Education stated that schools that have necessary means and resources can integrate children with special needs in regular classes²⁷. Children with special needs were gradually integrated in regular schools, either by establishing special classes or integrating those children in the regular classroom. There were several Integrative programs developed. The first integrative schools were established, e.g., in 1994 the private school “Patnis” and in 1996 in Vaivari, Jūrmala – Vaivari secondary school (later- inclusive school), where children with special needs were integrated in regular school. Integrative processes are still present in the education system in Latvia.

In 2004, Latvia became a member of the European Union; before and after joining the EU the Latvian government made necessary and important changes in the legislation to synchronise it with EU requirements. By adapting EU values of humanity, equality and democratization, the rights to education for every child were promoted and a gradual move towards inclusive education was initiated.

²⁵ Saeima. (1999). Vispārējās izglītības likums [General Education Law]. *Latvijas Vēstnesis*, 213/215, 30.06.1999.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 14, 22.07.1999. <https://likumi.lv/ta/en/en/id/20243>

²⁶ Saeima. (1998). Law on the Protection of the Children's Rights. *Latvijas Vēstnesis*, 199/200, 08.07.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 15, 04.08.1998. <https://likumi.lv/ta/en/en/id/49096>

²⁷ Saeima. (1999). Vispārējās izglītības likums [General Education Law]. *Latvijas Vēstnesis*, 213/215, 30.06.1999. <https://likumi.lv/ta/id/20243-visparejas-izglitiba-likums>

The term *Inclusive education* for the first time was mentioned and explained in the medium-term planning document of education policy “Education Development Guidelines for 2014-2020”²⁸. Although the term inclusive education still has not been included in the *Law of Education* and the *Law on General Education*, there have been some gradual changes in the legislation (on the level of Council of Ministers Regulation) to support inclusive education practice, both providing necessary financial resources and legal basis for inclusive education. The financial support for children with special needs has been expanded and there are many more opportunities provided to ensure the necessary support for children with special needs in regular school²⁹.

In Latvia there are several possible routes for children with special needs to acquire education.

- Home schooling (implemented by parents);
- Prolonged schooling for ill children at home, partially home/partially school schooling;
- Special schools, which are segregated educational establishments, located all around Latvia. Children with special needs had special programs;
- Special classes in regular schools, which are segregated or integrated solutions. Children with special needs had special programs;
- Regular classes, regular school, which could be either integrative or inclusive solutions. Children with special needs had either a special or regular program.

As special needs is a broad definition, in Latvia it is the role of the State or local government Pedagogical Medical Commission to determine who meets the criteria of special needs and who has to have a special program, special services, extra resources. Special education programs are categorised for children with mental health disorders, intellectual disabilities,

²⁸ Saeima. (2014). Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam [Guidelines for the development of education 2014-2020]. <http://likumi.lv/doc.php?id=266406>

²⁹ Ministru kabinets. (2019). *Prasības vispārējās izglītības iestādēm, lai to īstenotajās izglītības programmās uzņemtu izglītojamos ar speciālām vajadzībām* [Requirements for general education institutions to admit students with special needs in the educational programs they implement]. Ministru kabineta noteikumi Nr. 556. Latvijas Vēstnesis, 240, 28.11.2019. <https://likumi.lv/ta/id/310939-prasibas-visparejas-izglitibas-iestadem-lai-to-istenotajas-izglitibas-programmas-uznemtu-izglitojamus-ar-specialam-vajadzibam>

severe intellectual disabilities, visual impairment, hearing impairment, physical disabilities, somatic diseases, language disorders and learning disabilities.

Starting from 1 September 2020, in Latvia special basic education programs for learners with physical disabilities, somatic diseases, language disorders and learning disabilities will no longer be implemented in special education institutions, but in the form of inclusive special classes or groups of general education schools, as well as integrating learners in general education classes, additionally addressing individually targeted support provision in the educational process³⁰. It will promote integration and inclusion of children with special needs in regular schools.

The latest national policy document, the “National Development Plan of Latvia for 2021-2027”³¹ (Latvian National Development Plan for 2021-2027, 2020), which was approved on 2 July 2020 is significant because the indicator “Inclusive educational environment” has been included for the first time in the priority “Knowledge and skills for personal and national growth” in the political document of such a level. It was explained as a necessary action to promote the development of a safe and inclusive environment in educational institutions.

Bulgaria

Contributors: Andrean Lazarov (Marie Curie Association, Bulgaria), Prof. Dsc Snezhana Ilieva, and Valeria Vitanova, PhD (Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria)

As a member of the European Union, Bulgaria is committed to working for the development of more inclusive education systems. The Bulgarian government makes necessarily political efforts in this area. As for children with disabilities, only about a half are integrated into

³⁰ Saeima. (2018). *Grozījumi Vispārējās izglītības likumā* [Amendments in General Education Law]. <https://likumi.lv/ta/id/300102-grozijumi-visparejas-izglitibas-likuma>

³¹ *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021. - 2027. gadam* [National development plan of Latvia for 2021-2027]. (2020). https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81.pdf

mainstream education, and it is estimated that 14,000 children with disabilities are out of school.³²

The Council Recommendation on the promotion of common values, inclusive education and the European dimension of teaching³³ states that Bulgaria is committed to ensure effective equal access to high-quality inclusive education for all learners, including those from migrant families, those with disadvantaged socio-economic status, special needs and disabilities - in accordance with the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Disability is essential for achieving more cohesive societies (Council of the European Union, 2018).

The National Strategy for Lifelong Learning (NSLLL)³⁴ has been adopted by the Council of Ministers' Decree No 12 dated January 10, 2014. The strategy sets out the strategic framework of the state policy in education and training during the period, which aims at achieving the European objective for smart, sustainable and inclusive growth.

The Strategy has been elaborated in response to challenges, which, on the one hand, have to do with our country's need to overcome the consequences of the economic and financial crisis in Europe and worldwide, and on the other – to preserve the national identity and cultural diversity in the course of implementation of the cohesion policies.

The Strategy applies the definition of lifelong learning, as used in the Memorandum on Lifelong Learning (2000)³⁵, namely: "all purposeful learning activity, undertaken on an ongoing basis with the aim of improving knowledge, skills and competence".

The document covers all forms of education, training, and learning – formal, non-formal and Informal. It also provides recommendations, which would serve as basis in the preparation of

³² *Inclusive education and early learning*. <https://www.unicef.org/bulgaria/en/inclusive-education-and-early-learning>

³³ *Council Recommendation of 22 May 2018 on promoting common values, inclusive education, and the European dimension of teaching (2018/C 195/01)*. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607(01)&from=EN)

³⁴ *National Strategy for Lifelong Learning for the period 2014 – 2020*. <https://epale.ec.europa.eu/en/resource-centre/content/national-strategy-lifelong-learning-period-2014-2020>

³⁵ Commission of the European Communities. (2000). *A Memorandum on Lifelong Learning*. https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf

annual plans, based on which progress in the implementation of LLL in Bulgaria would be traced.

The strategy describes the state of the art and the challenges related to lifelong learning in Bulgaria. The implementation of the previous national strategy for LLL for the period 2008-2013 was analysed. The place of Bulgaria with regards to the European headline targets and indicators laid down in the Europe 2020 strategy was described.³⁶

The strategy outlines the contents, the forms, the environment and the relationships among all the actors in the LLL process, namely, learners, training providers, the employers, trade organizations, labour unions, civil society organizations, the regions, municipalities, and local communities, government bodies and other partners.

The objectives of the Strategy are linked with the objectives of the national policy for development by 2020, i.e., high level of skills, opportunities for innovations, adaptability to the changes in the character of work, and full social inclusion. The Strategy was developed as an integrated strategic document covering all sectors of education and training from pre-school education via school general education and vocational education and training to higher education, continuous education and training, and validation and recognition of non-formal and informal learning.

The vision states that as of 2020 Bulgaria would be a country, where conditions have been created for full creative and professional success of the person and where the access to various and quality forms of lifelong learning has become a reality for all its citizens.

The following priorities for the development are laid down in the strategy:

- Educational approach and innovations in education and training supporting the development of all learners and contributing towards development of thinking, capable, and proactive individuals able to handle changes and uncertainty;
- Raising the quality of education and training in the following directions:

³⁶ *Basic strategic documents in the field of education and training in the Republic of Bulgaria (2014 - 2020).*
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/bulgaria/bibliography_en

- Acquisition of basic skills, which would evolve into permanently attained competences such as competences in the mother tongue to achieve functional literacy, literacy in the area of mathematics and natural sciences, technological and digital literacy, as well as foreign language communication skills;
- Raising the quality of teaching; improving institutional governance;
- Higher quality of training at the institutional level;
- Improving the system for financing education and training.
- Ensuring the educational environment for equal access to lifelong learning and for active social inclusion and active citizenship.
- Promoting education and training aligned to the needs of the economy and changes in the labour market.

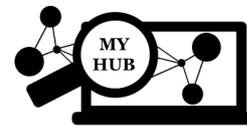
Another important document is the National strategy for the development of the pedagogical staff (2014 - 2020)³⁷. The Strategy covers the system for preparation and continuous qualification of the pedagogical staff, the basic professional and social-demographic features of the pedagogical staff for the period 2007-2013, and career development of the pedagogical staff. Expenditure for education and training of the pedagogical staff is analysed, too.

An overview of European policies for the development of teacher's profession is made in the Strategy, including teachers' training, support for young pedagogical staff members, recruitment, employers, labour contracts, continuous professional development and mobility of teachers. The need for a national strategy on the development of the pedagogical staff is analysed, too. The vision, principles, objectives and expected results from such a strategy are defined. Issues related to the coverage, administration and financing the system are pointed out.

The strategy is in line with the requirements and the priority fields of action of the national Programme for the development of the Republic of Bulgaria called "Bulgaria 2020"³⁸ aimed to

³⁷ *National strategy for the development of pedagogical staff (2014 - 2020)*. www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=4627

³⁸ *National development programme: Bulgaria 2020. (NDP BG2020)*. <https://en.unesco.org/creativity/policy-monitoring-platform/national-development-programme>

raise the living standard through competitive education and training, establishing conditions for quality employment, social inclusion and guaranteed accessible and quality education. The strategy is oriented towards the implementation of policies and measures for comprehensive, accessible and quality school and pre-school education. It synchronizes the policies for teachers and trainers' education, continuous qualification and career development in connection to the legislative, institutional and social base of the education system.

The Strategy foresees the following measures:

- Building-up a unified system for education and continuous teachers' qualification;
- Legislative guarantees of teachers' rights and obligations in terms of professional development;
- Establishment of better conditions for teachers' professional and career development;
- Financial and information provision of the education system;
- Adaptive structures for governance of secondary education;
- Equity and competitiveness of institutions providing qualification of the pedagogical staff;
- Achieving higher social and economic status of the pedagogical staff.

Another important document is the Strategy on Reducing the Share of Early School Leavers (ESL) 2013-2020³⁹ which is aligned with the objective of the strategic framework of Bulgaria 2020. The Strategy is fully in line with the Council Recommendation dated June 28, 2011 concerning the policies for reducing ESL (2011/C 191/01)⁴⁰, as well as with the strategic framework for the European cooperation in education and training. Bulgaria 2020 is the national programme for the development of the Republic of Bulgaria. It is aimed to improve the standard of life through competitive education and training, establishment of conditions for

³⁹ *Strategy for reducing the share of early school leavers (2013 – 2020)*. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/bulgaria/bibliography_en

⁴⁰ *Council Recommendation of 28 June 2011 on policies to reduce early school leaving (Text with EEA relevance) (2011/C 191/01)*. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:191:0001:0006:en:PDF>

quality employment and social inclusion, and guaranteeing quality and accessible health care. Bulgaria 2020 is adopted by the Council of development of the Council of Ministers in 2011.

The Strategy is oriented towards the implementation of policies and measures aimed at meeting the target of a share of ESL less than 11%. The same target is set in the National Reform Programme of the Republic of Bulgaria (2012-2020)⁴¹, national target No 4.

The following key measures are laid down in the Strategy:

I. Preventive measures

- Provision of a positive educational environment – school environment, relationships, governance;
- Raising the quality of education as a prerequisite for personal development of every child and student and prevention of ESL;
- Provision of an access to education for children and students of vulnerable ethnical groups;
- Access to quality education for children and students with special educational needs;

II. Integration measures

- Increasing parents' participation and engagement;
- Affirmation of individual and group mentoring;
- Provision of career guidance and consulting services;
- Development of models for acquisition of a vocational qualification;
- Support for children and students' development;
- Implementation of early alert system;
- Development of interest-based activities;
- Support of students at risk of ESL due to financial issues;

III. ESL Compensatory Measures

⁴¹ *National reform programme of the Republic of Bulgaria (2012-2020).*

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-national-reform-programme-bulgaria_en.pdf

- Creation of suitable conditions for re-integration of ESL back within the education and training system;
- Building up of a national system for validation of competencies acquired through non-formal and/or informal learning.

Βέλγιο (Φλαμανδοί)

Contributor: Karel Van Isacker (PhoenixKM, Belgium)

The current status of inclusive education

The M-decree⁴² (Decree of March 21, 2014 concerning measures for pupils with specific educational needs) indicates how Flemish schools must deal with pupils who, due to a disability, cannot simply attend classes in an ordinary school.

Inclusive education is now the first option. The aim is to have more pupils in mainstream schools and thus to refer fewer pupils to schools for special education.

A school builds a care continuum and, together with the teacher or teachers, the parents and the CLB (the CLB -Centrum voor leerlingenbegeleiding/Centre for student guidance is a service that pupils, parents, teachers, and school boards can use for information, advice, and guidance; a CLB includes doctors, social workers, pedagogues, psychologists, psychological assistants and nurses), checks which reasonable adjustments or measures a pupil with specific educational needs, should have to be able to follow the lessons.

A pupil with specific educational needs, therefore, has the right to enrol in an ordinary school. He can:

- Follow the common curriculum (if it meets the admission requirements for mainstream education and has a motivated report);

⁴² M-decreeet. (2014). <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/grote-lijnen-van-het-m-decreet>

- Follow an individually adapted curriculum (if he has a report for access to special education);
- The M-decree also includes peer support from teachers and paramedical staff from special education. Support is also offered in other ways.

First aid for a learning problem or backlog

Children can experience difficulties when learning. An estimated 1 in 5 young people in Flanders have learning disabilities or a learning problem.

Learning problems have various causes:

- Problems at home;
- Low self-esteem;
- Wrong learning method;
- Stubborn read, write or math problems;
- Attention problems;
- Problems with the working posture;
- Learning disabilities.

In primary and secondary education the first concern lies in the hands of the school itself. A conversation with the class teacher or the subject teacher is an important first step to tackle a learning problem. That teacher can consult with other colleagues, such as a care coordinator, pupil counsellor, degree coordinator, or the director.

Most schools have student counsellors: teachers who help students with problems. In some schools there are also trust students.

In many cases the school will be able to help itself. If this is not the case, it can refer you to the pupil guidance centre (CLB).

Sometimes more specialized help is needed, therefore the CLB works together with other services, such as centres for the treatment of learning disabilities, rehabilitation centres, or mental health centres.

Care continuum

The M-decree states that it is the task of the school to develop a care continuum. It is the care policy in which the school goes through 3 phases in order to provide pupils with the CLB and parents as well as possible:

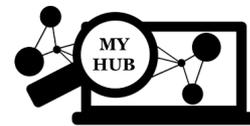
- Phase 0: broad basic care. From the vision of care, the school offers all pupils a powerful learning environment. The school stimulates the development of all pupils as much as possible, follows them systematically, and actively works on the reduction of risk factors and the strengthening of protective factors.
- Phase 1: increased care. The school takes extra measures to ensure that the pupil can continue to follow the common curriculum (such as remedying, differentiating, compensating, and dispensing).
- Phase 2: expansion of care. The CLB takes an active role and examines what the pupil, the teachers, and the parents can do and what they need. The CLB may subsequently draw up a motivated report in which it substantiates the need for the expansion of care. Then the school can use support from the support network or a school for special education. If phases 0 to 2 have been completed and if following the common curriculum with reasonable adjustments is not feasible, the CLB can draw up a report for access to special education or an individually adapted curriculum in mainstream education.
- Phase 3: individually adapted curriculum (IAC). The CLB draws up a report for the access to special education or an IAC in mainstream education. The IAC phase can take shape in both ordinary and special education.

A pupil with a report can follow an IAC in a school for ordinary education or can enrol in a school for special education. This depends on the choice of the parents and the pupil and the reasonable adjustments that are possible in an ordinary school.

The CLB investigates the possibilities together with the parents, the pupil, and the school.

If the student follows an IAC in a school for mainstream education, the school can request support from the support network or a school for special education.

Action-oriented working

Developing a care continuum also means that the teacher and the school work in an action-oriented way (HGW). In this way people strive for quality education and effective pupil guidance.

HGW has 7 starting points:

- The educational needs of the pupil are central. The teacher must ask himself what the pupil needs to achieve goals.
- Coordination and interaction between pupils, teachers, parents and the school improves the approach.
- The teacher plays an important role in the positive development of the pupil.
- The focus is on the positive aspects of pupils, teachers, the school, and parents. That takes the teacher along in the plan of the approach.
- Collaboration with pupils, teachers, the school, and parents is necessary.
- The teacher formulates goals and looks at what is needed to achieve those goals.
- The teacher works systematically, in steps, and transparently.

Reasonable adjustments

Making reasonable adjustments is also a task of the school according to the M-decree. A form of reasonable adjustment is the so-called STICORDI measures. STICORDI (stimuleren, compenseren, remediëren, differentiëren, dispensereren) is an acronym for:

- encourage: encouraging pupils and emphasizing the child's strengths;
- compensate: allow devices such as a laptop;
- remediate: helping pupils individually;
- differentiate: subject matter and lesson approach vary;
- dispense: allow exemptions from parts of the curriculum.

STICORDI measures are various measures that support children with disabilities to avoid learning disadvantages. Dyslexia can then, for example, be compensated by using a laptop with reading software.

A reasonable adjustment removes the barriers faced by pupils with specific educational needs in a normal school environment. This way, these pupils can follow the lessons and develop optimally.

This is in line with the principle of Universal Design for Learning (UDL): offering the subject matter in a way that is accessible to a diverse pupil population by varying, for example, materials, methods, and evaluation.

When assessing the reasonableness of the adaptation, the school can take into account:

- The cost of the adjustment;
- The impact that the adjustment has on the school and classroom organization;
- How long and how often the pupil can use the adjustment;
- The consequences of the adjustment for the quality of life of the pupil;
- The consequences of the adaptation for the environment and other pupils;
- Whether or not there are no equivalent alternatives.

Mainstream or special education?

A pupil with a disability can enrol in an ordinary school, with or without a report for access to special education.

Pupil does not have a report for access to special education

If the pupil, possibly with extra care, can join the common curriculum, he will remain in mainstream education. For the extra care a motivated report from the CLB is required.

If the educational needs of the pupil change to such an extent that the common curriculum is no longer feasible for him, the CLB can draw up a report for access to special education.

Pupil has a report for access to special education

If the pupil has a report for access to special education, then there are two options: mainstream or special education.

The parents register their children in an ordinary school.

The pupil receives an individually adapted curriculum, with support. In that case, the pupil does not have to meet the same goals as the fellow pupils. In secondary education the pupil makes study progress year after year via a certificate of acquired competences.

The school, after the consultation with parents and the CLB, decides that the adjustments needed to have a pupil follow an individually adapted curriculum are unreasonable. The school dissolves the registration. The pupil then searches, possibly with the help of the local consultation platform (lokaal overlegplatform - LOP), for another regular school. The pupil can also go to special education.

The school, the parents, or the CLB think that the pupil with a report for access to special education can follow the common curriculum in an ordinary school. Then the CLB can, if agreed, cancel the report. The pupil is then fully entitled to a registration in an ordinary school.

The pupil goes to special education.

The type (and the training form) are mentioned in the report.

Admission requirements for special education

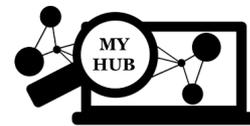
Only with a report can a pupil go to special education. The CLB first checks whether the regular school took all possible measures before referring a pupil to a special education school. Referring based on the social background only is not possible.

Pupils who have already attended special education before the school year 2015-2016 may continue with their 'old' enrolment report in their type or form of education until they have terminated the level of education in which they were enrolled.

New types of special education

Since the 2015-2016 school year, there are new definitions for some types in special education.

- Type 1 (pupils with a mild intellectual disability), type 8 (pupils with serious learning disabilities), and type 3 (type 1 in special secondary education) are gradually being phased out and transformed into the new type of basic offer. Pupils from that new type can, after a positive evaluation of the school and the CLB, return to regular education over time.

- There is a new type 9 for children with autism who have no intellectual disability and despite support cannot go to mainstream education.

In September 2015 the M-decree came into effect. The purpose of the decree is to make the Flemish education system more inclusive by:

- Holding more pupils in mainstream education and allowing fewer pupils to move on to special education.
- To include more pupils in special education in mainstream education.

A teacher does not have to become a specialist in the knowledge of learning disabilities or limitations, but must have or obtain several necessary basic competences:

- Assessing the needs of pupils;
- Determine objectives;
- Ensure reasonable adjustments, such as differentiating, remedying, compensating and taking dispensing measures;
- The right to reasonable accommodation is the biggest change in ordinary education. Whether a pupil can start at a school depends on the adjustments that are needed, and whether the school considers these adjustments to be reasonable. Reasonable adjustments include the use of laptops and calculators in the lesson or allow more time to complete a test.

The aim is for teachers to:

- think more closely with the teacher's team about adjustments such as remediation, differentiation, the use of tools, and a more tailor-made curriculum;
- consult more with pupils with specific educational needs and with their parents;
- work more closely with the CLB and other supporters.

Together with others the teacher should look for adjustments that make the provision of quality education reasonable for all pupils and in particular for pupils with special educational needs.

Target audience

Target group for the 2017-2018 school year are schools that have not yet participated in the program in school years 2015-2016 and 2016-2017 and more specifically:

- Teachers;

- Management;
- Internal supervisors: middle management, managers of departments, care coordinators, training coordinators;
- External supervisors: pedagogical supervisors, teacher trainers;
- Supporters within the support model M-decree.

In order to permanently embed the acquired insights, the participation of supervisors is advisable. They can further support the school teams after the project has ended.

The participants will strengthen their mastery in didactics, pedagogy, and action-oriented collaboration:

- broaden and deepen basic competencies as a teacher, so that the teacher can work more inclusively in the team and meet the specific educational needs of pupils;
- receive support in the team to work together on competency development aimed at the maximum development of all pupils and in particular pupils with special educational needs.

Overview of selected projects

The Flemish Government has not yet definitively approved the regulatory framework for the projects. The projects can only start after that has happened.

The below table provides:

- An extensive project description;
- The contact details of the organizer;
- The way how to candidate;
- Place and date.

Title of project (Name of organization)

M-decree: motor, motivatie en mogelijkheden⁴³ (Arteveldehogeschool)

⁴³ M-decree: motor, motivatie en mogelijkheden.

https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/2017_06_01_Motor_Motivatie_Mogelijkheden_Artevelde.pdf

V-eSperAnZa (Verbind Samenwerken Aan geïntegreerde Zorg, een hoopvol perspectief⁴⁴ (Vzw Nascholing in het katholiek onderwijs)

Expeditie M: een onderzoekstocht naar duurzame integratie van inclusief handelen en denken⁴⁵ (AVSG vzw)

Het M-decreet als motor van uitmuntend onderwijs⁴⁶ (Steunpunt Diversiteit en Leren (UGent))

KITS: krachtige indicatoren voor een toegankelijke school⁴⁷ (UC Leuven vzw)

Current challenges and future directions

Inclusive education is not very easy to implement in the field. In addition to that new regulations and implementations bring their challenges. M-Decree is another level of the inclusive education in Belgium. So, its challenges also mainly come from inexperience.

In Flanders, the school usually takes the time to decide whether the teacher agrees to accept the child as a member of the class. Children with a disability are often considered to be the exception: regular education is not the place for them to be taught. The practice of exclusion to a more specialized context is embedded in the educational system and represents a common way of thinking.

⁴⁴ V-eSperAnZa (Verbind Samenwerken Aan geïntegreerde Zorg, een hoopvol perspectief.
https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/2017_06-08-Vesperanza_KOV.pdf

⁴⁵ Expeditie M: een onderzoekstocht naar duurzame integratie van inclusief handelen en denken.
https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/2017_06_01_Expeditie-M_OVSG.docx

⁴⁶ Het M-decreet als motor van uitmuntend onderwijs.
https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/2016_06_01_Motor_uitmuntend_onderwijs_SDL.docx

⁴⁷ KITS: krachtige indicatoren voor een toegankelijke school.
<https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/KITS%20Fiche%202017-2018.docx>

The disabled child is seen as another category, different from the ‘average’ pupil. This way of looking at children with special needs in the school context is closely associated with the kind of questions raised about the nature of the difference in the child.

Uncertainties arise because not everything is known. Besides, teachers have doubts about their competency because they feel they have no expertise in the deficit (s) (and the medical complications) of the child. They feel insecure about not knowing enough or not knowing how to act.

M-decree replacement

Flanders is generally the best-organized region in Belgium concerning services for pupils that face challenges towards education. These children can rely on Pupil Guidance Centres (Centrum voor Leerlingenbegeleiding - CLB).

Flanders is currently the leader in the number of pupils that go to special education schools. But as mentioned before since 2008 Flanders has created a new legal framework that aims to include pupils with disabilities in mainstream education, when possible with reasonable adaptations.

- Decree for Flemish equal chances and equal treat policy (2008)⁴⁸;
- Government agrees with the UN-Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2006)⁴⁹;
- M-decree (2014)⁵⁰.

Inclusive education in Flanders is defined by the M-decree of 12 March 2014 (M stands for measures for pupils with special educational needs) and aims to invest more into broad baseline care, take appropriate measures and make reasonable adaptations. This is to result

⁴⁸ Decree for Flemish equal chances and equal treat policy. (2008). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=NIM%3A264976>

⁴⁹ United Nations. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html>

⁵⁰ M-decreeet. (2014). <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/grote-lijnen-van-het-m-decreeet>

in concrete changes in special and mainstream education. In short, education needs to take reasonable measures to keep children as much as possible in the mainstream schools.

Preparations started in January 2015 and have been applied since the 1st of September 2015. However, it must be mentioned that this created other problems, especially because teachers but also CLBs are ill-prepared. The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities makes it very clear that the (continued) existence of special education is contrary to the principles of this Convention. Hence also the M-decree. Unfortunately, this pressure on the progressive dismantling of special education has ensured that a "right of parents to have their children follow lessons in mainstream education (if possible)" has evolved to "a parents' duty to do so, except when it goes wrong". That is not the attitude or starting point but is the result of agreeing with the UN convention.

Due to the many problems with the M-decree, it will remain in force until September 1, 2021. In the meantime, a new regulation is being prepared: "Towards a guidance decree for pupils with special educational needs"⁵¹.

Replacing M-decree with new Guidance decree

The Flemish Government wants to replace the M-decree for pupils with special educational needs with a new guidance decree. This is stated in the Flemish coalition agreement 2019-2024.

The current model for supporting pupils with special educational needs in mainstream education will remain in force until the 2020-2021 school year. In the meantime, a new support model is being prepared that will enter into force from 1 September 2021 at the earliest.

⁵¹ Naar een begeleidingsdecreet voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.
<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/naar-een-begeleidingsdecreet-voor-leerlingen-met-specifieke-onderwijsbehoeften>

The Flemish minister of education Ben Weyts⁵² has clarified the objectives in the memorandum to the Flemish Government. He also provides many principles, which at the same time form the outlines for drawing up the new guidance decree and the final support model.

Continue to focus on inclusive education

The Flemish Government remains behind the principle of inclusion but wants to work step by step. It fills in the goals pragmatically and realistically, for it is crucial to create sufficient public support and pedagogical guidance.

With the guidance decree, the government does not want to take any steps back but wants to continue to build support for a more gradual realization of inclusive education.

The aim of the new decree is not less, but more social inclusion:

- Keep as many pupils as possible through mainstream education in the best possible education and therefore no longer refer pupils to special education.
- Refer fewer tutors to external services for tutoring.

The basic care aimed at creating learning gains at school is being elaborated further. To this end, the Flemish government seeks inspiration from foreign models and examples, such as "response to instruction" (RTI).

In the RTI model, the care needs of the pupil are attuned and an attempt is made to ensure that as many pupils as possible connect with the general learning objectives through the increasing intensity of remediation. This is achieved through permanent screening, intervention, and monitoring in the classroom or a task class. It is checked whether the capacity of school teams is not exceeded and whether the involved pupils achieve sufficient learning gains.

⁵² Naar een begeleidingsdecreet voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.
<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/naar-een-begeleidingsdecreet-voor-leerlingen-met-specifieke-onderwijsbehoeften>

The evolution towards inclusive education will have to proceed step by step and at a feasible pace. Special education also retains a fully-fledged place and is qualitatively strengthened where necessary.

Current support model up to and including school year 2020-2021

Pupils who are already entitled to support today will continue to receive it. Supporters continue to take up their duties as supporters.

The current working method of the support model will continue in the 2020-2021 school year. Based on an evaluation, a definitive support model is now being prepared.

Guidance Decree at the earliest from the school year 2021-2022

A new guidance decree is being prepared in school years 2019-2020 and 2020-2021. A definitive support model will be part of that.

Cross-network cooperation will be an important starting point. Support should be fast and efficient, close to the pupil and the teacher.

A new guidance decree will start at the earliest in the school year 2021-2022. Sufficient time is allocated for preparation and consultation. The Minister of Education, for example, wants to avoid the hasty introduction of a new regulatory framework.

Κύπρος

Συγγραφείς: Μαριάννα Γρηγορίου, Άγγελος Νικολάου, και Γιώργος Μιλής (EUROCY Innovations Ltd, Κύπρος)

Η περίπτωση της Κύπρου - Νομοθεσία και πολιτική

Η Κύπρος έγινε ανεξάρτητη δημοκρατία στις 16 Αυγούστου 1960, καθώς ήταν βρετανική αποικία από το 1878.⁵³ Κατά συνέπεια, το βρετανικό εκπαιδευτικό σύστημα σχετικά με τις ειδικές ανάγκες εφαρμόστηκε στην Κύπρο. Η βρετανική εκπαιδευτική νομοθεσία του 1870 πρότεινε τη «δημιουργία ειδικών τάξεων για μαθητές με σωματική και διανοητική αναπηρία, καθώς και για μαθητές με προβλήματα συμπεριφοράς».⁵⁴ Το 1929, η Σχολή Τυφλών ήταν το πρώτο σχολείο ειδικής αγωγής που ιδρύθηκε στο νησί, με τη Σχολή Κωφών να ανοίγει το 1953. Το 1944, εισηχθη «υποχρεωτική εκπαίδευση για μαθητές με αναπηρίες και μαθητές με ειδικές ανάγκες και για μαθητές που είχε περάσει πολύς καιρός να λάβουν θεραπεία σε νοσοκομεία». Από το 1970, είναι υποχρεωτικό κάθε παιδί να πηγαίνει στο σχολείο.⁵⁵

Το 1979, το κράτος ανέλαβε την ευθύνη για τη δημιουργία ειδικών σχολείων για μαθητές ηλικίας 5 έως 18 ετών. Με αυτόν τον νόμο, συγκροτήθηκαν περιφερειακές πολυεπιστημονικές επιτροπές για να εξετάσουν τις περιπτώσεις μεμονωμένων μαθητών που αναφέρονται στην ειδική εκπαίδευση και να προτείνουν την καταλληλότερη εκπαιδευτική τοποθέτηση για κάθε μαθητή (1979: Νόμος 47/1979 - Εκπαίδευση παιδιών με ειδικές ανάγκες σε ειδικά σχολεία και τάξεις).⁵⁶ Στη δεκαετία του 1980, υπήρχε μια τάση για την ένταξη των μαθητών με ειδικές ανάγκες στα γενικά σχολεία. Το 1993, ο Νόμος 24 (I) / 1993 και η αντίστοιχη τροποποίησή του παρέχουν δωρεάν και υποχρεωτική εκπαίδευση σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Γονείς ή κηδεμόνες παιδιών, που αποτυγχάνουν στο να τα εγγραφούν και να τα στείλουν στο σχολείο κατά τη διάρκεια της καθορισμένης περιόδου, υπόκεινται σε ποινή.⁵⁷ Η

⁵³ Η Ιστορία της Κύπρου από το 1878. https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Cyprus_since_1878

⁵⁴ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Κύπρος. Σύστημα παροχής υποστήριξης και ειδικής εκπαίδευσης. <https://www.european-agency.org/country-information/cyprus/systems-of-support-and-specialist-provision>

⁵⁵ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Κύπρος. Σύστημα παροχής υποστήριξης και ειδικής εκπαίδευσης. <https://www.european-agency.org/country-information/cyprus/systems-of-support-and-specialist-provision>

⁵⁶ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Κύπρος. (1979). Ο νόμος για την ειδική εκπαίδευση (N.47/1979).

⁵⁷ Κύπρος. (1993). Ο νόμος για την Υποχρεωτική και Δωρεάν Εκπαίδευση στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο. http://www.cylaw.org/nomoi/arith/1993_1_024.pdf

πρακτική της ένταξης δεν είχε κανένα νομικό θεμέλιο στην Κύπρο μέχρι τη θέσπιση του νόμου για την εκπαίδευση και την κατάρτιση των παιδιών με ειδικές ανάγκες 113 (I) του 1999.⁵⁸

Νόμος για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες 113 (I) 1999

Η πολιτική σχετικά με την ένταξη των μαθητών με ειδικές ανάγκες στην επικρατούσα εκπαίδευση εκφράζεται στο Νόμο για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση των Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες 113 (I) του 1999 (Ειδικός Νόμος 113 (I) / 1999), στους Κανονισμούς για Έγκαιρη Ανίχνευση παιδιών με ειδικές ανάγκες 185 (I) / 2001⁵⁹ και στους κανονισμούς για την εκπαίδευση και την εκπαίδευση παιδιών με ειδικές ανάγκες 186 (I) / 2001. Οι δύο τελευταίοι ρυθμίζουν την εφαρμογή του νόμου από τον Σεπτέμβριο του 2001.

Ο Νόμος Ειδικής Αγωγής 113 (I) / 1999 είναι το νομοθετικό πλαίσιο που ρυθμίζει: την έγκαιρη ανίχνευση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) · την αξιολόγησή τους και την ανάπτυξη ενός ατομικού εκπαιδευτικού σχεδίου · την τοποθέτησή τους στο πιο κατάλληλο εκπαιδευτικό περιβάλλον με την παροχή τόσο εκπαιδευτικών όσο και εκπαιδευτικών πόρων για την κάλυψη των αναγκών τους και τη συνεχή αξιολόγηση της προόδου του παιδιού.

Σύμφωνα με το νόμο, ένα παιδί θεωρείται ότι έχει ειδική εκπαιδευτική ανάγκη (SEN) εάν έχει σημαντικά μεγαλύτερη δυσκολία στη μάθηση σε σύγκριση με την πλειοψηφία των παιδιών παρόμοιας ηλικίας ή εάν μια αναπηρία εμποδίζει ή δημιουργεί εμπόδια στο παιδί να χρησιμοποιεί τις τυπικές εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις και πόρους που διατίθενται στα γενικά σχολεία.

Μέσω των βασικών άρθρων του νόμου, το κράτος αναλαμβάνει την έγκαιρη ανίχνευση παιδιών με ειδικές ανάγκες από την ηλικία των τριών. Διεξάγει μια πλήρη διεπιστημονική αξιολόγηση και στοχεύει να παρέχει όλα τα απαραίτητα μέτρα όσον αφορά την προσαρμογή

⁵⁸ Κύπρος. (1999). *Ο νόμος περί εκπαίδευσης του 1999 για παιδιά με ειδικές ανάγκες (N. 113(I)/1999)*.

http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1999_1_113/full.html

⁵⁹ Cyprus. (2001). *The Early Detection of Children with Special Needs Regulations (N. 185(I)/2001)*.

http://www.moec.gov.cy/eidiki_ekpaidefsi/nomothesia/peri_mihanismou_kanonismoι_2001_185_2001.pdf

του προγράμματος σπουδών, την τεχνική και την υποστήριξη του προσωπικού για την αποτελεσματική εκπαίδευση των παιδιών, σε ένα γενικό περιβάλλον.

Το κράτος παρέχει δωρεάν ειδικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες στις ηλικίες από 3 έως 18 ετών σε μαθητές που τις χρειάζονται (εάν κριθεί απαραίτητο, η εκπαίδευση μπορεί να επεκταθεί έως την ηλικία των 21 ετών).

Οι μαθητές με ειδικές ανάγκες πρέπει να εκπαιδεύονται σε δημόσια σχολεία, τα οποία είναι εξοπλισμένα με κατάλληλη υποδομή, σύμφωνα με τον Νόμο για την Ειδική Εκπαίδευση. Πράγματι, οι περισσότεροι μαθητές με ΕΕΑ εκπαιδεύονται σε γενικές τάξεις, ωστόσο, ειδική εκπαιδευτική παροχή μπορεί επίσης να δοθεί σε ειδικές μονάδες στα γενικά σχολεία. Οι μαθητές που συμμετέχουν στις ειδικές μονάδες εντάσσονται σε μια γενική τάξη, στην οποία παρακολουθούν μαθήματα χωρίς αποκλεισμούς και συμμετέχουν σε επιλεκτικές εκδηλώσεις.

Αν και το κράτος παρέχει στους μαθητές την «ευκαιρία» να εγγραφούν στην γενική εκπαίδευση, υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες που απαγορεύουν στους εν λόγω μαθητές να συμπεριληφθούν πλήρως. Οι Angelides et al (2004) σημείωσαν ότι «ο πιο σημαντικός παράγοντας που λειτούργησε ως εμπόδιο στην εφαρμογή μιας περιεκτικής εκπαίδευσης στα προσχολικά σχολεία είναι τα ίδια τα παιδιά, οι απόψεις τους μαζί με τα συναισθήματα που φέρνουν και τις σχέσεις τους, και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό εκπαίδευσης για δασκάλους».⁶⁰

Από την άλλη πλευρά, οι μαθητές με σοβαρές δυσκολίες εκπαιδεύονται σε ειδικά σχολεία. Αυτά είναι εξοπλισμένα με το κατάλληλο προσωπικό (ψυχολόγους, λογοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές και άλλους ειδικούς, καθώς και βοηθητικό προσωπικό) για να υποστηρίξουν και να παρέχουν ουσιαστικά μέσα στους μαθητές για την επίτευξη της αποστολής τους. Σε περίπτωση που ένας μαθητής με ειδικές ανάγκες δεν μπορεί να βρίσκεται στο σχολείο για μεγάλο χρονικό διάστημα, λόγω υγείας ή άλλων προβλημάτων, η εκπαίδευση μπορεί να παρέχεται σε μέρη εκτός από δημόσια ή ειδικά σχολεία, δηλαδή στο σπίτι ή σε νοσοκομεία.

⁶⁰ Angelides, P., Charalambous, C., & Vrasidas, C. (2004). Σκέψεις για την πολιτική και την πρακτική της συνεκπαίδευσης σε προσχολικά σχολεία στην Κύπρο. Ευρωπαϊκό περιοδικό για την εκπαίδευση ειδικών αναγκών, 19(2), 211-223. <https://doi.org/10.1080/08856250410001678496>

Πρόνοια Ειδικής Εκπαίδευσης

Ειδική εκπαιδευτική πρόνοια μπορεί να πραγματοποιηθεί σε οποιοδήποτε από τα κρατικά σχολικά επίπεδα εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου, τα προσχολικά ιδρύματα, τα δημοτικά σχολεία, τα γυμνάσια (σχολεία κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), το λύκειο (σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) και οι τεχνικές σχολές πρέπει να παρέχουν προσαρμογές και διευκολύνσεις σε μαθητές με ειδικές ανάγκες.

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες εγγράφονται σε προγράμματα υποστήριξης, μετά από απόφαση της Επαρχιακής Επιτροπής. Στους μαθητές προσφέρεται εκπαιδευτική υποστήριξη ατομικά ή σε ομάδες, ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Συνήθως παρέχεται ειδική εκπαιδευτική υποστήριξη για θέματα στα οποία οι μαθητές εξετάζονται στο τέλος του σχολικού έτους (Νεοελληνική, ιστορία, φυσική και μαθηματικά). Οι μαθητές εξαιρούνται, για παροχή εκπαιδευτικής υποστήριξης, από μαθήματα που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν λόγω της αναπηρίας τους (π.χ. αρχαία ελληνική ή / και μια δεύτερη ξένη γλώσσα). Οι μαθητές με ειδικές αισθητηριακές αναπηρίες λαμβάνουν εξειδικευμένη βοήθεια από τα ειδικά σχολεία.

Οι ειδικές μονάδες παρέχουν πιο εντατική ειδική εκπαίδευση σε έναν μικρό αριθμό μαθητών (συνήθως έως έξι), διατηρώντας παράλληλα την επαφή και την ένταξη με μια συγκεκριμένη τάξη αναφοράς στο σχολείο. Εάν καμία από αυτές τις προσαρμογές δεν ταιριάζει στις ανάγκες του μαθητή, μπορεί να ενταχθεί σε ένα ειδικό σχολείο.

Επί του παρόντος, υπάρχουν έξι περιφερειακά ειδικά σχολεία για μαθητές με σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες: ένα σχολείο για μαθητές με συναισθηματικές και συμπεριφορικές δυσκολίες · ένα σχολείο για μαθητές με προβλήματα όρασης · ένα σχολείο για μαθητές με προβλήματα ακοής, μεταξύ άλλων. Τα δύο τελευταία σχολεία παρέχουν υπηρεσίες σε μαθητές με προβλήματα όρασης ή ακοής που εντάσσονται σε γενικά σχολεία και σε ενήλικες που χρειάζονται εξειδικευμένη βοήθεια ή καθοδήγηση. Ειδικοί εκπαιδευτικοί παρέχονται επίσης σε μη κυβερνητικά ιδρύματα που προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες σε διαφορετικές ομάδες μαθητών, π.χ. σε άτομα με πολλαπλές ή σοβαρές σωματικές αναπηρίες. Παρέχονται επίσης υπηρεσίες σε μαθητές που βρίσκονται στο νοσοκομείο για σημαντικό χρονικό διάστημα ή που, για ιατρικούς ή άλλους λόγους, πρέπει να εκπαιδεύονται στο σπίτι.

Η τρέχουσα κατάσταση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς στις χώρες εταίρους

Εισαγωγή

Συγγραφείς: Dita Nimante (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία) and Karel Van Isacker (PhoenixKM, Βέλγιο)

Η δήλωση της Σαλαμάνκα επιβεβαίωσε ότι κάθε παιδί έχει μοναδικά χαρακτηριστικά, ενδιαφέροντα, ικανότητες και μαθησιακές ανάγκες, και η ποικιλομορφία είναι χαρακτηριστικό κάθε ανθρώπου. Τα γενικά σχολεία με προσανατολισμό στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς στη Δήλωση της Σαλαμάνκα θεωρούνται ως «τα πιο αποτελεσματικά μέσα για την καταπολέμηση των διακρίσεων, τη δημιουργία φιλόξενων κοινοτήτων, τη δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς».⁶¹ Η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς σχετίζεται στενά με το κίνημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις αξίες μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς με κάθε τρόπο βοηθά να ξεπεραστούν τα υπάρχοντα εμπόδια στη μάθηση και την ανάπτυξη κάθε παιδιού.⁶²

Η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, τα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ) και η UNESCO είναι δύο πιο σημαντικοί φορείς προώθησης της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς σε όλα τα κράτη μέλη. Οι αρχές της ισότητας και της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς τα τελευταία 30-40 χρόνια έχουν ενσωματωθεί στα πολιτικά έγγραφα και τη νομοθεσία πολλών χωρών σε όλο τον κόσμο. Οι ιδέες εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς έχουν συμπεριληφθεί στην ακαδημαϊκή έρευνα καθώς και στην κοινωνική και οικονομική πολιτική, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Υπήρξε ταχεία ανάπτυξη τόσο των πολιτικών όσο και των επιστημονικών οδών της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς. Ωστόσο, η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς δεν λειτουργεί υπό κενό ή μεμονωμένα από άλλους παράγοντες που επηρεάζουν την κοινωνία. Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, χώρες σε όλο

⁶¹ UNESCO. (1994). Η δήλωση της Σαλαμάνκα και το πλαίσιο δράσης για την ειδική εκπαίδευση. Paris: UNESCO. Page 8.

⁶² Booth, T. and Ainscow, M. (2002). The index for inclusion. Bristol: Centre for Studies in Inclusive Education.

τον κόσμο εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις σε διαφορετικά επίπεδα. Η νομοθεσία, η πολιτική βούληση είναι σημαντική και πολύ απαραίτητη, θεωρείται ότι αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την προώθηση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς σε συστηματικό επίπεδο, αλλά δεν θα είναι ποτέ αρκετό, καθώς η ένταξη και η ισότητα δεν λειτουργούν από τα παραπάνω. Η τρέχουσα κατάσταση προόδου προς την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς αναφέρεται τακτικά από χώρες στην UNESCO. Η UNESCO συλλέγει πληροφορίες από διάφορες χώρες σε όλο τον κόσμο, τις αναλύει και συντάσσει εκθέσεις για την τρέχουσα κατάσταση. Η τελευταία από αυτές τις εκθέσεις παράγεται το 2020: Έκθεση της UNESCO «Έκθεση παρακολούθησης της παγκόσμιας εκπαίδευσης, 2020: Ένταξη και εκπαίδευση: όλοι σημαίνει όλοι»⁶³. Όπως αναφέρεται στην έκθεση "υπάρχουν διλήμματα και εντάσεις που εμπλέκονται στην επίτευξη του ιδανικού της πλήρους ένταξης"⁶⁴[4]: Εντοπίστηκαν πολλά προβλήματα:

- Ταυτότητα, υπόβαθρο και ικανότητα υπαγορεύουν ευκαιρίες εκπαίδευσης.
- Οι μηχανισμοί διακρίσεων, στερεοτύπων και στιγματισμού είναι παρόμοιοι για όλους τους μαθητές που διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού.
- Παρά την πρόοδο, πολλές χώρες εξακολουθούν να μην συλλέγουν, αναφέρουν ή χρησιμοποιούν δεδομένα για αυτούς που μένουν πίσω.
- Εκατομμύρια χάνουν την ευκαιρία να μάθουν.
- Ένα βασικό εμπόδιο για την ένταξη στην εκπαίδευση είναι η έλλειψη πεποίθησης ότι είναι δυνατή και επιθυμητή.
- Ενώ ορισμένες χώρες μεταβαίνουν προς την ένταξη, ο διαχωρισμός εξακολουθεί να επικρατεί.
- Η χρηματοδότηση πρέπει να στοχεύει εκείνους που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη.
- Οι εκπαιδευτικοί, το διδακτικό υλικό και τα μαθησιακά περιβάλλοντα συχνά αγνοούν τα οφέλη της ένταξης της διαφορετικότητας.

⁶³ UNESCO. (2020). *Global education monitoring report, 2020: Inclusion and education: All means all*. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718>

⁶⁴ UNESCO. (2020). *Global education monitoring report, 2020: Inclusion and education: all means all*. Paris: France. Page 5. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718>

Latvia

Contributor: Dita Nimante (University of Latvia, Latvia)

The conceptual understanding of inclusive education in Latvia is very closely linked to UNESCO broader concept of inclusive education. Inclusive education systems work to identify and remove barriers to access, participation and success of all learners to education by ensuring inclusive education in practice and providing qualitative learning for all diverse learners. The education system of Latvia has gradually since 2010 developed policy documents and plans, and instituted mandatory requirements as a way to turn legislature into practice to insure inclusive education in Latvia⁶⁵.

However, every country has its own unique and individual context for inclusive education. There are target populations and certain directions of inclusive education relevant in today's Latvia: (1) promotion of inclusive schools, inclusive pedagogy for all learners, (2) including children with special needs in general education, (3) providing necessary support for children who have re-emigrated or children with immigration experience, (4) providing education for all children by including in the education system those who are outside the education system.

As a result of the education reform (competencies based education) in Latvia, it is acceptable that a general education institution plans flexibly the content of learning and organizes the learning process according to the needs of pupils and taking into account their abilities. Schools and teachers are allowed to organize learning activities flexibly and according to the child's needs, including more flexibility in assessing learning performance than before. There are inclusion orientated requirements for schools regarding the learning environment: an inclusive, intellectually and socially emotional development, physically and emotionally safe learning environment according to the age of pupils and the peculiarities of their

⁶⁵ Prudņikova, I., & Bruveris, I. (2015). Inclusion, legislation and practice: educating students with disabilities – the Australian and Latvian experiences. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION*. Proceedings of the International Scientific Conference. Special Pedagogy. 3 (pp. 193-204).

development.⁶⁶ So, one can conclude that there are the necessary requirements in place in legislation for implementing inclusive pedagogy and inclusive and friendly, safe inclusive school environment for everybody.

There are many opportunities for children with special needs and learning difficulties to receive the necessary support in regular schools. Financial⁶⁷ and additional resources (for example, assistants, special education teachers, etc.) for pupils with special needs are provided.

New regulations of the Council of Ministers⁶⁸ will come into force from 1st of September 2020. It is stated in the regulation:

- There is a possibility to receive support measures also for children who do not have the statement of the state or local government Pedagogical Medical Commissions, but who have development or learning difficulties; those difficulties can be stated by the support specialists of the educational institution (educational or clinical psychologist, speech therapist, teacher speech therapist or special pedagogue), the necessary support can be organized based on their statement.
- Each educational institution must develop an individual learning plan for the children who have special needs, the plan should be periodically reviewed.

⁶⁶ Beizītere, I., Grumolte-Lerhe, I., Ziemane, I., & Valtenbergs, V. (2020). *Iekļaujošā izglītība bērniem ar speciālām vajadzībām Latvijā* [Inclusive education for children with special needs in Latvia]. Latvijas Republikas Saeima. https://www.saeima.lv/petijumi/leklaujosa_izglitiba_berniem_spec_vajadzibam_Latvija.pdf

⁶⁷ Grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumos Nr. 447 "Par valsts budžeta mērķdotāciju pedagogu darba samaksai pašvaldību vispārējās izglītības iestādēs un valsts augstskolu vispārējās vidējās izglītības iestādēs" [Amendments to Cabinet Regulation No. of 5 July 2016 447 "On the State Budget Targeted Grant for the Salary of Teachers in Municipal General Education Institutions and General Secondary Education Institutions of State Higher Education Institutions] (2018). Latvijas Vēstnesis, 163, 17.08.2018. <https://likumi.lv/ta/id/301070-grozijumi-ministru-kabineta-2016-gada-5-julija-noteikumos-nr-447-par-valsts-budzeta-merkdociju-pedagogu-darba-samaksai-pasval...>

⁶⁸ Prasības vispārējās izglītības iestādēm, lai to īstenotajās izglītības programmās uzņemtu izglītojamos ar speciālām vajadzībām [Requirements for general education institutions to admit students with special needs in the educational programs they implement] (2019). Ministru kabinets. Ministru kabineta noteikumi Nr. 556. Latvijas Vēstnesis, 240, 28.11.2019. <https://likumi.lv/ta/id/310939-prasibas-visparejas-izglitibas-iestadem-lai-to-istenotajas-izglitibas-programmas-uznemtu-izglitojamos-ar-specialam-vajadzibam>

- An expanded and detailed set of support measures is provided that the educational institution must provide in accordance with the statement of the child's special needs.

During last years more and more children with special needs are integrated or included in regular schools. Consequently, there are less children with special needs remaining in special schools.⁶⁹ Nevertheless, in the school year 2018/2019 most of the children with special needs (41% of the total number) received education in special education institutions, acquiring a special program corresponding to the type of disorder, and 13% of children with special needs acquired the general education program together with other students in general education schools⁷⁰. In the coming years, the education system must be ready to provide adequate support in general education institutions to a sufficient number of children with special needs. The major challenge would be to provide inclusion for children with special needs in all aspects of school life.

According to the Central Statistical Bureau⁷¹ of Latvia since 1990, as the result of migration, the population of Latvia has reduced by almost half a million (457 thousand). Due to international long-term migration the number of population in 2010-2018 dropped by 126.1 thousand. In 2018, 10.9 thousand persons arrived in Latvia for permanent stay (period of time equal to one year or more) (9.1 % more than in 2017), while 15.8 thousand persons left – 12.1 % less than in the previous year. To support re-emigrated children and children who had immigration experience in the education system there are regulations developed envisaging that local governments should be able to redistribute the state budget earmarked grant to

⁶⁹ Beizītere, I., Grumolte-Lerhe, I., Ziemane, I., & Valtenbergs, V. (2020). *Iekļaujošā izglītība bērniem ar speciālām vajadzībām Latvijā* [Inclusive education for children with special needs in Latvia]. Latvijas Republikas Saeima. https://www.saeima.lv/petijumi/leklaujosa_izglitiba_berniem_spec_vajadzibam_Latvija.pdf

⁷⁰ Beizītere, I., Grumolte-Lerhe, I., Ziemane, I., & Valtenbergs, V. (2020). *Iekļaujošā izglītība bērniem ar speciālām vajadzībām Latvijā* [Inclusive education for children with special needs in Latvia]. Latvijas Republikas Saeima. https://www.saeima.lv/petijumi/leklaujosa_izglitiba_berniem_spec_vajadzibam_Latvija.pdf

⁷¹ Central Statistical Bureau. (n.d.). *Immigration, emmigration and net migration*. <https://www.csb.gov.lv/en/statistics/statistics-by-theme/population/migration/key-indicator/immigration-emmigration-and-net-migration>

support educational institutions for the education of re-emigrated and immigrant children.⁷² Extra consultations for children who experience difficulties are provided.

One of the challenges for the education system of Latvia in the inclusive context of the last 20 years is “children outside the education system”, it means that there is a certain number of children who were not registered in the education institution at the age of the mandatory education. The Guidelines for the Development of Education for 2007-2013 mentioned that 5.6% of all children are outside the education system⁷³. Already at that time, one of the possible explanations was inaccurate registration of children, as well as the non-involvement of local governments in solving this problem. The number of unreported children has decreased significantly over the years. The 2018 annual report of the State Education Quality Service had already indicated relatively fewer such children: 1130 children⁷⁴.

Bulgaria

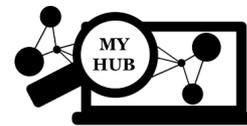
Contributors: Andrean Lazarov (Marie Curie Association, Bulgaria), Prof. Dsc Snezhana Ilieva, and Valeria Vitanova, PhD (Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria)

Latest monitoring on the education (including inclusive education) in Bulgaria was conducted in 2019. Efforts to modernize the education and training system continue, but improving its quality, relevance to the labour market and inclusive character continues to be a challenge.

⁷² Grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumos Nr. 447 "Par valsts budžeta mērķdotāciju pedagogu darba samaksai pašvaldību vispārējās izglītības iestādēs un valsts augstskolu vispārējās vidējās izglītības iestādēs" [Amendments to Cabinet Regulation No. of 5 July 2016 447 "On the State Budget Targeted Grant for the Salary of Teachers in Municipal General Education Institutions and General Secondary Education Institutions of State Higher Education Institutions] (2018). Latvijas Vēstnesis, 163, 17.08.2018. <https://likumi.lv/ta/id/301070-grozijumi-ministru-kabineta-2016-gada-5-julija-noteikumos-nr-447-par-valsts-budzeta-merkdotaciju-pedagogu-darba-samaksai-pasval...>

⁷³ Izglītības attīstības pamatnostādnes, 2007.–2013. gadam [Guidelines for the Development of Education 2007-2013]. <http://izm.izm.gov.lv/normativie-akti/politikas-planosana/1016.html>

⁷⁴ Izglītības kvalitātes valsts dienesta 2018. gada publiskais pārskats [Public Report of the State Education Quality Service] (2018). IKVD. Rīga. https://ikvd.gov.lv/wp-content/uploads/2019/09/2018_IKVD_Gada_p%C4%81rskats_1.pdf

Demographic trends and growing skills shortages mean that Bulgaria needs to invest more in the qualifications of its current and future workforce. The need for training and retraining of the elderly population is great, but participation in adult education is low.

The prestige of the teaching profession is low and the workforce in the teaching sector is aging. As a way to increase the attractiveness of the profession, salaries are raised. Steps have been taken to increase the applicability of vocational education and training (VET) to the labour market.

The Act on preschool and school education in Bulgaria⁷⁵, which came into effect in 2017 states that "education is a national priority and it is ensured by applying the following principles:

- orientation to the interests and motivation of the child and of the pupil, to the age and social changes in their lives, and to their ability to use the competences they have mastered in practice;
- equal access to high-quality education and inclusion of every child and every pupil;
- equal treatment and non-discrimination in pre-school and school education".

In part 178 paragraph 1 of the Act on preschool and school education⁷⁶ the general support for the personal development of children aimed at the prevention of learning difficulties is to include individual children in activities according to their needs, such as:

- Training through additional modules for children who do not speak Bulgarian - the activity is done by the teachers in groups in the kindergartens;
- Application of psychomotor, cognitive and linguistic development programmes, individual and group work with established linguistic and/or emotional-behavioural and/or sensory difficulties - the activity is taken by a psychologist, speech therapist or other pedagogical specialist, if necessary - a rehabilitator (hearing and speech), etc.

⁷⁵ *Pre-school and School Education Act.*

http://lil.mon.bg/uploaded_files/ZAKON_za_preducilisnoto_i_ucilisnoto_obrazovanie_EN.pdf Pages 1-2.

⁷⁶ *Pre-school and School Education Act.*

http://lil.mon.bg/uploaded_files/ZAKON_za_preducilisnoto_i_ucilisnoto_obrazovanie_EN.pdf Page 58.

The overall support for the personal development at school, which targets all children in a pre-primary school preparatory groups and all pupils in the classroom, ensures their participation in the educational process and the activities of the school and includes:

- Teamwork among teachers and other pedagogical specialists;
- Career orientation of students;
- Interest activities;
- Library-information services;
- Health care based on information from the parent, the child's representative or the child care provider, the child's state of health and medical research and counselling, and interaction with the health care professional in the health office at the school;
- Provision of a hostel;
- Encouragement with moral and material rewards;
- Activities to prevent violence and overcome problematic behaviour;
- Activities for the prevention of learning difficulties, including logopedic work.

The general support for personal development at school aiming at prevention of learning difficulties is to include individual pupils in activities such as:

- Additional training on subjects with emphasis on the Bulgarian language education, including literacy of pupils for whom the Bulgarian language is not the first one;
- Counselling on subjects and additional counselling on subjects outside the regular school hours;
- Logopedic (speech therapy) work with students.

Teamwork between teachers and other pedagogical specialists involves discussions on issues and exchange of good practices working with the same children and pupils to increase the effectiveness of pedagogical approaches. Teachers working in municipal kindergartens, schools and service units know and use various types of general support for the personal development in their direct work. They discuss activities, share information and good pedagogical practices to support all teachers to improve their work with children or pupils in the classroom. They hold regular meetings for prevention purposes between a small group of teachers and other pedagogical specialists in the kindergarten, respectively, between the class teacher, teachers and other pedagogical specialists in the school.

Additional support for the personal development under Art. 187 addresses four groups of children and pupils: with special educational needs (SEN)⁷⁷ - at risk, with prominent gifts, with chronic diseases and working with a child and a pupil on a specific case.

Additional support for the personal development includes:

- Psycho-social rehabilitation, hearing and speech rehabilitation, visual rehabilitation, rehabilitation of communicative disorders and physical disabilities;
- Providing accessible architectural, general and specialized support environment, technical facilities, specialized equipment, didactic materials, methodologies and specialists;
- Providing training on special subjects for pupils with sensory disabilities;
- Resource support.

The State Educational Standard for inclusive education⁷⁸ sets out the terms and conditions to provide general support for the personal development of children and pupils; as well as the conditions and order for providing additional support for the personal development of children and pupils under Art. 187, para. 2 of the Pre-school and School Education Act⁷⁹ and the provision is based on the assessment of their individual needs as well as the preparation of a plan to support the child or the pupil from a support team for the personal development in the kindergarten or in the school (The Order for inclusive Education).

Support for the personal development is provided in accordance with the individual educational needs of each child and each pupil and is carried out by teachers and other pedagogical specialists in the kindergarten or school - a psychologist, pedagogical counsellor, or pedagogical specialists at the centre for the personal support development who organise and coordinate the process of providing the general and additional support for the personal

⁷⁷ *Pre-school and School Education Act.*

http://lll.mon.bg/uploaded_files/ZAKON_za_preducilisnoto_i_ucilisnoto_obrazovanie_EN.pdf Pages 60-61.

⁷⁸ *Наредба за приобщаващото образование* [The State Educational Standard for inclusive education] (2017).

http://www.sbubg.info/files/naredba_priobshavasho.pdf

⁷⁹ *Pre-school and School Education Act.*

http://lll.mon.bg/uploaded_files/ZAKON_za_preducilisnoto_i_ucilisnoto_obrazovanie_EN.pdf Pages 60-61.

development of children and pupils by order of the kindergarten or school director at the beginning of each school year.

In 2019, the Ministry of Education and Science began work on a national programme for desegregation in education⁸⁰. The budget is one million leva (half million euro), which will cover the municipalities' transport costs, teaching aids, as well as additional activities for children, parents and teachers. Apart from the educational effect, the desegregation program in education also has a social significance for people to show understanding and learn to live together peacefully.

In carrying out the assessment of the individual needs of children and pupils, the specialists from the team under Art. 68, 2 obligatory:

- Use assessment methodologies approved by the Ministry of Education and Science (Methodology for assessment of the educational needs of children and pupils, Methodology for functional evaluation and work with children with cognitive disabilities and autistic spectrum of development, Methodology for assessment of the individual needs of children and pupils with multiple disabilities), methods for verbal and non-verbal evaluation - PECS system, MACATON, hand-in-hand communication, Tadoma method, C-MAP method and other methods, standardization wounds instruments - Test "Binet-Terman" Test Wexler, etc.;
- Take into account the educational and personal achievements of the child or the pupil;
- Take into account the social and emotional development of the child or the pupil;
- Use formal and informal methods of monitoring and evaluation;
- Use the information for the child and the pupil referred to in Article 22 so far.

⁸⁰ *Национална програма „Подпомагане на общините за реализиране на дейности за образователна десегрегация“* [National programme “Supporting the municipalities for the implementation of activities for educational desegregation”]. <https://www.mon.bg/upload/19229/19RH172pr17-obshtini.pdf>

In accordance with the World Health Organization (WHO) International Classification of Functioning of Man, Disability and Health (ICF)⁸¹ and taking into consideration the WHO International Classification of Diseases - ICD 10⁸², the assessment of children and pupils is carried out with an Individual Needs Assessment Card of the child or the pupil. It contains the following components:

- Assessment of the functioning of the child or the pupil;
- An opinion of the team that carried out the assessment of the individual needs for the resources needed for additional support for the personal development of the child or the pupil;
- Determination of the specificity and type of additional support - short-term or long-term;
- A recommendation to use other services, including social services, or to engage in other activities.

Currently, there are many European and national programmes for inclusive education in Bulgaria. Such as "Together we can do more"⁸³, "National programme for prevention of school violence"⁸⁴, "One school for all"⁸⁵. The Ministry of Education monitors their observance.

Belgium

Contributor: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Belgium)

⁸¹ World Health Organization. (2001). *International Classification of Functioning of Man, Disability and Health*. <https://www.who.int/classifications/icf/en/>

⁸² World Health Organization. (2010). *International Classification of Diseases - ICD 10*. <https://icd.who.int/browse10/2010/en>

⁸³ *Заедно можем повече* [Together we can do more]. <http://uchabulgarski.bg/about/>

⁸⁴ *National programme for prevention of school violence*. <https://www.unicef.org/bulgaria/en/together-against-violence-schools>

⁸⁵ *Едно училище за всички* [One school for all]. <https://www.ela-bg.eu/bg/programa-edno-uchilishte-za-vsichki-faza>

Belgium level

Belgian authorities initiate services and regulations inspired by UN and EU legislations on their education system. Belgium with its four autonomous regions provides various implementation based on the local needs and global trends. Each region follows different regulations to make its education system more inclusive and accessible for pupils with disabilities. As addressed in the UN regulation and EU legislations, Belgium provides equal opportunity in education for pupils with disabilities. These pupils can choose special education; however, with the M-Decree legislation, mainstream education with social support is recommended.

Flanders level

The Flemish government is bound by the International Convention on the Rights of Persons with Disability (CRPD)⁸⁶. This convention guarantees the principle of non-discrimination and inclusive education rights. After the Flemish Parliament ratified the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities in 2009, the Flemish Community legally reinforced the right of pupils with special educational needs to be enrolled in mainstream education, through passing the M-Decree in 2014, with measures including:

1. Updating the definition categories for pupils with special educational needs, including a category for children with autism.
2. Requiring mainstream schools to make reasonable adjustments, such as providing specialist equipment and support staff to accommodate pupils with special education needs in the mainstream system, and requiring mainstream schools to only refer a pupil to special education once all such “reasonable adaptations” have been tried.
3. Providing parents of a child with special educational needs who disagree with a school’s refusal to enrol their child with the right to appeal to a Student Rights Commission (Commissie inzake leerlingenrechten or CLR). This commission is comprised of experts

⁸⁶ United Nations. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*.
https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convention_accessible_pdf.pdf

and was created by the Parliamentary Act of 2002 on Equal Educational Opportunities⁸⁷. The M-Decree strengthened the registration right for pupils with special needs. The new rules distinguish between pupils who have/not a report from CLB which determines if they need special education or inclusive mainstream education.

According to Codex Vlaanderen⁸⁸, the Decree on measures for pupils with special educational needs, the Flemish community regulated the educational system with its all stakeholders in order to be more inclusive. The Flemish community appointed an institution especially for inclusive education and pupils' special needs (CLB) and provides economical support for the pupil with special needs.

Κύπρος

Συγγραφείς: Μαριάννα Γρηγορίου, Άγγελος Νικολάου και Γιώργος Μιλής (EUROCY Innovations Ltd, Κύπρος)

Η τρέχουσα κατάσταση της Εκπαίδευσης Χωρίς Αποκλεισμούς στην Κύπρο

Επί του παρόντος στην Κύπρο, η εκπαίδευση πλήρους απασχόλησης παρέχεται δωρεάν και είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά ηλικίας από 5 έως 15 ετών. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι ιδιαίτερα συγκεντρωτικό, καθώς ελέγχεται από το κράτος. Το εκπαιδευτικό σύστημα χωρίζεται σε προσχολική εκπαίδευση (ηλικία 3 έως 6 ετών), πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ηλικίας 6 έως 12) και δευτεροβάθμια εκπαίδευση που χωρίζεται σε Γυμνάσιο (ηλικία 12 έως 15 ετών) και Λύκειο / Τεχνική σχολή (ηλικία 15 έως 18).

⁸⁷ Parliamentary Act on Equal Educational Opportunities. (2002).
http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2005071549&table_name=wet

⁸⁸ Decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. (2014).
<https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1024474.html>

Όλα τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) παραπέμπονται για αξιολόγηση στην επιτροπή του σχολείου, η οποία αποφασίζει σε ποιο σχολικό περιβάλλον ταιριάζει κάθε παιδί καλύτερα και ποιες προσαρμογές απαιτούνται για την επίτευξη των πλήρων δυνατοτήτων του. Σε περίπτωση που οι γονείς δεν συμφωνούν με αυτήν την απόφαση, έχουν το δικαίωμα να προσφύγουν.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, το 2014/2015, 5.559 μαθητές, δηλαδή περίπου το 7% όλων των μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αναγνωρίστηκαν επίσημα ότι χρειάζονται ειδική εκπαίδευση. Οι περισσότεροι από αυτούς (80%) ενσωματώθηκαν στις γενικές τάξεις των γενικών σχολείων. Σύμφωνα με τα πρόσφατα στατιστικά στοιχεία (2017) του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για Ειδικές Ανάγκες και Εκπαίδευση Χωρίς Αποκλεισμούς, υπήρχαν συνολικά 9.469 περιπτώσεις παιδιών που είχαν επίσημα διαγνωστεί με ειδική ανάγκη και από αυτά, 7.862 εκπαιδεύτηκαν σε γενικές ομάδες / τάξεις για τουλάχιστον 80 % του χρόνου, 959 φοιτούσαν σε ειδικές μονάδες σε γενικά σχολεία, ενώ 220 φοιτούσαν σε ξεχωριστά ειδικά (προ) σχολεία⁸⁹.

Ειδικά Σχολεία - Αναλυτικά προγράμματα και μαθήματα

Τα παιδιά με ΕΕΑ που φοιτούν σε γενικά σχολεία αντιμετωπίζουν συνήθως ήπιες μαθησιακές δυσκολίες, ενώ εκείνα που φοιτούν σε σχολεία ειδικής αγωγής αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες μαθησιακές δυσκολίες.

Το επίκεντρο του προγράμματος σπουδών των ειδικών σχολείων έγκειται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων στους τομείς των δεξιοτήτων αυτοβοήθειας και ανεξαρτησίας, της κοινωνικής και συναισθηματικής αλληλεπίδρασης, της αναψυχής και της επικοινωνίας, καθώς και της επαγγελματικής κατάρτισης. Σε περίπτωση που τα παιδιά μπορούν να ακολουθήσουν ορισμένα στοιχεία του γενικού προγράμματος σπουδών, τότε τέτοια στοιχεία περιλαμβάνονται στο ατομικό εκπαιδευτικό τους πρόγραμμα (IEP).

⁸⁹ Δεδομένα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Κύπρου. https://www.european-agency.org/data/cyprus/datatable-overview?year=2014_2015#tab-0

Ο Διευθυντής κάθε ειδικού σχολείου λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με τους μαθητές και τα μαθήματα / θέματα που περιλαμβάνονται στο σχολικό τους πρόγραμμα. Οι μαθητές μελετούν ό,τι μπορούν σύμφωνα με το εκπαιδευτικό τους επίπεδο και δεν υπάρχει υποχρεωτικό πρόγραμμα σπουδών που πρέπει να ακολουθηθεί. Οι μαθητές πρέπει να έχουν το δικό τους IEP, καθώς είναι σημαντικό όχι μόνο για τη μάθηση, αλλά και για την ανάπτυξη ως άτομα.

Το IEP επικεντρώνεται σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των ψυχολογικών, κοινωνικών, εκπαιδευτικών και προ-επαγγελματικών και έχει σχεδιαστεί με βάση τις ικανότητες, τις αδυναμίες και τα ειδικά χαρακτηριστικά κάθε μαθητή. Το IEP καταρτίζεται από τον συντονιστή των ειδικών αναγκών σε συνεργασία με τους γονείς και βασίζεται στις προτάσεις που περιέχονται στην έκθεση που παρέχεται από την Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής. Στη συνέχεια εγκρίνεται από τον Προϊστάμενο της αντίστοιχης Διεύθυνσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.⁹⁰

Ένταξη στην προσχολική γενική εκπαίδευση

Οι μαθητές με ΕΕΑ που μπορούν να παρακολουθήσουν συγκεκριμένα μαθήματα ή τάξεις σε γενικά σχολεία κατανέμονται στην γενική παροχή ειδικής εκπαίδευσης και όχι σε ειδικό σχολείο.

Στην προσχολική εκπαίδευση, οι εκπαιδευτικοί έχουν την ευελιξία να προσαρμόσουν τις μεθόδους διδασκαλίας και να αφιερώσουν χρόνο για να εναλλάσσουν και να επαναλαμβάνουν συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους. Αυτό εμποδίζει τον αποκλεισμό ορισμένων παιδιών με ΕΕΑ από τη γενική διδασκαλία στην τάξη (πρόγραμμα «Εκπαίδευση στην Πρώιμη Παιδική Εκπαίδευση» (IECE), Cyprus p.3)⁹¹. Οι ειδικοί εκπαιδευτικοί πρέπει να συνεργαστούν και να αλληλεπιδράσουν με τον δάσκαλο του μαθητή για να αναπτύξουν και να παραδώσουν ένα ατομικό εκπαιδευτικό σχέδιο για κάθε μαθητή. Εκτός αν υπάρχουν εξαιρετικές περιστάσεις,

⁹⁰ Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρος. Ειδική εκπαίδευση. http://www.moec.gov.cy/eidiki_ekpaidefsi/en/infoserv_special_ed_referral_recruitment_process.html

⁹¹ Inclusive Early Childhood Education (IECE) Project. Example of IECE Provision: Cyprus. <https://www.european-agency.org/projects/iece/examples-inclusive-practice-ece>

αυτές οι υπηρεσίες πρέπει να παρέχονται μέσα σε μια τάξη στο τοπικό σχολείο του μαθητή, το οποίο θα πρέπει να είναι εξοπλισμένο με όλες τις απαραίτητες προσαρμογές και πόρους.

Πρόσφατα, το εθνικό πρόγραμμα σπουδών για την προσχολική εκπαίδευση αξιολογήθηκε και αναδιαρθρώθηκε ώστε να επικεντρωθεί στην ανάπτυξη δεξιοτήτων παρά στην απόκτηση γνώσεων (συμπεριλαμβανομένων εξατομικευμένων οδηγιών, νέων μεθοδολογικών προσεγγίσεων κ.λπ.).

Ένταξη στην πρωτοβάθμια γενική εκπαίδευση

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, εάν η παρακολούθηση σε ορισμένα μαθήματα στην γενική τάξη δεν ικανοποιεί τις ανάγκες των μαθητών, τότε οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτό το χρόνο για να λάβουν υποστήριξη από την ειδική εκπαίδευση, τη λογοθεραπεία ή να παρακολουθήσουν την ειδική μονάδα του σχολείου στο οποίο φοιτούν.

Ειδικές μονάδες στην γενική εκπαίδευση

Οι ειδικές μονάδες παρέχουν πιο εντατική ειδική εκπαίδευση σε έναν μικρό αριθμό μαθητών (συνήθως έως έξι), διατηρώντας παράλληλα την επαφή και την ένταξη με μια συγκεκριμένη τάξη αναφοράς στο σχολείο. Εάν καμία από αυτές τις προσαρμογές δεν ταιριάζει στις ανάγκες των μαθητών, μπορούν να εγγραφούν σε ένα ειδικό σχολείο.

Ένταξη στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες εγγράφονται σε προγράμματα υποστήριξης ατομικά ή σε ομάδες, ανάλογα με τις ανάγκες τους. Συνήθως παρέχεται ειδική εκπαιδευτική υποστήριξη για μαθήματα / θέματα στα οποία οι μαθητές εξετάζονται στο τέλος του σχολικού έτους, όπως Νεοελληνικά, Ιστορία, Φυσική και Μαθηματικά. Οι μαθητές εξαιρούνται για παροχή εκπαιδευτικής υποστήριξης, από μαθήματα που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν λόγω της αναπηρίας τους (π.χ. αρχαία ελληνική ή /

και μια δεύτερη ξένη γλώσσα). Οι μαθητές με ειδικές αισθητηριακές αναπηρίες λαμβάνουν εξειδικευμένη βοήθεια από τα ειδικά σχολεία.

Εκπαιδευτικό Σύστημα Κύπρου υπό Μεταρρύθμιση

Το Κυπριακό Εκπαιδευτικό σύστημα βρίσκεται υπό διαδικασία μεταρρύθμισης για να επιτύχει καλύτερα αποτελέσματα και να γίνει πιο περιεκτικό⁹². Μερικές από τις βασικές αλλαγές που σχετίζονται με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς παρατίθενται παρακάτω:

- Από το 2017, όλοι οι εκπαιδευτικοί που θέλουν να διοριστούν σε δημόσια σχολεία πρέπει να πετύχουν στις γραπτές εξετάσεις (Νόμος 127 (I) / 2015, Το νέο σύστημα διορισμένων). 93
- Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2017-2018, αναπτύχθηκε ένα σχέδιο για να επιτρέπεται στις σχολικές μονάδες να λειτουργούν με περισσότερη αυτονομία και να θέτουν τους δικούς τους στόχους, οι οποίοι θα προσαρμοστούν στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των μαθητών, των εκπαιδευτικών και της ανάπτυξης της ίδιας της σχολικής μονάδας (σε πιλοτική φάση)
- Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2019-2020, ξεκίνησε ένα πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της ειδικής και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης, και
- Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2020-2021, προβλέπεται να εφαρμοστεί το νέο σύστημα αξιολόγησης των εκπαιδευτικών που στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος.

Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στη διεύθυνση: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/cyprus/national-reforms-school-education_en

⁹² EUODICE Cyprus National Reforms. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/cyprus/national-reforms-school-education_en

⁹³ EUODICE Cyprus National Reforms. (Law 127(I)/2015) The new Appointee system. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/cyprus/national-reforms-school-education_en

Ικανότητες και στάσεις του διδακτικού προσωπικού για την προώθηση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς

Εισαγωγή

Συγγραφείς: Dita Nimante (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία)

Η ευρύτερη κατανόηση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς σημαίνει ότι τα κανονικά σχολεία πρέπει να ανοίξουν για όλα τα παιδιά, παρέχοντας ίσες και ποιοτικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες για να καλύψουν τις ανάγκες όλων των μαθητών. Η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς απαιτεί από τα σχολεία να αλλάξουν και να ανταποκριθούν σε όλους τους μαθητές, δηλαδή εκείνους που θεωρούνται «ευάλωτοι» και «άτομα με αναπηρία». Αυτό συνεπάγεται ότι οι καθηγητές στα συνηθισμένα σχολεία πρέπει να έχουν θετικές στάσεις και να πιστεύουν ότι όλοι οι μαθητές έχουν την ικανότητα να μάθουν και υπάρχουν παιδαγωγικά μέσα που επιτρέπουν σε όλα τα παιδιά να μάθουν σε ένα φιλικό, ασφαλές και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλον. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι θετικοί για τη δική τους ικανότητα και πρέπει να είναι υπεύθυνοι για την προώθηση της μάθησης χωρίς αποκλεισμούς. Όπως προτάθηκε από τους Forlin και Chambers, ο κύριος δάσκαλος του σχολείου είναι το πιο σημαντικό στοιχείο για την επιτυχία της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς.⁹⁴ Ο Rose προσθέτει σε αυτό λέγοντας ότι οι εκπαιδευτικοί είναι ένα κρίσιμο στοιχείο για την οικοδόμηση σχολείων χωρίς αποκλεισμούς.⁹⁵ Για να εργαστεί σε μια τάξη χωρίς αποκλεισμούς, ο δάσκαλος χρειάζεται τόσο μια θετική στάση απέναντι στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς όσο και τη «γνώση» της ένταξης, την «πραγματοποίηση» και την «πίστη» σε αυτήν.⁹⁶ Με άλλα λόγια, ένας εκπαιδευτικός πρέπει να εξασκήσει εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς «κάνοντας»,

⁹⁴ Forlin, C., & Chambers, D. (2011). Teacher preparation for inclusive education: increasing knowledge but raising concerns. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 39(1), 17-32.
<https://doi.org/10.1080/1359866X.2010.540850>

⁹⁵ Rouse, M. (2008). Developing inclusive practice: A role for teachers and teacher education? *Education in the North*, 16, 6–13.

⁹⁶ Rouse, M. (2008). Developing inclusive practice: A role for teachers and teacher education? *Education in the North*, 16, 6–13.

«γνωρίζοντας» πώς να το κάνει και «πιστεύοντας» σε αυτό που κάνει. Ο Rose επισημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν τα ακόλουθα για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς:

- Στρατηγικές διδασκαλίας
- Αναπηρία και ειδικές ανάγκες
- Πώς μαθαίνουν τα παιδιά
- Τι χρειάζονται τα παιδιά για να μάθουν
- Οργάνωση και διαχείριση τάξεων
- Πού να λάβουν βοήθεια όταν είναι απαραίτητο
- Προσδιορισμός και αξιολόγηση δυσκολιών
- Αξιολόγηση και παρακολούθηση της μάθησης των παιδιών
- Το νομοθετικό και πολιτικό πλαίσιο

«Κάνοντας» σημαίνει:

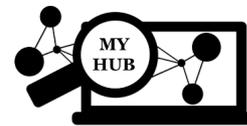
- Μετατροπή της γνώσης σε δράση
- Προχωρώντας πέρα από την ανακλαστική πρακτική
- Χρήση αποδεικτικών στοιχείων για τη βελτίωση της πρακτικής
- Μαθαίνοντας πώς να συνεργάζεστε με συναδέλφους καθώς και παιδιά
- Να γίνεσαι επαγγελματίας «ακτιβιστής»

Η πίστη στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς σημαίνει:

- Ότι όλα τα παιδιά αξίζουν την εκπαίδευση
- Ότι όλα τα παιδιά μπορούν να μάθουν
- Ότι έχουν την ικανότητα να κάνουν τη διαφορά στη ζωή των παιδιών
- Αυτό το έργο είναι ευθύνη τους και όχι μόνο καθήκον για ειδικούς.”⁹⁷

Οι εκπαιδευτικοί στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς πρέπει να έχουν θετικές στάσεις τόσο όσον αφορά την εκπαίδευση ένταξης, την ποικιλομορφία στην τάξη, όσο και την αναπηρία, επιπλέον του περιεχομένου και της παιδαγωγικής γνώσης της παιδαγωγικής χωρίς

⁹⁷ Rouse, M. (2008). Developing inclusive practice: A role for teachers and teacher education? *Education in the North*, 16, 6–13. (p. 13, p. 14)

αποκλεισμούς. Εκτός αυτού, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ενσωματώσουν τις γνώσεις τους στην πρακτική, αντανακλώντας συνεχώς την πρόοδο.

Latvia

Contributor: Dita Nīmante (University of Latvia, Latvia)

Latvia has been influenced by the political move towards inclusive education, therefore in 2019/2020 the newly developed initial teacher education programs, master level programs in educational sciences and doctoral level programs in educational sciences have adopted ideas of inclusive education by integrating new courses and new content related to inclusive education. Those programs are intended to prepare both practicing teachers and future teachers to work in the inclusive school environment. It is known from the research that teachers who already serve in the general education system lack necessary education in inclusive and special education for working effectively in an inclusive environment⁹⁸. Teachers lack knowledge and tools to cope with children with special needs in mainstream classes and to deal with wide learner diversity, including children with special needs in today's schools. This could be partially caused by the situation that the general education teachers historically were not educated to deal either with special education issues or inclusive education issues in their initial education. At the same time, the current general education system is held responsible for the teaching and advancement of all pupils including those with special needs. Although teachers generally have positive attitudes towards inclusive education as such⁹⁹ it is not enough, they do need specific knowledge, skills and competencies to implement inclusive education in practice¹⁰⁰. The lack of those specific competencies can be one of the factors,

⁹⁸ Raščevska, M., Nīmante, D., Umbraško, S., Šūmane, I. Martinsone, B., & Žukovska, I. (2017). Pētījums par bērniem ar speciālām vajadzībām sniedzamo atbalsta pakalpojumu izmaksu modeli iekļaujošas izglītības īstenošanas kontekstā. (Projekta līguma Nr. ZD2017/20386, projekta LU reģistrācijas Nr. L-20386-ZR-N-040). LU.

⁹⁹ Raščevska, M., Nīmante, D., Umbraško, S., Šūmane, I. Martinsone, B., & Žukovska, I. (2017). Pētījums par bērniem ar speciālām vajadzībām sniedzamo atbalsta pakalpojumu izmaksu modeli iekļaujošas izglītības īstenošanas kontekstā. (Projekta līguma Nr. ZD2017/20386, projekta LU reģistrācijas Nr. L-20386-ZR-N-040) LU.

¹⁰⁰ Nīmante, D. (2018). Competent Teacher for Inclusive Education: What Does it Mean for Latvia? In L. Daniela (Ed.) *Innovations, Technologies and Research in Education* (229-244). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

why the progress of inclusive education in practice in Latvia is relatively slow, as the teachers are the most important factor for implementing inclusive education in practice.

The newly developed “Professional Standard for Teachers”¹⁰¹ (which is approved in 2020, June) states several duties and tasks of the teacher clearly related to inclusive education:

- “to systematically find out the learner's individual development, learning, personality, and social growth needs, language and civic competence for the planning and implementation of a child-centred learning process;
- in cooperation with colleagues in the educational institution to plan a coordinated learning process with the aim to include all learners and promote their growth;
- to plan an inclusive learning process and environment, setting specific results to be achieved for each learner and choosing appropriate methods, techniques, tools and resources;
- to create an inclusive, intellectually stimulating, emotionally and physically safe learning environment by supporting the learner's dignified, responsible and safe behaviour, implementing the appropriate development needs of each learner approach;
- to cooperate with colleagues in the educational institution and parents of the learner identifying individual learning needs, planning and implementing solutions;
- to implement a learning process that meets the needs of the learner's individual development and is close to life situations;
- to use various teaching methods, techniques and teaching aids in accordance with the needs of the learner's individual development and the learning outcomes to be achieved;
- in cooperation with other teachers, pedagogical support staff, the management of the educational institution, the learners and the learners' parents, to communicate information regarding the learner's growth, performance and the necessary support for the improvement of learning”.

¹⁰¹ Profesijas standarts. (2018). <https://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/2017/PS-048.pdf>

To prepare both pre-service and in-service teachers it is important to educate teachers either in initial teacher education programs¹⁰² or in professional development courses¹⁰³.

Bulgaria

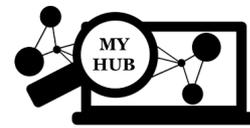
Contributors: Andrean Lazarov (Marie Curie Association, Bulgaria), Prof. Dsc. Snezhana Ilieva, and Valeria Vitanova, PhD (Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria)

The analysis of this topic will show an alarming trend, which significantly hinders the transfer of education. In Bulgaria for many years the teaching profession is not valued. The work is hard. The salary is unattractive. Pedagogical specialties in universities are entered with the lowest score... all this already has terrible consequences. The teaching staff is aging. Many teachers are of retirement age because there are no young people to replace them. We mention all this because there is a direct connection with the fact that Bulgarian teachers have difficulties with inclusive education. In Bulgaria, the “tradition” for children with special needs has been to attend special schools.

However, we must say that the education system has changed a lot, but the teachers are largely at the same status. Many of them even feel nostalgic for the old system. Even when a young teacher first comes to school or kindergarten, s/he is not prepared enough for this work by the university and s/he begins to learn the “craft” from his/her older colleagues. Therefore, old educational attitudes are transmitted and very difficult to eliminate. That is why we must definitely state that there is still a lot of work with the pedagogical staff in Bulgaria in order to have a truly inclusive education. Of course, a lot is being done to change that.

¹⁰² Nīmante, D., & Repina, N. (2018). Inclusive education for pre- service teachers in Latvia - what are the learning outcomes for pre-service teachers? In: 11th annual International Conference of Education, Research and Innovation (ICERI), Dates: 12-14 November, 2018, Seville, Spain: Proceedings, Ed. L. Gómez Chova, A. López Martínez, I. Candel Torres, Seville: IATED Academy, doi: 10.21125/iceri.2018.2452

¹⁰³ Bethere, D., Neimane., I & Ušča, S. (2016). The opportunities of teachers' further education model improvement in the context of inclusive education reform. In *2nd International Conference on Lifelong Education and Leadership for ALL, Proceedings* (pp. 288-298). Liepāja: Liepāja University.

Recently, the symbiosis between the teaching styles of the teacher and the learning styles of the pupil with learning difficulties articulates the application of the universal learning design, the instructional design, the design of the individual curriculum, the inclusive design for work with the family and the community, the inclusive classroom, and the plan to apply the developed designs to the relevant environmental contexts.

The teacher, having the leading role in positive inclusive education, can trace a favourable perspective for each child/pupil by effectively applying the psychological and pedagogical programmes that they have mastered in the course of their qualification and additional experience.

The inclusive teacher is more than a teacher. They need to determine the future of their pupils with both positivism and leadership skills involved in the formation of a confident personality in each child.

Every teacher should be an inclusive teacher and they are the most significant ambassador of inclusive education because:

- They seek, find and achieve harmony in the differences among children/pupils, teachers and parents;
- They detect and accept differences as a valuable resource;
- Through inclusive education, knowledge and learning they generally trace the path of inclusive society.

The current guidelines for training and inclusion of children with learning difficulties are to achieve a high quality of their education. There is a need for such education to ensure the best possible inclusion and social integration of these children. The importance of all these priorities and requirements in the process of implementing inclusive education is indisputable. Their effectiveness is significantly greater when they act simultaneously. These are some of the conditions and requirements that children need to become more successful, more creative, more educated, more balanced and virtuous, and above all not to live with the idea that they

are not part of the society and that they are not accepted (by Trichkov in 2015¹⁰⁴). That is why we as adults need to be able to surround them with the best we can and create such a psychological climate in which they can successfully develop their potential strengths and abilities.

In the process of choosing a learning style in working with pupils with learning difficulties, a process of cooperation and active communication in the dual process is realized: teacher - pupil. In this plan, learning styles should be flexible according to the specific situation and specific participants, and there is a variety of pedagogical communication.

A significant factor in choosing a particular style of education at pre-primary and elementary-school age is the frequency of informal interaction between learners and teachers and the administrative staff of the school. The learning outcomes of pupils with learning difficulties are not directly influenced by informal interactions. The presence of more intense informal communication between teachers and/or administrative staff and pupils leaves a stronger influence on:

- Increasing the motivation to learn for the pupil with learning difficulties;
- Positive personality and social development of the pupil with learning difficulties;
- Adaptive choice of the learning style by the pupil with learning difficulties according to the content and requirements of the teacher;
- The choice of an acceptable teaching style which is appreciated by the pupil with learning difficulties.

In the inclusive classroom in kindergarten and / or elementary school all learners, teachers and people involved in education have to observe certain rules for inclusion. The inclusion rules are as follows:

- Full inclusion of all pupils in the classroom activities during the day, both in educational and extra-curricular activities;

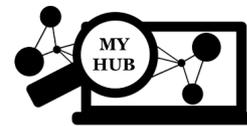
¹⁰⁴ Тричков Ив. (2015). Социални нагласи на масовия учител към интеграцията и приобщаващото образование на деца и ученици със специални образователни потребности. В сборник *Предизвикателствата на приобщаващото образование* УИ „Паисий Хилендарски“.

- Resultant and intense levels of communication both in the classroom and during the intervals;
- Day-to-day organization of the classroom;
- Flexible adaptation and modification of the curriculum;
- Individual planning for every day;
- Effective provision of individual support with the resources of general, supplementary and special support;
- Individual application of assistive devices and assistive technologies;
- Working together or performing certain activities (including learning together with "different" pupils);
- Positive handling of behaviour in extreme/emergency situations.

In summary, the following highlights apply for each teacher who works with pupils with learning difficulties:

- Different time for teaching and learning for the individual pupil;
- Learning with small steps;
- Learning through more practice and introducing elements of project-based learning;
- Learning with emotions;
- Taking into account the pupil's sensory profile;
- Taking into account the pupil's interests;
- Poly-sensory presentation of information;
- The instructions are individual to concentrate on the particular pupil;
- The amount of the instructions is determined by the needs of the children and not by the administrative requirements (length of lessons, consistency, etc.);
- The training materials are graded in complexity;
- At each level of difficulty, the skills are absorbed in fluidity before moving to the next level;
- At each level, making a connection between various elements being mastered and not adding new themes in a general aspect;
- If possible, introducing "preventable errors" learning to increase pupil motivation;
- Automatic execution is not allowed;
- Additional resources for general motivation and self-control of pupils should be added to individual programs;

- Pupils should be oriented towards understanding and considering the respective tasks;
- Observance of routine and rituals;
- Elimination of additional or occasional irritants;
- Making many reps;
- Adjustments are made at the time of errors;
- Explaining the adjustments;
- Taking into account the little success;
- Resource support;
- Training should be done in interactive, creative and innovative models;
- Training is required to import game components;
- Training must be safe;
- Inclusion of a family and community context;
- Involvement of volunteers;
- Learning with the use of appropriate aids and assistive technologies.

No ready-made universal recipes and prescriptions for the individual pupil with learning difficulties in the class are available, but when the teacher complies with the discussed common models, applies his/her competencies and pedagogical experience, the virtuous use of a variety of appropriate learning styles will be present; the teacher will work with satisfaction with the pupil with learning difficulties, and this pupil with learning difficulties will attend the school, will learn with pleasure and the difficulties in the training will be overcome with ease.

Belgium

Contributor: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Belgium)

The M-Decree regulation¹⁰⁵ brought extra requirements, as extra formational and psychological supports, for the teaching staff in the field. Because of these requirements, the

¹⁰⁵ M-decreet. (2014). <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/grote-lijnen-van-het-m-decreet>

regulation provides extra supports for teachers. Besides, there is no structural and sustainable financing model to achieve inclusion. However, the European Accessibility Act¹⁰⁶ aims to support stakeholders in the field of inclusive education regarding materials and services.

The pedagogical counselling services employ competence supervisors that help teachers broaden their competences so that they can optimally deal with pupils with specific educational needs.

The counselling services do this in 3 ways:

- Inform about what the M-decree entails.
- Offer support at school and classroom level, by giving tips to the teacher and the school.
- Stimulate cooperation between schools and teachers and work on expertise development in support networks (operational from 1 September 2017).

On the other hand, in the 2017-2018 academic year, the Flemish government offers free refresher projects for dealing with the specific educational needs of pupils.

Training programs offer specific sessions to the teaching staff according to the needs and levels of their pupils.

For primary and secondary education:

- The training M-decree: Motor, motivation, and possibilities¹⁰⁷- teachers and school administrators will learn how you work with all actors in and around the school.

¹⁰⁶ European Accessibility Act.

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1202#:-:text=The%20European%20accessibility%20act%20is.EU%20leading%20to%20costs%20reduction>

¹⁰⁷ M-decree: motor, motivatie en mogelijkheden. <https://www.arteveldhogeschool.be/opleidingen/bijscholingen-en-studiedagen/m-decreeet-motor-motivatatie-en-mogelijkheden>

- The V-eSperAnZa108 - is the refresher course that teaches how to collaborate more inclusively with all actors in order to provide pupils with special educational needs opportunities for their development.
- KITS109 - powerful indicators for an accessible school to develop knowledge and skills to work with inclusion and specific educational needs. Coaching sessions are part of the project.

For secondary education:

- Expedition M¹¹⁰ (not valid yet) - a search for sustainable integration of inclusive action and thinking.
- The M-decree as an engine for excellent education¹¹¹ - teaches, through cases, which theoretical frameworks and practical tools are indispensable in school and classroom, so that pupils with specific educational needs can be supported optimally.

Examples and best practices

Name	Target group	Method	Findings	References
Bert has a physical disability and completed his school career in a normal school	Pupils with disabilities (Physical disability in this case)	Individually Adapted Curriculum	Individual implementation helps pupils to do normal curriculum in their way	https://www.klasse.be/
The power of co-teaching in the M-Decree	Teachers who teach the children	Co-teaching, Experience sharing	Co-teaching helps teachers to improve their	https://www.klasse.be/

¹⁰⁸ Prioritaire nascholing M-decreet V-eSperAnZa. (2017). <https://www.katholiekonderwijs.vlaanderen/nieuws/prioritaire-nascholing-m-decreet-v-esperanza>

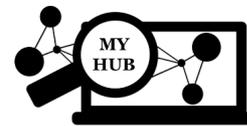
¹⁰⁹ KITS: Krachtige indicatoren voor een toegankelijke school. http://www.onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/UCLL-16_17.docx

¹¹⁰ Expeditie M. <https://www.ovsg.be/expeditie-m>

¹¹¹ Het M-decreet als motor voor uitmuntend onderwijs. https://pro.g-o.be/blog/Documents/SDL_motor_uitmuntend_onderwijs.pdf

Name	Target group	Method	Findings	References
	with disability		skills and knowledge. Besides, cooperative teaching methods are possible in every lesson	
New pedagogical Approach in GO! Atheneum Herzele	A-stream pupils	More relaxed curriculum, more time to individual interaction. Teachers are not teaching directly but coaching.	Still processing	https://www.youtube.com/
Bilingual classes for deaf and hearing-impaired pupils	Deaf and hearing - impaired children	Teaching both pupils in bilingual (French and French-Belgian Sign Language)	This method gives deaf and hearing-impaired pupils immediate access to the same skills	http://www.es.sainte-
Teacher of the year 2019 is 3 co-teachers	Teachers who teach the children with disability	Co-teaching, Experience sharing, cooperative teaching	Teachers help each other to overcome the problems and improve the quality of the class	
Differentiation on 4 tracks: all pupils at their own pace	Pupils with special needs and their teachers in the inclusive classroom.	All teachers work with a 4-track policy to easily differentiate in the classroom, the pupils work at their own pace and learn to	Hard to implement as the process requires long term patience but results show how track suits them best.	https://www.klasse.be

Name	Target group	Method	Findings	References
		assess their level.		
Classical teaching at the blackboard is impossible	Pupils with special needs	Manual tasks and online games used in the classroom	It helped to calm down pupils in the class and teach them actively	https://www.klasse.be/
#DoeGewoon : the stories of Felix and Ward	Pupil with disabilities	Experience Sharing, Success Stories	Success Stories, peer motivation helps to encourage pupils with disabilities to be included in the society	https://www.oudersvoornclusie.be/

Κύπρος

Συγγραφείς: Μαριάννα Γρηγορίου, Άγγελος Νικολάου και Γιώργος Μιλής (EUROCY Innovations Ltd, Κύπρος)

Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και παιδιά με αναπηρίες

Ο στόχος της συμμετοχικής εκπαίδευσης είναι να μεταφέρει το μήνυμα ότι «κάθε μαθητής έχει σημασία και μετράει εξίσου». Δυστυχώς, δεν συμμερίζονται όλοι οι επαγγελματίες εκπαίδευσης την ίδια αξία, καθώς συνεχίζουν να περιθωριοποιούν ορισμένους μαθητές που αντιμετωπίζουν αναπηρία από την είσοδό τους στην κύρια εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), το 2017, «τα παιδιά με αναπηρίες ήταν από τις πιο περιθωριοποιημένες και αποκλεισμένες ομάδες παιδιών».¹¹²

Πολλοί παράγοντες μπορούν να βοηθήσουν στη διευκόλυνση της ένταξης και της ισότητας στην εκπαίδευση, μερικοί από αυτούς είναι οι παιδαγωγικές δεξιότητες και στάσεις του

¹¹² Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας. 10 facts on disability. <https://www.who.int/features/factfiles/disability/en/>

προσωπικού (ένας από τους κυριότερους), οι παιδαγωγικές στρατηγικές, η πρόσβαση στο πρόγραμμα σπουδών, η υποδομή, η χρηματοδότηση πόρων, η επαγγελματική ανάπτυξη, και τα λοιπά.

Οι εκπαιδευτικοί της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς έχουν πολύ σημαντικό και απαιτητικό ρόλο, καθώς πρέπει να βρουν και να εφαρμόσουν μεθόδους για την ενίσχυση ίσων ευκαιριών και ποιοτικής εκπαίδευσης σε όλους τους μαθητές, προωθώντας την αλληλεπίδραση και τη συμμετοχή, έτσι ώστε όλοι οι εκπαιδευόμενοι να μπορούν να απολαύσουν μια ουσιαστική μαθησιακή εμπειρία και συμμετοχή σε άλλες δραστηριότητες. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να συνεργαστούν με άλλους επαγγελματίες για μια πιο ολιστική υποστήριξη.

Οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών για ένταξη στην Κύπρο

Το 1979, η πρακτική της ένταξης δεν είχε καμία νομική βάση στην Κύπρο, αλλά σε αυτό το σημείο το κράτος ανέλαβε την ευθύνη να παρέχει ειδικά σχολεία για μαθητές με αναπηρία. Το 1999, θεσπίστηκε ο «Νόμος για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση των Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες» 113 (I) 1999. Όπως σημείωσε η Ελένη Φτιάκα στη μελέτη της το 1999 «παρά την έγκριση του νόμου του 1999, η έννοια της ειδικής εκπαίδευσης συνυπάρχει παράλληλα με την έννοια της ένταξης, ενώ η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς παραμένει ρητορικός όρος, που αναφέρεται περιστασιακά σε επίσημα έγγραφα ως συνώνυμο της ένταξης».

Σε μια άλλη μελέτη σχετικά με τη στάση και τις πεποιθήσεις των Κυπρίων εκπαιδευτικών σχετικά με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, αναφέρεται ότι «οι εκπαιδευτικοί τείνουν να σκέφτονται βάσει ιατρικού και φιλανθρωπικού μοντέλου, και προτιμούν την ειδική εκπαίδευση για συγκεκριμένες ομάδες παιδιών». ¹¹³ (Φτιάκα & Συμεωνίδου, 2009) Θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί ότι η Κύπρος ήταν στην αρχή της κατανόησης για το τι είναι η ένταξη και τη σημασία που έχει για όλα τα παιδιά, όχι μόνο για εκείνα που έχουν ειδική ανάγκη, καθώς η έρευνα προτείνει τις πολλές δυνατότητες που έχει η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για όλους τους

¹¹³ Symeonidou, S., & Phtiaka, H. (2009). Using teachers' prior knowledge, attitudes and beliefs to develop in-service teacher education courses for inclusion. *Teaching And Teacher Education*, 25(4), 543-550. doi: 10.1016/j.tate.2009.02.001

μαθητές. Οι Αγγελίδης, Στυλιανού και Γκιμπς διερευνούν πώς τα Κυπριακά Πανεπιστήμια ανταποκρίνονται στην πρόκληση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς. Προσδιορίζουν ορισμένους παράγοντες που λειτουργούν ως εμπόδια στην ανάπτυξη πρακτικών χωρίς αποκλεισμούς από τους καθηγητές.¹¹⁴ Αυτοί οι παράγοντες σχετίζονται με τα προγράμματα σπουδών, καθώς υπάρχει διαφορετική κατανόηση για το τι είναι η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και αυτό δημιουργεί σύγχυση μεταξύ των μαθητών, με έναν λέκτορα να αναφέρει: «Δεν μπορώ να δώσω έναν ορισμό για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς. Το θέμα είναι ότι η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς δεν φαίνεται σαφής στο πρόγραμμα σπουδών και δεν έχουμε κοινή πολιτική ως πανεπιστήμιο. Ο καθένας διδάσκει ό,τι θέλει και μερικές φορές αντικρούουμε ο ένας τον άλλον».

Ο άλλος παράγοντας που αναφέρεται ήταν η έννοια της ένταξης. Σύμφωνα με τους ερευνητές υπήρχαν διαφορετικές ερμηνείες και διαφορετικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν από επαγγελματίες για τον καθορισμό της ένταξης. «Μια μεγάλη ομάδα υποστήριξε την άποψη ότι η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς προκύπτει από τον τομέα της 'ειδικής' εκπαίδευσης, ορισμένοι άλλοι ότι ασχολείται με την εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ορισμένοι άλλοι ότι το κύριο μέλημά της είναι τα παιδιά που χαρακτηρίζονται ότι έχουν ειδικές ανάγκες και μερικοί ότι ο όρος σημαίνει τη μετακίνηση ορισμένων παιδιών από 'ειδικά' σε 'κανονικά' σχολεία».

Ένας άλλος παράγοντας είναι τα διαφορετικά επίπεδα κουλτούρας μεταξύ των εκπαιδευτικών, με ένα παράδειγμα ενός υποψήφιου δασκάλου να εξηγείται σε αυτήν τη μελέτη. «Ο τρόπος της διδασκαλίας μου καθορίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τους δασκάλους που παρατηρώ για να διδάξω στις τάξεις που κάνω την πρακτική μου εκπαίδευση. Ακόμα κι αν σε ορισμένες περιπτώσεις διαφωνώ με την πρακτική του δασκάλου, επειδή έρχεται σε αντίθεση με αυτό που έμαθα στο πανεπιστήμιο, τις περισσότερες φορές κάνω το ίδιο και σιγά-σιγά το αφομοιώνω στην πρακτική μου».

¹¹⁴ Angelides, P., Stylianou, T., & Gibbs, P. (2006). Preparing teachers for inclusive education in Cyprus. *Teaching and Teacher Education*, 22(4), 513-522. doi: 10.1016/j.tate.2005.11.013

Μια πιο πρόσφατη μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 2013 σημειώνει ότι οι επαγγελματίες εξακολουθούν να έχουν τις ίδιες πεποιθήσεις.¹¹⁵ Πιο συγκεκριμένα «το κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα εξακολουθεί να διαχωρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη φιλοσοφία του και δεν υποστηρίζει πλήρως την ενεργό ένταξη και συμμετοχή όλων των παιδιών στη σχολική ζωή» και «η ένταξη αφορά μόνο την εκπαίδευση συγκεκριμένων ομάδων παιδιών· το ιατρικό μοντέλο εξακολουθεί να είναι διαδεδομένο στο πλαίσιο της ένταξης· και η ένταξη θεωρείται ότι αποτελείται από διαφορετικά επίπεδα.» (Mamas C, 2013)

Ένταξη έναντι Ενσωμάτωσης

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η ένταξη και η ενσωμάτωση είναι δύο ξεχωριστά πράγματα. Η ένταξη στοχεύει στην πλήρη συμμετοχή όλων των μαθητών στην τάξη, καθώς είναι η διαδικασία διδασκαλίας των παιδιών με τέτοιο τρόπο που θα μπορούσε να ωφελήσει όλα τα παιδιά, καθώς όλα τα παιδιά μαθαίνουν με διαφορετικό τρόπο. Η ενσωμάτωση, από την άλλη πλευρά, επικεντρώνεται κυρίως στην απορρόφηση παιδιών με ειδικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση.

Ακολουθώντας την προσέγγιση ενσωμάτωσης, τα παιδιά με ΕΕΑ θα πρέπει να ταιριάζουν στην τάξη και, επομένως, για να καλύψουν τις ανάγκες τους, το μάθημα θα πρέπει να αλλάξει. Στην προσέγγιση ένταξης, η εστίαση είναι κυρίως στη βελτίωση της συμμετοχής, όχι μόνο για τα παιδιά με ΕΕΑ, αλλά και για όλα τα άλλα παιδιά και για την κάλυψη των αναγκών των μαθητών. Για αυτό, ολόκληρο το σχολείο θα πρέπει να αλλάξει.

Οι επαγγελματικές πεποιθήσεις και στάσεις απέναντι στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς είναι πολύ σημαντικές, καθώς οι πεποιθήσεις τους επηρεάζουν αποφάσεις σχετικά με τους μαθητές που εισέρχονται στην γενική εκπαίδευση. Εάν οι επαγγελματίες δεν προτιμούν την ένταξη, τότε περισσότερα παιδιά θα ενταχθούν στην γενική εκπαίδευση, αντί να συμπεριληφθούν. Είναι σημαντικό όταν οι εκπαιδευτές για επαγγελματίες έχουν σχεδιαστεί

¹¹⁵ Mamas, C. (2013). Understanding inclusion in Cyprus. *European Journal of Special Needs Education*, 28(4), 480-493. doi: 10.1080/08856257.2013.820461

για την αντιμετώπιση πεποιθήσεων και στάσεων πριν και μετά και, επιπλέον, καθιερώνουν μια κοινή κατανόηση και σαφείς οδηγίες για την ένταξη.

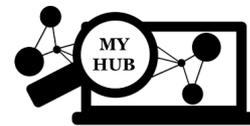
Συνέχιση της επαγγελματικής ανάπτυξης προς την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Available trainings in Latvia

Contributors: Svetlana Surikova and Gunta Silina-Jasjukevica (University of Latvia, Latvia)

A crucial element in the development of inclusive practice is a better preparation of and support for teachers. According to the regulations of the Council of Ministers, the Republic of Latvia, No 569 "Regulation regarding teachers' mandatory education and vocational qualification, and teachers' professional competence development procedures" (2018), a general education teacher is responsible for his/her professional competence development and should attend professional competence development programmes of a least 36 hours every 3 year in total. Latvian pedagogues' professional competence development programmes (both free of charge and with a fee) on various topics, including inclusive education are implemented by several higher education institutions, special education development centres, vocational education competence centres, etc. According to the regulations of the Council of Ministers, the Republic of Latvia, No 187 "Regulations regarding the Criteria and Procedures for Granting the Status of a Special Education Development Centre to a Special Education Institution" paragraph 4.6 and 4.7, during a calendar year these institutions should organize at least two informative educational activities, including professional development events for teachers regarding inclusive education and assistance opportunities for learners with special needs and also should regularly inform about the events organized by special education development centres and their specific offers for improving teachers' professional competence. Usually these development centres offer 6-12 hour courses in inclusive education to mainstream school teachers and other interested persons. In turn, the higher education institutions offer 12-72 hour courses in inclusive education (usually for a fee). The development and improvement of course programmes takes place continuously, considering the suggestions and recommendations of teachers.

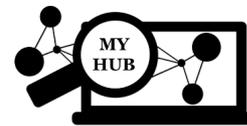
Available teachers' professional competence development programmes in Latvia

Training topic	Provider	Description
Technologies and their opportunities to reduce special pedagogical needs in the learning process for pupils with severe cognitive disabilities	Riga Lower Secondary School No 1 - Development Centre	A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) provides practical advice on implementing Widgeit symbols, how to use those symbols not only for a child with severe cognitive disabilities, but also, e.g., in daily routine, daytime organization, behaviour regulations in school environment to facilitate not only the acquisition of basic learning skills, but also reading skills, the ability to memorize a poem or song, as well as to perceive the main educational content (facts, regularities) in science.
Psychological pedagogical evaluation of the learner's intellectual development in the period from 7 to 12 years of age	Riga Lower Secondary School No 1 - Development Centre	A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) provides answers to the following questions: <ul style="list-style-type: none"> ○ How will the form of the individual curriculum plan change? ○ How to draw up an individual curriculum for an educational programme? ○ How to implement it in a mainstream school?
Psychological and pedagogical evaluation of intellectual development of a pupil with learning disabilities in the period from 7 to 12 years of age	Riga Valdis Avotins Lower Secondary School - Development Centre	A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) increases the teachers' professional competence to teach pupils with learning disabilities; presents the procedure, its results and analysis; promotes the ability to see the learner's resources and provide a feedback; teaches to create an individual educational programme acquisition plan; provides experience in organizing inter-institutional cooperation, creating productive changes in educational institutions without losing basic values.

Training topic	Provider	Description
<p>Planning and conducting a pedagogical process for pupils with learning disabilities</p>	<p>Riga Valdis Avotins Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) raises the professional capacity of teachers who teach pupils with learning disabilities; presents the restructuring and management of the educational process; provides experience in the development of an individualized learning process and the use of technology to reduce special pedagogical needs; develops skills in organizing work of the school support team and introduces an assessment of performance progress of pupils with learning disabilities.</p>
<p>Strategies for managing, correcting and preventing aggression in pupils' behaviour</p>	<p>Koknese Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) introduces the following topics:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ The concept of behaviour. Factors influencing behaviour and its manifestations. ○ Assessment of pupils' behavioural problems and communication difficulties in an educational institution. ○ Aggressive behaviour, its causes and correction possibilities in an educational institution. ○ Possibilities of solving behavioural problems in an educational institution. Principles of complex correction of behavioural disorders. ○ The role of a supportive educational environment in the management of pupils' behaviour and personal development.
<p>Diverse learning strategies for organizing a digital and meaningful learning process for</p>	<p>Koknese Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 6 hours) introduces such topics as:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Pupils with special needs in an inclusive education process.

Training topic	Provider	Description
pupils with special needs		<ul style="list-style-type: none"> ○ Lesson models in organizing a meaningful learning process. ○ The use of a variety of digital tools to organize a modern and meaningful learning process for pupils with special needs. ○ Organization of a modern, competence-based educational process for pupils with special needs.
Pedagogical and correction work for the organization of a qualitative educational process in special education programmes	Koknese Lower Secondary School - Development Centre	<p>A teacher professional competence development programme (A, 6 hours) introduces the following topics:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Down syndrome, correction possibilities in teaching and upbringing process. ○ Sensory motor abilities - the basics of a child's comprehensive development. ○ The importance of the propaedeutic period in the educational process. ○ Didactic principles and a lesson's structure in special education programmes. ○ Possibilities of multisensory correction in the educational process. ○ Opportunities for developing life skills in the educational process for pupils with severe cognitive disabilities. ○ Competence-based learning within practical, real-life tasks.

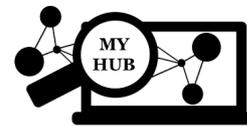
Training topic	Provider	Description
<p>Psychological pedagogical evaluation of pupil's intellectual development (procedure, results and their analysis, feedback, individual educational programme acquisition plan, organization of inter-institutional cooperation) in the period from 7 to 12 years of age</p>	<p>Koknese Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) introduces the following topics:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Pupils with special needs. ○ Psychological pedagogical evaluation of the pupil's intellectual development, its results and analysis. ○ Development of an individual educational programme acquisition plan. ○ Possibilities of organizing inter-institutional cooperation for ensuring the educational process of pupils with special needs.
<p>Planning and management of the pedagogical process (elements of individualized learning process, organization of school support team work, evaluation of the pupil's performance progress) for pupils with mental and severe mental development disorders, mental health disorders</p>	<p>Koknese Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>The following topics are considered in the A program for the improvement of teachers' professional competence (A, 8 hours):</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Pupils with special needs - mental development disorders, severe mental development disorders and mental health disorders. ○ Elements of the individualized learning process for learners with special needs and the necessary support measures. ○ Evaluation of the dynamics of pupils with special needs performance. ○ Organizing educational institution's support team work.
<p>Promoting intellectual, emotional, social and physical development of pre-school and primary school children</p>	<p>Jelgava Lower Secondary School "Valdeka" - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) is designed to increase the professional competence of teachers for promoting intellectual, emotional, social and physical development of pre-school and primary school children in the learning process, especially of children with various / multiple functional disorders. There is an opportunity for teachers to work</p>

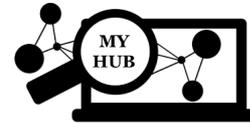
Training topic	Provider	Description
		practically and share experience, improve and try different methods that correspond to the child's skill level, to update alternative communication methods and peculiarities of children's sensory abilities development.
Planning and management of the pedagogical process for pupils with special needs	Jelgava Lower Secondary School "Valdeka" - Development Centre	A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) is designed for mainstream school teachers and special education institution teachers as a support programme to introduce aspects of inclusive education and working with pupils with various / multiple disabilities helping to acquire new knowledge, practical methods that will promote the inclusion of pupils with special needs in the educational process.
An inclusive and supportive school - a curious and cheerful child	Jelgava Lower Secondary School "Valdeka" - Development Centre	A teacher professional competence development programme (A, 6 hours) is designed to promote a deeper understanding of inclusive education and to share examples of good practice. Special attention is paid to the latest trends and current activities in Latvia in the field of inclusive and special education, possible support to pupils and teachers. Creative workshops offer practical ideas and methodological techniques to teachers on how to organize the pedagogical process in a qualitative, innovative and interesting way, understanding the individual needs of each learner.
Successful implementation of inclusive education for pupils with various / multiple functional disorders	Jelgava Lower Secondary School "Valdeka" - Development Centre	A teacher professional competence development programme (A, 12 hours) is designed to improve the understanding of mainstream school teachers regarding pupils with various / multiple functional disorders. Teachers have an opportunity to improve their professional competence

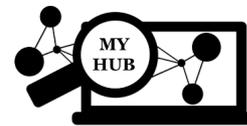
Training topic	Provider	Description
		<p>in organizing the learning process for pupils with various / multiple functional disorders. Applicable pedagogical methods and organization forms for pupils with various / multiple functional disorders will be presented. The ability to develop pupils' individual development plans, to establish cooperation with the support staff and family will be improved.</p>
<p>Inclusion of pupils with mobility impairments and postural weaknesses in sports activities in pre-school and primary school educational institutions</p>	<p>Jelgava Lower Secondary School "Valdeka" - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) is designed to improve the understanding of sports teachers in mainstream schools about physical development disorders. Teachers will have an opportunity to improve their professional competence in organizing the learning process for pupils with physical disabilities. Applicable pedagogical methods and work organization forms for children with movement disorders and postural weakness will be examined and studied.</p>
<p>Opportunities of using ICT and assistive technologies in organizing the learning process for pupils with mental disabilities</p>	<p>Middle Kurzeme Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (8 hours) provides answers to the following questions:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ How can Widgit be used in lessons? ○ Is it possible to make developmental games using Widgit symbols? ○ How to use Go Talk whiteboards in mainstream schools?
<p>Planning and management of the pedagogical process for pupils with special needs. Prevention and reduction of behavioural problems</p>	<p>Liepaja Livupe Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) introduces the following topics:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Peculiarities of cognitive activities, emotions and sphere of will of children with special needs. ○ Development of individual educational programme acquisition plans, evaluation of implementation

Training topic	Provider	Description
		<p>and planning of further pedagogical activities.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Opportunities of using didactic resources to support the learning process of pupils in an inclusive educational environment. ○ Behavioural problems, their prevention and reduction.
<p>Opportunities of diagnosing special needs and implementation of the learning process for children with special needs in pre-school educational institutions</p>	<p>Liepaja Livupe Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) introduces such topics as:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Use of pedagogical observation method in pre-school education. ○ Methods of diagnosing special needs for preschool children. ○ Pedagogical competence workshops (development of reading and mathematics skills, cognitive processes, use of ICT) ○ Children with autism in the educational process.
<p>Development of cognitive processes, language and personality development for preschool children (with mental disabilities, language disorders)</p>	<p>Liepaja Livupe Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) introduces the following topics:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Recognition of special needs of preschool children with mental development / language disorders in the pedagogical process. ○ Pedagogical methods for promoting the cognitive development of preschool children. ○ Manifestations of language and speech disorders in preschool age. Methods and techniques for language development. ○ Social and emotional upbringing of preschool children. Pedagogical psychological methods for promoting social and emotional development.

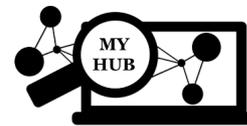
Training topic	Provider	Description
<p>Planning and implementing pedagogical process for pupils with mental and severe cognitive disabilities</p>	<p>Liepaja Livupe Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) introduces the following topics:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Clinical pedagogical differentiation of mental disorders and severe mental disorders. Methodology of pedagogical diagnosis of mental development disorders and severe mental development disorders. ○ Providing an educational environment and process for pupils with intellectual disabilities. Use of didactic methods and resources in the process of special education for children with mental disabilities. ○ Organization of pedagogical psychological support system in the process of inclusive education. Development, implementation and evaluation of individual educational programme acquisition plans.
<p>Pedagogical and psychological support for children with special needs in an inclusive education environment</p>	<p>Liepaja Livupe Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 12 hours) introduces the following topics:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Inclusive education environment in pre-school educational institutions. ○ Positive solutions in upbringing and learning process. ○ Development of individual educational programme acquisition plans. ○ Alternative means of communication. ○ Availability of teaching/learning materials.

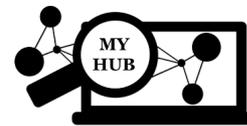
Training topic	Provider	Description
Inclusive education in mainstream schools	Cesis Berzaine Lower Secondary School - Development Centre	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) aims to provide the acquisition of the latest teaching methods through creative activities, deepening the understanding of children's emotional health. The programme introduces such topics as:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Emotional health, protective mechanisms in case of unpleasant emotions. ○ Non-formal education and educational games in inclusive learning at school. ○ Private lower secondary school "Patnis" teachers' experience in working with children with different diagnoses. ○ Inclusive approach in general education schools. ○ Working with parents.
Competence-based methods in language development in the context of inclusive education	Cesis Berzaine Lower Secondary School - Development Centre	<p>A teacher professional competence development programme (A, 6 hours) aims to provide an overview of the latest teaching methods through creative activities. The programme content includes:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Creative thinking methods in language learning. ○ Introductory game "Ice Breaking", for understanding the level of learning kinaesthetic games. ○ Creative methods for diversifying learning. ○ Use of video material - short films to develop critical thinking and imagination. ○ Types of cognitive communication and cooperation. ○ Pair work in 8 corners, promotion of creativity with natural materials. ○ Use of quizzes and photo materials in lessons.

Training topic	Provider	Description
		<ul style="list-style-type: none"> ○ Positive pedagogy, etc.
<p>Planning and implementing the pedagogical process for pupils with learning disabilities</p>	<p>Cesis Berzaine Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 6 hours) aims to promote teachers' competence for planning and managing the pedagogical process for pupils with learning disabilities. The programme introduces the following topics:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Support measures for pupils with learning disabilities and evaluation of pupils' performance progress. Methods and techniques. ○ Communication elements in promoting the development of learners using the principles of Marte Meo method. ○ Basic principles of class and group positive leadership. ○ Support team work in solving problem situations. ○ Learning the latest teaching methods through creative activities.

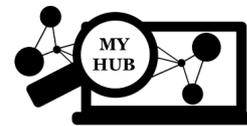
Training topic	Provider	Description
Technologies, including assistive technologies, and the opportunities to reduce special pedagogical learning needs in the learning process for pupils with mixed disabilities (pre-school) and combined disabilities, e.g., combinations such as cognitive disabilities + visual impairment, cognitive disabilities + hearing impairment; cochlear implants, etc.)	Daugavpils Stropu Lower Secondary School - Development Centre	A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) introduces the following topics: <ul style="list-style-type: none"> ○ Effective possibilities of modern methods and techniques to reduce special pedagogical needs in the learning process for children with special needs. ○ Use of support materials for pupils with mixed disabilities.
Improving the professional competence of teachers in working with pre-school and primary school age pupils and mixed developmental disorders	Daugavpils Stropu Lower Secondary School - Development Centre	A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) introduces such topics as: <ul style="list-style-type: none"> ○ Peculiarities of development of pre-school and primary school age children and work methods and provision of support in adaptation in pre-school and primary school. ○ Montessori pedagogical techniques in the competence-based approach.
Improvement of teachers' professional competence in special education	Rezekne Lower Secondary School - Development Centre	A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) for pre-school teachers includes the following topics: psychological and pedagogical evaluation of the intellectual development of 4-6 years old children, procedure and analysis of results, methodological provision of lessons and corrective measures. Work of teachers and support staff with parents. The same programme for mainstream upper secondary school teachers includes such topics as: Planning and managing the pedagogical

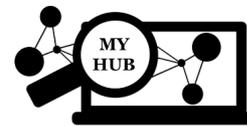
Training topic	Provider	Description
		<p>process, organizing the work of the school support team, working with pupils with combined developmental disorders.</p>
<p>4-6 years old children psychological pedagogical evaluation of intellectual development, promotion of inter-institutional cooperation, planning and implementation of the individual education program, correction of children's development in a pre-school educational institution</p>	<p>Rezekne Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) is developed for teachers of pre-school education institutions who implement special education programmes for children with various (language, learning, mental development) disorders. Teachers improve their competence in the terms of importance of early diagnosis, the principles of creating an individual educational programme plan and its implementation, importance and promotion of inter-institutional cooperation.</p>
<p>Individualized pedagogical process planning and management for pupils with combined developmental disorders</p>	<p>Rezekne Lower Secondary School - Development Centre</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours) is developed for teachers of mainstream schools to improve their competencies on the elements of an individualized learning process, the organization of school support team's work and support measures for children with special needs.</p>
<p>Educational opportunities and integration of children</p>	<p>Valmiera Gauja Riverside Upper Secondary School -</p>	<p>A teacher professional competence development programme (A, 8 hours), the expected results: teachers understand</p>

Training topic	Provider	Description
with hearing impairments in a mainstream school	Development Centre	the child with hearing impairment development characteristics, know and use multiple teaching/learning methods and techniques to provide education and inclusion of children with hearing impairment in the mainstream school.
Organization of a modern learning process for pupils with moderate to severe cognitive disabilities or several severe developmental disorders	UL FEPA Adult Pedagogical Education Centre	A teacher professional competence development programme (B, 72 hours, with a fee) is developed for teachers who do not have the necessary education for working with pupils with moderate and severe mental development disorders or several severe development disorders.
The most important features of the pedagogical process in working with children with mental disabilities, cognitive disabilities and learning disabilities	UL FEPA Adult Pedagogical Education Centre	A teacher professional competence development programme (B, 72 hours, with a fee) is developed for teachers without special education who implement the appropriate special education programme.
The most important features of the pedagogical process in work with pre-school children with special needs	UL FEPA Adult Pedagogical Education Centre	A teacher professional competence development programme (B, 72 hours, with a fee) is developed for teachers who have pre-school and primary education teacher qualifications.
Support for positive behaviour	UL FEPA Adult Pedagogical Education Centre	A teacher professional competence development programme (A, 36 hours, with a fee) is developed for mainstream school teachers and vocational education teachers.
Peculiarities of study work organization in a special educational institution (for children	Daugavpils University	A teacher professional competence development programme (A, 36 hours, with a fee) includes the following topics:

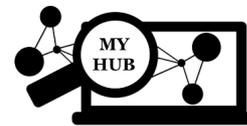
Training topic	Provider	Description
with severe mental disabilities)		<ul style="list-style-type: none"> ○ Causes of learning and behavioural disorders in children with mental disabilities. ○ Topicalities of teaching children with learning and severe mental development disorders or several severe mental development disorders, main teaching principles and methods, organization of teaching and upbringing when working with such children. ○ Peculiarities of the learning process of children with developmental disabilities: stress as part of the process. Aspects of creating a psychologically coherent, emotional pedagogical environment.
Provision of methodological support for teachers working with pupils with special needs	Daugavpils University	<p>A teacher professional competence development programme (A, 36 hours, with a fee) includes the following topics:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Possibilities of integrating a pupil with special needs in a mainstream school classroom. ○ Possible methods and techniques in the improvement of pupils' learning process. ○ Individual education plan, expected learning outcomes, activities of the support team at school, procedures for assessing the learning achievements, recommendations for further work.

Training topic	Provider	Description
Providing methodological support to teaching assistants in working with pupils with learning difficulties	Daugavpils University	A teacher professional competence development programme (A, 36 hours, with a fee) offers a model of cooperation of school's teaching staff who contribute to developing a collective class and all pupils' development considering their individual abilities and needs. Teacher assistant has to know and understand the origin each pupil's learning disorder, should be able to create conditions for development, therefore theoretical knowledge and many practical techniques are proposed that can be used at school.
Physical development and therapeutic exercises for musculoskeletal disorders. Corrective gymnastics. Effectiveness of correction and its use in children in preparatory groups	Daugavpils University	A teacher professional competence development programme (A, 36 hours, with a fee) includes the following topics: <ul style="list-style-type: none"> ○ Posture assessment methods, postural defects in the sagittal and frontal planes, the process of scoliosis formation. ○ Muscle testing. ○ Tasks of medical gymnastics and general principles of implementation. ○ Corrective gymnastics during sports lessons.
Topicalities of work organization and methodology in pedagogical correction classes for mainstream school teachers	Daugavpils University	A teacher professional competence development programme (A, 36 hours, with a fee) offers a model of cooperation for the school's teaching staff, who contribute to the development of creative activities based on pupils' individual abilities and needs. Theoretical knowledge and practical techniques are proposed that can be used at school.

Training topic	Provider	Description
Organization and management of the pedagogical process for pupils with special needs	Daugavpils University	A teacher professional competence development programme (B, 72 hours, with a fee) is developed for teachers who work in programmes with children with special needs (learning disabilities, mental disabilities, cognitive disabilities, etc.) to obtain the official rights to implement special education programmes for children with learning disabilities, mental disorders, cognitive disabilities, etc.
The competence-based educational process implementing special education programmes	Rezekne Academy of Technology Lifelong Learning Centre	A teacher professional competence development programme (B, 72 hours, with a fee) aims to provide in-depth knowledge about pedagogical and psychological characteristics of pupils with mental disabilities, mental health problems, learning disabilities, to apply various classical, active and non-traditional methods to improve pupils' development and learning outcomes by implementing competence-based approach in the educational process.
Pedagogical support system for children with special needs in the context of inclusive education	Rezekne Academy of Technology Lifelong Learning Centre	A teacher professional competence development programme (B, 72 hours, with a fee) aims to provide in-depth knowledge to understand children with different disabilities, including learning difficulties, to create a support system to inclusive education in a mainstream school, to develop the skills to elaborate and implement individual education and correction programmes, as well as to apply different teaching methods, revealing and developing each child's abilities.

Training topic	Provider	Description
Creating an inclusive classroom in the learning process	Rezekne Academy of Technology Lifelong Learning Centre	A teacher professional competence development programme (A, 36 hours, with a fee) aims to provide in-depth knowledge about the organization of the inclusive learning process and possibilities of its implementation in a mainstream school; to develop skills to solve specific problems and build an inclusive classroom, reducing behavioural disorders, conflicts in the classroom, while promoting a change in teachers' attitudes and increasing their professional competence in working with different students.
Educating a child with developmental disabilities in the context of implementing the inclusive educational process	Rezekne Academy of Technology Lifelong Learning Centre	A teacher professional competence development programme (A, 36 hours, with a fee) aims to provide in-depth knowledge about opportunities of educating children with developmental disabilities, correcting or reducing their disabilities by implementing an inclusive educational practice, to develop skills to apply various classical, active and non-traditional methods in the inclusive educational process.
Children with developmental disabilities in the teaching/learning process of a pre-school educational institution	Rezekne Academy of Technology Lifelong Learning Centre	A teacher professional competence development programme (A, 36 hours, with a fee) aims to provide in-depth knowledge about the specifics of teachers' work with children with various developmental disorders, to introduce new methods, children's general development and correction work opportunities in general pre-school educational institutions; to provide knowledge and practical skills to implement a multisensory approach in work with pupils with severe mental disabilities or several severe disabilities, to explain the importance of cooperation between teachers and specialists (speech

Training topic	Provider	Description
		therapist, psychologist, special educator) in the development of individual abilities of pupils' with special needs in preschool educational institution.
Teacher's work in the aspect of implementing inclusive education in a mainstream school	Rezekne Academy of Technology Lifelong Learning Centre	A teacher professional competence development programme (A, 12 hours, with a fee) aims to educate teachers how to choose the optimal techniques and strategies implementing several educational programmes (including special education programmes) in the lesson at the same time.
Peer learning for literacy development	National Centre for Education of the Republic of Latvia	A teacher professional competence development programme (A, 18 hours) is developed and implemented in the European Social Fund project No 8.3.2.2./16/I/001 "Support for the development of learners' individual competencies". The programme enables participants to improve their understanding of Latvian pupils' achievements in reading literacy in an international context, promotes teachers' understanding of important conditions for the development of reading skills and their readiness to integrate them into their pedagogical activities. Teachers acquire in practice the peer learning methodology to develop reading skills, to model learning situations, to organize work for

Training topic	Provider	Description
		reading activities, to develop and facilitate pupils' assessment and self-assessment.

Some concrete cases

Teacher professional development courses at Riga Strazdumuiza Upper Secondary School - Development Centre

https://drive.google.com/file/d/1X8KVGgqhSX_6eNCzakaQY2oQtZ2SjwXi/view

Practice guide

<https://www.izm.gov.lv/images/pedagogiem/Prakses-rokasgrmata-2017.docx&prev=search&pto=aue>

City teachers learned inclusive education methods at Bikernieki Lower Secondary School

<https://www.daugavpilsnovads.lv/pilsetas-pedagogi-apguva-ieklausosas-izglibas-metodes-bikernieku-pamatskola/>

Inclusive education centres - support for parents and teachers

https://www.youtube.com/watch?v=gY9PU_6jUfE

Available trainings in Bulgaria

Contributors: Andrean Lazarov (Marie Curie Association, Bulgaria), Prof. Dsc. Snezhana Ilieva, and Valeria Vitanova, PhD (Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria)

To supplement the information provided in Chapter 5, we may add the following additional trainings:

- Smart Kids - Distance learning in kindergartens, didactic interactive games and situations for kindergartens - <http://dechica.bg/za-detski-gradini/>
- Training exercises - <https://learningapps.org>
- Cooperative educational games for tablets for the initial course of study, specially designed for the school environment. Their main pedagogical goal is to support the development of pupils' social skills - empathy, active listening, collective problem solving and conflict resolution, leadership and more - <https://thepoppals.com/playonline>
- SGSCC (Serious Games for Social & Creativity Competence) - www.games4competence.eu

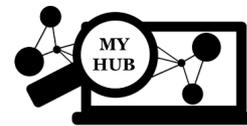
Available trainings in Belgium

Contributor: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Belgium)

The following initiatives contribute to a continued professional development towards inclusive education.

Available trainings in Belgium

Training topic	Provider	Description (+ references/url)	Frequency	Price
M-decree	Flemish Government	The Flemish Minister for Education determines priority themes for supporting the implementation of educational reforms. For the academic year 2017-2018, the implementation of the M-decree is again central (measures for pupils with special educational needs). The training offers support to schools in the implementation of the M-decree and the competence development of the staff.	2017-2018	Free
M-Degree Survival Guide	GO!	https://pro.g-o.be/blog/Documents/5_M-decreet%20survival%20guide%2020151002.pdf	Online	Free
M-Decree Lexicon: Explanati	KlasCement	is an online course on the KlasCement platform to explain the details of the regulation. https://www.klascement.net/websites/52140/m-decree-lexicon-explanation-of-terms/?previous	Online	Free

Training topic	Provider	Description (+ references/url)	Frequency	Price
on of Terms				
Trainings dag Inclusief Onderwijs	Unia	https://www.unia.be/nl/agenda/06-10-trainingsdag-inclusief-onderwijs	Online	free

Διαθέσιμα εκπαιδευτικά προγράμματα στην Κύπρο

Συγγραφείς: Μαριάννα Γρηγορίου, Άγγελος Νικολάου και Γιώργος Μιλής (EUROCY Innovations Ltd, Κύπρος)

Επαγγελματική Ανάπτυξη στην Κύπρο

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου (CPI), βάσει αποφάσεων του Συμβουλίου Υπουργών (Αύγουστος 2015, Ιούλιος 2017) για το Ενιαίο Πλαίσιο Πολιτικής για την Επαγγελματική Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών, είναι το επίσημο εκπαιδευτικό όργανο του κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος. Το CPI προσφέρει κυρίως μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων - προσχολικής, πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας, επαγγελματικής - μέσω μιας σειράς προαιρετικών σεμιναρίων.

Επί του παρόντος, η παροχή ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης δεν έχει εξελιχθεί σε δομημένες πρακτικές. Επιπλέον, δεν υπάρχουν συγκεκριμένες απαιτήσεις για την επαγγελματική ανάπτυξη που πρέπει να πληρούν οι εκπαιδευτικοί για να διατηρήσουν τη δουλειά τους και δεν έχουν συμφωνηθεί πρότυπα για προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης, ενώ η συμμετοχή σε μαθήματα δεν έχει σημαντικό αντίκτυπο στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, όσον αφορά τις διαδικασίες προαγωγής τους. Για ορισμένα εν ενεργεία σεμινάρια, η παρακολούθηση είναι υποχρεωτική, ενώ για άλλα σεμινάρια η συμμετοχή ενθαρρύνεται, αλλά δεν είναι υποχρεωτική.

Η ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση παρέχεται κυρίως εκτός των ωρών εργασίας. «Στην Κύπρο, όπου ο κύριος πάροχος υπηρεσιών είναι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, αυτό είναι ένα θέμα που προκαλεί ανησυχία, καθώς το φιλόδοξο σχέδιο για την εκπαίδευση περισσότερων από 11.000 επαγγελματιών δεν μπορεί ρεαλιστικά να βρίσκεται σε ένα μόνο ίδρυμα. Το εκπαιδευτικό

σύστημα της Κύπρου δεν διαθέτει τους μηχανισμούς για την αξιολόγηση του αντίκτυπου της ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης έναντι οποιωνδήποτε στόχων.»¹¹⁶

Τύποι σεμιναρίων που προσφέρονται από το CPI

Το CPI προσφέρει διαφορετικούς τύπους εκπαιδευτικών προγραμμάτων / σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς και γονείς, όπως αναφέρονται παρακάτω.

- ο Σεμινάρια που βασίζονται στο σχολείο: στοχεύουν να υποστηρίξουν τα σχολεία στις προσπάθειές τους να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν ένα ενοποιημένο σχέδιο βελτίωσης της σχολικής μονάδας που περιλαμβάνει την επαγγελματική μάθηση των εκπαιδευτικών, μεταξύ άλλων, για τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.
- ο Σεμινάρια γονέων: στοχεύουν στη στήριξη των γονέων καθώς αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την αποτελεσματικότητα του σχολείου. Τα σεμινάρια πραγματοποιούνται κυρίως το απόγευμα και μετά από διαβούλευση με τη σχολική μονάδα.
- ο Ημέρα των δασκάλων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: τα σχολεία υιοθετούν την ιδέα της εκπαίδευσης με επίκεντρο το σχολείο, οργανώνοντας, κατά προτεραιότητα, ενδοσχολική εκπαίδευση για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών των εκπαιδευτικών τους και του σχολείου.
- Διήμερο Σεμινάριο Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης: στοχεύει στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών βάσει των ειδικών αναγκών τους και περιλαμβάνει κεντρική και ενδοσχολική εκπαίδευση.
- Προαιρετικά σεμινάρια: περιλαμβάνει την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σε ατομικό επίπεδο, επιδιώκοντας να συνδέσει τη θεωρία με την πρακτική εφαρμογή σε σχολικές μονάδες.

¹¹⁶ Karagiorgi, Y., & Symeou, L. (2006). Teacher professional development in Cyprus: reflections on current trends and challenges in policy and practices, *Journal of In-Service Education*, 32(1), 47-61. doi: 10.1080/13674580500479968

Η συμβολή των εκπαιδευτικών είναι ζωτικής σημασίας για την ακριβή καταγραφή των αναγκών κατάρτισης. Για το σκοπό αυτό, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να συμπληρώσουν ένα ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο σχετικά με τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες.

Άλλοι πάροχοι για σεμινάρια / εργαστήρια / συνέδρια σε επαγγελματίες περιλαμβάνουν διαφορετικούς επαγγελματικούς οργανισμούς, όπως ο οργανισμός λογοθεραπείας, πανεπιστήμια και ιδιωτικές εταιρείες που παρέχουν διαφορετικά προγράμματα κυρίως για συγκεκριμένα βοηθητικά εργαλεία και τεχνολογίες.

Θέματα κατάρτισης / σεμιναρίου για επαγγελματίες στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Μερικά από τα πρόσφατα θέματα εκπαίδευσης παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα:

Θέματα κατάρτισης για επαγγελματίες στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Θέμα προγράμματος	Πάροχος	Περιγραφή	Διάρκεια	Τιμή
Ειδική (χωρίς αποκλεισμούς) Εκπαίδευση	Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου	Διαδικτυακό μεταπτυχιακό. Εξοπλίζει τους εκπαιδευτικούς με καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας και την ικανότητα να προσαρμόζουν οδηγίες σε μαθητές με ειδικές ανάγκες.	1 ½ έτος	9,120 ευρώ/έτος
Τεχνολογίες για Μάθηση και Επικοινωνία	Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου	Διαδικτυακό μεταπτυχιακό. Προετοιμάζει εκπαιδευτικούς και διαχειριστές στον τομέα για να αποκτήσουν γνώσεις και εκπαίδευση σε νέες τεχνολογίες στη μάθηση και την επικοινωνία.	1 ½ έτος	9,120 ευρώ /έτος
Διαφοροποιημένες στρατηγικές διδασκαλίας και εφαρμογές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου	Ένα σεμινάριο για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το οποίο τους ενημερώνει σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής διαφοροποιημένων στρατηγικών διδασκαλίας για την εξυπηρέτηση της ποικιλομορφίας των μαθητών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.	4 ώρες	Δωρεάν

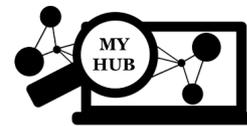
Θέμα προγράμματος	Πάροχος	Περιγραφή	Διάρκεια	Τιμή
Αξιολόγηση μαθητών: Βασικές αρχές και εναλλακτικοί τρόποι αξιολόγησης	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου	Οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν εναλλακτικούς τρόπους εκτέλεσης αξιολογήσεων μαθητών	4 ώρες	Δωρεάν
Εργαστήριο Ελπίδων	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου	Οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν σε διαφορετικά εργαστήρια που υποστηρίζουν την αυτοανάπτυξη. Το πρόγραμμα έχει 5 θέματα: α) Θετικά συναισθήματα, β) Αξίες και δύναμη, γ) Θετικός σκοπός, δ) Θετική αντιμετώπιση και ε) Θετικές συνδέσεις	4 ώρες	Δωρεάν
CLIL - Μαθαίνοντας για ένα καλύτερο μέλλον	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου	Οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν πώς να εφαρμόζουν τη μεθοδολογία CLIL σε διαφορετικά θέματα για να διδάσκουν δεξιότητες εκμάθησης γλωσσών στους μαθητές τους. Το CLIL σημαίνει Ολοκληρωμένη Εκμάθηση Γλωσσών Περιεχομένου.	4 ώρες	Δωρεάν
Η ένταξη και η ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου	Το σεμινάριο είναι αφιερωμένο στους διευθυντές του σχολείου και στοχεύει να τους ενημερώσει για θέματα που σχετίζονται με την ένταξη και την ενσωμάτωση των παιδιών με αναπηρία στα γενικά σχολεία.	4 ώρες	Δωρεάν
Θεωρία και Πραγματικότητα: Η σύγχρονη διάσταση της ΔΕΠΥ	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου	Στόχος είναι να ενημερώσει και να εξοικειώσει τους εκπαιδευτικούς με τη σύγχρονη διάσταση της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) και να γνωρίσει τους εκπαιδευτικούς με σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και αποτελεσματικές στρατηγικές διδασκαλίας για παιδιά με ΔΕΠΥ.	4 ώρες	Δωρεάν

Θέμα προγράμματος	Πάροχος	Περιγραφή	Διάρκεια	Τιμή
Πρόγραμμα εκπαιδευτικού-εκπαιδευτή στη σχολική μονάδα σχετικά με τη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στη διαδικασία μάθησης για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου	Οι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν τη δέσμευση να πραγματοποιήσουν ένα σχέδιο δράσης με δραστηριότητες κατάρτισης για τα μέλη του προσωπικού της σχολικής τους μονάδας σχετικά με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία.	4 ώρες	Δωρεάν
Πρόγραμμα ATS STEM	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου	Οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν βοήθεια για τη δημιουργία σχεδίων μαθημάτων που ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες των μαθητών τους. Η χρήση ψηφιακών τεχνολογιών είναι απαραίτητη για την επίτευξη αυτού του στόχου, καθώς θα βοηθήσει στη δημιουργία πρακτικών παραδειγμάτων που δείχνουν πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν νέες τεχνολογίες για την ενίσχυση των δεξιοτήτων STEM στους μαθητές. Περισσότερες πληροφορίες στο: https://www.epimorfosi.ac.cy/index.php?id=257&cat=107&a=2	4 ώρες	Δωρεάν
Πολιτικά Δικαιώματα σε Δικαιώματα Αναπηρίας: Μια αναζήτηση για ευγένεια σε μια Σύγχρονη Αμερικανική Κοινωνία	Πανεπιστήμιο Κύπρου	Περισσότερες πληροφορίες: http://ucy.ac.cy/		

Θέμα προγράμματος	Πάροχος	Περιγραφή	Διάρκεια	Τιμή
Ο ρόλος των ειδικών εκπαιδευτικών στη σχολική μονάδα	Πανεπιστήμιο Κύπρου	Περισσότερες πληροφορίες: http://ucy.ac.cy/		
Υποστήριξη παιδιών στη γενική τάξη: Ο ρόλος του ειδικού εκπαιδευτή	Πανεπιστήμιο Κύπρου	Περισσότερες πληροφορίες: http://ucy.ac.cy/		
Καθηγητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, συμπαιδαγωγική και ομαλή μετάβαση παιδιών από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο.	Πανεπιστήμιο Κύπρου	Περισσότερες πληροφορίες: http://ucy.ac.cy/		
Bricks for Autism	Οργανισμός Λογοθεραπείας Κύπρου (https://www.speechtherapy.org.cy/)	Θεραπεία με βάση το Lego για παιδιά στο φάσμα του αυτισμού.		
Ένα εργαστήριο για τη δυσλεξία	Οργανισμός Λογοθεραπείας Κύπρου (https://www.speechtherapy.org.cy/)	Προσδιορισμός δεικτών κινδύνου προσχολικής ηλικίας https://www.speechtherapy.org.cy/		€25 για επαγγελματίες /€20 για φοιτητές πανεπιστημίου
Σεμινάριο αυτισμού	Οργανισμός Λογοθεραπείας Κύπρου (https://www.speechtherapy.org.cy/)	Ένα σεμινάριο για τον αυτισμό με βάση το μοντέλο των κύκλων.		€120 για επαγγελματίες /€80 για φοιτητές πανεπιστημίου
Χρήση γραφικών συμβόλων στη Λογοθεραπεία	Οργανισμός Λογοθεραπείας Κύπρου (https://www.speechtherapy.org.cy/)	Λεπτομερής περιγραφή των διαφόρων γραφικών συμβόλων και της πρακτικής μεθοδολογίας για την αποτελεσματική χρήση τους σε γλωσσικά προγράμματα στη		

Θέμα προγράμματος	Πάροχος	Περιγραφή	Διάρκεια	Τιμή
		Λογοθεραπεία και γενικά στην εκπαίδευση.		
Cerebral Palsy - ο ρόλος του λογοθεραπευτή	Οργανισμός Λογοθεραπείας Κύπρου (https://www.speechtherapy.org.cy/)	Περισσότερες πληροφορίες: https://www.speechtherapy.org.cy/		
Μετατροπή παραγόντων κινδύνου σε πρόληψη μαθησιακών δυσκολιών	Οργανισμός Λογοθεραπείας Κύπρου (https://www.speechtherapy.org.cy/)	Περισσότερες πληροφορίες: https://www.speechtherapy.org.cy/		€25 for professionals/€10 for university students
Αύξηση και εναλλακτική επικοινωνία: Η διαδικασία αξιολόγησης παιδιών χωρίς ομιλία	Οργανισμός Λογοθεραπείας Κύπρου (https://www.speechtherapy.org.cy/)	Σκοπός αυτού του σεμιναρίου είναι να εξοικειωθούν οι συμμετέχοντες με τις διάφορες παραμέτρους που περιλαμβάνονται στη διαδικασία αξιολόγησης και τα υπάρχοντα διαθέσιμα εργαλεία, τόσο στα ελληνικά όσο και στα αγγλικά.		€50 για επαγγελματίες/€10 για φοιτητές πανεπιστημίου
Σεμινάριο απόστασης (διαδικτυακό σεμινάριο) σχετικά με: "Τηλεπρακτική - Τηλεθεραπεία"	Οργανισμός Λογοθεραπείας Κύπρου (https://www.speechtherapy.org.cy/)	Στόχος αυτού του σεμιναρίου είναι να ενημερώσει τους επαγγελματίες της υγείας, τους δασκάλους και εκείνους που επιθυμούν να εκπαιδευτούν στην τηλεπικοινωνία-τηλεθεραπεία, ως μοντέλο απομακρυσμένης υπηρεσίας. Έμφαση στη σημασία αυτής της μεθόδου θεραπείας και πώς μπορεί να εφαρμοστεί σε πραγματικό χρόνο.		Δωρεάν
Διαδικτυακό σεμινάριο: "Εφαρμογή της τηλεπρακτικής στη λογοθεραπεία"	Οργανισμός Λογοθεραπείας Κύπρου (https://www.speechtherapy.org.cy/)	Ο στόχος αυτού του σεμιναρίου είναι να ενημερώσει τους λογοθεραπευτές για την «τηλεπρακτική» και την «τηλεθεραπεία» ως μοντέλο παροχής υπηρεσιών λογοθεραπείας από απόσταση. Έμφαση στη σημασία αυτής της μεθόδου για τη διεξαγωγή		Δωρεάν

Θέμα προγράμματος	Πάροχος	Περιγραφή	Διάρκεια	Τιμή
		<p>συνεδριών ομιλίας και πώς μπορεί να εφαρμοστεί σε πραγματικό χρόνο. Τονίζει επίσης πώς οι παθολόγοι ομιλίας μπορούν να διαφοροποιήσουν το υλικό τους ή να δημιουργήσουν ηλεκτρονικό υλικό, προσβάσιμο για τη θεραπεία τους. Περιγράφονται όλες οι απαραίτητες προϋποθέσεις και γενικές οδηγίες για την εφαρμογή αυτής της μεθόδου.</p>		

Τι σημαίνει - περιεκτική διδασκαλία στην πράξη; (Συνεργασία εκμάθησης από ομοτίμους - πώς μπορεί να εφαρμοστεί στην τάξη, υπό ποιες συνθήκες, ρυθμίσεις περιβάλλοντος κ.λπ.)

Εισαγωγή

Συγγραφείς: Dita Nimante και Gunta Silina-Jasjukevica (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία)

Στην τελευταία διεθνή κριτική για την εκπαιδευτική υπηρεσία για τη συνεκπαίδευση από τους Miller et al. (2020) αποκαλύφθηκε ότι οι υποστηρικτές με επίκεντρο τους μαθητές, η διαφοροποίηση, η ευέλικτη ομαδοποίηση, οι υποστηρικτικές σπουδές, η συνεργασία και η σχέση οικογένειας-σχολείου είναι βασικοί τομείς στους οποίους οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν πρακτικές για να προωθήσουν την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για μαθητές με αναπηρίες.¹¹⁷ Η συνεργασία με άλλους εκπαιδευτικούς, ειδικούς υποστήριξης, η διοίκηση έχουν μεγάλη σημασία, καθώς αν οι εκπαιδευτικοί εργάζονται μόνοι τους, δεν αρκεί να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για μαθητές με αναπηρία.¹¹⁸

Latvia

Contributors: Dita Nimante and Gunta Silina-Jasjukevica (University of Latvia, Latvia)

Peer Literacy Development Programme (VIMALA) (Project no. 8.3.2.1./16/I/002
Implementation of national and international measures for the development of learners'

¹¹⁷ Miller, A.L., Wilt, C.L., Allcock, H.C., Kurth, J. A., Morningstar, M. E. & Ruppert, A. L. (2020). Teacher agency for inclusive education: an international scoping review. *Journal International Journal of Inclusive Education*. doi: 10.1080/13603116.2020.1789766

¹¹⁸ Miller, A.L., Wilt, C.L., Allcock, H.C., Kurth, J. A., Morningstar, M. E. & Ruppert, A. L. (2020). Teacher agency for inclusive education: an international scoping review. *Journal International Journal of Inclusive Education*. doi: 10.1080/13603116.2020.1789766

talents, Project no. 8.3.2.2./16/l/001 Support for the development of learners' individual competencies)

The aim of the project is to ensure the diversity of Latvian educational services based on the development and implementation of an individual learning approach in general education institutions, thus improving learners' competences and learning achievements. The methodological material for promoting early reading and meaningful reading describes a universal literacy program that can be used by teachers and pupil families. The literacy promotion tasks presented in the material are based on the analysis of good practice in the world in promoting literacy and reading pleasure, obtained by participating in teacher training courses, conferences and summarizing research results on the implementation of successful peer learning programs in the scientific literature.

The material offers methods for involving pre-school children and pupils in the development of reading skills. The methods are based on peer-assisted learning strategies. This material will be useful for anyone who wants to use peer learning in the context of literacy development. Available at <https://atbalstsizcilibai.lv/lasit>

The effectiveness of the Peer Literacy Development Programme (VIMALA) is ensured by several factors:

- peer cooperation;
- social learning;
- can be used in different learning environments, as well as combined with other approaches and programmes;
- promotes the development of leadership and communication skills.

Κύπρος

Συγγραφείς: Μαριάννα Γρηγορίου, Άγγελος Νικολάου και Γιώργος Μιλής (EUROCY Innovations Ltd, Κύπρος)

Διδασκαλία χωρίς αποκλεισμούς στην πράξη

Η περιεκτική διδασκαλία πρέπει να αναγνωρίζει και να εκτιμά την ποικιλομορφία των μαθητών και να επιτρέπει σε όλους τους μαθητές να έχουν πρόσβαση στο πρόγραμμα σπουδών, δίνοντάς τους την ευκαιρία να συμμετάσχουν πλήρως και να αποδείξουν τις γνώσεις τους στη διαδικασία αξιολόγησης.

Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις ώστε όλοι οι μαθητές να μπορούν να συμμετέχουν πλήρως και να μαθαίνουν, κάνοντας ορισμένες προσαρμογές και δημιουργώντας περιβάλλοντα ενεργοποίησης με την άρση τυχόν εμποδίων που εμποδίζουν τους μαθητές να μάθουν. Θα πρέπει επίσης να προσαρμόσουν το διδακτικό τους υλικό και τις μεθόδους ώστε όλοι οι μαθητές να μπορούν να ακολουθήσουν το πρόγραμμα σπουδών και θα πρέπει να ικανοποιήσουν τις ανάγκες κάθε μαθητή σύμφωνα με το ατομικό εκπαιδευτικό σχέδιό του.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι σε θέση να έχουν θετικές σχέσεις μεταξύ τους και με τους μαθητές και τους γονείς τους. Οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς και οι εξωτερικοί επαγγελματίες που εργάζονται με μαθητές θα πρέπει να ενεργούν ως συνεργάτες και να έχουν κοινή κατανόηση και να εργάζονται για συγκεκριμένους, σαφώς καθορισμένους στόχους για τους μαθητές, οι οποίοι θα βοηθούσαν στην πρόοδό τους. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εκτιμούν τη γνώμη των γονέων και να λαμβάνουν υπόψη τις προτάσεις τους, καθώς οι γονείς μπορούν να συνεργαστούν με το σχολείο και να παρέχουν τις γνώσεις τους σχετικά με τη γενική συμπεριφορά των μαθητών, τις ιδιότητες που έχουν παρατηρήσει, τους αγώνες κ.λπ. Αυτές οι πληροφορίες θα ήταν πολύ χρήσιμες για να ληφθούν υπόψη όταν λαμβάνονται αποφάσεις σχετικά με το ατομικό εκπαιδευτικό σχέδιο για κάθε μαθητή.

Πάρτε, για παράδειγμα, έναν μαθητή που δεν έχει ομιλία, ο οποίος εκπαιδεύεται από έναν εξωτερικό επαγγελματία (λογοθεραπευτή) σχετικά με τον τρόπο χρήσης ενός συστήματος εναλλακτικής επαυξητικής επικοινωνίας (AAC), καθώς δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τη λεκτική γλώσσα. Ο μαθητής μπορεί να αποδώσει καλά κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, όταν χρησιμοποιεί AAC με τον λογοθεραπευτή, αλλά θα πρέπει να έχει την ευκαιρία να χρησιμοποιήσει το σύστημα ως εναλλακτικό τρόπο επικοινωνίας στο σχολείο, στο σπίτι, σε διαφορετικά περιβάλλοντα κ.λπ. Ο μαθητής θα πρέπει να κατανοήσει πλήρως ότι χρησιμοποιώντας αυτό το εργαλείο μπορεί να επικοινωνήσει, διαφορετικά θα το αντιληφθεί ως δραστηριότητα που χρησιμοποιείται από τον λογοθεραπευτή και αυτό θα περιορίσει τις

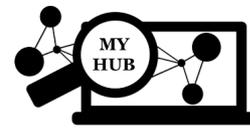
ευκαιρίες για ένταξη. Για το λόγο αυτό, μια συνεργατική προσέγγιση με εκπαιδευτικούς, εξωτερικούς επαγγελματίες και γονείς είναι πολύ χρήσιμη για την πρόοδο και την ένταξη του μαθητή γενικά.

Ομότιμη συνεργασία στην πράξη

Η συνεργασία από ομοτίμους μπορεί να είναι πολύ αποτελεσματική μεταξύ των μαθητών, αλλά και μεταξύ των εκπαιδευτικών. Ένα περιβάλλον που επιτρέπει την ομότιμη συνεργασία βοηθά τους μαθητές να εργάζονται σε μικρές ομάδες και ζευγάρια. Οι Walther-Thomas κ.ά. (2000) προτείνουν ότι «οι εκπαιδευτικοί πρέπει να χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθόδους διδασκαλίας, όπως η διαδραστική διδασκαλία, χρησιμοποιώντας διαφορετικούς τρόπους παρουσίασης, επανεξέτασης και παρακολούθησης οδηγιών».¹¹⁹ Όταν υπάρχει η επιλογή να έχετε έναν επιπλέον δάσκαλο, ο ένας μπορεί να διδάξει και ο άλλος μπορεί να παρακολουθεί συγκεκριμένους μαθητές (εάν ακολουθούν). Οι μαθητές πρέπει να χωριστούν σε μικτές ομάδες και κάθε συνεργάτης διδασκαλίας πρέπει να διδάξει το ίδιο υλικό σε μία από τις ομάδες. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δημιουργήσουν σταθμούς διδασκαλίας, με μικρές ομάδες μαθητών να περιστρέφονται σε διάφορους σταθμούς για οδηγίες ή εξάσκηση.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επωφεληθούν από την ομότιμη μάθηση, καθώς μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτή τη μέθοδο όχι μόνο κατά τη διδασκαλία τους, όπως φαίνεται παραπάνω, αλλά και ως γενική φιλοσοφία στις πρακτικές τους. Για παράδειγμα, μπορεί να έχουν ένα κανάλι για να ανταλλάσσουν καλές πρακτικές ή να συζητούν τυχόν ανησυχίες που έχουν σχετικά με τους μαθητές τους. Μπορούν να το χρησιμοποιήσουν για να ανταλλάξουν εκπαιδευτικό υλικό και άλλους πόρους, κάτι που είναι χρήσιμο για όλο το προσωπικό, επιτρέποντάς τους να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις και αισιοδοξία σχετικά με τις υποθέσεις τους και τις πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς. Αυτό θα μπορούσε επίσης να τους εξοικονομήσει χρόνο από τη δημιουργία υλικού από το μηδέν ή την έρευνα για πόρους.

¹¹⁹ Walther-Thomas, C., Korinek, L., McLaughlin, V. L., & Williams, B. (2000). *Collaboration for inclusive education: Developing successful programs*. Boston: Allyn & Bacon

Η συνεργασία από ομοτίμους επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να εργαστούν ομαδικά για τη δημιουργία ενός πιο περιεκτικού περιβάλλοντος για όλους τους μαθητές στο σχολείο. Μαζί έχουν περισσότερη δύναμη και μπορεί να λάβουν αποφάσεις σχετικά με τη δομή των τάξεων τους και ολόκληρο το σχολικό περιβάλλον για να το κάνουν πιο περιεκτικό. Για παράδειγμα, αυτό μπορεί να παρέχει διαφορετικούς τομείς που θα υποστηρίξουν την ένταξη των μαθητών. Μια ιδέα είναι να χρησιμοποιήσετε χρωματική κωδικοποίηση σε ορισμένες περιοχές του σχολείου που σημαίνει ότι μια περιοχή θα ήταν για χαλάρωση (για εκείνους τους μαθητές που μπορεί να αισθάνονται συγκλονισμένοι με το θόρυβο), μια άλλη περιοχή θα ήταν για κηπουρική, μια άλλη περιοχή θα ήταν για αισθητηριακές δραστηριότητες κ.λπ. Ένα τέτοιο περιβάλλον θα επέτρεπε σε περισσότερους μαθητές να αισθάνονται ότι συμπεριλαμβάνονται.

Καθολικός σχεδιασμός και ΤΠΕ στη μάθηση

Η εφαρμογή ενός καθολικού σχεδιασμού μπορεί να κάνει τη μάθηση πιο προσιτή. Για παράδειγμα, το πρόγραμμα σπουδών μπορεί να γίνει πιο προσβάσιμο επιτρέποντας στον μαθητή να επιλέξει ανάμεσα σε πολλούς τρόπους αξιολόγησης (γραπτή εξέταση, προφορική εξέταση, εργασία κ.λπ.). Υπάρχουν ευέλικτοι τρόποι εμπλοκής των μαθητών στη μάθηση, όπως η χρήση πολυμέσων και άλλων τεχνικών, π.χ. παιχνίδι ρόλων, χρήση βοηθητικών εργαλείων σε δραστηριότητες (εκπαιδευτικά ρομπότ ή προϊόντα ηχογράφησης κ.λπ.). Το διδακτικό περιεχόμενο θα μπορούσε να παρουσιαστεί χρησιμοποιώντας προφορικές και οπτικές στρατηγικές.

Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στο υλικό σε διάφορες μορφές. Για παράδειγμα, η παροχή του υλικού σε μορφή PDF το καθιστά προσβάσιμο για εκείνους τους μαθητές που βασίζονται σε τεχνολογίες κειμένου σε ομιλία ή προτιμούν να μετατρέπουν και να εκτυπώνουν το υλικό τους σε μορφή Braille. Επιπλέον, οι μαθητές με δυσκολίες ανάγνωσης που τους εμποδίζουν να συμμετάσχουν θα πρέπει να μπορούν να έχουν πρόσβαση στο υλικό που υποστηρίζεται με σύμβολα στη θέση των λέξεων που δυσκολεύονται να διαβάσουν.

Η μάθηση πρέπει να υποστηρίζεται με ενεργό συμμετοχή μαθητών σε δραστηριότητες. Για παράδειγμα, η χρήση τεχνολογιών αναγνώρισης χειρονομίας μπορεί να επιτρέψει στους μαθητές να αλληλεπιδράσουν με μια ιστορία χρησιμοποιώντας χειρονομίες ολόκληρου του σώματος. Μια μελέτη δείχνει ότι αυτό «διατηρεί τον ενθουσιασμό μεταξύ των μικρών παιδιών,

καθώς γίνονται ενεργά μέρη μιας ιστορικής εμπειρίας». ¹²⁰ Αυτή η μέθοδος θα μπορούσε να είναι επωφελής και για εκείνους τους μαθητές που θέλουν να είναι εν κινήσει ή για εκείνους που βασίζονται σε χειρονομίες για επικοινωνία. (Banes et al, 2019)

Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τον καθολικό σχεδιασμό μπορείτε να βρείτε στον ιστότοπο του Κέντρου Εφαρμοσμένης Ειδικής Τεχνολογίας στη διεύθυνση: <http://www.cast.org/udl>

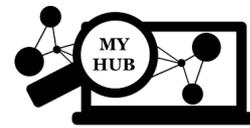
Belgium

Contributor: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Belgium)

In Flanders, inclusive education shaped based on several political implications. The main initiatives came with the GON and ION Guidance process. GON (Geïntegreerd Onderwijs) was a first educational regulation to provide integrated education under the guidance of special education. Later, ION (Inclusief Onderwijs) aimed to sustain inclusive education in mainstream education. Currently, the M-Decree provides the latest implications on inclusive education.

The M-Decree brought a big chance to make the Flemish education system more inclusive. It recommends to enrol children with special needs in mainstream education in the first phrase. If it is not possible, the CLBs provide extra supports to pupils and teachers to include these pupils partly. Many children with special needs can be catered for in mainstream schools. Some schools have a permanent staff member who is a special needs expert. Schools can apply for funding to pay for additional staff, special equipment, or teaching materials which will allow them to accommodate children with special needs. This may also extend to providing additional help for children who do not speak the main language of instruction.

¹²⁰ Banes, D., Hayes, A., Kurz, C., & Kushalnagar, R. (2019), Using Information Communications Technologies (ICT) to Implement Universal Design for Learning (UDL).

All schools remain in close contact with parents via a system of notes, assessments, and parent/teacher consultations. Children with special needs are assessed even more closely. Parents have the right to ask for reviews or assessments if they have concerns for their child. The class teacher will normally undertake initial assessments but more detailed tests to assess speech and language development may be necessary.

Theory – Universal design for learning

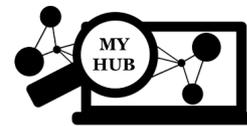
Inclusive teaching is a combination of the range of approaches that consider the diverse needs and backgrounds of all pupils to create a learning environment where all pupils feel valued and where all pupils have equal access to learning.

The learning environment directly correlates with learning outcomes. A pupil's sense of belonging predicts motivation, engagement, and achievement which evolve around the learning environment. Incorporating inclusive teaching practices create a learning environment where:

- Teachers develop supportive relationships with pupils;
- Teachers decrease the potential for incivility and unproductive conflict;
- Pupil participation and engagement increases;
- Pupils are more likely to take intellectual risks, persist with difficult material and retain learning across contexts.

Teachers can ask for external support and use alternative materials to make their classrooms more inclusive. Inclusive classroom means not only providing accessibility to pupils with disabilities but also encourage and motivate other pupils who do not have disabilities to help their peers and learn together.

Teachers may struggle to control both groups and sustain harmony among them. However, they can use some informative and practical resources to plan their steps through the inclusive classroom.

Universal Design for Learning ¹²¹ helps teachers to:

- Create a welcoming, respectful learning environment;
- Determine essential course components;
- Communicate clear and high expectations and provide constructive feedback;
- Provide natural supports for learning to enhance opportunities for all learners;
- Use teaching methods that consider diverse learning preferences, abilities, ways of knowing, and prior experience and knowledge;
- Offer multiple ways for pupils to demonstrate their knowledge;
- Promote respectful interaction among students and between you and the students (e.g. student feedback).¹²²

Practice

The study of de Boer shows that typically developing learners generally hold neutral attitudes towards peers with SEN. It also concluded that pupils with moderate to severe cognitive impairment and behavioural problems are more vulnerable in terms of negative attitudes of peers. Pupils were particularly negative towards peers with behavioural problems because of their non-typical behaviour.¹²³ There are two ways of peer learning. First is cooperative learning which allows pupils to work and learn together in sustainable groups. The second is peer tutoring which means that pupils teach each other within or out of the class.

Peer work effect can be observed as the good examples mentioned above. Both “GO!” and “Bilingual Classes for Deaf and Hearing Students”¹²⁴ projects emphasise the importance and

¹²¹ Universal Design for More Inclusive Pedagogy Checklist. <http://ucan.osu.edu/wordpress/assets/UDL-self-assessment-handout.pdf>

¹²² Chickering, A. W., & Gamson, Z. F. (1999). Development and adaptations of the seven principles for good practice in undergraduate education. *New directions for teaching and learning*, 1999(80), 75-81.

¹²³ De Boer, A., Pijl, S. J., & Minnaert, A. (2012). Students' attitudes towards peers with disabilities: A review of the literature. *International Journal of Disability, Development and Education*, 59(4), 379-392.

¹²⁴ UNIA, Inspiration and Good Examples. <https://www.unia.be/nl/actiedomeinen/onderwijs/inclusief-onderwijs/inspiratie-en-goede-voorbeelden>

benefits of peer learning for pupils with and without disabilities. It helps them to adapt expeditiously and increase their social skills. Peer work motivates children with disabilities and gives chances to pupils without disabilities to get in contact with their friends.

In addition to that, peer learning helps teachers to improve their missing points in case of special education. This is also illustrated by the previously described examples of “Power of co-teaching in the M-Decree” and “Teacher of the year 2019 are 3 co-teachers”¹²⁵. Peer learning can help teachers to benefit from their colleagues’ experience and ask their help to have an inclusive classroom.

Tools as used in Flanders

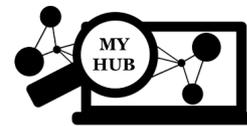
From clear guidelines to compelling documentaries and self-reflection tools, many organizations have developed useful tools to put inclusive education into practice.

We focus here especially on the “Index for Inclusion” (Index voor Inclusie) as released in 2015¹²⁶. The Inclusion Index provides a practical tool to support the start and implementation of a more inclusive policy as a school.

The book is scientifically grounded and is based on the insights of school teams, pupils, parents/guardians, school boards, and the local community. The Index has now been translated into 39 languages and is used in more than 40 countries. A wide network of schools around the world have developed their examples of good practice.

¹²⁵ UNIA, Inspiration and Good Examples. <https://www.unia.be/nl/actiedomeinen/onderwijs/inclusief-onderwijs/inspiratie-en-goede-voorbeelden>

¹²⁶ Booth, T. & Ainscow, M. (2015). *Index voor inclusie werken aan leren en participeren op school*. <https://www.bol.com/nl/f/index-voor-inclusie/37124020/>

The Index for Inclusion^{127,128}, was originally developed by Mel Ainscow and Tony Booth, after which Ipass UC Leuven Limburg produced the Dutch translation in collaboration with Hogeschool Utrecht and AP Hogeschool Antwerpen.

Using the Index for Inclusion, schools are guided to embark on a more inclusive course. The Index for Inclusion provides schools with a practical tool for increasing diversity to support the process towards inclusive education. Currently the fourth edition of the “Index for inclusion” by Booth and Ainscow¹²⁹ is available for purchase.

This completely revised and expanded edition not only adds indicators and questions that guide the process of inclusion in the school, as it can take shape when the M-decree is introduced. It also offers compelling proposals for a cross-curriculum that connects sustainable education and diversity.

With more than 80 indicators and a thousand questions, the Index offers an inexhaustible source of ideas for school teams. This way, you build year after year on a sustainable school plan and innovative classroom practice for more inclusion. The process of the Index can also be found in this book.

The book has 190 pages and is published in a ring binder with a sturdy cover.

¹²⁷ Booth, T. & Ainscow, M. (2002). *Index for inclusion: Developing learning and participation in schools* (2nd ed.). United Kingdom: Centre for Studies on Inclusive Education.
<https://www.eenet.org.uk/resources/docs/Index%20English.pdf>; <http://www.csie.org.uk/resources/inclusion-index-explained.shtml>

¹²⁸ Booth, T. & Ainscow, M. (2015). *Index for inclusion: Developing learning and participation in schools* (3rd ed.). United Kingdom: Centre for Studies on Inclusive Education.

¹²⁹ Booth, T. & Ainscow, M. (2016). *Index for inclusion: A Guide to School Development Led by Inclusive Values Spiral-bound* (4th ed.). United Kingdom: Centre for Studies on Inclusive Education.
https://www.amazon.co.uk/Index-Inclusion-School-Development-Inclusive/dp/0993512208/ref=pd_lpo_14_t_0/258-6543271-2495427?encoding=UTF8&pd_rd_i=0993512208&pd_rd_r=566370f6-56c8-4f89-b26b-11b35fc0ad15&pd_rd_w=3E3zJ&pd_rd_wg=dvOtf&pf_rd_p=7b8e3b03-1439-4489-abd4-4a138cf4eca6&pf_rd_r=RHYQTXCK7T9P4FWGJBQP&psc=1&refRID=RHYQTXCK7T9P4FWGJBQP

Examples

A string of good inclusive teaching examples can be found at <https://www.unia.be/nl/actiedomeinen/onderwijs/inclusief-onderwijs/inspiratie-en-goede-voorbeelden>. This page highlights some schools that show how they are already working on inclusion today, using 11 real-life examples from Flanders but also from other countries such as Finland and Canada.

Bulgaria

Contributors: Andrean Lazarov (Marie Curie Association, Bulgaria), Prof. Dsc. Snezhana Ilieva, and Valeria Vitanova, PhD (Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria)

The implementation of inclusive education in practice is based on the following main approaches - community, systematic and rights-based approach. These approaches identify the needs and resources of all key groups in the community and plan the implementation based on strengths and tailored interventions. Different measures are combined in order to build a comprehensive school policy for the integration of children and a wide network of support in the extracurricular environment for integrated learning. These measures are related both to forms of improving the skills and opportunities for interaction between different groups (children, teachers, parents etc.) and to building a supportive material and learning environment that includes inclusive education. A special focus in interventions for children is researching the needs of the specific child and directing a suitable package of support measures; individual training plans; application of various forms and methods of education in accordance with the general or current condition of the child; adaptation of educational content; individual work with a speech therapist and psychologist; active involvement of the child together with other peers in different extracurricular activities. Initial and additional training, supervision and support in the process of work are provided for teachers. Groups for self-development, mutual learning and support have been set up for parents in several places in Bulgaria.

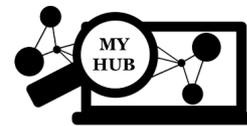
The following can be included in the programme of further training of teachers in the field of inclusive education:

- Information campaigns in the community, helping to overcome prejudices, stereotypes and negative public attitudes towards children with special educational needs.
- Trainings of teachers and pedagogical specialists from kindergartens and schools for work with children with SEN plus development of auxiliary educational software.
- Interaction and support of parents of children with SEN - "School for parents", classes for mutual assistance, support and exchange of information on various topics and issues.
- Working model for interaction among various key institutions - local NGOs, municipality, social service providers, schools, citizens and professionals.
- Use of specialized didactic materials for working with children with SEN.

The Orff-Schulwerk approach, as an active form of work, includes several elements, builds contact and trust in the form of playing with musical instruments and thus develops communication. Children respond to the rhythm, movement and music. Music therapy is entertaining for both children and adults, fights stress and emotional disorders, creates a sense of belonging to the group and helps to unite quickly and build trust, albeit non-verbally. Music therapy allows children with SEN to use different ways of communication - gesture, facial expressions, and musical instrument. Music therapy work involves emotionally, stimulates them to communicate and not remain isolated. Music is an excellent tool for adaptation and communication, it unlocks children emotionally - it emphasizes their strengths.

The use of fairy tales and the play of fairy tales create an environment in which children, through personal and general experience of different feelings such as trust, patience, empathy, friendship, build skills for sharing and respect for difference. Involving children with special educational needs in recreating different fairy tales focuses on their abilities and potential, not on their deficits. In this way, the inclusion of children with disabilities is supported, especially in the early period of their personal development. Role-playing, dramatization, teamwork help them learn while having fun. Their peers, in turn, learn to accept differences and to manifest all universal values in a natural way in the daily process of interaction. Activities related to public expression, as well as joint activities with parents, provoke children to give their best, to develop confidence and satisfaction with the results achieved. Group work with teachers develops skills for better communication with other children in the group, as well as improves communication among children themselves. After a case study and instructions,

the participants in the group compose a story on their own, aimed at building confidence and tolerance in the relationship. Tales composed by parents and teachers are also used to develop and affirm values such as faith, kindness, empathy, tolerance in children. After a discussion and re-creation of favourite moments from the story through role-playing, there is a drawing of the character who is most helpful or who needs help.

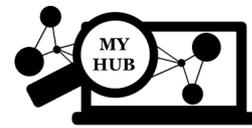
Peer modelling is another support that can be used to help pupils learn academic, process and classroom routines. It also provides the classroom teacher opportunities to use peers to assist with instruction, clarifying directions and giving social reminders with little or no disruption to the lesson cycle. It is an excellent way for peers to provide appropriate behavioural models of pupils who need to improve their social skills. The power of peers as shown here has a cumulative effect, which makes issues such a bullying incompatible. Rather, we have peers helping peers become more integrated into the school culture. There have been a number of inclusive schools where the classmates and adults together have created a school system where everyone can be celebrated.

We can summarise the benefits of peer learning for both pupils with and without disabilities as follows:

Benefits for pupils with disabilities

- Friendships;
- Increased social initiations, relationships and networks;
- Peer role models for academic, social and behaviour skills;
- Increased achievement of learning goals;
- Greater access to general curriculum;
- Enhanced skill acquisition and generalization;
- Increased inclusion in future environments;
- Greater opportunities for interactions;
- Higher expectations;
- Increased school staff collaboration;
- Increased parent participation;
- Families are more integrated into the community.

Benefits for pupils without disabilities

- Meaningful friendships;
- Increased appreciation and acceptance of individual differences;
- Increased understanding and acceptance of diversity;
- Respect for all people;
- Prepares all pupils for adult life in an inclusive society;
- Opportunities to master activities by practicing and teaching others;
- Greater academic outcomes;
- Needs of all pupils are better met, greater resources for everyone.

Αποτελεσματικό και καινοτόμο υλικό μελέτης που υποστηρίζει την εφαρμογή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και ο τρόπος δημιουργίας τους

Latvia

Contributor: Svetlana Surikova (University of Latvia, Latvia)

In accordance with the Council of Ministers, the Republic of Latvia, Regulation No 187 “Regulations Regarding the Criteria and Procedures for Granting the Status of a Special Education Development Centre to a Special Education Institution” paragraph 4.4, these institutions should develop at least two teaching or methodological support materials to facilitate the inclusion of learners with special needs in the educational process and publish these materials on the website of the special education institution or in other publicly available media. Methodological materials created by the development centres of special educational institutions can be used by teachers of mainstream schools to provide support to learners with special needs in the learning process. Links to the methodological materials elaborated by those educational institutions - development centres are provided below:

1) Cesis Berzaine Lower Secondary School - Development Centre:

- In the field of languages <https://www.csip.lv/valodas/>
- In the field of natural sciences <https://www.csip.lv/tehnologiju-un-zinatnu-pamati/>
- In the social and civic field <https://www.csip.lv/cilveks-un-sabiedriba/>
- Cultural awareness and self-expression in art field <https://www.csip.lv/maksla/>
- In the field of mathematics <https://www.csip.lv/matematikas-joma/>
- For preschool <https://www.csip.lv/pirmsskola/>
- Video materials <https://www.csip.lv/videomateriali/>
 - Strategies and practical experience as support for children with reading and writing disorders
 - The basic elements of Marte Meo – communication that promotes development

- 2) Daugavpils Stropu Lower Secondary School - Development Centre: <http://dspac.lv/musu-pedagogu-metodiskas-izstradnes>
- 3) Riga Strazdumuiza Upper Secondary School - Development Centre: <https://strazduskola.lv/atbalsts/>
- 4) Riga Lower Secondary School No 1 - Development Centre: <http://www.r1sips.edu.lv/attistibas-centrs/metodiskie-materiali/>
- 5) Riga Valdis Avotins Lower Secondary School - Development Centre: <http://www.rvapsac.lv/attistibas-centrs/metodiskie.html>
- 6) Koknese Lower Secondary School - Development Centre: <http://www.ksip-ac.lv/lv/metodiskais-dienests-263151/metodiskie-materieni>
- 7) Jelgava Lower Secondary School "Valdeka" - Development Centre: <http://jpskvaldeka.lv/metodiskie-materiali/>
- 8) Middle Kurzeme Lower Secondary School - Development Centre:
 - o A catalogue of methodological materials <http://www.viduskurzeme.lv/wp-content/uploads/2018/03/katalogs.pdf>
 - o Digital materials <http://www.viduskurzeme.lv/metodiskie-materiali/>
 - o Electronic materials <http://www.viduskurzeme.lv/elektroniskie-macibu-materiali/>
- 9) Liepaja Livupe Lower Secondary School - Development Centre: <http://www.livupe.edu.lv/c229/mcbu-un-metodiskie-atbalsta-materili/>
- 10) Valmiera Gauja Riverside Upper Secondary School - Development Centre: <https://vgv.lv/attistibas-centrs/metodiskie-materiali/>
- 11) Kuldiga Pre-school Educational Institution "Bitite" - Development Centre: <http://bitite.kuldiga.lv/par-mums/attistibas-centrs/>

The Autism Society of Latvia aims to improve the quality of life for people with autism (ASD) and serves as a platform for people with autism and their parents to support, learn, share and advise on their experience related to ASD providing many useful materials <http://www.autisms.lv/index.php/lv/materiali>. The Association "Social Innovation Centre",

implementing the project “Fascinating ICT Tools for People with Disabilities” funded by the Lifelong Learning Program Leonardo Da Vinci, has elaborated an informative material on the use of art therapy elements in special pedagogy: <http://socialinnovation.lv/wp-content/uploads/2014/10/makets-webam.pdf>. Several teacher professional competence development programmes for elaborating and designing interactive study materials are offered to teachers in Latvia.

Teacher professional competence development programmes for elaborating and designing interactive study materials in Latvia

Training topic	Provider	Description
Opportunities of organizing various forms of study work and elaboration of study materials with training software SMART Learning Suite	Baltic Office Technologies Ltd.	Teachers' professional competence development programme (A, 18 hours). Teachers improve their understanding of the meaningful use of technology in different teaching/learning organizational forms. Teachers learn how to create study materials with SMART Notebook and how to use SMART LAB (lesson activity builder) for providing a quick feedback. Programme participants learn how to use mobile devices to assess pupils' knowledge with SMART Response 2. Interactive study materials should be elaborated using the acquired knowledge and skills and uploaded in the study materials section https://smartboard.lv/macibu-materiali/ .
Elaborating and designing interactive learning materials in SMART Notebook environment	Baltic Office Technologies Ltd.	Teachers' professional competence development programme (A, 12 hours). Teachers improve their ICT skills in elaborating and designing diverse interactive learning materials using SMART Notebook environment that will promote learner involvement in the learning/teaching process and increase the effectiveness of the lesson. After the courses, teachers should independently elaborate study materials using SMART Notebook and upload in the study materials section of www.smartboard.lv . This programme is suitable for beginners working with SMART Notebook.

Differentiation with SMART Learning Suite online	Baltic Office Technologies Ltd.	Teachers' professional competence development programme (A, 6 hours). Teachers improve their ICT skills in implementing personalized approaches to each learner. They learn how to prepare study materials using SMART Notebook software, the interactive tool SMART LAB (lesson activity builder) and the assessment application SMART Response 2, which pupils can use individually or in small groups when working with smart devices. With SMART Learning Suite, teachers can work online and take a differentiated approach to learning.
Improvement of general computer skills. Effective use of information technologies in elaboration of interactive study materials	Daugavpils University	Teachers' professional competence development programme (18 hours). Teachers improve their general computer skills for effective use of ICT to elaborate interactive study materials (presentations, images, multimedia, Internet, etc.). There is a pre-post-test implemented online (before and after the programme).
Support materials for inclusive education developed in the project "The creation and implementation of support programs for the youth at the risk of being subjected to social exclusion, for the creation of a support system" (1DP/1.2.2.4.1/09/IPIA/VIAA/003).	University of Latvia	Guidelines for inclusive education for teachers were developed: <ul style="list-style-type: none"> ○ Support programme for the development of socio-emotional competence; ○ Programme - Support for positive behaviour; ○ Mentoring programme for pupils under the risk of social exclusion; ○ TV shows "I and a school" (Es un skola). These videos can be found on YouTube https://www.youtube.com/watch?v=6PNAwpbPQoc

Bulgaria

Contributors: Andrean Lazarov (Marie Curie Association, Bulgaria), Prof. Dsc. Snezhana Ilieva, and Valeria Vitanova, PhD (Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria)

Important national action in that sense is the “Inclusive Ambassadors”¹³⁰ initiative, which aims to train the so called “inclusive education ambassadors” – teachers, trainers, psychologists, resource tutors who can support the development, implementation and mainstreaming of successful inclusive education practices. The approach is following the universal design of learning which will enable accessible provision of education to all pupils with and without disabilities.

It provides four tangible outcomes¹³¹, which enable further training of teachers on the implementation of inclusive education:

- Principles, beliefs and role of the inclusive education ambassadors guide^{132, 133};
- Handbook “How to strengthen the implementation of the inclusive education at mainstream schools?”¹³⁴;
- Guide for setting up and delivery of cross-school peer support¹³⁵;

¹³⁰ Erasmus+ project “Training of teachers as inclusive education ambassadors” (2018-2020). <https://inclusive-ambassadors.eu/>

¹³¹ Intellectual outputs of the Erasmus+ project “Training of teachers as inclusive education ambassadors” (2018-2020). <https://inclusive-ambassadors.eu/outputs-downloads/>

¹³² Principles, beliefs and role of the inclusive education ambassadors guide. September, 2019. Annex 1 “Consolidated survey results”. <https://inclusive-ambassadors.eu/wp-content/uploads/2020/06/Annex-I-CONSOLIDATED-SURVEY-RESULTS.pdf>

¹³³ Principles, beliefs and role of the inclusive education ambassadors guide. May, 2020. Annex 2 “Distance inclusive education in the context of COVID-19”. <https://inclusive-ambassadors.eu/wp-content/uploads/2020/06/Annex-2-DISTANCE-INCLUSIVE-EDUCATION-IN-THE-CONTEXT-OF-COVID-19-EN-version.docx>

¹³⁴ Handbook “How to strengthen the implementation of the inclusive education at mainstream schools?” <https://inclusive-ambassadors.eu/elearning/course/view.php?id=4>

¹³⁵ Guide for setting up and delivery of cross-school peer support. <https://inclusive-ambassadors.eu/elearning/course/view.php?id=5>

- Mobile app for blended learning and cross-school networking and communication¹³⁶.

At the heart of chapter “Building an Inclusive School Environment: Principles and Practices”¹³⁷ is the methodology for building an inclusive environment, called the “One School for All” Model, and its application in practice. The course introduces the principles of school organizational development and change, which are the basis for building an inclusive school environment, as well as the theoretical and practical dimensions of the Model “One school for all”. The training for work on the Model includes getting acquainted with the basic principles for its successful application and practical work with the tools for its introduction at school. The course is designed for principals, teachers and school teams who want to work actively and purposefully in the direction of building an inclusive environment.

The Partnership with Parents course aims to support teachers in building more fulfilling partnerships with parents. It provides information on common parental behaviours that challenge each teacher's work, offers psychological explanations, new approaches, different perspectives on thinking, and principles that can be followed to facilitate daily work with parents.

The course is designed for teachers of all educational stages. It is also suitable for principals, deputy principals, pedagogical advisors, school psychologists, resource teachers, students of pedagogy and special pedagogy.

As supplement to this we can also recommend the course “Pedagogical practices for the first grade. Inclusive Teacher's Guide”¹³⁸, which aims to support teachers in their mission to teach pupils to read, write and think, to motivate them, to help them grow confident in their abilities,

¹³⁶ Mobile app for blended learning and cross-school networking and communication. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.inclusiveambassadors.mobile>

¹³⁷ Principles, beliefs and role of the inclusive education ambassadors guide. September, 2019. Annex 1 “Consolidated survey results”. <https://inclusive-ambassadors.eu/wp-content/uploads/2020/06/Annex-I-CONSOLIDATED-SURVEY-RESULTS.pdf>

¹³⁸ *Педагогически практики за първи клас. Пътеводител на приобщаващия учител* [Pedagogical practices for first grade. Inclusive Teacher's Guide]. <https://www.ela-bg.eu/bg/online-kurs-pedagogicheski-praktiki-za-purvi>

to feel part of the community that accepts and supports them. While performing this mission, teachers often see many signs of problems and difficulties. With this course we would like to facilitate their timely and correct capture and reading. An important aspect of the learning process is the emotional development of learners. Therefore, this course pays special attention to the emotional well-being, as well as techniques that teachers can use to support it. The course is designed primarily for primary school teachers, and would be useful for teachers, resource teachers, students of pedagogy and special pedagogy.

The recent handbook, developed by University of Plovdiv “P. Hilendarski” on “Challenges of the inclusive education in Bulgaria”¹³⁹ could be very useful for practitioners and teachers in Bulgaria.

Belgium

Contributor: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Belgium)

Learning and teaching materials (LTM) are an essential part of the education system. In the special education and inclusive education system, these materials can be vital. For instance, as observed in Belgium case, policy implementations can change very quickly and the adaptation period can be full of struggling for both pupils and teachers. In this regard, learning materials can help teachers to determine the right path and support pupils to follow this path safely.

Besides, quality LTM can compensate for disabling factors such as large class sizes, poorly trained or unqualified teachers, the shortage of instructional time, high levels of illiteracy among parents, and the lack of reading materials at home.

¹³⁹ Challenges of the inclusive education in Bulgaria. https://uni-plovdiv.bg/uploads/site/pedagogy/Elektronna%20biblioteka%20-%20sbornici/Predizvikatelstva/Priobshtavashto_sbornik2_ok.pdf

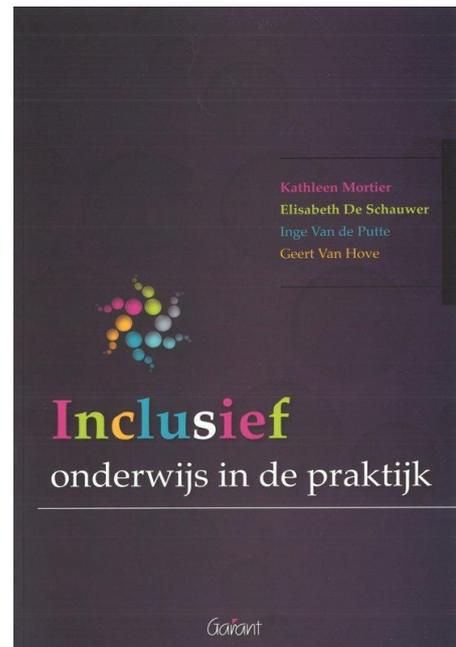

Books

Some good materials that are being used in inclusive education in Flanders are listed below.

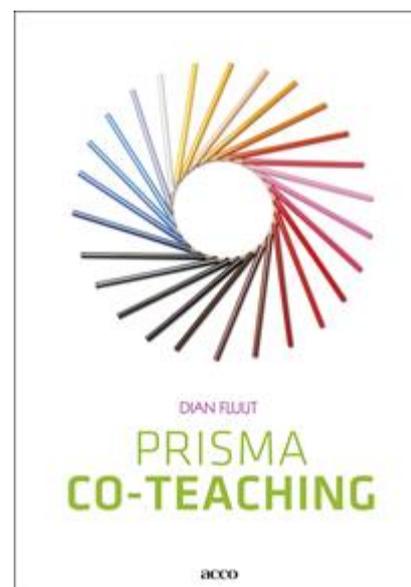
Inclusive education in practice by Mortier, Kathleen; Schauwer, Elisabeth; Van de Putte, Inge; Van Hove, Geert.

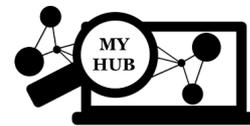
This book provides information for anyone who wants to delve into the practice of inclusive education. First, a definition and a framework are outlined in which inclusive education can be situated. Many points of attention are given for the benefit of teachers who want to use this material in a study programme. This is followed by nine chapters in which a critical factor is elaborated and illustrated from a case study in nursery, primary, and secondary education. At the end of each chapter, some reflection questions encourage the analysis of one's own looking and acting and the search for possibilities in concrete and unique class situations.

Prisma co-teaching: appropriate towards integrative education by Fluijt, Dian

Prisma Co-Teaching is a method that responds to dealing with an increasing diversity in classes and schools. Several education professionals jointly take responsibility for a group of learners and teachers in a structured manner based on the evidence-based instruction and development strategies. The principle here is 'back to basics': all available placement of people and resources is located in the classroom. The word prism refers to the multicolouredness of learners and co-teachers. Learners are pupils with and without special educational needs. Teachers can be about the cooperation between two regular teachers, between a special teacher and group teacher or group of teachers, or, for example, a teacher and class assistant/group educator.

What really works: 27 evidence-based strategies for education by Mitchell, David.

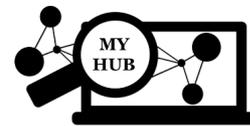
'What really works' offers 27 teaching strategies that can be directly applied in practice. These strategies have been proven to contribute to better teaching and learning by all pupils, both academically and socially. A definition is given for each of the strategies, the theoretical basis and the underlying idea are discussed, practical examples follow, scientific research is explained and, where necessary, disadvantages, and pitfalls are indicated. Finally, there is an overall conclusion and tips for further reading. Among others, the following strategies are discussed: cooperative learning, peer tutoring, social skills training, parental involvement and support for parents, direct instruction, phonological awareness, and language processing, safe class climate, inclusive education. 'What really works' is intended for students of teacher training and special education, teachers, teacher trainers, (school) psychologists, care coordinators, and internal supervisors.

Help index Autism in the classroom. Tips and strategies at hand by Brewer, Robin; Mueller, Tracy

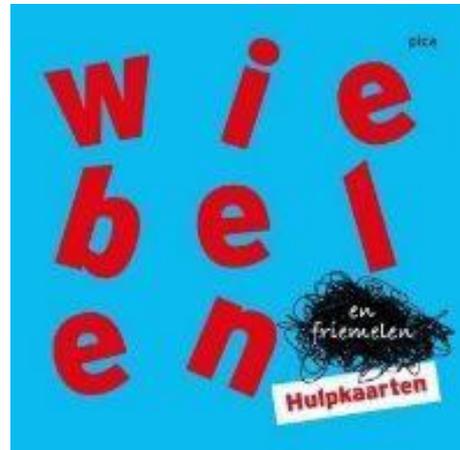
The Autism Help Fan in the classroom is a useful resource for teachers and other professionals who work with children with an autism spectrum disorder. In a clear manner, arranged by colour, tips and strategies are presented in various sections, including the learning environment, changes in daily routine, communication, and behaviour. The range is suitable for both primary and secondary education. This tool is suitable for 4-18 years old learners.

Wobble and fidgeting: help cards by Thoonsen, Monique; Lamp, Carmen

In addition to the book "Wobble and fidgeting in the classroom" there are these help cards. The cards are intended for use in the classroom, when a pupil is under- or over-stimulated. There are activating strategies for pupils who need more incentives. And there are calming strategies, for pupils who experience too many stimuli or want to calm down. Pupils can execute the strategies independently or together with the teacher when they feel the need or before starting a task. In the set you will find 20 cards with activating strategies (red), 20 cards with calming strategies (blue), and 15 cards to execute in class or with part of the class.

Online platforms

Online platforms, more than written materials, also provide beneficial information.

- Class Series: M-Decree: In this series, Klasse bundles articles around the M-decree: what is really in the decree and what vision is behind it. Also, parents and teachers talk about their practical experiences. You will also find concrete class tips and a print-ready version of the M circle (in 7 steps to reasonable adjustments that work for teacher and student)¹⁴⁰
- M-Decree: Survival Guide: In this bundle of the GO! you will find background information about the M-decree. Subjects that are discussed are history, reasonable adjustments, care continuum, the role of the CLB, changes in special education,

¹⁴⁰ Klasse, M-Decree. (April 2020). <https://www.klasse.be/reeks/m-decreet/>

trajectory student with special educational needs, and action-oriented work. The guide dates from 2015.¹⁴¹

- With Disabilities to the School of Your Choice: Reasonable Adjustment in Education: With this brochure, Unia wants to explain the concept of 'reasonable accommodation' for everyone involved: pupils, parents, teachers, and school directors, and actors from the educational world. Because they appreciate what is already happening in many schools, we use plenty of good practical examples. You will find the brochure on this page. Also, in easy language, or a video in sign language.¹⁴²

Teaching Staff are not alone in the implementation of inclusive education. They are supported by governmental programmes (mentioned in the M-Decree section), private initiatives, and civil society organizations. Materials are provided either for pupils or teachers. There are online tools, measurement guidelines, educational and practical materials, etc. Some practices are illustrated below.

STICORDI

STICORDI measures are "educational measures that are in one educational offer, aimed at a high-quality education, to limit the (negative) consequences of learning difficulties and increase the chances of success of pupils" (Coppin, Halsberghe, Herzeele, & Van Den Steen, n.d.)¹⁴³.

¹⁴¹ M-Decree Survival Guide. https://pro.g-o.be/blog/Documents/5_M-decreet%20survival%20guide%2020151002.pdf

¹⁴² Unia, Met een handicap naar de school van je keuze: redelijke aanpassingen in het onderwijs (April 2020). <https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/met-een-handicap-naar-de-school-van-je-keuze-redelijke-aanpassingen-in-het-onderwijs>

¹⁴³ STICORDI: een nieuwe generatie. Hoe omgaan met STICORDI-maatregelen in de klas en op school? <https://www.go-ouders.be/sites/default/files/atoms/files/STICORDI%20-%20een%20nieuwe%20generatie.pdf> (p. 4)

STICORDI measures are therefore one of the "reasonable adjustments" as formulated in the UN Convention for Persons with Disabilities (United Nations, 2006)¹⁴⁴.

Reasonable accommodations are 'necessary and appropriate changes and ones that do not impose a disproportionate or disproportionate or unnecessary burden if in a specific case they are necessary to ensure that persons with disabilities can enjoy all human rights and fundamental freedoms on an equal basis with others. Enjoy or exercise '.

In education, these adaptations ensure that children with or without disabilities receive the support they need to participate effectively in mainstream education. It is often incorrectly stated that STICORDI measures only apply to pupils with an officially established disability. All pupils who experience (temporary) difficulties in learning and as a result are restricted in participation in educational activities, may require STICORDI measures. They enable a strong learning environment for all pupils.

STICORDI is an acronym (**ST**Imuleren, **CO**mpenseren, **RE**mediëren, **DI**spenseren) that refers to various measures to avoid learning disadvantage in children with a disability or learning disabilities:

- **Encourage:** encouraging pupils and emphasizing the child's strengths.
- **Compensate:** Use tools to reduce the negative consequences of learning disabilities. For example, allow the use of tools such as a calculator, a step-by-step plan, or a dictionary. Provide pupils with extra time for exercises or assignments.
- **Remedying:** offering individual learning aid and giving more extensive or intensive instructions or learning strategies that improve learning.
- **Differentiate:** tackle the same learning objectives and tasks slightly differently.
- **Dispensing:** drop certain parts of the learning program and where possible replace it with something equivalent.

¹⁴⁴ United Nations. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*.
<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html>

The STICORDI measures allow pupils with special educational needs to enjoy education at the same level as their classmates. The measures are for pupils in primary and secondary education with a disability or learning difficulties.

Different from other examples, a teacher does not need permission to be stimulating, compensatory, to apply differentiating or remedial measures. However, for dispensing measures the approval of the accompanying class council is required.

Importantly, constructive collaboration between different partners is indispensable for taking suitable STICORDI measures; significant stakeholders can be parents, the pupil, the teacher, the colleagues of the teacher, and the CLB.

There are specific measurement forms for different disability types, most of them immediately ready to use (dyslexia, dysphasia, dyscalculia, AD(H)D, NLD, and ASS). Additional ones are being prepared for dysorthografie, Tourette syndrome, and Asperger syndrome. Forms are created for the usage by teachers or experts and there are several questions specified for measuring the disability type properly.

The state education network GO! published an informative STICORDI guide (<https://www.goouders.be/sites/default/files/atoms/files/STICORDI%20-%20een%20nieuwe%20generatie.pdf>).

ADIBIB

ADIBib (<https://www.adibib.be/>) provides a learning platform and workbooks of education available digitally for pupils with limitations in written communication. These tools are just for the usage by children themselves.

ADIBib project is created for primary and secondary education pupils who face serious reading and/or writing problems such as dyslexia, dyspraxia, or other limitations in written communication. It allows these children and young people to follow education that suits their abilities.

In addition, ADIBoeken are free digital versions of the paper textbooks for primary and secondary education. These are both manuals and workbooks and especially for pupils with

serious reading and/or writing problems. Everything is simulated on the computer as in the printed book. There is a reading program option that can be used to read, listen to the text, or enter words or phrases.

AD-books are for pupils with the right certificate:

- Dyslexia;
- Dyspraxia;
- M-Decree;
- Motivated report;
- Report type 1,2,3,4,5,6,7,8,9 or basic offer.

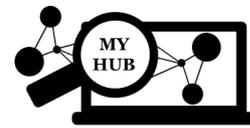
WAI-NOT!

WAI-NOT (<https://www.wai-not.be/>) offers an accessible website for young people who need extra support. The range varies from educational to (re) creative, informative, and certainly interactive.

The target group includes young people who have difficulty reading and writing. Intelligible language supported by text marking, speech, and images has been used in the tools. On the website, communication is possible with language or with icons, or in a combination of both. It provides a fixed and clear structure with a clear layout. Young people with an intellectual disability or multiple disabilities, including visual, motor, and intellectual disabilities, are certainly attracted to our low-threshold website.

KlasCement

KlasCement (<https://www.klascement.net/>) provides documents, articles, websites, and programs that teachers can use for children with disabilities. It is also a platform where teachers inspire each other by sharing materials and it includes free teaching materials. The provided material is easily reachable and suitable for all ages and subjects.

Κύπρος

Συγγραφείς: Μαριάννα Γρηγορίου, Άγγελος Νικολάου και Γιώργος Μιλής (EUROCY Innovations Ltd, Κύπρος)

Βέλτιστη πρακτική 1: Το πρόγραμμα ανάπτυξης της ένταξης (καθοδήγηση για τους επαγγελματίες)

Αυτός είναι ένας πολύ χρήσιμος πόρος που παρέχει στρατηγικές για τους ασκούμενους σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης ορισμένων μαθητών και την προώθηση της ένταξης.

Το Πρόγραμμα Ανάπτυξης Ενσωμάτωσης (IDP) είναι μέρος της στρατηγικής της βρετανικής κυβέρνησης για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ), η οποία περιγράφεται στην κατάργηση των εμποδίων στην επίτευξη: η κυβερνητική στρατηγική για τις ΕΕΑ (DfES 0117/2004).¹⁴⁵ Προσφέρει καθοδήγηση στους επαγγελματίες για το πώς να υποστηρίξουν τη διαδικασία ένταξης παιδιών με Συμπεριφορικές, Συναισθηματικές και Κοινωνικές Δυσκολίες (BESD) και στόχος του είναι να εξαλείψει τα εμπόδια για την επίτευξη.

Στην επόμενη παράγραφο θα δούμε λεπτομερέστερα την καθοδήγηση για τους ασκούμενους στα πρώτα σχολικά χρόνια σχετικά με τη στήριξη παιδιών με BESD. Ο οδηγός χωρίζεται σε τέσσερις κατηγορίες: Το μοναδικό παιδί· Πώς να δημιουργήσετε θετικές σχέσεις· Ενεργοποίηση περιβάλλοντος που προωθεί τη μάθηση· Μάθηση και ανάπτυξη. Κάθε ενότητα περιλαμβάνει μελέτες περιπτώσεων.

Στην ενότητα **Μοναδικό παιδί**, οι ασκούμενοι μπορούν να δουν τη διαφορετική συμπεριφορά που μπορεί να έχει ένα παιδί, τι σημαίνει αυτό για το παιδί και ποιες στρατηγικές μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να ελαχιστοποιήσουν την εμφάνιση αυτής της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς. Στην ενότητα **Θετικές σχέσεις**, οι επαγγελματίες μπορούν να ακολουθήσουν στρατηγικές που θα τους βοηθήσουν να οικοδομήσουν καλύτερες σχέσεις με τους γονείς / φροντιστές των παιδιών που υποστηρίζουν και να εντοπίσουν αποτελεσματικούς τρόπους επικοινωνίας μαζί τους. Δεδομένου ότι το περιβάλλον διαδραματίζει βασικό ρόλο στην

¹⁴⁵ The Inclusion Development Programme (IDP). <http://www.idponline.org.uk/downloads/ey-besd.pdf>

υποστήριξη και την επέκταση της ανάπτυξης και της μάθησης των παιδιών, καθώς και στη συμπεριφορά των παιδιών, η ενότητα **Ενεργοποίηση περιβάλλοντος** επικεντρώνεται κυρίως σε τρόπους εργασίας με τα παιδιά παρέχοντας ένα ήρεμο και χαλαρωτικό περιβάλλον για μάθηση. Στην τελευταία ενότητα, η **Μάθηση και η Ανάπτυξη** αναλύει τη σημασία της δημιουργίας ρεαλιστικών προσδοκιών για τα παιδιά να έχουν πρόσβαση σε όλους τους τομείς μάθησης, να εκτιμούν όλα τα παιδιά και να δημιουργούν ευκαιρίες συμμετοχής, να ενθαρρύνουν τη μάθηση των παιδιών κ.λπ.

Μπορείτε να βρείτε αναλυτικές οδηγίες στη διεύθυνση:
<http://www.idponline.org.uk/downloads/ey-besd.pdf>

Στον ιστότοπο IDP μπορείτε να βρείτε οδηγούς για:

1. Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Υποστήριξη παιδιών με συμπεριφορικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες (BESD)
2. Προδημοτική. Πώς να υποστηρίξετε τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού;
3. Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια. Πώς να υποστηρίξετε τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού;
4. Προδημοτική. Υποστήριξη παιδιών με ανάγκες ομιλίας, γλώσσας και επικοινωνίας (SLCN)
5. Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια. Υποστήριξη παιδιών με ανάγκες ομιλίας, γλώσσας και επικοινωνίας (SLCN)
6. Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια. Διδασκαλία και υποστήριξη μαθητών με δυσλεξία.
7. Όλοι οι οδηγοί παρέχονται δωρεάν και μπορείτε να τους βρείτε στον ακόλουθο σύνδεσμο:
<http://www.idponline.org.uk/>

Βέλτιστη πρακτική 2: Διαδικτυακή εκπαίδευση βασισμένη σε παιχνίδια για εκπαιδευτικούς στην ειδική εκπαίδευση (έργο Play2Do)

Το έργο Play2Do στοχεύει στην υποστήριξη εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής, εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης και εκπαιδευτών ΕΕΚ που εργάζονται με μαθητές με διανοητική αναπηρία, προσφέροντας ένα εκπαιδευτικό παιχνίδι για τους εκπαιδευτικούς να συμπληρώσουν την εκπαίδευσή τους μέσω προσομοιωμένης πρακτικής μάθησης και να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους στην αντιμετώπιση κρίσιμων περιστατικών ή προκλήσεων,

καταστάσεις που μπορούν να συμβούν στην καθημερινή πρακτική.¹⁴⁶ Παρέχει ένα ασφαλές και εύκολα προσβάσιμο περιβάλλον, όπου οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται με μαθητές με διανοητική αναπηρία μπορούν να μάθουν αλληλεπιδρώντας με χαρακτήρες στο παιχνίδι σε μια προσομοίωση μιας πραγματικής υπηρεσίας.

Το παιχνίδι στοχεύει να εισαγάγει τους μαθητές σε μια σειρά προσομοιωμένων σεναρίων, δυναμικά αντιμέτωπων σε πραγματικές καταστάσεις, και προσεγγίσεων για την αντιμετώπισή τους, σε ειδικές ή ολοκληρωμένες αίθουσες διδασκαλίας που περιλαμβάνουν παιδιά με διανοητική ή / και αναπτυξιακή αναπηρία, όπως για να επιτρέψουν στους μαθητές να αποκτήσουν δεξιότητες από την παρατήρηση, τη συζήτηση, την ανάλυση και την αξιολόγηση προσομοιωμένων καταστάσεων / σεναρίων, μέσω κριτικού προβληματισμού ή για να επιτρέψουν στους μαθητές να αποκτήσουν δεξιότητες στην επικοινωνία, την αυτόνομη μάθηση, τη διαχείριση προκλητικών και ακραίων συμπεριφορών (κατάσταση σύγκρουσης, παρέμβαση σε κρίσεις), δομημένη συζήτηση και τεχνολογία πληροφοριών .

Οι εκπαιδευτές της Εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς μπορούν να χρησιμοποιήσουν το περιβάλλον προσομοίωσης Play2Do ως συμπληρωματικό πόρο στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών. Μετά την εμπειρία της παρατήρησης και της αλληλεπίδρασης εντός και εκτός του παιχνιδιού, εξετάζονται σενάρια, καθώς και συμπεράσματα σχετικά με την απόδοση κάθε εκπαιδευόμενου, την αποδεκτή / απαράδεκτη συμπεριφορά, την επιτυχή / ανεπιτυχή ή επιθυμητή / ανεπιθύμητη αλληλεπίδραση με παιδιά / μαθητές με διανοητική και / ή αναπτυξιακές αναπηρίες. Στη συνέχεια, όλες αυτές οι σκέψεις μπορούν να συζητηθούν στην τάξη, ενδεχομένως να συνοδεύονται από περαιτέρω συζητήσεις στην τάξη, χρησιμοποιώντας επιπλέον θεωρητικό υλικό, μελέτες περιπτώσεων, οδηγίες βέλτιστων πρακτικών και βίντεο, όπως περιγράφεται λεπτομερώς στο διαδικτυακό μάθημα του Play2Do. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να εξασκηθούν με 6 διαφορετικές περιπτώσεις. Οι περιπτώσεις στα σενάρια είναι: 1) ένα παιδί με ΔΕΠΥ, 2) ένα παιδί με δυσλεξία, 3) ένα παιδί στο φάσμα του αυτισμού, 4) διαφορετικές ανάγκες των μαθητών σε μια ειδική μονάδα, 5) ένα παιδί με προβλήματα συμπεριφοράς και 6) ένα παιδί που έχει ένα επιληπτικό επεισόδιο στην τάξη.

¹⁴⁶ Play2Do Project. <http://play2do.eu/outputs/>

Μετά την ολοκλήρωση κάθε σεναρίου, οι εκπαιδευόμενοι θα έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν και να μάθουν νέες δεξιότητες σχετικά με την αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς, την πρόβλεψη επιθετικής συμπεριφοράς και την πρόληψή της, την αντιμετώπιση της επιθετικότητας, τον καθορισμό ενός θετικού ρόλου επικοινωνίας με μαθητές ΕΕΑ και επίσης σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης απρόβλεπτων καταστάσεων στην τάξη, όπως με τον μαθητή που έχει επιληπτικό επεισόδιο και πώς να χειριστούν τα υπόλοιπα παιδιά. Οι πόροι του εργαλείου και του έργου μπορούν να βρεθούν και να χρησιμοποιηθούν δωρεάν στη διεύθυνση: <http://play2do.eu/outputs/>

Λαμβάνοντας το παράδειγμα των παραπάνω πρακτικών, οι εκπαιδευτές της Εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα παραπάνω υλικά όταν σχεδιάζουν τις εκπαιδεύσεις τους για να τα χρησιμοποιήσουν μαζί, καθώς η πρώτη πρακτική ασχολείται με τη θεωρία και η δεύτερη πρακτική δίνει την ευκαιρία να εξασκηθούν και να ανταλλάξουν απόψεις σε ένα περιβάλλον προσομοίωσης.

Συμμετοχή των ΤΠΕ στη διδασκαλία / μάθηση του 21^{ου} αιώνα (Σοβαρά παιχνίδια, Ρομποτική μεσολάβηση) για την προώθηση της μάθησης για μαθητές με ειδικές ανάγκες

Εισαγωγή στη διδασκαλία / μάθηση χωρίς αποκλεισμούς του 21^{ου} αιώνα

Συγγραφείς: Svetlana Surikova (Πανεπιστήμιο Λετνίας, Λετονία) and Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

Η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για τον 21^ο αιώνα στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών κάθε μαθητή και ως εκ τούτου η αποτελεσματική εφαρμογή της είναι πρόκληση για τα σχολεία και ειδικότερα για τους εκπαιδευτικούς (Eredics, 2018¹⁴⁷· Holm, 2018¹⁴⁸· Jacob & Olisaemeka, 2016¹⁴⁹· Körner et al., 2018¹⁵⁰· Yamashiro, 2019¹⁵¹). Η έρευνα βάσει στοιχείων δείχνει ότι οι στρατηγικές που καθιστούν τα σχολεία, σχολεία χωρίς αποκλεισμούς για μαθητές με ειδικές ανάγκες, ωφελούν όλους τους μαθητές (Graham, 2020¹⁵²). Οι τεχνολογικές εξελίξεις έφεραν νέους τρόπους μάθησης. Ακόμα κι αν η γενική εκπαίδευση συνεχίζεται σε σχολεία, οι διαδικτυακές πλατφόρμες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσφέρουν πρόσθετες

¹⁴⁷ Eredics, N. (2018). Inclusion in action: Practical strategies to modify your curriculum. Brookes Publishing.

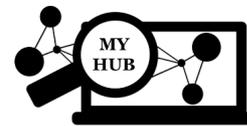
¹⁴⁸ Holm, L. (2018). 21st century education: Inclusion in the classroom. <https://owlcation.com/academia/21st-Century-Education-Inclusion-in-the-Classroom>

¹⁴⁹ Jacob, U. S., & Olisaemeka, A. N. (2016). Inclusive education in the 21st century: Parameters and opportunities for learners with special needs. Scientific Journal of Kurdistan University of Medical Sciences, 12(10), 188–196. <https://doi.org/10.19044/esj.2016.v12n10p188>

¹⁵⁰ Körner, I., Uhlmann, S., Schmid, B., Freyhoff, G., & Rígrová, D. (2018). Towards inclusive education: Examples of good practices of inclusive education. Inclusion Europe with support of the European Commission. https://inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2018/02/Best-Practice-Education_EN-FINALWEB.pdf

¹⁵¹ Yamashiro, N. (2019). An inclusive vision for 21st century learning. http://www.afterschoolalliance.org/afterschoolsnack/An-inclusive-vision-for-21st-century-learning_11-21-2019.cfm

¹⁵² Graham, L. (Ed.) (2020). Inclusive education for the 21st century: Theory, policy and practice. Allen & Unwin.

υποστηρικτικές ευκαιρίες τόσο για μαθητές όσο και για δασκάλους (Assaad et al., 2018¹⁵³). Η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς είναι μια πολύπλευρη έννοια (Mitchell, 2015¹⁵⁴) και η εφαρμογή της επωφελήθηκε επίσης από τις τρέχουσες εξελίξεις στον τομέα των ΤΠΕ (Cheng & Lai, 2020¹⁵⁵· IITE, 2006¹⁵⁶· Josjö, 2012¹⁵⁷). Οι ρομποτικοί διαμεσολαβητές, τα σοβαρά παιχνίδια και άλλα ηλεκτρονικά παιχνίδια (Laamarti et al., 2014¹⁵⁸· Papadakis, 2018¹⁵⁹· Romero et al., 2015¹⁶⁰) φέρνουν μια νέα κατανόηση της διαδικτυακής και μικτής μάθησης και ανοίγουν μια νέα πόρτα για όλους τους μαθητές στον κόσμο των ΤΠΕ μέσω εικονικών ή μικτής πραγματικότητας περιβαλλόντων. Οι προκλήσεις στη χρήση των ΤΠΕ ως εργαλείο μάθησης και ένταξης πρέπει να εντοπιστούν για να προωθήσουν τη διαδικασία επιτυχούς ψηφιακής ένταξης και εφαρμογής καινοτόμων λύσεων που βασίζονται στις ΤΠΕ στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση (Tomczyk & Oyelere, 2019¹⁶¹). Τα τελευταία χρόνια, τα εργαλεία ΤΠΕ έχουν

¹⁵³ Assaad, M., Makela, T., Pnevmatikos, D., & Christodoulou, P. (2018). Pedagogical design principles guided integration of social media concepts in a hybrid learning environment: Analysing and reporting focus group results. In U. Rechkoska-Shikoska & M. Assaad (Eds.), *AICT 2018: The Fourteenth Advanced International Conference on Telecommunications* (pp. 94–100). IARIA. https://thinkmind.org/index.php?view=article&articleid=aict_2018_6_10_18001

¹⁵⁴ Mitchell, D. (2015). Inclusive education is a multi-faceted concept. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 5(1), 9–30. <https://www.cepsj.si/index.php/cepsj/article/view/151/79>

¹⁵⁵ Cheng, S., & Lai, C. (2020). Facilitating learning for students with special needs: A review of technology-supported special education studies. *Journal of Computers in Education*, 7, 131–153. <https://doi.org/10.1007/s40692-019-00150-8>

¹⁵⁶ IITE, UNESCO Institute for Information Technologies in Education. (2006). *ICTs in education for people with special needs: Specialized training course*. UNESCO Institute For Information Technologies in Education. <https://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214644.pdf>

¹⁵⁷ Josjö, H. (2012). *ICT and inclusion: Teachers' perceptions on the use of information and communication technology for students with special educational needs in general educational settings*. Umeå universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:633789/FULLTEXT01.pdf>

¹⁵⁸ Laamarti, F., Eid, M., & El Saddik, A. (2014). An overview of serious games. *International Journal of Computer Games Technology*, 2014, 1–15. <https://doi.org/10.1155/2014/358152>

¹⁵⁹ Papadakis, S. (2018). The use of computer games in classroom environment. *International Journal of Teaching and Case Studies*, 9(1), 1–25. <https://doi.org/10.1504/IJTCS.2018.10011113>

¹⁶⁰ Romero, M., Usart, M., & Ott, M. (2015). Can serious games contribute to developing and sustaining 21st-century skills? *Games and Culture*, 10(2), 148–177. <https://doi.org/10.1177/1555412014548919>

¹⁶¹ Tomczyk, Ł., & Oyelere, S. S. (Eds.). (2019). *ICT for learning and inclusion in Latin America and Europe*. Pedagogical University of Cracow. <https://doi.org/10.24917/9788395373732>

χρησιμοποιηθεί για να προωθήσουν τη μάθηση για μαθητές με ειδικές ανάγκες και να ενισχύσουν την προσαρμοστικότητα τους στο μαθησιακό περιβάλλον και τη μαθησιακή τους επίδοση και η εφαρμογή αυτών των εργαλείων αυξήθηκε σταδιακά (Cheng & Lai, 2020¹⁶²). Οι μαθητές με ειδικές ανάγκες επηρεάζονται από την πρόοδο των ΤΠΕ στην τάξη με πολλούς τρόπους. Για παράδειγμα, «οι μαθητές με αναπηρίες χρησιμοποιούν συχνά βοηθητική τεχνολογία (ΑΤ) για να τους βοηθήσει να συνδεθούν με ένα άλλο προσβάσιμο πρόγραμμα γενικής εκπαίδευσης, καθώς και να μεγιστοποιήσουν τις μαθησιακές τους δυνάμεις» και «ίσως πιο σημαντικό, όπως οι συνομηλικοί τους, χρησιμοποιούν τεχνολογία γενικότερα για να δημιουργήσουν συναρπαστικές εκπαιδευτικές εμπειρίες» (NCLD, 2019α, σελ. 12¹⁶³). Οι Lidström et al. (2012)¹⁶⁴ διαίρεσαν τη χρήση των ΤΠΕ από τους μαθητές ως εκπαιδευτικό εργαλείο, ένα εναλλακτικό εργαλείο για τη μάθηση και ένα αντισταθμιστικό εργαλείο, δηλαδή ως συσκευή βοηθητικής τεχνολογίας που βασίζεται σε υπολογιστή. Οι ΤΠΕ πρέπει να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στην παροχή της διαθεσιμότητας εκπαιδευτικών πόρων σε όλους, για παράδειγμα, για την υποστήριξη τυφλών ή ατόμων με προβλήματα όρασης: μετατρέψτε τα πάντα σε οπτικά στην περίπτωση κωφών ή ατόμων με προβλήματα ακοής: μετατρέψτε όλα τα ακουστικά σε οπτικά και ούτω καθεξής (Tomczyk & Oyelere, 2019, σελ. 20¹⁶⁵). Σύμφωνα με τους Cheng και Lai (2020)¹⁶⁶, υπάρχει ακόμη λίγη έρευνα και ανάλυση των εφαρμογών και των αναπτυξιακών τάσεων της ενσωμάτωσης των τεχνολογιών στην ειδική εκπαίδευση. Επιπλέον, είναι εξαιρετικά σημαντικό να θεωρηθούν η προσβασιμότητα

¹⁶² Cheng, S., & Lai, C. (2020). Facilitating learning for students with special needs: A review of technology-supported special education studies. *Journal of Computers in Education*, 7, 131–153. <https://doi.org/10.1007/s40692-019-00150-8>

¹⁶³ NCLD, National Center for Learning Disabilities. (2019a). *Inclusive technology in a 21st-century learning system*. https://www.nclld.org/wp-content/uploads/2019/06/Inclusive-Technology-in-a-21st-Century-Learning-System.Final_.060719.pdf

¹⁶⁴ Lidström, H., Granlund, M., & Hemmingsson, H. (2012). Use of ICT in school: A comparison between students with and without physical disabilities. *European Journal of Special Needs Education*, 27(1), 21–34. <https://doi.org/10.1080/08856257.2011.613601>

¹⁶⁵ Tomczyk, Ł., & Oyelere, S. S. (Eds.). (2019). *ICT for learning and inclusion in Latin America and Europe*. Pedagogical University of Cracow. <https://doi.org/10.24917/9788395373732>

¹⁶⁶ Cheng, S., & Lai, C. (2020). Facilitating learning for students with special needs: A review of technology-supported special education studies. *Journal of Computers in Education*, 7, 131–153. <https://doi.org/10.1007/s40692-019-00150-8>

και η συμπερίληψη ως ουσιώδη στοιχεία κάθε φορά που η τεχνολογία σχεδιάζεται και χρησιμοποιείται σε τάξεις ή σχολεία χρησιμοποιώντας πέντε αλληλένδετα στοιχεία (δηλαδή, όραμα, σχέδιο, προμήθεια, χρήση και συνεχής βελτίωση) που οδηγούν σε επιτυχία για όλους τους μαθητές (NCLD, 2019α)¹⁶⁷. Ωστόσο, θα μπορούσε να επισημανθεί ότι οι πρωτοβουλίες και τα προϊόντα της εκπαιδευτικής τεχνολογίας (ed tech) θα πρέπει να συλληφθούν, να σχεδιαστούν, να προμηθευτούν, να υλοποιηθούν και να αξιολογηθούν κατάλληλα με τις ανάγκες όλων των εκπαιδευομένων, ειδικά εκείνων με ειδικές ανάγκες (NCLD, 2019α¹⁶⁸, 2019β¹⁶⁹, 2019γ¹⁷⁰) προκειμένου να «βελτιώσουμε τις μαθησιακές ευκαιρίες και να προσφέρουμε ουσιαστικές εμπειρίες σε διαφορετικούς μαθητές» (NCLD, 2019α, σελ. 12¹⁷¹) και να μην «επιδεινώσουμε και να μεγεθύνουμε τις υπάρχουσες ανισότητες» (NCLD, 2019β, σελ. 2¹⁷²).

Μεθοδολογίες

Συγγραφείς: Svetlana Surikova (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία) and Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

¹⁶⁷ NCLD, National Center for Learning Disabilities. (2019a). *Inclusive technology in a 21st-century learning system*. https://www.nclد.org/wp-content/uploads/2019/06/Inclusive-Technology-in-a-21st-Century-Learning-System.Final_.060719.pdf

¹⁶⁸ NCLD, National Center for Learning Disabilities. (2019a). *Inclusive technology in a 21st-century learning system*. https://www.nclد.org/wp-content/uploads/2019/06/Inclusive-Technology-in-a-21st-Century-Learning-System.Final_.060719.pdf

¹⁶⁹ NCLD, National Center for Learning Disabilities. (2019b). *Inclusive technology in modern learning environments: A collaborative local action primer*. https://www.nclد.org/wp-content/uploads/2019/06/Inclusive-Technology-Local-Procurement.Final_.060719.pdf

¹⁷⁰ NCLD, National Center for Learning Disabilities. (2019c). *Inclusive technology in modern learning environments: Student experiences and four key federal laws*. https://www.nclد.org/wp-content/uploads/2019/06/Inclusive-Technology-Student-Experiences-and-Four-Key-Federal-Laws.Final_.pdf

¹⁷¹ NCLD, National Center for Learning Disabilities. (2019a). *Inclusive technology in a 21st-century learning system*. https://www.nclد.org/wp-content/uploads/2019/06/Inclusive-Technology-in-a-21st-Century-Learning-System.Final_.060719.pdf

¹⁷² NCLD, National Center for Learning Disabilities. (2019b). *Inclusive technology in modern learning environments: A collaborative local action primer*. https://www.nclد.org/wp-content/uploads/2019/06/Inclusive-Technology-Local-Procurement.Final_.060719.pdf

Για τη δημιουργία πιο περιεκτικών μαθησιακών περιβαλλόντων, ο Ghilain (2015)¹⁷³ πρότεινε τη χρήση καινοτόμων μεθόδων μάθησης και τεχνολογίας για την εφαρμογή μεθόδων διδασκαλίας με καθολικό σχεδιασμό να μεταφερθούν καλές πρακτικές μεταξύ εκπαιδευτικών και άλλων επαγγελματιών κατάρτισης και να προσαρμόζονται και να καινοτομούνται μεθόδους αξιολόγησης με γραπτές, προφορικές ή εξωτερικές αξιολογήσεις (σελ. 13). Πρόσφατη μελέτη (Josjö, 2012)¹⁷⁴ υποδηλώνει ότι η διδασκαλία μαθητών με ειδικές ανάγκες απαιτεί τη χρήση διαφορετικών στρατηγικών παρά των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας, αλλά στην πράξη οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν αρκετές γνώσεις σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ για ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και η πλειονότητα των εκπαιδευτικών κάνει μόνο μερικές προσαρμογές. Οι νέες μεθοδολογίες για την προσαρμοσμένη εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς στις ΤΠΕ θα πρέπει να ξεκινούν από το σχολικό πρόγραμμα, το οποίο «πρέπει να τροποποιηθεί για να φιλοξενήσει μαθητές με ειδικές ανάγκες σε διαφορετικό τρόπο μάθησης, ώστε να επιτευχθεί η απαραίτητη αλλαγή» (Jacob & Olisaemeka, 2016, σ. 193¹⁷⁵). Όπως απεικονίζεται στο παρελθόν, η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς μπορεί να τροποποιηθεί με βάση τις ανάγκες και τις ικανότητες των μαθητών, επιτρέποντας να μάθουν με τον δικό τους ρυθμό για να επιτύχουν τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα (Jacob & Olisaemeka, 2016)¹⁷⁶. Επίσης, τα σχολικά μαθήματα, τα διαδικτυακά μαθήματα μαζί με σοβαρά παιχνίδια ή ρομποτικά παιχνίδια (εάν απαιτείται) μπορούν να συνδυαστούν για να αυξήσουν το ενδιαφέρον και την ενεργότητα των μαθητών. Ωστόσο, «η διαδικασία της ένταξης στο σχολείο μπορεί να ενισχυθεί μέσω νέων τεχνολογικών εργαλείων μόνο εάν, παράλληλα,

¹⁷³ Ghilain, T. (2015). *Towards more inclusive learning environments in Europe: Salzburg Declaration*. European Association of Service providers for Persons with Disabilities. [https://www.easpd.eu/sites/default/files/sites/default/files/Policy/Education/towards more inclusive learning environments in europe easpd.pdf](https://www.easpd.eu/sites/default/files/sites/default/files/Policy/Education/towards%20more%20inclusive%20learning%20environments%20in%20europe%20easpd.pdf)

¹⁷⁴ Josjö, H. (2012). *ICT and inclusion: Teachers' perceptions on the use of information and communication technology for students with special educational needs in general educational settings*. Umeå universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:633789/FULLTEXT01.pdf>

¹⁷⁵ Jacob, U. S., & Olisaemeka, A. N. (2016). Inclusive education in the 21st century: Parameters and opportunities for learners with special needs. *Scientific Journal of Kurdistan University of Medical Sciences*, 12(10), 188–196. <https://doi.org/10.19044/esj.2016.v12n10p188>

¹⁷⁶ Jacob, U. S., & Olisaemeka, A. N. (2016). Inclusive education in the 21st century: Parameters and opportunities for learners with special needs. *Scientific Journal of Kurdistan University of Medical Sciences*, 12(10), 188–196. <https://doi.org/10.19044/esj.2016.v12n10p188>

οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, μέθοδοι και στρατηγικές αναθεωρούνται και βελτιώνονται εύκολα» (Ott & Pozzi, 2009, σελ. 635¹⁷⁷) και βασίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία (Mitchell, 2015)¹⁷⁸.

Learning 3.0

Συγγραφέας: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

Με το Learning 3.0, τα σχολεία απομακρύνονται από τις παραδοσιακές διαλέξεις και αντίθετα επικεντρώνονται στη διαδραστική μάθηση, με συνεδρίες ερωτήσεων και απαντήσεων, σχόλια και κουίζ, συζητήσεις, εργαστήρια και άλλη μάθηση βάσει έργου, αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που προσφέρονται από τις ΤΠΕ. Σύμφωνα με τους Keats και Schmidt (2007)¹⁷⁹, το Learning 3.0 χαρακτηρίζεται από πλούσιες, δια-θεσμικές, διαπολιτισμικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες στις οποίες οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι διαδραματίζουν βασικό ρόλο ως δημιουργοί αντικειμένων γνώσης που μοιράζονται, και όπου η κοινωνική δικτύωση και τα κοινωνικά οφέλη εκτός του άμεσου πεδίου δραστηριότητας παίζουν ισχυρό ρόλο.

O Daciuk (2016)¹⁸⁰ ανέφερε ορισμένες θεμελιώδεις πτυχές του Learning 3.0:

- ο Σύγχρονος σχεδιασμός εμπειρίας χρήστη, παρόμοιος με αυτό που μπορεί να φανεί στον ιστό των καταναλωτών.
- ο Οπτικά ελκυστική επισκόπηση, π.χ. τι πρόκειται να μάθω, πώς τα πάω, τι ακολουθεί, κ.λπ.

¹⁷⁷ Ott, M., & Pozzi, F. (2009). Inclusive education and ICT: Reflecting on tools and methods. In P. L. Emiliani, L. Burzagli, A. Como, F. Gabbanini, & A.-L. Salminen (Eds.), *Assistive Technology from Adapted Equipment to Inclusive Environments* (Vol. 25, pp. 635–639). IOS Press. <https://doi.org/10.3233/978-1-60750-042-1-635>

¹⁷⁸ Mitchell, D. (2015). Inclusive education is a multi-faceted concept. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 5(1), 9–30. <https://www.cepsj.si/index.php/cepsj/article/view/151/79>

¹⁷⁹ Keats, D. W., & Schmidt, J. P. (2007). The genesis and emergence of Education 3.0 in higher education and its potential for Africa. *First Monday*, 12(3). <https://doi.org/10.5210/fm.v12i3.1625>

¹⁸⁰ Daciuk, E. (2016). *Online Learning 3.0 is happening and you're probably behind*. <https://elearningindustry.com/online-learning-3-0-happening>

- Εξατομικευμένο, επιτρέπει στους μαθητές να δοκιμάσουν και να πλοηγηθούν με μη γραμμικό τρόπο.
- Ένα πλαίσιο αναφοράς γραφήματος γνώσεων, αντί για μια λίστα με υλικά που μπορείτε να διαβάσετε.
- Μάθηση μέσω πράξης.
- Ενσωμάτωση εξωτερικών υλικών.
- Διαδραστικό περιεχόμενο και αξιολογήσεις.
- Ανθρώπινη συμμετοχή σε κλίμακα, π.χ. διαδικτυακή καθοδήγηση ή ομαδική συνεργασία.
- Εργαλεία αφοσίωσης, π.χ. gamification, κινητά, κοινωνική ενσωμάτωση κ.λπ.
- Ορατή και μεταφερόμενη πίστωση για όσα έχουν μάθει.
- Μεγάλη χρήση δεδομένων για τη βελτίωση της μαθησιακής εμπειρίας και του υλικού των μαθημάτων με την πάροδο του χρόνου.

Individual Educational Plan Examples – Belgium

Contributor: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Belgium)

Aforementioned Sticordi measures have been defined per developmental disorder¹⁸¹ and are to be applied in inclusive lessons.

'Sticordi' is an acronym that refers to various measures to avoid learning disabilities in children with disabilities or learning disabilities:

- Stimulate;
- Compensate;
- Remedy;
- Differentiate.

¹⁸¹ Sticordi-maatregelen. <http://www.wilgenduin.be/page/Sticordimaatregelen.aspx>

The Sticordi measures allow pupils with special educational needs to enjoy education at the same level as their classmates.

A teacher does not need the permission to be stimulating, compensatory and to apply differentiating or remedial measures. For dispensing measures the approval of the accompanying class council is required.

A constructive collaboration between different partners is indispensable for taking suitable Sticordi measures. We think of parents, the pupil, the teacher, colleagues of the teacher and the CLB (Center for Educational Guidance).

For whom?

The measures are for pupils in primary and secondary education with a disability or learning difficulties. Making a diagnosis is not a requirement.

Encourage: encourage pupils and, above all, emphasize what succeeds, e.g., making progress visible with scorecards, product portfolio; appropriate place in the classroom, starting from the world of specific pupils; more feed-up; pupils regularly receiving indications about timing; individual learning results, etc.

Compensating: allowing technical aids; e.g., (front) reading software, word processing programme, spelling corrector, speech recognition software; dictionary, adapted furniture provided, the teacher gives board diagrams and mind maps, shorter keys; read aloud, reading by silent reading; pupils use formula cards, etc.

Remedying: offering individual learning aid to eliminate problems: tutor (pupil roll-out), which is individually discussed with the pupil beforehand or afterwards; deal with essential faults first, relieve pressure by avoiding reading work; do not compare with other pupils; give points for the most important, etc.

Dispensing: abandoning/replacing learning objectives/final objectives with deeper objectives: exempting dictation in language courses; fewer exercises; do not require that pupils explain on the board; replace group assignments with individual assignments; exempt from swimming; ignore spelling mistakes in dyslexic pupils, etc.

In the following, we detail this per disability group.

Dyslexia

Name pupil: _____

Class: _____

Period: _____

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	To be aware of the problem of the pupil and to take it into account	
STIMULATE	Make the measures in the classroom open to discussion (if the parents and the pupil wish so)	
STIMULATE	Do not evaluate individual results in the classroom in a confrontational way.	
STIMULATE	Motivation and encouragement.	
STIMULATE	Checking of notes and agenda are duly completed.	
STIMULATE	Guide when adding new notes and events on the calendar	
STIMULATE	To determine whether the instruction is well understood	
STIMULATE	Communicating to whom and how the pupil can ask for help	
STIMULATE	Consider reduced concentration	
COMPENSATE	Provide more time for large tasks / tests / exams	
COMPENSATE	Provide exams in a separate room.	
COMPENSATE	Read questions during tests / exams.	
COMPENSATE	Error-free copies provided with fill-in sheets.	
COMPENSATE	Allow tools in the classroom: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans / solution cards / dictionary / ...	
COMPENSATE	Allow tools when creating tasks: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans / solution maps / dictionary / ...	
COMPENSATE	Offer a clearly structured whole and give this structure to the pupil.	
COMPENSATE	Customize Layout: clear font, wide line spacing.	
COMPENSATE	Adjustments for book reviews: film instead of the book review / allow easier reading / large textbook / ...	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
COMPENSATE	Create homework tasks.	
COMPENSATE	Allow the pupil to have access to the whole subject matter.	
COMPENSATE	Give one colour per box for folders, covers, notebooks.	
COMPENSATE	Put the pupil in a strategically good position.	
COMPENSATE	Enlist the help of the parents for homework assistance.	
PERSPECTIVE	Classroom exercises and homework confined to the base material.	
PERSPECTIVE	Provide a second chance: do not punish catch-ups / catch-up tests / forgotten tasks/ postpone tasks / see if all assignments have been filled in with tests / tasks / exams...	
PERSPECTIVE	Assess the real key (points for the important subject matter)	
PERSPECTIVE	Language errors cannot be included in the subject matter where this is not relevant.	
PERSPECTIVE	In dictation only mark the practiced words.	
PERSPECTIVE	“Complete words” dictation instead of sentence dictation	
PERSPECTIVE	Provide extra guidance after school hours.	
DISPENSING	Permanent / temporary / partial / complete exemption provided for certain final objectives:	
DISPENSING	Exemption of exercises in front of the class.	
DISPENSING	Exempt from reproducing statements or proofs from memory.	
DISPENSING	Exemption of certain questions at the test or exam: multiple choice	
DISPENSING	Exemption from the written exam.	

ADHD (Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder)

Name pupil: _____

Class: _____

Period: _____

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	To be aware of the pupil’s problem and to take it into account.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	Make the measures in the classroom open to discussion (if the parents and the pupil wish so).	
STIMULATE	Do not evaluate individual results in the classroom in a confrontational way.	
STIMULATE	Motivation and encouragement.	
STIMULATE	Checking if notes and agenda are duly completed.	
STIMULATE	Guide when adding new notes and events on the calendar.	
STIMULATE	Check whether the assignment is well understood.	
STIMULATE	Show understanding of the problem and acknowledge the problem. This can be a huge support for the pupil.	
STIMULATE	Try to move around the pupil's environment.	
STIMULATE	Strive for the quality over quantity.	
STIMULATE	Forget about the anger, disappointment or other emotions that occur during the day, because of the unwanted or disturbing behaviour of the pupil.	
STIMULATE	Assess the content not the hand writing	
STIMULATE	Reward the pupil quickly, when he/she has done something good so that the link between the desired behaviour and positive feedback is clear to the pupil.	
STIMULATE	When rewarding or praising the pupil, state expressly what he or she was did well.	
STIMULATE	If you want to change the undesirable behaviour, it is good to determine first by which positive behaviour you want to replace it. This way you can achieve a better balance between giving punishment and giving encouragement.	
STIMULATE	Encourage positively at the time of the desired behaviour (motivating for the child to complete the assignment or task)	
STIMULATE	Ensure that the pupil is not frustrated or tired; maybe the assignment was too heavy or took too much time	
STIMULATE	Tell the pupil how she/he can indicate that she/he feels angry or frustrated.	
STIMULATE	Try as a teacher to formulate the behaviour of the pupil in positive terms, so that there is no discouragement.	
STIMULATE	Give plenty of room to mess around and make noise.	
STIMULATE	Give a break often between assignments in which a motor activity becomes allowed.	
STIMULATE	The penalty must be in proportion to the seriousness of the facts.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	Stay calm when you punish.	
STIMULATE	In case of seriously undesirable behaviour, it is best to respond each time.	
STIMULATE	The punishment must be linked to a behaviour and not to the personality as a whole.	
STIMULATE	If one punishes, it is best to do so immediately after the incident.	
STIMULATE	Always teach the opposite, desired behaviour (this one has better long-term effects).	
STIMULATE	Communicate to whom and how the pupil can ask for help	
STIMULATE	Consider reduced concentration	
COMPENSATE	Provide more time for large tasks / tests / exams	
COMPENSATE	Spreading tests and exams in time in consultation with other teachers	
COMPENSATE	Provide exams in a separate room.	
COMPENSATE	Read questions during tests / exams.	
COMPENSATE	Provide error-free copies with fill-in sheets.	
COMPENSATE	Allow tools in the classroom: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans / solution cards / dictionary / ...	
COMPENSATE	Allow tools when creating tasks: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans / solution maps / dictionary / ...	
COMPENSATE	Allow tools when creating tasks: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans / solution maps / dictionary / ...	
COMPENSATE	Offer a clearly structured whole and give this structure to the pupil.	
COMPENSATE	Give folders, covers, notebooks one colour per box.	
COMPENSATE	You can use an instruction list, e.g., in the classroom: I am sitting right on my chair, I am quiet, I listen to the teacher, I look at the board.	
COMPENSATE	Make a list of materials that the pupil has to bring with him/her every day.	
COMPENSATE	Teach the pupils techniques of memorization: memo-technical remedies (e.g., donkey bridges), making clear representations (e.g., mind maps), linking the new information to the other already present memory contents, learning the structure of the subject matter/core thoughts by heart.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
COMPENSATE	Emphasize the didactic principle of repetition.	
COMPENSATE	Teach the pupil to count up to 5 before doing anything.	
COMPENSATE	Use a verse or a song.	
COMPENSATE	Teach the pupil to talk to himself aloud when he/she does something.	
COMPENSATE	Make good agreements about how the pupil can pay attention, ask.	
COMPENSATE	Clearly agree on which behaviour is desired and when, and help the pupil in the respective situation.	
COMPENSATE	Use signals as a warning for undesirable behaviour (e.g., tap on the table).	
COMPENSATE	Put the pupil in a strategically good position.	
COMPENSATE	Allow ear protection.	
PERSPECTIVE	Limit class exercises and homework to the basic material.	
PERSPECTIVE	Provide a second chance: do not penalize catch-ups / catch-up tests / forgotten tasks / postpone tasks / see if all assignments have been filled in with tests / tasks / exams	
PERSPECTIVE	Assess the real issue (Point to the important subject matter).	
PERSPECTIVE	Language errors cannot be included in the subject matter where this is not relevant.	
PERSPECTIVE	Evaluate calculation errors less if the structure and reasoning behind the solution is correct.	
PERSPECTIVE	In dictation only mark the practiced words.	
PERSPECTIVE	Complete words dictation instead of sentence dictation.	
PERSPECTIVE	Provide extra guidance after school hours.	
PERSPECTIVE	Avoid unnecessary stimuli and distractions as much as possible.	
PERSPECTIVE	Use questions - strategy: question 'What do you need to do this? unloading '(e.g., formula, specific material)	
PERSPECTIVE	Provide a clear organization in the day and week format.	
PERSPECTIVE	Provide learning texts with a list of key words or core ideas.	
PERSPECTIVE	You can help the pupil by giving all things a permanent place and by stimulating the pupil and teaching to do that for themselves.	
PERSPECTIVE	When making a task, make sure that only items that the pupil needs are on the table.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
PERSPECTIVE	Make sure that as few disturbing sounds as possible can distract the pupil, for instance, by offering a sound-deadening hearing protector during individual work.	
PERSPECTIVE	Teach the pupil how to structure a learning text: highlighting keywords, marking titles and subtitles.	
PERSPECTIVE	Provide a clear structure in the school library (e.g., always keep the agenda) the right corner, the calculation book left).	
PERSPECTIVE	Use well-organized buttons (not too many on one page each time), the same structure.	
PERSPECTIVE	Give plenty of room to respond.	
PERSPECTIVE	Place the pupil in a place with little distraction, preferably in front of the classroom.	
PERSPECTIVE	Put the pupil on a couch or next to a pupil who can bring peace.	
PERSPECTIVE	Regularity and clarity are an anchor for pupils with ADHD.	
PERSPECTIVE	Every approach that relies on self-control and self-instruction gives these pupils the necessary environmental support, e.g., the self-instruction method van Meichenbaum or Stippe stappen.	
PERSPECTIVE	Discuss the basic attitude with the pupil.	
PERSPECTIVE	All children with ADHD need simple rules with clear, positive, encouraging consequences with desired behaviour and adverse effects. Set firm, clear and simple requirements and courageous the desired behaviour.	
PERSPECTIVE	Avoid nuances such as maybe, a little, sometimes.	
PERSPECTIVE	Combine an oral assignment with a written assignment.	
PERSPECTIVE	Divide the instruction into smaller parts.	
PERSPECTIVE	Keep the instruction phase short.	
PERSPECTIVE	Make agreements about interruptions, e.g., to raise a finger to show the annoyance or to ask a question, it can be agreed that he/she asks a maximum number of questions per school day. The pupil learns because of this, to think first before he/she asks a question and gains experience in it by asking more specific and relevant questions.	
PERSPECTIVE	It is advisable to prepare the pupil for all sorts of new situations and to act directly at the first sign that things are going wrong.	
PERSPECTIVE	Tell the pupil in advance what is going to happen, what it will look like, who is there, what you will do.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
PERSPECTIVE	Do not give too many rules at the same time.	
PERSPECTIVE	Specify clear limits (this may / may not).	
PERSPECTIVE	Repeat the rules adequately until the pupil runs it smoothly and applies of his/her own accord.	
DISPENSING	Exempt from reproducing statements or proofs from memory.	
DISPENSING	Provide a safe place to calm down/relax.	
DISPENSING	Allow the pupil sufficient time to complete his/her tasks neatly and orderly (dispensing of time pressure).	
DISPENSING	Link time to divide tasks.	
DISPENSING	Help the pupil to set a long-term goal: the ultimate goal broken up into realistic parts.	
DISPENSING	Consider oral questioning.	
DISPENSING	Arrange a telephone accessible 'helpdesk' for the pupil, e.g., via a buddy system.	
DISPENSING	Provide a stimulus-poor corner in the classroom where the pupil can work as he/she wants.	

Autism

Name pupil: _____

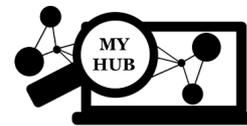
Class: _____

Period: _____

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	To be aware of the problem of the pupil and to take it into account.	
STIMULATE	Make the measures in the classroom open to discussion (if the parents and the pupil wish so).	
STIMULATE	Do not evaluate individual results in the classroom in a confrontational way.	
STIMULATE	Motivation and encouragement.	
STIMULATE	Checking if notes and agenda are duly completed.	
STIMULATE	Guide when adding new notes and events on the calendar.	
STIMULATE	Check whether the assignment is well understood.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	Communicate to whom and how the pupil can ask for help.	
STIMULATE	Consider reduced concentration.	
COMPENSATE	Provide more time for large tasks / tests / exams.	
COMPENSATE	Spreading tests and exams in time in consultation with other teachers.	
COMPENSATE	Provide exams in a separate room.	
COMPENSATE	Read questions during tests / exams.	
COMPENSATE	Provide error-free copies with fill-in sheets.	
COMPENSATE	Allow tools in the classroom: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans /solution cards / dictionary / ...	
COMPENSATE	Allow tools when doing tasks: calculator / times tables / tables / formulas /step-by-step plans / solution maps / dictionary / ...	
COMPENSATE	Allow tools when creating tasks: calculator / times tables / tables / formulas /step-by-step plans / solution maps / dictionary / ...	
COMPENSATE	Offer a clearly structured whole and give this structure.	
COMPENSATE	Customize Layout: clear font, wide line spacing.	
COMPENSATE	Adjustments for book reviews: film instead of the book review/ allow easier reading / large textbook / ...	
PERSPECTIVE	Limit class exercises and homework to the basic material.	
PERSPECTIVE	Provide a second chance: do not penalize catch-ups / catch-up tests / forgotten tasks / postpone tasks / see if all assignments have been filled in with tests / tasks / exams	
PERSPECTIVE	Assess the real key (Points to the important subject matter).	
PERSPECTIVE	Language errors cannot be included in the subject matter where this is not relevant.	
PERSPECTIVE	In dictation only mark the practiced words.	
PERSPECTIVE	Evaluate calculation errors less if the structure and reasoning behind the solution is correct.	
PERSPECTIVE	Complete words dictation instead of sentence dictation.	
PERSPECTIVE	Provide extra guidance after school hours.	
DISPENSING	Permanent/temporary/partial/ complete exemption provided for certain final objectives.	
DISPENSING	Exemption of exercises in front of the class.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
DISPENSING	Exemption from mental arithmetic.	
DISPENSING	Exempt from reproducing statements or proofs from memory.	
DISPENSING	Exemption of certain questions at the test or exam: multiple choice	
DISPENSING	Exemption from the written exam.	
DISPENSING	Provide a safe place to calm down/relax.	

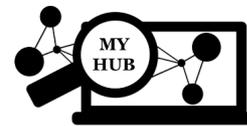
Dyscalculia

Name pupil: _____

Class: _____

Period: _____

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	To be aware of the problem of the pupil and to take it into account.	
STIMULATE	Make the measures in the classroom open to discussion (if the parents and the pupil wish so).	
STIMULATE	Do not evaluate individual results in the classroom in a confrontational way.	
STIMULATE	Motivation and encouragement.	
STIMULATE	Communicating to whom and how the pupil can ask for help.	
STIMULATE	Promote a controlling attitude towards your own work.	
STIMULATE	Formulate clear goals. What is basic material? What is differentiation?	
STIMULATE	For each new subject matter after the lesson, check whether the pupil has actually understood it.	
STIMULATE	Organize extra exercises for mathematics in the lesson.	
STIMULATE	Work longer on a concrete / schematic level.	
STIMULATE	Give hints where possible during the math, sciences, bookkeeping, history, etc. so that the pupil does not get stuck by a small problem.	
STIMULATE	Announce tests for mathematics and sciences well in advance.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	As a teacher or pupil, check that the pupil is in the correct place in his/her book, calculation work.	
STIMULATE	Never allow the pupil to solve an exercise on the board unexpectedly.	
STIMULATE	Encourage success in what the pupil can do well.	
STIMULATE	Encourage pupils to ask questions about things they do not understand.	
STIMULATE	Ensure a good bond and a safe climate.	
STIMULATE	Ensure continuity and consistency in the guidance.	
STIMULATE	Work with a progress card, or make evolution visible via, e.g., a chart.	
STIMULATE	Evaluate the pupil according to his/her own abilities, compare with him/herself), and discuss this with the parents.	
STIMULATE	Evaluate not only the calculation errors, but also the solution method.	
STIMULATE	Give a shorter, but not easier, test.	
COMPENSATE	Provide more time for large tasks / tests / exams.	
COMPENSATE	Allow tools in the classroom: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans / solution cards / dictionary / ...	
COMPENSATE	Allow tools when doing tasks: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans / solution maps / dictionary / ...	
COMPENSATE	Allow tools when creating tasks: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans / solution maps / dictionary / ...	
COMPENSATE	Offer a clearly structured whole and give this structure to the pupil.	
COMPENSATE	Create homework tasks.	
COMPENSATE	Put the pupil in a strategically good position.	
COMPENSATE	Enlist the help of the parents for homework assistance.	
COMPENSATE	Prepare exercises in advance.	
COMPENSATE	Always express what you offer in the curriculum.	
COMPENSATE	Visualize.	
COMPENSATE	Do not use ambiguous language (no proverbs, no figurative language).	
COMPENSATE	Allow her/his own resources.	
COMPENSATE	Provide customized worksheet.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
COMPENSATE	Give tutoring during the practice moment.	
PERSPECTIVE	Limit class exercises and homework to the basic material.	
PERSPECTIVE	Provide a second chance: do not punish catch-ups / catch-up tests / forgotten tasks / postpone tasks / see if all assignments have been filled in with tests / tasks / exams.	
PERSPECTIVE	Evaluate calculation errors less if the structure and reasoning behind the solution is correct.	
PERSPECTIVE	Provide extra guidance after school hours.	
DISPENSING	Permanent / temporary / partial / complete exemption provided for certain final objectives.	
DISPENSING	Exemption of exercises in front of the class.	
DISPENSING	Exemption from mental arithmetic.	
DISPENSING	Exempt from reproducing statements or proofs from memory.	

Dysphasia

Name pupil: _____

Class: _____

Period: _____

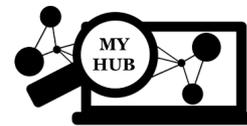
Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	To be aware of the problem of the pupil and to take it into account.	
STIMULATE	Make the measures in the classroom open to discussion (if the parents and the pupil wish so).	
STIMULATE	When learning to read, spell, count: <ul style="list-style-type: none"> - check whether the assignment is understood - activate inside/prior information - work with visual support when applying new subject matter: phoneme-grapheme coupling, key words / sentences, spelling rules, working with concrete material and diagrams - continue to read aloud and offer audiobooks - repeated practice 	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	Motivation and encouragement.	
STIMULATE	When communicating: <ul style="list-style-type: none"> - being open to the communication skills of the pupil - speak clear, simple language, ask short questions and give short assignments - clarify figurative language - give time when answering questions - deal appropriately with word-catching problems that pupils have - teach the pupil to ask for help - support visually. 	
STIMULATE	Guide when adding new notes and events on calendar.	
STIMULATE	Clarify whether the instruction is well understood.	
STIMULATE	Communicate to whom and how the pupil can ask for help.	
STIMULATE	Consider reduced concentration.	
STIMULATE	Apply pre-teaching and extra instruction after the class instruction.	
STIMULATE	Offer structure: <ul style="list-style-type: none"> - in time: day-week format, during activity, end of the day ... - in space: proximity teacher, buddy ... - during activities: expressing thinking steps, using step-by-step plans. 	
STIMULATE	Do not evaluate individual results in the classroom in a confrontational way.	
STIMULATE	Checking if notes and agenda are duly completed.	
COMPENSATE	Provide more time for large tasks / tests / exams.	
COMPENSATE	Spreading tests and exams in time in consultation with other teachers.	
COMPENSATE	Provide exams in a separate room.	
COMPENSATE	Read questions during tests / exams.	
COMPENSATE	Error-free copies provided with fill-in sheets.	
COMPENSATE	Allow tools in the classroom: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans /solution cards / dictionary / ...	
COMPENSATE	Allow tools when creating tasks: calculator / times tables / tables / formulas /step-by-step plans / solution maps / dictionary / ...	
COMPENSATE	Offer a clearly structured content and give this structure to the pupil.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
COMPENSATE	Customize Layout: clear font, wide line spacing.	
COMPENSATE	Adjustments for book reviews: film instead of the book review/ allow easier reading / large textbook /....	
COMPENSATE	Create homework tasks.	
COMPENSATE	Allow the pupil to have access to the whole subject matter.	
COMPENSATE	Give one colour per box for folders, covers, notebooks.	
COMPENSATE	Put the pupil in a strategically good position.	
COMPENSATE	Enlist the help of the parents for homework assistance.	
COMPENSATE	Provide copies with notes, completed agenda or help / check.	
COMPENSATE	Adjust the amount of exercises and task.	
COMPENSATE	In the case of tests, indicate course material in advance and go over examples to give a possibility to ask questions, clear questions.	
PERSPECTIVE	Classroom exercises and homework confined to the base material.	
PERSPECTIVE	Assess the real key (points for the important subject matter).	
PERSPECTIVE	Provide a second chance: do not punish catch-ups / catch-up tests / forgotten tasks / postpone tasks / see if all assignments have been filled in with tests / tasks / exams.	
PERSPECTIVE	Language errors cannot be included in the subject matter where this is not relevant.	
PERSPECTIVE	In dictation only mark the practiced words.	
PERSPECTIVE	Complete words dictation instead of sentence dictation.	
PERSPECTIVE	Provide extra guidance after school hours.	
PERSPECTIVE	Limit exercises and tasks to the basic material.	
PERSPECTIVE	When arranging/ practicing/ repeating the subject matter, adjust between the various people involved (teacher, ZC, out-of-school help, GON, parents, the pupil ...) over the school years.	
DISPENSING	Permanent /temporary /partial /complete exemption provided for certain final objectives.	
DISPENSING	Exemption of exercises in front of the class.	
DISPENSING	Exempt from reproducing statements or proofs from memory.	
DISPENSING	Exemption of certain questions at test or exam: multiple choice / ...	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
DISPENSING	Exemption from the written exam.	

NLD (Nonverbal Learning Disabilities)

Name pupil: _____

Class: _____

Period: _____

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	To be aware of the problem of the pupil and to take it into account.	
STIMULATE	Make the measures in the classroom open to discussion (if the parents and the pupil so wish).	
STIMULATE	Do not evaluate individual results in the classroom in a confrontational way.	
STIMULATE	Motivation and encouragement.	
STIMULATE	Checking whether notes and tasks are filled in properly.	
STIMULATE	Accompany when completing notes and agenda.	
STIMULATE	Check whether the assignment is well understood.	
STIMULATE	Communicate to whom and how the pupil can ask for help.	
STIMULATE	Consider reduced concentration.	
COMPENSATE	Provide more time for large tasks / tests / exams.	
COMPENSATE	Spreading tests and exams in time in consultation with other teachers.	
COMPENSATE	Provide exams in a separate room.	
COMPENSATE	Read questions during tests / exams.	
COMPENSATE	Allow tools in the classroom: calculator / times tables / tables / formulas / step-by-step plans /solution cards / dictionary / ...	
COMPENSATE	Allow tools when doing tasks: calculator / times tables / tables / formulas /step-by-step plans / solution maps / dictionary / ...	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
COMPENSATE	Allow tools when creating tasks: calculator / times tables / tables / formulas /step-by-step plans / solution maps / dictionary / ...	
COMPENSATE	Offer a clearly structured content and give this structure to the pupil.	
COMPENSATE	Custom layout: clear font, spacious line spacing.	
COMPENSATE	Adjustments for book reviews: film instead of the book review / allow easier reading / large textbook / ...	
COMPENSATE	Create homework tasks.	
COMPENSATE	Allow the pupil to have access to the whole subject matter.	
COMPENSATE	Put the pupil in a strategically good position.	
COMPENSATE	Enlist the help of the parents for homework assistance.	
PERSPECTIVE	Limit class exercises and homework to the basic material.	
PERSPECTIVE	Language errors cannot be included in the subject matter where this is not relevant.	
PERSPECTIVE	Provide a second chance: do not penalize / postpone catch-up / catch-up tests / forgotten tasks give in tasks / see if all assignments have been completed in tests / tasks / exams.	
PERSPECTIVE	Assess the real key (points for the important subject matter).	
PERSPECTIVE	Evaluate calculation errors less if the structure and reasoning behind the solution is correct.	
PERSPECTIVE	For dictation only mark the practiced words.	
PERSPECTIVE	Complete words dictation instead of sentence dictation.	
PERSPECTIVE	Provide extra guidance after school hours.	
DISPENSING	Permanent /temporary /partial /complete exemption provided for certain final objectives.	
DISPENSING	Exemption of exercises in front of the class.	
DISPENSING	Exemption from mental arithmetic.	
DISPENSING	Exempt from reproducing statements or proofs from memory.	
DISPENSING	Exemption from the lessons LO.	
DISPENSING	Exemption of certain parts of the lessons LO.	
DISPENSING	Exemption of certain questions at test or exam: multiple choice / ...	
DISPENSING	Provide a safe place to calm down/relax.	

Socio-Motor Development (ASD)

Name pupil: _____

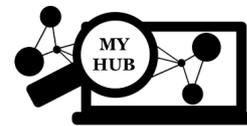
Class: _____

Period: _____

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	To be aware of the problem of the pupil and to take it into account.	
STIMULATE	Trust relationship with the pupil for his/her well-being, commitment and self-confidence.	
STIMULATE	Encouraging engagement: provoking activities in function of participation.	
STIMULATE	Discrete observation. Literally enough distance with accompanying interventions.	
STIMULATE	Creating conditions for (motor) learning: social safety, rest and structure, breathing and tonus regulation.	
STIMULATE	Practice forms that meet 'enjoying the exercise'.	
STIMULATE	Social contact: do not shrug, not respond too quickly (even positively evaluating) to budding social contact-name (risk relapse).	
STIMULATE	Socio-motoric 'poor' work forms: mimic, working in a class (merging with the group).	
STIMULATE	Enough material challenge in the short proximity of the child.	
STIMULATE	Encourage success in what the pupil can do well.	
STIMULATE	Draw a purpose by explaining what the pupil is doing, why she/he is practicing.	
STIMULATE	Create a class atmosphere that accepts pupils with learning disabilities.	
STIMULATE	Encourage peer work (A fellow pupil can be a tutor for the another one).	
STIMULATE	Ensure a good relationship and a secure environment.	
STIMULATE	Do not give too many reading tasks, this can be counterproductive.	
STIMULATE	No unrealistic expectations.	
STIMULATE	Create a positive climate around reading and books.	
STIMULATE	Give homework and complete agenda at a quiet time, e.g., not when the school bell rings.	
STIMULATE	Provide a suitable place in the classroom.	
COMPENSATE	Extra help to facilitate implementation.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
COMPENSATE	To respect the own socio-motor development rate of the child.	
COMPENSATE	Socio-motor learning line: to stand still for a long time at every step.	
COMPENSATE	Observing and evaluating (pupil involved in the function of the level of development).	
COMPENSATE	Do not force social contact in the threatening body zone (20 cm from the body).	
COMPENSATE	Stimulating object-oriented contact as an introduction to possible personal contact.	
COMPENSATE	Physically not helping (is often not allowed), but 'letting' help.	
COMPENSATE	Limit the social 'threat' of the fellow pupils, also on the playground	
COMPENSATE	No educational conversations (e.g., with fellow learners) without the person concerned.	
COMPENSATE	Avoiding learning conversations: offering 'slow' learning lines "Yes" / "No" questions.	
COMPENSATE	Structure: also, attention for 'attention deficit'.	
COMPENSATE	Provide more time for reading.	
COMPENSATE	Provide more time for written assignments.	
COMPENSATE	Fewer jobs at the same time.	
COMPENSATE	Prepare texts in advance.	
COMPENSATE	Do word processing and spelling correction.	
COMPENSATE	Guide to use compensation software (for reading programs) for independent learning.	
COMPENSATE	Have the prepared dictation.	
COMPENSATE	Read assignments for the tests.	
COMPENSATE	Enlarge font or texts.	
COMPENSATE	No too busy page filling, clear structure.	
COMPENSATE	Use word prediction, visual support such as algorithm for verbs, spelling card, sound feet and etc.	
COMPENSATE	Resources: reading slat, cover sheet, display.	
COMPENSATE	Work with spelling cards, solution plan, search strategies such as a word check, word prediction or (digital) dictionaries.	
COMPENSATE	Allow to use notes from a classmate.	
COMPENSATE	Explain orally instructions for written assignments.	
COMPENSATE	Custom home tasks.	
COMPENSATE	Fill-in work instead of overwriting.	
COMPENSATE	Spelling errors outside of dictations are not marked.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
COMPENSATE	Do not read out loud in the lesson without being asked; read aloud while reading.	
COMPENSATE	Texts that have to be read in class, read out by other pupils or read aloud by the teacher. Allow the use of technology for supporting reading.	
COMPENSATE	Easy reading books.	
COMPENSATE	Provide extra time for exercises and assignments.	
COMPENSATE	Provide good, corrected copies of notes and exercises; check the workbooks; the teacher should give a table diagram or mind map to clarify the content of the lesson.	
COMPENSATE	Book reviews are used for struggling readers or alternatively a film can be summarized.	
COMPENSATE	Provide copies of notes and board diagrams. This can also be a copy of a fellow pupil.	
COMPENSATE	Allow tools such as spelling lists, control cards, an electronic dictionary, a word processor / laptop (possibly with speech recognition or prediction software).	
COMPENSATE	Answering questions and assignments in a schematic way and having them verbally explained.	
COMPENSATE	Whether or not at the request of the pupil, questions are explained by the teacher (checking whether questions and instructions are understood - giving the opportunity to ask for clarification).	
COMPENSATE	Show pupils that they did not fill in certain questions or the answer is incomplete.	
COMPENSATE	Do not dictate or write on board questions or assignments for tests and written examinations.	
COMPENSATE	Placing assignments for the test and written exams / putting them on tape (Dictaphone, mp3) / putting them on the computer, so that the pupil can work with text-to-speech software.	
COMPENSATE	The pupil may, in agreement with the teacher, use learning cards with a spelling algorithm, mathematical scheme, mathematics formulas, in certain exercises.	
COMPENSATE	Allow sufficient time for making test pieces for all subjects.	
COMPENSATE	20 percent more time seems reasonable, but the consultation with the pupil may give a different result based on the experience. Especially with multiple choice questions more time is important and reading is often necessary.	
COMPENSATE	When listening to tests, provide the pre-recorded recording in a specific room to work.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
COMPENSATE	In addition to written testing, regular oral testing. The pupil is given the opportunity to explain written tests orally.	
REMEDY	Adjust expectations to the level of the child.	
REMEDY	Raise the pupil to a higher level through adapted activities.	
REMEDY	Request information from parents about the child's social behaviour in non-school situations.	
REMEDY	Identify the causes of weaker performance in order to better attune the guidance.	
REMEDY	Request information (or further research) in connection with sensory abnormalities and developmental disorders.	
REMEDY	Individual assignments.	
REMEDY	Use humour.	
REMEDY	Reduce something to its real importance, put things in perspective.	
REMEDY	Breathing exercises (stress-reducing).	
REMEDY	Giving sense of being 'free of supervision'.	
REMEDY	Physical awareness-raising activity; e.g., yoga, individual practice forms.	
REMEDY	Contact-poor practice forms.	
REMEDY	Exciting tasks.	
REMEDY	Practice forms that connect to the pupil 's immediate field of interest.	
REMEDY	Frequent safe movement activities.	
REMEDY	Well-known work forms.	
REMEDY	Repeat often (recognisability, safety).	
REMEDY	Opportunities: - work with the "axenroos", a model to characterize the interaction between people - working with living wrenches	
REMEDY	Playground Listing: possibilities for motor-driven individual activities.	
REMEDY	Visualize words.	
REMEDY	Speed reduction by putting dashes between words.	
REMEDY	Increasing the temperature by singing.	
REMEDY	Use flash cards.	
REMEDY	Use of word rows.	
REMEDY	Spelling script.	
REMEDY	Step-by-step plan for spelling.	
REMEDY	Systematic imprinting of stumbling words, spelling rules and strategies.	
DISPENSING	Stress and tolerance-reducing measures.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
DISPENSING	The teacher is always accessible (confidential advisor).	
DISPENSING	Granting the child his own pace when installing social contact.	
DISPENSING	Use minimum requirements.	
DISPENSING	Giving up patience.	
DISPENSING	Differentiate with exercises that are socially stress-free.	
DISPENSING	Allow body language as a form of communication.	
DISPENSING	Let them work individually.	
DISPENSING	Allow controlled flight behaviour: pupil is allowed to stand aside.	
DISPENSING	The part of spelling won't be evaluated or will be quoted differently.	
DISPENSING	Word dictation; overwrite dictation sentences.	
DISPENSING	Exemption from writing difficult memorized words or dictations.	
DISPENSING	Exemption from spelling in the French language.	
DISPENSING	Exemption from spelling assessments in the Dutch courses.	
DISPENSING	Exemption from spelling errors in all other subjects.	
DISPENSING	Situations in which the pupil must present him/herself in front of others, measure class group, work group, partner, etc. on the social development level of the pupil.	

Problems with Rhythm, Tempo in the Classroom

Name pupil: _____

Class: _____

Period: _____

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	Empower the child continuously (verbally or materially e.g., reward stickers).	
STIMULATE	Leave the pupils as much as possible the sense of measure and tempo to become aware of in other ways (moving of the body, stepping, folding, use rhythmic percussion instruments).	
COMPENSATE	Replace the difficult movement with a movement ahead of the pupils if it becomes easier experienced, for example, replacing beat by tapping with fingers, tapping	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
	with the foot or another physical exercise that the pupils used spontaneously.	
COMPENSATE	First let the rhythm speak.	
COMPENSATE	Repeat the exercise several times.	
COMPENSATE	Have pupils use sheets on which the given rhythms are listed.	
REMEDY	Start from simple rhythms and gradually increase the difficulty level, starting from the previous correctly executed rhythm.	
REMEDY	The use of a metronome may be possible, help out. This can only work if the pupil can divide attention between listening to the metronome and reading and / or playing rhythm.	
REMEDY	Physically experience tempo, meter, and rhythm.	
DISPENSING	Leave a beat if compensating (tapping with fingers) fails.	

Dictation

Name pupil: _____

Class: _____

Period: _____

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	Use recognizable melodies, this works much better for pupils with dyslexia, for example.	
STIMULATE	Empower the child continuously (verbally or materially e.g. reward stickers).	
STIMULATE	Different types of dictations such as: - choice of tuition - hose effect - interpretation - improvements -oral dictation.	
STIMULATE	Use melody lines with striking differences: - rising and falling scales - triads - combination of both.	
COMPENSATE	Let pupils use different colours for rhythm and melody, e.g., green for rhythm and red for melody.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
COMPENSATE	Let pupils replay the dictation on the instrument or reading instead of writing on the paper.	
COMPENSATE	Offer structures how the melody line runs.	
COMPENSATE	Allow rhythm cards with the rhythms used as a supportive tool.	
COMPENSATE	Use custom staves (increase space) for pupils for whom writing is hard.	
REMEDY	For learning delayed pupils repetition is always important but it may still be that no improvement is noticeable.	
REMEDY	Let the rhythmic structure / patterns repeat = awakening.	
REMEDY	Let the melodic line sing = awareness.	
REMEDY	Follow the melodic line by hand.	
REMEDY	Pupils with developmental disorders usually have a good memory but have one weak insight which makes the transfer difficult.	
REMEDY	Pupils with learning disabilities also have a great need for repetitions.	
DISPENSING	In a class with pupils who have learning disabilities one can omit the difficult rhythms (basic learning material).	
DISPENSING	Instead of specific assessment moments, permanent evaluation can be an option (daily work).	
DISPENSING	Avoid combined dictations (melo-rhythmic).	

Performance Anxiety

Name pupil: _____

Class: _____

Period: _____

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	Put the groups together with pupils who are the failure-anxious for pupils to feel safe.	
STIMULATE	Create a safe environment: recognize the pupil's feelings.	
STIMULATE	Deal smoothly with errors and do not dwell on them.	
STIMULATE	As a teacher, emphasize the progress that the pupil makes.	
STIMULATE	Radius as a teacher rests, give a good example.	
STIMULATE	Work on a positive self-image of the pupil: avoid negative thoughts.	

Type	Possible STICORDI measures	Applicable
STIMULATE	Confirm what they can already do: play repetitions.	
STIMULATE	Speak repeatedly about, e.g., the personality of the pupil and what the pupil does.	
STIMULATE	Set real goals.	
COMPENSATE	Provide an alternative to the way of evaluating, e.g., let the pupils have a small concert play instead of a classic 'exam'. Let the pupil choose if he / she trusts this want to play public or not. In other words, pupils can decide how they will participate in the concert or examination.	
COMPENSATE	Evaluate only with permanent evaluation.	
COMPENSATE	Work out a good study method together with the pupil.	
COMPENSATE	Play more on the experience than on technical failure.	
COMPENSATE	Have the pupil record a safe follow-up role instead of a leading role during teamwork.	
COMPENSATE	Allow pupils sufficient time.	
REMEDY	Depart as much as possible from an authentic learning situation.	
REMEDY	Teach pupils to formulate positive, constructive comments.	
REMEDY	Teach pupils to overcome the fear by taking the trouble in small steps to be overcome.	
REMEDY	Teach pupils reflect on themselves, the piece of music and its performance.	
REMEDY	Teach pupils low breathing. Good breath control teaches pupils rest.	
DISPENSING	Do not allow pupils to come individually. This generally also takes a lot of time.	
DISPENSING	Never allow pupils to perform at the front of a class (dictation, preliminaries)	
DISPENSING	Exemption from executing from memory.	

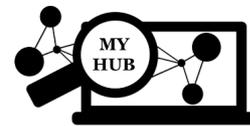
Lesson Plan Examples – Bulgaria

Contributors: Andrean Lazarov (Marie Curie Association, Bulgaria), Snezhana Ilieva, and Valeria Vitanova (Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria)

Lesson 1 (Mathematics)

Subject Matter: Mathematics

Topic of the lesson: Acquiring knowledge about the number 5

The age group: 1st - 2nd grade

Estimated time of the activity (approx.): up to 30 min

Special needs group: Autism spectrum disorder

Learning Objectives:

- To acquire knowledge about the number 5

Expected learning outcomes:

- Acquired knowledge about the number 5

Materials and technologies are needed for the lesson: Use a tablet with an educational game to write the number 5 and relate the quantity to number.

Instructional procedures

Activities	The use of ICT
<p>1. Introduction</p> <p>2. Interaction (Understanding the meaning)</p> <p>3. Practical part (practicing, problem solving)</p>	<p>I. The teacher prepares a visual plan-schedule with specific tasks and timekeeping for each of them:</p> <p>1) Outlining of relief figure 5 and its colouring; 2) Writing the number 5 in a plate with couscous;</p> <p>3) Making the number 5 from plasticine (with support);</p> <p>4) Correlation of quantity to number: From an empty blister of drugs the teacher cuts out a form with 5 nests and marks it with the number 5 by giving the pupil 5 balls to put in the nests;</p> <p>5) Educational game on a tablet for writing the number 5 and correlating quantity to number;</p> <p>6) At the end the whole class sings a song about the numbers, and on the 5th they get up and dance;</p>

	<p>7) At the end of the class the pupil receives a balloon in the shape of a 5 for a job well done.</p> <p>II. The pupil performs the tasks from the schedule in the order of their sequence. / duration of the lesson 35 minutes /</p>
<p>Enrichment activities and adjustments for children with special needs</p>	<p>The use of ICT and calculation abilities are improved; strengthening the concentration, memory perception and request and response abilities.</p>

Lesson 2 (Digital competences)

Subject Matter: Digital competences

Topic of the lesson: To acquire basic skills for creating a graphical user interface and for writing simple codes that must be executed by a program

The age group: 8th - 10th grade

Estimated time of the activity (approx.): up to 40 (45) min

Special needs group: Autistic spectrum disorder

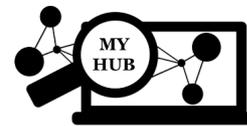
Learning Objectives:

- To acquire basic skills for creating a graphical user interface and for writing simple codes that must be executed by a program

Expected learning outcomes:

- Acquired basic skills for creating a graphical user interface and for writing simple codes that must be executed by a program

Materials and technologies are needed for the lesson: We use a computer and the Visual Basic Express program

Instructional procedures

Activities	The use of ICT
<p>1. Introduction</p> <p>2. Interaction (Understanding the meaning)</p> <p>3. Practical part (practicing, problem solving)</p>	<p>The teacher shows the basic controls that the pupil needs to draw in the form, as well as where to find the appropriate properties. The teacher gives the pupil the code so he can copy it and shows him where to write it.</p> <p>At the end they consolidate again what has been done step by step and save the work.</p>
<p>Enrichment activities and adjustments for children with special needs</p>	<p>The use of ICT and writing simple coding.</p>

Lesson 3 (Bulgarian language and literature)

Subject Matter: Bulgarian language and literature class

Topic of the lesson: Conclusion on vowel sounds and their letters / summary lesson /

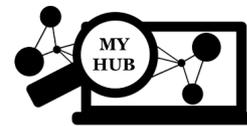
The age group: 1st - 2nd grade

Estimated time of the activity (approx.): up to 30 min

Special needs group: Cerebral palsy

Learning Objectives:

- To conclude on vowel sounds and their letters / summary lesson /

Expected learning outcomes:

- Being able to conclude on vowel sounds and their letters / summary lesson /

Materials and technologies are needed for the lesson: A PPT presentation was used in which a summary was made in the form of a game.

Instructional procedures

Activities	The use of ICT
<p>1. Introduction</p> <p>2. Interaction (Understanding the meaning)</p> <p>3. Practical part (practicing, problem solving)</p>	<p>1. The vowel sounds are negotiated: the teacher pronounces the vowel sounds, and at the same time shows the pupil a pictorial support, starting with the corresponding sound.</p> <p>2. The activity is repeated with other pictures, and the pupil is asked to answer whether the picture starts with the given vowel sound.</p> <p>3. When showing a supporting picture, the pupil is required to make the appropriate sound. In case of error, it is applied only for the wrong sound - a total of 8 minutes.</p> <p>4. Independent activity of the pupil. A set of vowels and supporting pictures with objects starting with vowels and random pictures is distributed. The child is required to arrange the maximum number of pictures starting with each vowel.</p> <p>5. Independent manipulative activity of the pupil: the child is offered to choose a picture with the outline of an object, starting with a loud sound and to colour it. The colour version of the item is also available - 10 min.</p> <p>6. Final course of the lesson - 3 minutes. The pupil shares whether he liked working with these letters</p>

	and what made it difficult. He receives praise for the job well done.
Enrichment activities and adjustments for children with special needs	The use of ICT and concluding on vowel sounds and their letters

Lesson Plan Examples - Latvia

Lesson 1 (Electricity, preschool)

Contributor: Linda Daniela (University of Latvia, Latvia)

The activity - Batteries and Circuits

The age group: primary school

The objective of the activity: to raise children's awareness that batteries supply electricity and that they can be handled safely.

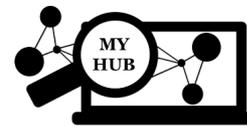
Estimated time of the activity (approx.): up to 40 min

Materials/tools needed:

- Children to bring in a battery operated toy, torch or bike light
- Drawing paper and pencils

Additional resources: www.switchedonkids.org.uk;
http://www.bbc.co.uk/schools/scienceclips/ages/6_7/electricity.shtml

Plan of the activity

Part of the activity	Content	Comments how to use this activity for pupils with special needs
Introduction	<p>Before the activity the teacher starts the discussion with children by asking them questions:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Do you know what electricity is? ○ Do you know which devices work on electricity? ○ Do you have any idea where electricity comes from? ○ Do you know where we can keep electricity? 	<p>Teachers may have in their class pupils with vision impairments and for them it can be difficult or impossible to see the signs + and – on battery to find the differences. It is suggested to use batteries where the signs can be touched. If not, then the teacher should prepare touchable + and – signs to let children touch them and find the differences. It could be cartoon, fleece or wood.</p>
Classroom activities	<ol style="list-style-type: none"> 1. Children show each other their toys and explain what the toy can do when it has batteries included and what happens when it doesn't have them in. 2. Select a small number of toys which use different types of batteries. Help children take the batteries out of the toys and look at their different shapes and sizes, i.e., rectangular/cylindrical/large/small. 3. Discuss with the children why some toys use more batteries than others or use a different size of battery. 4. Put the toys into groups according to the types of batteries they use. 5. Record results graphically, children could pictorially represent the toys and shape of the battery, i.e. using a tally chart or bar graph. 6. Ask the children to find + and – signs on batteries and ask them what they think they mean. Ask the children where they have seen these signs before. 	<p>If there is a child in the class who has any assistive device to support him/her (hearing aid, electric wheelchair etc.) teachers can organize the activity where pupils who use these assistive technologies explain how they work and what kind of battery is used and how often they should be changed or charged.</p>

	<p>7. Help the children to put the batteries into the toys. Put the batteries in the wrong way and ask the children to predict what will happen.</p> <p>8. Children practise putting the batteries in and taking them out.</p>	
Discussion	<ul style="list-style-type: none"> ○ The teacher asks question - what is the difference between + and - sign on batteries? ○ Why is it important? ○ Where else we can collect electricity? 	<p>If there is a child with hearing impairments in the class the teacher should prepare written explanations for the topic or find a short video with visual interpretation of the topic.</p> <p>The teacher should try to repeat comments and questions asked by other pupils who are not in the range of vision of the hearing-impaired pupil or encourage pupils to speak in a way to allow pupils with hearing impairments see the speaking pupil</p>
Expected outcomes	<ul style="list-style-type: none"> ○ The children should be aware that batteries supply electricity. ○ That items which use batteries can be handled safely. ○ The children should be able to make connections in circuits to the positive and negative poles of the battery. 	

Lesson 2 (English, 5th grade)

Contributor: Svetlana Surikova (University of Latvia, Latvia)

Subject Matter: English as a Foreign Language (EFL)

Topic of the lesson: Countable and uncountable nouns

The age group: 10-11 year olds (5th grade)

Estimated time of the activity (approx.): 40-45 min.

Special needs group:

An inclusive pedagogy approach is used at the lesson (classroom design for all, multisensory approach). The lesson can be adjusted for children with learning disabilities such as dyslexia and dysgraphia.

Learning Objectives:

- To learn to identify countable nouns and uncountable nouns.
- To repeat the use of numerals (1-100).
- To repeat the vocabulary of food and drinks.
- To practice and improve listening, speaking, reading and writing skills.

Expected learning outcomes:

By the conclusion of the lesson, pupils will:

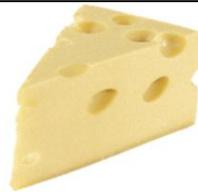
- be able to identify countable nouns and uncountable nouns;
- give examples of countable nouns using numerals (1-100) or some additional words such as *many, some, several, few, a few, a lot of / lots of*;
- give examples of uncountable nouns using some additional words such as *much, some, a little, a lot of / lots of*.

Materials and technologies are needed for the lesson: computer, digital projector, interactive whiteboard, internet access, two versions of worksheets (“Countable nouns or uncountable nouns”) as well as laptops, tablets or smartphones for individual use, an individual MS Word worksheet or printout, countable and uncountable food flashcards and a list of countable and uncountable food nouns with pictures.

Instructional procedures

Activities	The use of ICT
Introduction and warm up	
Activity A: A teacher can start with a quick review on nouns and discuss what a noun is, allowing pupils to share several examples of nouns. There are two	An interactive whiteboard is connected to a computer or projector so that images may be presented or projected on the interactive whiteboard.

examples on the interactive whiteboard. The teacher explains that there are other labels for nouns. For example, due to the fact that nouns can be counted or can't be separated or counted, there are "countable nouns" (for example, one apple, 2-100 apples) and "uncountable nouns" (for example, cheese, milk, juice, bread).

cheese

apple

Available under a Creative Commons license.

Interaction (understanding the meaning)

Activity B: The teacher offers pupils to watch the video and complete a table in the pupil activity book writing some (3-4) examples of countable and uncountable nouns.

Countable nouns	Uncountable nouns
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

Activity C: The teacher explains the use of numerals and some additional words using the

The video is presented or projected on the interactive whiteboard.

The video "Countable & uncountable food in English: Food and drinks vocabulary" retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=1SbJ1B1MTQg>

The grammar table is presented or projected on the interactive whiteboard.

grammar table. It should be concluded that countable nouns have singular and plural forms and can be used with numerals (1-100) or some additional words such as *many, some, several, few, a few, a lot of / lots of*. While uncountable nouns can be used only in the singular form using the words such as *much, some, a little, a lot of / lots of*. Some examples of affirmative sentences are provided. The pupils write those sentences in their exercise books.

much, many, a lot of, a little, a few			
	Countable	Uncountable	Sentence
large quantity	a lot of		+
small quantity	many	much	- ?
	a few	a little	+ - ?

test-english.com

The grammar table is retrieved from <https://test-english.com/explanation/a1/much-many-lot-little-few/>

Countable nouns	There are a few apples on the table. There are a lot of apples on the table.
Uncountable nouns	There is a little water on the table. There is a lot of water on the table.

Practical part (practicing, problem solving)

Activity D: The pupils work in pairs. One half of pairs will work with the first worksheet, another – with the second worksheet: they read in pairs the nouns given and write the words into the table. Each pupil completes his/her worksheet individually after collaborative discussion in pair. Then they discuss how to write 4-8 sentences using the words from the table appropriately.
There is ... on the table.
There are ... on the table.

One of the worksheets could be presented or projected on the interactive whiteboard.

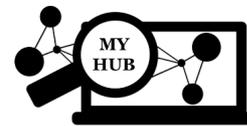
THE KIDS WORKSHEETS
Name..... Date.....
Write the words into countable nouns or uncountable nouns table.

Countable nouns		Uncountable nouns	

apples, rice, cherries, coffee, bread, burgers, cheese, grapes

www.thekidsworksheets.com © 2020 thekidsworksheets.com All rights reserved.
Free for use at home or in a classroom. Not for resale, re-upload, distribution or commercial use.

The first worksheet “Countable nouns or uncountable nouns” retrieved from <https://www.thekidsworksheets.com/downloads/countable-nouns-or-uncountable-nouns/>

Name..... Date.....

Write the words into **countable nouns** or **uncountable nouns** table.

 honey	 carrots	 juice	 bananas
 milk	 sandwiches	 meat	 eggs

Countable nouns	Uncountable nouns

www.thekidsworksheets.com © 2020 thekidsworksheets.com All rights reserved.
 * Free for use at home or in a classroom. * Not for resale, re-upload, distribution or commercial use.

The second worksheet “Countable nouns or uncountable nouns” retrieved from <https://www.thekidsworksheets.com/downloads/countable-nouns-or-uncountable-nouns-2/>

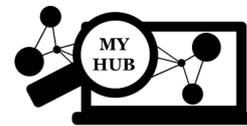
Activity E: The teacher asks pupils to participate in a fun and useful activity using the online grammar quiz. Pupils read the nouns and discuss in pairs whether they can count those nouns or not. Then they vote and the teacher makes a choose taking into account the opinion of the majority. The teacher reads an explanation and translates into the national language (if necessary). The total score of the completed quiz is available and can be discussed immediately.

The online grammar quiz is presented or projected on the interactive whiteboard. The online quiz “Can you count these items or not?” (by Kenneth Beare) retrieved from <https://www.thoughtco.com/countable-or-uncountable-noun-quiz-4066957>

Reflection / assessment / self-assessment time

Activity F: The teacher uses the activity for formative assessment. The teacher asks pupils to share some examples of countable or uncountable nouns and tell how they would express quantity for each example using the following type of the

The animated musical video is presented or projected on the interactive whiteboard.

<p>sentence: <i>There is/are...</i> numerals and additional words. Everyone can express his/her emotions and thoughts regarding the lesson reflecting on what I knew, what I learned, and what difficulties I had. At the end of the lesson, the teacher offers to listen to a song and to sing along.</p>	 <p>The animated musical video on count and noncount nouns retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=OqVueNN2GQo The alternative animated musical video retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=fUvQ-adIF7w</p>
--	--

Enrichment activities and adjustments for children with special needs

<p>Enrichment (Activity E): Pupils can use the online grammar quiz individually and get his/her own score. There are various additional online grammar quizzes available via internet (section “Additional self-assessment tools”).</p> <p>Adjustments: <u>A student with dysgraphia and/or dyslexia (Activity B, C, & D)</u> An individual MS Word worksheet via a laptop or tablet can be used and a pupil can type the words and/or sentences. Using a tablet or smartphone instead of physical handwriting, a pupil can record her/his own audio examples of sentences or using speech-to-text options (for example, a dictation tool in MS Word) to transform his/her voice into editable text. A printout with necessary words, sentences,</p>	<p>An individual tablet or smartphone</p> <p>An individual laptop, tablet or smartphone can be used to provide alternatives to reading assignments (using text-to-speech options, for example, Microsoft Immersive Reader) and/or written assignments (using typing, audio recording or speech-to-text options instead of physical handwriting).</p> <p>Countable and uncountable food flashcards and a list of countable and uncountable food nouns with pictures retrieved</p>
--	--

grammar tables can be used, a pupil can highlight key areas and draw thumbnail pictures in the margin to represent the most important points. The pupil can write more words and sentences using additional printed countable and uncountable food flashcards and/or a list of countable food nouns with pictures.

from https://games4esl.com/countable-and-uncountable-food-list/#Materials_To_Teach_Countable_And_Uncountable_Food

Additional self-assessment tools

Assessment (Optional)	The use of ICT
Pupils use individual tablets or smartphones to apply multiple additional online grammar quizzes.	<p>Online grammar quizzes: <i>Countable and Uncountable</i> https://www.montsemorales.com/gramatica/CountableSpot1-6.htm <i>Online Grammar Quiz: Countable or Uncountable?</i> https://www.usingenglish.com/quizzes/210.html <i>Countable and Uncountable Nouns</i> http://www.english-room.com/grammar/countable_uncountable.htm</p>

References / Materials

1. A grammar table "Much, many, a lot of, a few, a little" is retrieved from <https://test-english.com/explanation/a1/much-many-lot-little-few/>
2. A video "Countable & uncountable food in English: Food and drinks vocabulary" retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=1SbJ1B1MTQg>
3. An animated musical video on count and noncount nouns retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=OqVueNN2GQo>
4. An animated musical video "Count and noncount nouns" retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=fUvQ-adIF7w>
5. An online quiz "Can you count these items or not?" (by Kenneth Beare) retrieved from

<https://www.thoughtco.com/countable-or-uncountable-noun-quiz-4066957>

6. Countable and uncountable food flashcards and a list of countable and uncountable food nouns with pictures retrieved from [https://games4esl.com/countable-and-uncountable-food-list/#Materials To Teach Countable And Uncountable Food](https://games4esl.com/countable-and-uncountable-food-list/#Materials%20To%20Teach%20Countable%20And%20Uncountable%20Food)
7. The first worksheet “Countable nouns or uncountable nouns” retrieved from <https://www.thekidsworksheets.com/downloads/countable-nouns-or-uncountable-nouns/>
8. The second worksheet “Countable nouns or uncountable nouns” retrieved from <https://www.thekidsworksheets.com/downloads/countable-nouns-or-uncountable-nouns-2/>

Lesson 3 (English, 1st grade)

Contributor: Dita Nimante (University of Latvia, Latvia)

Subject Matter: English (1st grade)

Topic of the lesson: My body

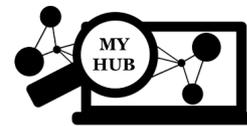
The age group: 1st grade

Estimated time of the activity (approx.): up to 40-45 minutes

Special needs group: An inclusive pedagogy approach is used in the lesson (classroom design for all, multisensory approach). The lesson can be adjusted for children with special needs (mild cognitive disabilities, visual disability, hearing disability)

Learning Objectives:

- Repeat the use of numeric words (1-10)
- Learn new vocabulary (Body parts: head, nose, ears, eyes, chin, mouth, hands, hands, toes, feet, feet, toes), learn the sentence: “This is me!”
- Continue with general skills development:
 - Practice listening skills.
 - Practicing talking skills.
 - Practicing writing skills.

Expected learning outcomes:

- Will be able to identify some body parts in English,
- Will use some/all new vocabulary (Body parts: head, nose, ears, eyes, chin, mouth, hands, hands, toes, feet, feet, toes), by repeating it with the help and independently,
- Write some/all new vocabulary (Body parts: head, nose, ears, eyes, chin, mouth, hands, hands, toes, feet, feet, toes), by copying it.

Materials and technologies are needed for the lesson: Computer, Interactive Blackboard, Internet access, Work sheets (“Your body”), (in addition: prepared game “LOTTO”)

Instructional procedures

Activities	The use of ICT
1. Introduction	
<p>a. A teacher asks pupils to guess what they are we going to learn today. The teacher can tell pupils: someone or something is hiding in the Interactive blackboard, let's help to release him/it. Invite pupils to ask questions and make guesses. After the teacher reveals the picture, the teacher introduces the topic of the lesson and learning outcomes.</p>	<p>Use Interactive board</p> <p>There is the picture revealed.</p> <p>Retrieved from: https://www.education.com/worksheet/article/parts-human-body/</p>
2. Interaction (Understanding the meaning)	
<p>b. The teacher fills in the boxes with appropriate words one by one. The teacher asks children to touch the body part that she names (children can sit or stand up). After that, they all together (as a choir) repeat words. It can be done several times.</p>	<p>Video Body Parts Song for Kids - This is ME! By ELF Learning Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=QkHQ0CYwjal</p>
3. Practical part (practicing, problem solving)	

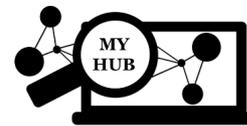
<p>Listening activity</p> <p>c. The teacher tells pupils: listen to the song and sing along: Body Parts Song for Kids - This is ME! The song can be repeated several times.</p> <p>d. Talking activity After that the teacher closes the boxes with words and asks pupils to help to remember them. At first, the teacher allows children to name the words of body parts they remember (the child has to raise his hand). After children recall the word, the box can be opened (can be done by the teacher, or the teacher can ask the pupil to do it). It can be repeated several times, the teacher can invite some children to come to the desk and try to guess as many words as possible.</p> <p>e. (Additional activity LOTTO (if there is extra time or the class is working fast) The teacher can divide the class in several groups (four pupils in each group). Give 3- 5 (depends on the class) minutes to do the task. Each child receives the card of the role he will perform in the group: materials manager (who will collect the LOTTO at the beginning of the game and at the end of the game will put it in the box), leader (who will remind the task and roles to everyone), checker (checks for accuracy), time keeper (keep track of time). Every group receives the template and ready-made cards. Teams have to put the right card in the right place. First team, who have finished, stands up and all together say "Body parts". After that they receive the worksheet and they have to check their work.</p> <p>f. Writing activity.</p>	<p>Interactive board</p>
--	--------------------------

<p>Every child gets a “Your Body” worksheet. The child writes the appropriate words in the boxes.</p>	
<p>4. Reflection/assessment/self-assessment time (what we have learned, evaluate your learning)</p>	
<p>g. The teacher uses the activity for formative assessment: Tell your neighbour what you have learned today. How many words can you remember? Recall them, your neighbour will count them for you. Tell the results to the class.</p>	
<p>Enrichment activities and adjustments for children with special needs (The use of ICT)</p>	
<p>Child with mild mental disorders (activity f): a pre-made worksheet with body part descriptions, the pupil has to swipe with another pen over the words. Or he can fill in less boxes, write less words (for example, 3-5).</p> <p>Child with visual impairment ((activity a, f) (can use the help of the teacher or assistant): Uses Computer to enlarge the worksheet and words (body parts).</p> <p>Children with hearing impairment (throughout all lesson). Assistive technologies are used</p>	<p>Regular computer or tablet (possibility to zoom to enlarge the text)</p> <p>Personal FM system can be used. Teachers can use wireless microphones throughout the lessons. (An audio signal is sent via FM radio waves directly to whatever assistive hearing devices the pupils are wearing.)</p>

Additional assessment/ assessment activities/ assessment tools (if relevant)

<p>Assessment (Optional)</p>	<p>The use of ICT</p>
------------------------------	-----------------------

Children use mobile phones to answer the questions about body parts.

Kahoot (game-based learning platform)
<https://kahoot.com/>

References/ Materials

Body Parts Song for Kids - This is ME! by ELF Learning. Retrieved from:

<https://www.youtube.com/watch?v=QkHQ0CYwjal>

Worksheet “Your body”. Retrieved from:

<https://www.education.com/worksheet/article/parts-human-body/>

Παραδείγματα Σχεδίου Μαθήματος - Κύπρος

Συγγραφείς: Μαριάννα Γρηγορίου, Άγγελος Νικολάου και Γιώργος Μιλής (EUROCY Innovations Ltd, Κύπρος)

Μάθημα 1 (Μαθηματικά για προσχολική ηλικία)

Αντικείμενο θέματος: Μαθηματικά (προσχολική ηλικία)

Θέμα του μαθήματος: Οι αριθμοί 1-10

Ηλικιακή ομάδα: μέχρι 6 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος της δραστηριότητας (περίπου): μέχρι 60 λεπτά

Ομάδα με ειδικές ανάγκες

Μία περιεκτική παιδαγωγική προσέγγιση χρησιμοποιείται στο μάθημα (σχεδιασμός τάξης για όλους, πολυαισθητική προσέγγιση). Το μάθημα μπορεί να προσαρμοστεί σε παιδιά με ειδικές ανάγκες (ήπια γνωστική αναπηρία, οπτική αναπηρία, ακοή, αναπηρία ομιλίας).

Στόχοι μάθησης:

- Επαναλαμβανόμενη χρήση αριθμητικών λέξεων (1-10)

- Μάθηση νέου λεξιλογίου (οι αριθμοί 1 -10, πρόσθεση συνόλου, οδηγίες, λεξιλόγιο γύρω από τη δραστηριότητα (νέες λέξεις που βρίσκονται στα χαλάκια ρομπότ))
- Συνέχιση της γενικής ανάπτυξης δεξιοτήτων:
- Εξάσκηση δεξιοτήτων ακρόασης.
- Εξάσκηση δεξιοτήτων ομιλίας.
- Εξάσκηση δεξιοτήτων γραφής.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

- Θα είναι σε θέση να αναγνωρίσει τους αριθμούς από το 1-10.
- Θα χρησιμοποιήσει λίγο / όλο το νέο λεξιλόγιο (Οι αριθμοί: ένα έως δέκα, οδηγία, πρόσθεση), επαναλαμβάνοντας το με βοήθεια και ανεξάρτητα.

Θα χρησιμοποιήσει κάποιο γνωστό λεξιλόγιο (Τα σχήματα: κύκλος, οβάλ, ρόμβος, παραλληλόγραμμο, τρίγωνο, τετράγωνο κ.λπ. Τα χρώματα: κόκκινο, μαύρο, μπλε, λευκό, κίτρινο, πορτοκαλί).

Υλικά και τεχνολογίες που απαιτούνται: Υπολογιστής, Εκπαιδευτικό ρομπότ, Εκπαιδευτικά χαλιά (όπως η αριθμητική γραμμή 1-10, το χαλί σχημάτων), Λογισμικό για Μαθηματικά (όπως Ενσφηνώματα), Διαδραστικός πίνακας, χρήματα (όχι πραγματικά, για παιχνίδια), Επιτραπέζιο παιχνίδι (όπως το παιχνίδι σούπερ μάρκετ), παιχνίδι ψαρέματος (ψάρεμα των αριθμών), κουτί ομιλίας

Εκπαιδευτικές διαδικασίες

Δραστηριότητες	Η χρήση ΤΠΕ και ΑΤ
1. Εισαγωγή	

A. Ο δάσκαλος ρωτά τους μαθητές αν ξέρουν τι κρατά (το ρομπότ μελισσών) και εξηγεί πώς θα χρησιμοποιούσαν αυτό το εργαλείο για το σημερινό τους μάθημα.

"Αυτό το ρομπότ μελισσών θα μας βοηθήσει να κάνουμε δραστηριότητες με τους αριθμούς από το 1-10, να μάθουμε οδηγίες και να μεταφέρουμε τις αγορές μας, αλλά πρώτα πρέπει να καταλάβουμε πώς λειτουργεί αυτό το εργαλείο"

B. Ο δάσκαλος τοποθετεί το ρομποτικό χαλί ρομπότ με αριθμούς και τη μέλισσα στο χαλί και ζητά από όλα τα παιδιά μαζί να πουν τους αριθμούς που δείχνει η μέλισσα στο χαλί (από 1-10)

Γ. Ο δάσκαλος έχει επίσης ένα κουμπί ομιλίας, στο οποίο έχει καταγράψει τους αριθμούς από 1-10 σε τυχαία σειρά. Ζητά από ένα παιδί να πατήσει το κουμπί και να ακούσει έναν αριθμό, το παιδί πρέπει να δείξει τον αριθμό στο χαλί και να τοποθετήσει ένα παιχνίδι για το ρομπότ για να φτάσει σε αυτόν τον αριθμό (για παράδειγμα, εάν το ρομπότ είναι στον αριθμό 1 και άκουσε από την ομιλία κουμπί τον αριθμό 5, θα πρέπει να μετακινήσουν τη μέλισσα προς τα εμπρός πατώντας 4 φορές το κουμπί προς τα εμπρός).

Εδώ είναι το ρομπότ μελισσών, η αριθμητική γραμμή και το κουμπί ομιλίας

Ανακτήθηκαν από:

<https://ses.arab>

3. Πρακτικό μέρος (εξάσκηση, επίλυση προβλημάτων)

Γ. Ακουστική δραστηριότητα
Ο δάσκαλος λέει στους μαθητές να ακούσουν το τραγούδι και να τραγουδήσουν μαζί: 5 μικρές μαϊμούδες πηδούν στο κρεβάτι.

Το τραγούδι θα επαναλαμβάνεται και ο δάσκαλος μπορεί να ζητήσει από τα παιδιά να δείξουν τον σωστό αριθμό πόσων πιθήκων είναι τώρα στο κρεβάτι. Ο δάσκαλος ζητά από μερικά παιδιά να είναι οι πίθηκοι αυτή τη φορά και άλλα παιδιά τραγουδούσαν 10 μικρούς πιθήκους πηδώντας στο κρεβάτι, ένας

<p>έπεσε και χτύπησε το κεφάλι του. Πόσες μαϊμούδες είναι τώρα στο κρεβάτι; Και όλοι θα μετρούσαν πόσες μαϊμούδες απομένουν.</p> <p>Δ. Δραστηριότητα ομιλίας Ο δάσκαλος χρησιμοποιεί τον διαδραστικό πίνακα και το εκπαιδευτικό λογισμικό για τα μαθηματικά (που ονομάζεται Incisions / Ενσηφωνήματα). Τα παιδιά θα κάνουν δραστηριότητες για να αναγνωρίσουν τους αριθμούς, τοποθετώντας τους στη σωστή σειρά και μετρώντας μέχρι το 10.</p> <p>Ε. Πρόσθετη δραστηριότητα - το παιχνίδι Ψάρεμα Τα παιδιά είναι σε κύκλο, ο δάσκαλος δείχνει έναν αριθμό και όλα τα παιδιά θα πουν τον αριθμό δυνατά και ένα παιδί θα πρέπει να μετρήσει τον αριθμό των ψαριών που δείχνει ο δάσκαλος, το επόμενο παιδί θα δει αν πρέπει να προσθέσει ψάρια ή να βάλει μερικά ψάρια πίσω στην πισίνα. Για παράδειγμα, το πρώτο παιδί πρέπει να βάλει 5 ψάρια και το επόμενο παιδί πρέπει να έχει 6 ψάρια, τότε σημαίνει ότι πρέπει απλώς να προσθέσει 1, σε περίπτωση που είχε τον αριθμό 3, αυτό σημαίνει ότι έπρεπε να βάλουν 2 ψάρια πίσω στην πισίνα.</p> <p>Στ. Δραστηριότητα γραφής Κάθε παιδί λαμβάνει ένα φύλλο εργασίας «Μετρώντας μέχρι το 10» και έχει την επιλογή να κολλήσει / σχεδιάσει / γράψει τον αριθμό των αντικειμένων στη δραστηριότητά του.</p>	<p>Βίντεο Τραγούδι «5 μικρές μαϊμούδες πηδούν στο κρεβάτι» Ανακτήθηκε από: https://www.youtube.com/watch?v=LrM62pv56o0</p> <p>Διαδραστικό λογισμικό και λογισμικό μαθηματικών</p>
<p>Χρόνος προβληματισμού / αξιολόγησης / αυτοαξιολόγησης (ό, τι έχουμε μάθει, αξιολογήστε τη μάθησή σας)</p>	
<p>Ζ. Ο δάσκαλος χρησιμοποιεί τη δραστηριότητα για διαμορφωτική αξιολόγηση.</p>	<p>Χρησιμοποιήστε ψάρια με μαγνήτη για να τα βάλετε σε μεταλλική σανίδα και να τα μετρήσετε</p>

	<p>ΠΙΟ ΕΥΚΟΛΑ</p>
<p>Προσαρμογές για παιδιά με ειδικές ανάγκες (χρήση ΤΠΕ)</p>	
<p>Παιδί με ήπιες ψυχικές διαταραχές (δραστηριότητα στ): Εάν οι μαθητές δυσκολεύονται να γράψουν, μπορούν να έχουν άλλη επιλογή να προχωρήσουν, αντί να γράψουν τις απαντήσεις, μπορούν να επιλέξουν τη σωστή απάντηση από μια λίστα επιλογών.</p>	
<p>Παιδί με προβλήματα όρασης (δραστηριότητες α, στ) (μπορεί να χρησιμοποιήσει τη βοήθεια του δασκάλου ή του βοηθού): Σε περίπτωση που έχουμε ένα παιδί με προβλήματα όρασης, μπορούμε να κάνουμε τα εξής, για τη δραστηριότητα: α) Το παιδί θα πρέπει να έχει την επιλογή να έχει το εργαλείο στο χέρι, ώστε να μπορεί να το παρατηρήσει. Το εργαλείο έχει έξοδο φωνής, οπότε κάθε φορά που το ρομπότ κάνει ένα βήμα, ο μαθητής μπορεί να ακούσει τον ήχο και να κατανοήσει τα βήματα, επίσης μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το χαλί ομιλίας όπου μπορούμε να καταγράψουμε τους αριθμούς και όταν το ρομπότ βρίσκεται στο κουτί θα πει τον αριθμό δυνατά. β) Μπορούμε να έχουμε την επιλογή να χρησιμοποιήσουμε εκτυπώσεις ή μπράιγ μεγάλου μεγέθους και υψηλής αντίθεσης. Παιδιά με προβλήματα ακοής (καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος).</p>	<p>Συνηθισμένος υπολογιστής ή tablet (δυνατότητα ζουμ για μεγέθυνση του κειμένου)</p> <p>Πρόβλημα ακοής Το προσωπικό σύστημα FM μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Οι καθηγητές μπορούν να</p>

Χρησιμοποιούνται βοηθητικές τεχνολογίες

Παιδιά με προβλήματα ομιλίας Βοηθήματα επαυξητικής και εναλλακτικής επικοινωνίας (AAC) θα χρησιμοποιηθούν στο μάθημα. Εάν το παιδί διαθέτει σύστημα AAC και είναι εξοικειωμένο με αυτό, μπορούμε να προσθέσουμε το απαραίτητο υλικό και μπορεί να συμμετάσχει χρησιμοποιώντας αυτό το σύστημα με τη βοήθεια του βοηθού (εάν έχει) ή αλλιώς μπορεί να χρησιμοποιήσει απλή συσκευή ομιλίας με αριθμούς και να δώσει τις απαντήσεις χρησιμοποιώντας αυτήν τη συσκευή.

χρησιμοποιούν ασύρματα μικρόφωνα καθ' όλη τη διάρκεια των μαθημάτων (ένα σήμα ήχου αποστέλλεται μέσω ραδιοκυμάτων FM απευθείας σε οποιαδήποτε βοηθητική συσκευή ακοής φορούν οι μαθητές).

Ανακτήθηκε από:
<https://ses.arab>

Πρόσθετη αξιολόγηση / δραστηριότητες αξιολόγησης / εργαλεία αξιολόγησης (κατά περίπτωση)

Αξιολόγηση (προαιρετικό)	Η χρήση των ΤΠΕ
Η αξιολόγηση θα είναι κυρίως προφορική στο μάθημα	Χρήση εργαλείων AT / AAC

Μάθημα 2 (Φωνολογική Επίγνωση)

Αντικείμενο θέματος: Αγγλική γλώσσα

Θέμα μαθήματος: Φωνολογική επίγνωση

Ηλικιακή ομάδα: μέχρι 6 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος της δραστηριότητας (περίπου): μέχρι 60 λεπτά

Ομάδα με ειδικές ανάγκες

Μία περιεκτική παιδαγωγική προσέγγιση χρησιμοποιείται στο μάθημα (σχεδιασμός τάξης για όλους, πολυαισθητική προσέγγιση). Το μάθημα μπορεί να προσαρμοστεί σε παιδιά με ειδικές ανάγκες (ήπια γνωστική αναπηρία, οπτική αναπηρία, ακοή, αναπηρία ομιλίας).

Στόχοι μάθησης:

- Ακούστε και χειριστείτε με ήχους φωνημάτων
- Συνδυασμός φωνημάτων
- Ταίριασμα λέξεων με ομοιοκαταληξία
- Συνέχιση της γενικής ανάπτυξης δεξιοτήτων:
- Εξάσκηση δεξιοτήτων ακρόασης
- Εξάσκηση δεξιοτήτων ομιλίας
- Εξάσκηση δεξιοτήτων γραφής

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

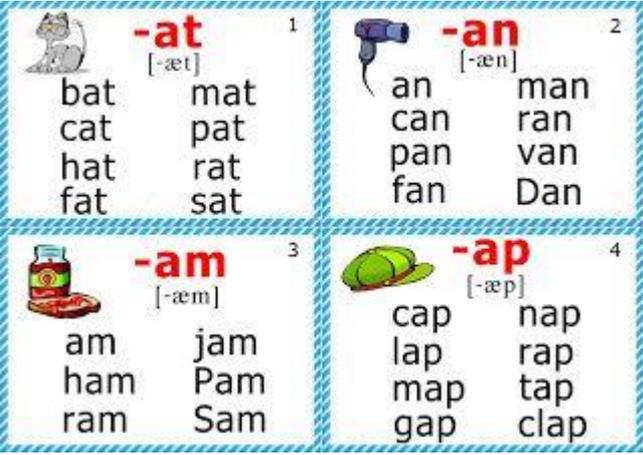
- Θα είναι σε θέση να αναγνωρίσει και να συνδυάσει κάποιους κανόνες λέξεων CVC ή ψευδο λέξεις χρησιμοποιώντας τα νέα φωνήματα ήχου (d, g, o, u, l, f, b)
- Θα αναθεωρήσει τα φωνήματα που έχει μάθει στο παρελθόν (φωνήματα: s, a, t, i, p, n, c, k, e, h, r, m)

Υλικά και τεχνολογίες που απαιτούνται: Υπολογιστής, Διαδραστικός Πίνακας, λογισμικό Εκμάθησης Φωνικής, Πλακάκια Φωνικής Μάθησης, Ρομπότ Bee bot, Εκπαιδευτικό χαλί (το χαλί εικόνων), Παιχνίδι Φωνικής με κάρτες

Εκπαιδευτικές διαδικασίες

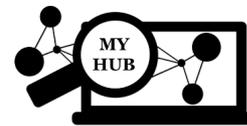
Δραστηριότητες	Χρήση ΤΠΕ και ΑΤ
1. Εισαγωγή	
α. Ο δάσκαλος ρωτά τους μαθητές εάν θα ήθελαν να τραγουδήσουν όλοι μαζί το Φωνικό Τραγούδι και να τραγουδήσουν μαζί τα γράμματα και τους ήχους. Στην αρχή, οι μαθητές θα τραγουδούν και όταν τελειώσουν με την πρώτη ομάδα γραμμάτων, θα προσπαθήσουν να θυμηθούν το γράμμα που βλέπουν και τους ήχους και επίσης να πουν λέξεις που ξεκινούν με αυτό το γράμμα. Ο	

<p>δάσκαλος θα ακολουθήσει την ίδια λογική με το υπόλοιπο τραγούδι.</p>																																																	
<p>2. Αλληλεπίδραση (Κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του bot bee με τη μέθοδο δοκιμής και σφάλματος, κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η μέλισσα θα προχωρήσει μπροστά, πίσω, αριστερά και δεξιά)</p>																																																	
<p>β. Ο δάσκαλος τοποθετεί το ρομπότ στο χαλί εικόνων και ζητά από τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν το ρομπότ για να μεταφέρουν το πλακίδιο ομιλίας σε μια εικόνα που ξεκινά με αυτόν τον ήχο, για παράδειγμα, εάν τα παιδιά ακούσουν τον ήχο "c", πρέπει να μεταφέρουν το πλακίδιο χρησιμοποιώντας το ρομπότ και να το τοποθετήσουν στη γάτα (cat).</p>	<div style="text-align: center;"> </div> <table border="1" data-bbox="715 761 1396 1243"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table> <p>Ανακτήθηκε από https://ses.arab</p>																																																
																																																	
																																																	
																																																	
																																																	
																																																	
																																																	
<p>3. Πρακτικό μέρος</p>																																																	
<p>γ. Ο δάσκαλος χωρίζει τα παιδιά σε ομάδες των 3 και τους δίνει μια ομάδα πλακιδίων ομιλίας και καρτών. Τα παιδιά προσπαθούν να βάλουν τις κάρτες στο αντίστοιχο πλακάκι. Κάθε ομάδα θα δουλεύει σε ένα διαφορετικό σύνολο πλακιδίων. Όταν τελειώσουν όλοι, θα μοιραστούν τι έχουν κάνει.</p>	<div style="text-align: center;"> </div> <p>Ανακτήθηκε από: https://www.findtheneedle.co.uk/companies/talking-products-ltd/products/sonic-phonics</p>																																																

<p>δ. Δραστηριότητα ομιλίας Χρησιμοποιώντας τον διαδραστικό πίνακα με το ηχητικό φωνητικό λογισμικό, οι μαθητές εργάζονται στο πώς να προφέρουν σωστά τους ήχους και να συνδυάζουν τα φωνητικά και να δημιουργούν και να λένε CVC λέξεις, για παράδειγμα, γάτα, σκύλο κ.λπ.</p>	 <p>Ανακτήθηκε από https://ses.arab</p>
<p>ε. Δραστηριότητα γραφής. Κάθε παιδί λαμβάνει ένα φύλλο εργασίας για να ταιριάζει λέξεις με εικόνες και να γράψει το γράμμα που λείπει από τη λέξη.</p>	<p>Παδάδειγμα γύλλου εργασίας από: https://www.turtlediary.com/worksheet/match-letter-to-make-a-word-and-fill-in-the-blank.html</p>
<p><u>Επιπλέον δραστηριότητα</u> Σε περίπτωση που υπάρχει χρόνος, χρησιμοποιώντας το παιχνίδι καρτών flash phonics, οι μαθητές μπορούν να παίξουν σε ομάδες για να εργαστούν σε συγκεκριμένες ομάδες λέξεων CVC όπως καπέλο, ρόπαλο, κάθισμα κ.λπ.</p>	
<p>4. Χρόνος προβληματισμού / αξιολόγησης / αυτοαξιολόγησης (τι έχουμε μάθει, αξιολογήστε τη μάθησή σας)</p>	
<p>στ. Ο δάσκαλος χρησιμοποιεί τη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας για διαμορφωτική αξιολόγηση.</p>	
<p>Προσαρμογές για παιδιά με ειδικές ανάγκες (Η χρήση ΤΠΕ)</p>	
<p>Παιδί με ήπιες ψυχικές διαταραχές (δραστηριότητα στ): Εάν τα παιδιά δυσκολεύονται να γράψουν,</p>	

<p>μπορούν να έχουν μια άλλη επιλογή να προχωρήσουν, αντί να γράψουν τις απαντήσεις, μπορούν να κολλήσουν τη σωστή απάντηση ή να σχεδιάσουν / να κυκλώσουν τη σωστή απάντηση από μια λίστα επιλογών.</p>	
<p>Παιδιά με προβλήματα όρασης ((δραστηριότητα β, στ) (μπορεί να χρησιμοποιήσει τη βοήθεια του δασκάλου ή του βοηθού): Σε περίπτωση που έχουμε ένα παιδί με προβλήματα όρασης, μπορούμε να κάνουμε τα εξής, για τη δραστηριότητα: β) Το παιδί θα πρέπει να έχει την επιλογή να έχει το εργαλείο στο χέρι, ώστε να μπορεί να το παρατηρήσει. Το εργαλείο έχει έξοδο φωνής, οπότε κάθε φορά που το ρομπότ κάνει ένα βήμα, ο μαθητής μπορεί να ακούσει τον ήχο και να καταλάβει τα βήματα, επίσης μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το χαλί ομιλίας, όπου μπορούμε να καταγράψουμε τι υπάρχει σε κάθε κελί και όταν το ρομπότ είναι σε ένα κελί το παιδί θα πει τη λέξη που απεικονίζεται στη φωτογραφία δυνατά. στ) Μπορούμε να έχουμε την επιλογή να χρησιμοποιήσουμε εκτυπώσεις μεγάλου μεγέθους και υψηλής αντίθεσης ή Braille.</p>	
<p>Παιδιά με προβλήματα ακοής (καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος) Χρησιμοποιούνται βοηθητικές τεχνολογίες</p>	
<p>Παιδιά με προβλήματα ομιλίας Βοηθήματα επαυξητικής και εναλλακτικής επικοινωνίας (AAC) θα χρησιμοποιηθούν στο μάθημα. Εάν το παιδί διαθέτει σύστημα AAC και είναι εξοικειωμένο με αυτό, μπορούμε να προσθέσουμε το απαραίτητο υλικό και μπορεί να</p>	<p>Κανονικός υπολογιστής ή tablet (δυνατότητα ζουμ για μεγέθυνση του κειμένου)</p>

<p>συμμετάσχει χρησιμοποιώντας αυτό το σύστημα με τη βοήθεια του βοηθού (εάν έχει) ή αλλιώς μπορεί να έχει προ-ηχογραφημένο υλικό και να χρησιμοποιήσει ένα στυλό ομιλίας για να συμμετέχει στην τάξη. Ο δάσκαλος θα πρέπει να έχει προ-ηχογραφήσει τον ήχο και τα γράμματα των φωνημάτων και επίσης να προ-καταγράψει στη λίστα των εικόνων τι υπάρχει στην εικόνα, έτσι ώστε το παιδί να μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτά τα υλικά και να συμμετάσχει στην τάξη όταν υπάρχει ερώτηση σχετικά με ένα φωνήμα ή για να δώσει μια απάντηση στο στοιχείο που ξεκινά με έναν συγκεκριμένο ήχο.</p>	
---	--

Πρόσθετη αξιολόγηση / δραστηριότητες αξιολόγησης / εργαλεία αξιολόγησης (κατά περίπτωση)

Αξιολόγηση (προαιρετικό)	Η χρήση των ΤΠΕ
Η αξιολόγηση θα γίνει κυρίως προφορικά μέσω του μαθήματος	Χρήση εργαλείων AT / AAC

Πηγές / Υλικά

Το Phonics Song ανακτήθηκε από <https://www.youtube.com/watch?v=saF3-f0XWAY&feature=youtu.be>

Φύλλο εργασίας <https://www.turtlediary.com/worksheet/match-letter-to-make-a-word-and-fill-in-the-blank.html>

Μάθημα 3 (Προσωπική υγιεινή)

Αντικείμενο θέματος: Προσωπική Υγιεινή

Θέμα μαθήματος: Πλύσιμο χεριών

Ηλικιακή ομάδα: Προσχολική ηλικία

Εκτιμώμενος χρόνος δραστηριότητας (περίπου): μέχρι 30 λεπτά

Ομάδα με ειδικές ανάγκες _____

Σχόλια για το μάθημα

Μία περιεκτική παιδαγωγική προσέγγιση χρησιμοποιείται στο μάθημα (σχεδιασμός τάξης για όλους, πολυαισθητική προσέγγιση). Το μάθημα μπορεί να προσαρμοστεί σε παιδιά με ειδικές ανάγκες (ήπια γνωστική αναπηρία, οπτική αναπηρία, ακοή, αναπηρία ομιλίας).

Στόχοι μάθησης:

- Η σημασία του πλυσίματος των χεριών
- Η ακολουθία του σωστού πλυσίματος
- Τα μέσα που χρησιμοποιούμε για το πλύσιμο των χεριών
- Οι φορές που πρέπει να πλύνουμε τα χέρια μας
- Συνέχιση της γενικής ανάπτυξης δεξιοτήτων:
- Εξάσκηση δεξιοτήτων ακρόασης.
- Εξάσκηση δεξιοτήτων ομιλίας.
- Εξάσκηση δεξιοτήτων γραφής.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

- Θα είναι σε θέση να εξηγήσει:
 - Γιατί είναι σημαντικό να πλύνουμε τα χέρια μας;
 - Τι θα μπορούσε να συμβεί αν δεν πλύνουμε τα χέρια μας, για παράδειγμα πριν από το φαγητό;
- Θα είναι σε θέση να δείξει τα εργαλεία που χρειαζόμαστε για να πλύνουμε τα χέρια μας
- Πόσο συχνά πρέπει να πλύνουμε τα χέρια μας / σε ποιες περιπτώσεις; Περιμένουμε να ακούσουμε απαντήσεις όπως όταν πήγαμε στην τουαλέτα, πριν το φαγητό, μετά το παιχνίδι, μετά το παιχνίδι με ζώα κ.λπ.
- Θα είναι σε θέση να δείξει τη σωστή ακολουθία πλυσίματος των χεριών
- Θα μάθει νέο λεξιλόγιο σχετικά με την υγιεινή

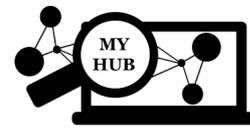
Υλικά και τεχνολογίες που απαιτούνται: Υπολογιστής, διαδραστικός πίνακας, σαπούνι, καθαρή πετσέτα, ζεστό νερό, κάρτες για αλληλουχία (θέμα πλύσιμο των χεριών)

Εκπαιδευτικές διαδικασίες

Δραστηριότητες	Η χρήση ΤΠΕ και ΑΤ
<p>1. Εισαγωγή α) Ο δάσκαλος ζητά από τους μαθητές να αναφέρουν μερικούς από τους λόγους για τους οποίους το πλύσιμο των χεριών μας είναι σημαντικό. β) Ο δάσκαλος εξηγεί στα παιδιά με απλά λόγια τι είναι τα μικρόβια και τι μπορεί να προκαλέσουν. γ) Συζητούν τον σωστό τρόπο πλύσης των χεριών. δ) Τα παιδιά λένε σε ποιες περιπτώσεις πλένουν τα χέρια τους και ποια εργαλεία χρειάζονται. ε) Ο δάσκαλος δείχνει στα παιδιά την ακολουθία που πρέπει να ακολουθήσουμε για να πλύνουμε τα χέρια μας.</p> <p>2. Αλληλεπίδραση στ) Ο δάσκαλος χρησιμοποιεί το τραγούδι «Πλύνετε τα χέρια σας», τα παιδιά πρώτα ακούνε το τραγούδι και μετά τραγουδούν δυνατά. Ο δάσκαλος ρωτά τα παιδιά εάν κάποιος έχει ένα κατοικίδιο. Εξηγούν γιατί είναι σημαντικό να πλύνουμε τα χέρια μας αφού παίζουμε με το κατοικίδιο ζώο μας.</p> <p>3. Πρακτικό μέρος ζ) Ο δάσκαλος μεταφέρει τα παιδιά στους νεροχύτες και τα χωρίζει σε ομάδες, κάθε παιδί παίρνει τη σειρά του και πλένει τα χέρια τους και οι άλλοι μαθητές τραγουδούν το τραγούδι «πλύνετε τα χέρια σας».</p> <p>η) Δραστηριότητα ομιλίας Χρησιμοποιώντας τον διαδραστικό πίνακα και το λογισμικό υγιεινής, τα παιδιά κάνουν δραστηριότητες που σχετίζονται με την υγιεινή http://www.inclusive.co.uk/switchit-hygiene-extra-p2351#</p>	

<p><u>θ). Γραπτή δραστηριότητα.</u> Κάθε παιδί λαμβάνει ένα φύλλο εργασίας για το «Πώς να πλένω τα χέρια μου», μπορούν να βάλουν τις εικόνες στη σωστή σειρά και να σχεδιάσουν την εικόνα.</p> <p>4. Χρόνος προβληματισμού / αξιολόγησης / αυτοαξιολόγησης (όσα έχουμε μάθει, αξιολογήστε τη μάθησή σας) Ο δάσκαλος χρησιμοποιεί τη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας για διαμορφωτική αξιολόγηση.</p>	
<p>Δραστηριότητες εμπλουτισμού και προσαρμογές για παιδιά με ειδικές ανάγκες</p>	Χρήση των ΤΠΕ
<p>Προσαρμογές: <u>Παιδί με ήπιες ψυχικές διαταραχές (δραστηριότητα στ):</u> Χρησιμοποιούμε εικόνες για όλα τα παιδιά που απεικονίζουν τη διαδικασία πλύσης των χεριών.</p> <p><u>Παιδί με προβλήματα όρασης (δραστηριότητα ε και ζ)</u> (μπορεί να χρησιμοποιήσει τη βοήθεια του δασκάλου ή του βοηθού): Για τη δραστηριότητα στ, μπορούμε να έχουμε την επιλογή να χρησιμοποιήσουμε εκτυπώσεις ή μπράιγ μεγάλης και υψηλής αντίθεσης.</p> <p><u>Παιδιά με προβλήματα ακοής (καθ 'όλη τη διάρκεια του μαθήματος).</u> Χρησιμοποιούνται βοηθητικές τεχνολογίες</p> <p><u>Παιδιά χωρίς προφορική επικοινωνία</u> Βοηθήματα επαυξητικής και εναλλακτικής επικοινωνίας (AAC) θα χρησιμοποιηθούν στο μάθημα. Εάν το παιδί έχει το δικό του σύστημα AAC και είναι εξοικειωμένο με αυτό, μπορούμε να προσθέσουμε το απαραίτητο υλικό και μπορεί να συμμετάσχει χρησιμοποιώντας αυτό το σύστημα με τη βοήθεια του βοηθού (εάν έχει) ή αλλιώς μπορεί να έχει προ-ηχογραφημένα υλικά και χρησιμοποιήσει ένα στυλό ομιλίας για να συμμετέχει στην τάξη Ο δάσκαλος θα πρέπει επίσης να έχει καταγράψει εκ των προτέρων το μαθησιακό υλικό που θα χρειαζόταν να συμμετάσχει το παιδί, όπως τα</p>	<p>Πρόβλημα ακοής Το προσωπικό σύστημα FM μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Οι καθηγητές μπορούν να χρησιμοποιούν ασύρματα μικρόφωνα καθ 'όλη τη διάρκεια των μαθημάτων (ένα σήμα ήχου αποστέλλεται μέσω ραδιοκυμάτων FM απευθείας σε οποιαδήποτε βοηθητική συσκευή ακοής φορούν οι μαθητές)</p>

εργαλεία που χρειαζόμαστε για να πλύνουμε τα χέρια μας, τη διαδικασία κ.λπ.

Πρόσθετες δραστηριότητες αξιολόγησης / εργαλεία αξιολόγησης (κατά περίπτωση)

Αξιολόγηση (προαιρετικό)	Χρήση των ΤΠΕ
Η αξιολόγηση θα γίνεται κυρίως παρατηρώντας τον μαθητή όταν πλένει τα χέρια του (όλοι οι μαθητές μέχρι το τέλος του μαθήματος θα πρέπει να μπορούν να πλένουν σωστά τα χέρια τους)	Χρήση εργαλείων ΑΤ / AAC για την επίδειξη της σωστής ακολουθίας του πώς πλένουμε τα χέρια μας και στηρίζουμε μαθητές που χρειάζονται επιπλέον υποστήριξη

Πηγές / Υλικά

Το τραγούδι Wash your hand (no1) Ανακτήθηκε από:
https://www.youtube.com/watch?v=emy_SBGqLLA

Το τραγούδι Wash your hand (no2) Ανακτήθηκε από:
<https://www.youtube.com/watch?v=dDHJW4r3eIE>

Παράδειγμα φύλλου εργασίας ανακτήθηκε από: <https://www.mypersonalhygiene.com/how-to-wash-my-hands-worksheet-for-kids/>

Σοβαρά Παιχνίδια (Serious Games)

Συγγραφείς: Svetlana Surikova (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία) and Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

Σύμφωνα με τους Romero et al. (2015)¹⁸², τα σοβαρά παιχνίδια είναι εργαλεία που αναγνωρίζονται ευρέως ότι έχουν σημαντικές δυνατότητες να υποστηρίξουν την ενεργό μάθηση και να συμβάλουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων του 21ου αιώνα στην εκπαίδευση. Αυτά τα παιχνίδια είναι ιδιαίτερα σημαντικά στο πλαίσιο της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς για τον 21ο αιώνα. Επιπλέον, οι σοβαρές εφαρμογές παιχνιδιών αφορούν όχι μόνο την εκπαίδευση, αλλά και την ευημερία, τη διαφήμιση, την πολιτιστική κληρονομιά, τη διαπροσωπική επικοινωνία και την υγειονομική περίθαλψη. Για παράδειγμα, οι Laamarti et al. (2014)¹⁸³ ταξινόμησαν τα σοβαρά παιχνίδια για την υγειονομική περίθαλψη σε τέσσερις κατηγορίες: (1) παρακολούθηση της υγείας, (2) ανίχνευση και θεραπεία, (3) θεραπευτική εκπαίδευση και πρόληψη και τέλος (4) αποκατάσταση (σελ. 8). Επίσης, οι μαθητές με ειδικές ανάγκες μπορούν να επωφεληθούν από τη χρήση σοβαρών παιχνιδιών για εκπαιδευτικούς και θεραπευτικούς σκοπούς (Durango et al., 2015¹⁸⁴· García-Redondo et al., 2019¹⁸⁵· Kokol et al., 2020¹⁸⁶· Tomé et al., 2014¹⁸⁷). Για παράδειγμα, οι Durango et al. (2015)¹⁸⁸ και García-

¹⁸² Romero, M., Usart, M., & Ott, M. (2015). Can serious games contribute to developing and sustaining 21st-century skills? *Games and Culture*, 10(2), 148–177. <https://doi.org/10.1177/1555412014548919>

¹⁸³ Laamarti, F., Eid, M., & El Saddik, A. (2014). An overview of serious games. *International Journal of Computer Games Technology*, 2014, 1–15. <https://doi.org/10.1155/2014/358152>

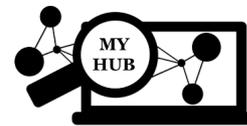
¹⁸⁴ Durango, I., Carrascosa, A., Gallud, J. A., & Penichet, V. M. R. (2015). Using serious games to improve therapeutic goals in children with special needs. In S. Boring, E. Rukzio, H. Gellersen, & K. Hinckley (Eds.), *MobileHCI'15: Proceedings of the 17th international conference on human-computer interaction with mobile devices and services adjunct* (pp. 743–749). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/2786567.2793696>

¹⁸⁵ García-Redondo, P., García, T., Areces, D., Núñez, J. C., & Rodríguez, C. (2019). Serious games and their effect improving attention in students with learning disabilities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(14), 1–12. <https://doi.org/10.3390/ijerph16142480>

¹⁸⁶ Kokol, P., Blažun Vošner, H., Završnik, J., Vermeulen, J., Shohieb, S., & Peinemann, F. (2010). Serious game-based intervention for children with developmental disabilities. *Current Pediatric Reviews*, 16(1), 26–32. <https://doi.org/10.2174/1573396315666190808115238>

¹⁸⁷ Tomé, R. M., Pereira, J. M., & Oliveira, M. (2014). Using serious games for cognitive disabilities. In M. Ma, M. F. Oliveira, & J. Baalsrud Hauge (Eds), *Serious games development and applications* (Vol. 8778, pp. 34–47). Springer. <https://www.inesc-id.pt/ficheiros/publicacoes/11963.pdf>

¹⁸⁸ Durango, I., Carrascosa, A., Gallud, J. A., & Penichet, V. M. R. (2015). Using serious games to improve therapeutic goals in children with special needs. In S. Boring, E. Rukzio, H. Gellersen, & K. Hinckley (Eds.), *MobileHCI'15: Proceedings of the 17th international conference on human-computer interaction with mobile devices and services adjunct* (pp. 743–749). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/2786567.2793696>

Redondo et al. (2019)¹⁸⁹ βρήκαν τα πλεονεκτήματα της χρήσης σοβαρών παιχνιδιών (ψηφιακά, βίντεο) για να βελτιώσουν σημαντικά την προσοχή των παιδιών με ειδικές ανάγκες, ιδίως με μαθησιακές δυσκολίες. Οι Tomé et al. (2014)¹⁹⁰ τόνισαν ότι «τα σοβαρά παιχνίδια αποτελούν μια εξαιρετική εναλλακτική λύση στις τρέχουσες μεθόδους θεραπείας / κατάρτισης για άτομα με γνωστικές αναπηρίες» (σελ. 45). Οι Kokol et al. (2020)¹⁹¹ εντόπισαν πολλά υποσχόμενα αποτελέσματα σχετικά με τη μείωση του άγχους, τη ρύθμιση του στρες, την αναγνώριση συναισθημάτων και την αποκατάσταση. Ωστόσο, υπάρχει «έλλειψη κλινικών ενδείξεων ότι τα παιδιά με νευροαναπτυξιακές διαταραχές μπορούν να επωφεληθούν από την εφαρμογή σοβαρών παιχνιδιών» (ibid., σελ. 26).

Μερικά παραδείγματα σοβαρών παιχνιδιών

Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
Παιχνίδι: δέσμη δεξιοτήτων	Πακέτο θεμάτων που σχετίζεται με το παιχνίδι που δημιουργήθηκε σύμφωνα με το ΟΝΥΡ. Συζητούνται τα ακόλουθα στοιχεία: <ul style="list-style-type: none"> ○ προφίλ παιχνιδιού · ○ τύποι παιχνιδιών · ○ οφέλη του παιχνιδιού · ○ τυχερά παιχνίδια σε αριθμούς · ○ εκχώρηση σοβαρών παιχνιδιών. ○ εθισμός στο παιχνίδι. 	https://www.klasement.net/downloadable-resources/98365/gaming-skills-bundle/?previous
SmartGames Live: Προσωρινή δωρεάν πρόσβαση	Τα έξυπνα παιχνίδια θέλουν να διατηρήσουν τα παιδιά εκπαιδευτικά υπεύθυνα τώρα που τα σχολεία έκλεισαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορωνοϊού. Αυτός είναι ο λόγος που τώρα παρέχουν προσωρινή δωρεάν πρόσβαση σε 18 διαδικτυακά παιχνίδια.	https://www.klasement.net/

¹⁸⁹ García-Redondo, P., García, T., Areces, D., Núñez, J. C., & Rodríguez, C. (2019). Serious games and their effect improving attention in students with learning disabilities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(14), 1–12. <https://doi.org/10.3390/ijerph16142480>

¹⁹⁰ Tomé, R. M., Pereira, J. M., & Oliveira, M. (2014). Using serious games for cognitive disabilities. In M. Ma, M. F. Oliveira, & J. Baalsrud Hauge (Eds), *Serious games development and applications* (Vol. 8778, pp. 34–47). Springer. <https://www.inesc-id.pt/ficheiros/publicacoes/11963.pdf>

¹⁹¹ Kokol, P., Blažun Vošner, H., Završnik, J., Vermeulen, J., Shohieb, S., & Peinemann, F. (2010). Serious game-based intervention for children with developmental disabilities. *Current Pediatric Reviews*, 16(1), 26–32. <https://doi.org/10.2174/1573396315666190808115238>

ResourCity: Εκπαιδευτικό παιχνίδι για τις επιστήμες	Το παιχνίδι βασίζεται στο πολύ δημοφιλές Pokémon Go. Στην εφαρμογή βλέπετε πού κρύβονται χημικά στοιχεία στη γειτονιά σας σε επαυξημένη πραγματικότητα. Μόλις καταγράψετε ένα στοιχείο, θα λάβετε μια πρωτότυπη γνωριμία με εσάς για αυτό το χημικό στοιχείο και θα μάθετε πού βρίσκεται. Με αυτόν τον τρόπο ο μαθητής αποκτά μια παιχνιδιάρικη εικόνα για το ποια υλικά εμφανίζονται σε αστικό περιβάλλον, ποια είναι η χημική σύνθεση αυτών των υλικών και μερικές φορές επίσης ποια ειδική (ιστορική) ιστορία συνδέεται με αυτό.	https://www.klasce ment.net/app-
SQUEEZE: Ένα σοβαρό παιχνίδι για διαδικτυακή ταυτότητα	Το SQUEEZE είναι μια μέθοδος JES vzw σχετικά με την ταυτότητα στο διαδίκτυο με σταθερή διάρκεια 100 λεπτών. Συγκεκριμένα, οι έφηβοι δοκιμάζουν ξεχωριστά το πρωτότυπο της νέας πλατφόρμας Squeeze σε tablet ή φορητούς υπολογιστές και, στη συνέχεια, σκέφτονται τη συμπεριφορά τους στο διαδίκτυο και τη χρήση των κοινωνικών μέσων με βάση τα σχόλιά τους και τις συγκεκριμένες καταστάσεις σε ομάδες ή τάξεις.	https://www.klasce ment.net/download able-

Ρομπωτικά παιχνίδια

Συγγραφείς: Svetlana Surikova (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία) and Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

Πολλές πρόσφατες μελέτες επικεντρώθηκαν στη χρήση ρομπότ στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης για μαθητές με ειδικές ανάγκες (Catlin

& Blamires, 2019¹⁹²· Daniela & Lytras, 2019¹⁹³· Galvez Trigo et al., 2019¹⁹⁴). Σύμφωνα με τους Daniela και Lytras (2019)¹⁹⁵, «Η εκπαιδευτική ρομποτική (ER) μπορεί να χρησιμεύσει ως εργαλείο για την κατασκευή γνώσεων και ως βοηθητικό εργαλείο για μαθητές που έχουν προβλήματα σε συγκεκριμένους τομείς ή η ER μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να αλλάξει τη στάση των μαθητών στη μάθηση - κουλτούρα της τάξης - επιτρέποντας σε όλους να γίνουν αποδεκτοί και να συμμετάσχουν» (σελ. 222), ωστόσο η ER «δεν πρέπει να θεωρείται ως πανάκεια για όλα τα προβλήματα που υπάρχουν στην εκπαίδευση» (ibid., σελ. 223). Οι Galvez Trigo et al. (2019)¹⁹⁶ εντόπισαν πέντε βασικούς λόγους για τη χαμηλή χρήση ρομπότ στην εκπαίδευση για μαθητές με ειδικές ανάγκες: (1) την αδυναμία απόκτησης του συστήματος λόγω της τιμής ή της διαθεσιμότητάς του. (2) τη δυσκολία χρήσης του · (3) το χαμηλό φάσμα δραστηριοτήτων που προσφέρονται · (4) τους περιορισμένους τρόπους αλληλεπίδρασης που προσφέρονται · και (5) την αδυναμία χρήσης διαφορετικών ρομπότ με το ίδιο λογισμικό (σελ. 59).

Μερικά παραδείγματα ρομποτικών παιχνιδιών

Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
ROOT rt1 iRobot Coding Robot	Προγραμματιζόμενο παιχνίδι STEM / STEAM που μεγαλώνει μαζί σας, Creative Play Through Art, Music και Code, ενεργοποιημένο με φωνή, σύνδεση Bluetooth, ενεργοποιημένο με εφαρμογή	https://www.amazon.com/ROOT-

¹⁹² Catlin, D., & Blamires, M. (2019). Designing robots for special needs education. *Technology, Knowledge, and Learning*, 24, 291–313. <https://doi.org/10.1007/s10758-018-9378-8>

¹⁹³ Daniela, L., & Lytras, M. D. (2019). Educational Robotics for Inclusive Education. *Technology, Knowledge and Learning*, 24, 219–225. <https://doi.org/10.1007/s10758-018-9397-5>

¹⁹⁴ Galvez Trigo, M. J., Standen, P. J., & Cobb, S. V. G. (2019). Robots in special education: reasons for low uptake. *Journal of Enabling Technologies*, 13(2), 59–69. <https://doi.org/10.1108/JET-12-2018-0070>

¹⁹⁵ Daniela, L., & Lytras, M. D. (2019). Educational Robotics for Inclusive Education. *Technology, Knowledge and Learning*, 24, 219–225. <https://doi.org/10.1007/s10758-018-9397-5>

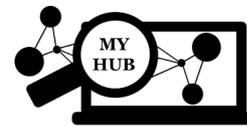
¹⁹⁶ Galvez Trigo, M. J., Standen, P. J., & Cobb, S. V. G. (2019). Robots in special education: reasons for low uptake. *Journal of Enabling Technologies*, 13(2), 59–69. <https://doi.org/10.1108/JET-12-2018-0070>

Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
Leka	Το Leka είναι μια ρομποτική διαδραστική μπάλα που έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει τα παιδιά με ειδικές ανάγκες να μάθουν και να αναπτυχθούν μέσω του παιχνιδιού. Σχεδιασμένο για να αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές παίζουν και αλληλεπιδρούν, το έξυπνο παιχνίδι βοηθά τα παιδιά να εμπλέκονται σε παιχνίδια πολλαπλών αισθητήρων, ενώ ταυτόχρονα παρακολουθεί την πρόοδό τους.	https://www.youtube.com/watch?v=tqjrPxYrhDU
Milo	Ο Milo το ρομπότ έχει σχεδιαστεί για να είναι ενδιαφέρον και προσίτο για μαθητές με ASD. Μπορεί να περπατήσει, να μιλήσει και ακόμη και να διαμορφώσει τις εκφράσεις του ανθρώπου. Ο Μίλο δεν απογοητεύεται ούτε κουράζεται. Παραδίδει με συνέπεια μαθήματα με τρόπο που ανταποκρίνονται οι μαθητές με ASD. Αυτή η επαναλαμβανόμενη θετική εμπειρία δημιουργεί ένα περιβάλλον στο οποίο οι μαθητές μπορούν να μάθουν και να ευδοκιμήσουν.	https://www.youtube.com/watch?v=RsDdC88viDI https://robots4autism.com/milo/
Jibo	Το Jibo είναι ένα κοινωνικό ρομπότ σχεδιασμένο ως σύντροφος και όχι βοηθός.	https://www.youtube.com/watch?v=MNzb4FC6lhq
NAO Next Gen	Το NAO είναι ένα ανθρωποειδές ρομπότ που έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει στη βελτίωση της διδασκαλίας της ειδικής εκπαίδευσης, ενθαρρύνοντας την κοινωνική αλληλεπίδραση μέσω του παιχνιδιού και επιτρέποντας στους χρήστες μεγαλύτερη αυτονομία. Το ρομπότ βοηθά στην απεμπλοκή της αυτοπεποίθησης απαντώντας σε φωνητικές εντολές και παρακολουθεί την απόδοση κάθε παιδιού,	https://www.youtube.com/watch?v=Zu0Gou6ytAE https://alphaschool.com/a-humanoid-robot-that-works-for-special-education-in-new-jersey/ https://www.youtube.com/watch?v=nNbj2G3GmAo

Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
	βοηθώντας τους να επιτύχουν σημαντικούς μαθησιακούς στόχους με τρόπο διασκεδαστικό και αποτελεσματικό.	
QTrobot	Το QTrobot είναι ένα εκφραστικό κοινωνικό ρομπότ που έχει σχεδιαστεί για να αυξήσει την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης ενθαρρύνοντας μια ενεργή και αφοσιωμένη αλληλεπίδραση και καθιστώντας απλό να προσελκύσει την προσοχή των παιδιών για να διδάξουν νέες δεξιότητες ζωής. Το QTrobot βοηθά τα παιδιά με αυτισμό και ειδικές ανάγκες, εμπλέκοντάς τα σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Χρησιμοποιώντας παιχνίδια και ιστορίες, το QTrobot διδάσκει νέες δεξιότητες με διασκεδαστικό και ευχάριστο τρόπο.	http://luxai.com/qtrobot-for-autism/ https://www.youtube.com/watch?time_continue=9&v=9wNV2k1jfgQ&feature=emb_logo
Παιδαγωγικό πλαίσιο EduRob	Ο ρόλος του εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού πλαισίου είναι να αναδείξει τις παιδαγωγικές αρχές της μάθησης με ρομπότ και να παρέχει στους εκπαιδευτικούς καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο χρήσης ρομπότ για την ενίσχυση της διδασκαλίας τους λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές προκλήσεις διδασκαλίας, καθώς και αυτά που ήδη διδάσκουν και τις ευέλικτες ανάγκες τόσο στην τάξη όσο και στην διαφορετική ομάδα μαθητών.	http://www.edurob.eu/assets/EdurobPedagogicFramework.pdf
Μαθαίνοντας με Ρομποτική πρόγραμμα σπουδών και σενάρια μάθησης	Αυτό το έγγραφο περιγράφει το πρόγραμμα εκμάθησης της ρομποτικής περιγράφοντας μια μεθοδολογία προσαρμογής σεναρίων μάθησης με βάση ρομπότ στις μαθησιακές ανάγκες ενός μαθητή με βάση το πρόγραμμα σπουδών στο οποίο θα πραγματοποιηθεί η διδασκαλία. Οι συνεντεύξεις με βασικά	http://edurob.eu/resources/LearningWithRoboticsCurriculumAndLearningScenariosV1.pdf

Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
	ενδιαφερόμενα μέρη προσδιορίζουν βασικούς τομείς μάθησης (κατανόηση αιτίας και αποτελέσματος, μίμηση, επικοινωνία, επίλυση προβλημάτων και κοινωνική μάθηση) που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ταξινόμηση των μαθησιακών αναγκών ενός μαθητή.	

Διαδικτυακή και κινητή μάθηση και αλληλεπίδραση προς την κατασκευαστική γνώση, προσεγγίσεις διδασκαλίας και μάθησης

Συγγραφείς: Svetlana Surikova (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία) and Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

Σήμερα υπάρχουν πολλοί εκπαιδευτικοί πόροι στους οποίους θα μπορούσατε να έχετε πρόσβαση από το Διαδίκτυο, υπολογιστές και κινητές συσκευές. Η διαδικτυακή μάθηση ή η ηλεκτρονική μάθηση μπορούν να προωθήσουν τη συμπερίληψη μαθητών με διάφορες αναπηρίες στην εκπαίδευση, αλλά χρειάζονται επιπλέον υποστήριξη για να αποκτήσουν πρόσβαση και να επεξεργαστούν τους αναλυτικούς ή εξωσχολικούς πόρους, δραστηριότητες, εργαλεία συνεργασίας και αλληλεπίδρασης για τη μεγιστοποίηση της μάθησής τους (Bjekić et al., 2014¹⁹⁷· Guglielman, 2011¹⁹⁸· Tindle et al., 2017¹⁹⁹). Η κινητή εκμάθηση ή η m-learning ορίζεται ως η χρήση κινητών συσκευών (κυρίως smartphone και tablet) ως διαμεσολαβητής

¹⁹⁷ Bjekić, D., Obradović, S., Vučetić, M., & Bojović, M. (2014). E-teacher in inclusive e-education for students with specific learning disabilities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 128, 128–133. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.131>

¹⁹⁸ Guglielman, E. (2011). E-learning and disability: Accessibility as a contribute to inclusion. In K. Maillet, R. Klamma, T. Klobucar, D. Gillet, & M. Joubert (Eds.), *Proceedings of the 5th Doctoral Consortium at the European Conference on Technology Enhanced Learning, Barcelona, Spain, September 29, 2010* (pp. 31–36). <http://ceur-ws.org/Vol-709/paper06.pdf>

¹⁹⁹ Tindle, K., East, B., & Mellard, D. (2017). *Online learning for students with disabilities: considerations for SEA policies and procedures*. Center on Online Learning and Students with Disabilities. https://nasdse.org/docs/SEA_Resource_Document_February2017.pdf

στη διαδικασία μάθησης και διδασκαλίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα (Alexander, 2004²⁰⁰, Al Hamdani, 2013²⁰¹, Romero-Rodríguez et al., 2020²⁰²). Οι φορητές συσκευές μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο με παραδοσιακές θεωρίες και πρακτικές μάθησης συμπεριφοράς όσο και με νέες θεωρίες και πρακτικές εκμάθησης κονστрукτιβισμού (Al Hamdani, 2013)²⁰³. Επί του παρόντος, πολλές εφαρμογές για κινητές συσκευές είναι διαθέσιμες για τους σκοπούς της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς για τον 21ο αιώνα για τη βελτίωση και τη μετατροπή της μάθησης, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες διαφορετικών μαθητών. Σύμφωνα με την Prupas (2014)²⁰⁴, σε τάξεις χωρίς αποκλεισμούς, οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν μια προσέγγιση με επίκεντρο τον μαθητή, σύμφωνα με το πλαίσιο Universal Design for learning, χρησιμοποιούν επίσης εφαρμογές με δύο τρόπους, όπως υποστήριξη και δημιουργία περιεχομένου, όπου οι μαθητές τους μπορούν να χειριστούν ή να δημιουργήσουν νέα περιεχόμενο ή προϊόντα μάθησης. Επιπλέον, η ικανότητα δημιουργίας περιεχομένου είναι αυτό που θα μεταμορφώσει τη μάθηση, ειδικά για μαθητές με ειδικές ανάγκες.

Μερικά παραδείγματα πόρων για παροχή διαδικτυακής και κινητής μάθησης

²⁰⁰ Alexander, B. (2004). Going nomadic: mobile learning in higher education. *Educause Review*, 39(5), 28–35.

²⁰¹ Al Hamdani, D. S. (2013). Mobile learning: A good practice. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 103, 665–674. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.10.386>

²⁰² Romero-Rodríguez, J., Aznar-Díaz, I., Hinojo-Lucena, F., & Cáceres-Reche, M.-P. (2020). Models of good teaching practices for mobile learning in higher education. *Palgrave Communications*, 6, 1–7. <https://doi.org/10.1057/s41599-020-0468-6>

²⁰³ Al Hamdani, D. S. (2013). Mobile learning: A good practice. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 103, 665–674. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.10.386>

²⁰⁴ Prupas, A. (2014). *Apps for 21st century learning in the inclusive classroom - inclusive classroom podcast*. <https://www.inov8-ed.com/2014/01/apps-for-21st-century-learning-in-the-inclusive-classroom-inclusive-classroom-podcast/>

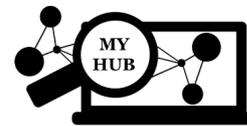
Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
KlasCement	Το Δίκτυο Εκπαιδευτικών Πόρων KlasCement διαχειρίζεται η Διεύθυνση Επικοινωνίας του Τμήματος Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.	https://www.klascement.net/info/
Brain Parade	Το Brain Parade ιδρύθηκε με στόχο τη δημιουργία αποτελεσματικών, έξυπνων εφαρμογών που βοηθούν άτομα με ειδικές ανάγκες. Είναι αποστολή του Brain Parade να κατασκευάζει προϊόντα που θα έχουν βαθύ, θετικό αντίκτυπο στη ζωή αυτών των ατόμων, των δασκάλων τους, των οικογενειών τους και των φροντιστών τους.	http://www.brainparade.com/
iReadWrite	Το iReadWrite είναι μια εφαρμογή για υποστήριξη ανάγνωσης και γραφής που διαθέτει σαφές κείμενο σε ομιλία, επισημάνση, φωνητικό ορθογραφικό έλεγχο, πρόβλεψη λέξεων και λεξικό. Υπάρχουν επίσης πολλές επιλογές εισαγωγής και εξαγωγής. Είναι μια καλή επιλογή για όσους χρησιμοποιούν κινητές συσκευές.	https://www.texthelp.com/en-us/products/read-write/
Skitch	Το Skitch είναι μια εφαρμογή που επιτρέπει στον μαθητή να τραβήξει μια φωτογραφία και στη συνέχεια να σχολιάσει πάνω από τη φωτογραφία. Σημειώστε τη φωτογραφία με κείμενο, σχήματα, emoticon, οτιδήποτε! Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για εργασίες στο σπίτι, βοηθήματα μνήμης, σημειωματάριο, μαθησιακές δραστηριότητες κ.λπ.	https://apps.apple.com/us/app/skitch-snap-mark-up-share/id425955336?mt=12
Inspiration Maps	Αυτή η εφαρμογή χαρτογράφησης μυαλού συνοδεύεται από πρότυπα που επιτρέπουν στον μαθητή να επιλέξει από υπάρχοντες χάρτες. Ή, να δημιουργήσει ένα από το μηδέν. Αυτό που διαφοροποιεί αυτήν την εφαρμογή από τις υπόλοιπες εφαρμογές χαρτογράφησης μυαλού είναι ότι προσφέρει αυξημένη υποστήριξη για τη διαδικασία γραφής, εάν απαιτείται - ο οπτικός χάρτης	https://www.inspiration-at.com/inspiration-maps/

Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
	μυαλού μπορεί να μεταβεί σε περίγραμμα γραφής με το πάτημα ενός κουμπιού.	
ShowMe Διαδραστικός Πίνακας	Το ShowMe επιτρέπει την εγγραφή σεμιναρίων με φωνητικούς πίνακες και την κοινή χρήση τους στο διαδίκτυο. Είναι μια απίστευτα απλή εφαρμογή που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο καθένας, ανεξάρτητα από το πόσο νέος ή μεγάλος είναι!	https://apps.apple.com/us/app/showme-interactive-whiteboard/id445066279?ign-mpt=uo%3D4
Bitsboard Flashcards και παιχνίδια	Στα 5 κορυφαία εκπαιδευτικά παιχνίδια στο App Store των ΗΠΑ. Μελετήστε σχεδόν οτιδήποτε δωρεάν σε 35 εθιστικά μίνι παιχνίδια σε μία εφαρμογή. Αξιόπιστη και αγαπητή από περισσότερους από 5 εκατομμύρια μαθητές και καθηγητές παγκοσμίως.	https://apps.apple.com/us/app/bitsboard-flashcards-games/id516842210?ign-mpt=uo%3D4
10 κατηγορίες προτεινόμενων εφαρμογών και λογισμικού για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες	Η Andrea Prupas συνέταξε μια ενημερωμένη λίστα πολλαπλών πλατφορμών εφαρμογών "μετάβασης" που προτείνονται για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Μερικά από αυτά τα εργαλεία υποστήριξης γραμματισμού είναι αυτόνομα προϊόντα που παρέχουν μόνο μία λειτουργία (π.χ. απλώς κείμενο-σε-ομιλία), ενώ άλλα είναι «σουίτες» γραμματισμού που παρέχουν πολλές επιλογές σε ένα εργαλείο (π.χ. κείμενο-σε-ομιλία, πρόβλεψη λέξεων, σχολιασμός, αναγνώριση ομιλίας). Ορισμένες νέες συναρπαστικές επιλογές είναι στον τομέα των ψηφιακών βιβλίων, της σάρωσης OCR, του σχολιασμού και της υποστηριζόμενης γραφής.	https://www.inov8-ed.com/2016/04/10-categories-of-recommended-apps-and-software-for-students-with-learning-disabilities/
68 εφαρμογές για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες	Υπάρχει μια ενημερωμένη λίστα προτεινόμενων εφαρμογών για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Οι προτάσεις σχετίζονται με τις ακόλουθες κατηγορίες:	https://www.inov8-ed.com/2013/05/68-apps-for-students-

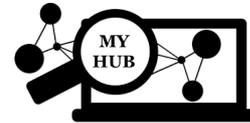
Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Υποστήριξη και αποκατάσταση ανάγνωσης και γραφής ○ Γλωσσική αποκατάσταση ○ Παραγωγικότητα ○ Εναλλακτικές μορφές γραμματισμού ○ Αριθμητικότητα ○ Καλές κινητικές δεξιότητες ○ Εκτελεστική λειτουργία. 	<u>with-learning-disabilities/</u>
Καλύτερες εφαρμογές και ιστότοποι ειδικής εκπαίδευσης	Ενώ ορισμένα από αυτά τα εργαλεία δεν έχουν σχεδιαστεί ειδικά για παιδιά με ειδικές ανάγκες ή μαθησιακές διαφορές, έχουν προταθεί από εκπαιδευτικούς και ειδικούς που συνεργάζονται με αυτούς τους πληθυσμούς. Θα βρείτε εφαρμογές που αντιμετωπίζουν τις θεμελιώδεις δεξιότητες, ενισχύουν τις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και θα βοηθήσουν τα παιδιά με αυτισμό να ακολουθήσουν ένα πρόγραμμα. Υπάρχουν επίσης ιστότοποι που βοηθούν τους δασκάλους να διαφοροποιήσουν τη μάθηση και να αποκτήσουν πρόσβαση σε πόρους για την ανάπτυξη γλωσσικών και μαθηματικών γνώσεων.	<u>https://www.commonsense.org/education/top-picks/best-special-education-apps-and-websites</u>
7 Φανταστικοί ιστότοποι για τη διδασκαλία του προγράμματος σπουδών σε μαθητές με αναπηρία	Ψάχνετε τρόπους διδασκαλίας του προγράμματος σπουδών στο παιδί σας; Θέλετε να ενισχύσετε τις δεξιότητες που μαθαίνει το παιδί σας στο σχολείο; Ρίξτε μια ματιά σε αυτούς τους 7 ιστότοπους που θα κρατήσουν τα παιδιά αφοσιωμένα ενώ αποκτούν πολύτιμες δεξιότητες και γνώσεις. Αυτοί οι ιστότοποι προσφέρουν οδηγίες βίντεο, εκτυπώσιμα φύλλα εργασίας, διαδικτυακά παιχνίδια κ.λπ. Χρήσιμες για τη διδασκαλία παλαιών και νέων δεξιοτήτων, οι ιστότοποι είναι εύκολα προσβάσιμοι και φιλικό προς τον χρήστη. Ενώ οι περισσότεροι έχουν δωρεάν πόρους, ορισμένοι απαιτούν συνδρομή για περιεχόμενο premium. Είναι επίσης καλό να σημειωθεί ότι πολλοί από τους ιστότοπους που αναφέρονται χρησιμοποιούνται	<u>https://www.friendshipcircle.org/blog/2018/01/09/7-fantastic-websites-teaching-curriculum-students-disabilities/</u>

Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
	καθημερινά από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.	
Βέλτιστες πρακτικές για διαδικτυακή εκπαίδευση	Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η ζωντανή, διαδικτυακή μάθηση δεν αποτελεί λύση plug and play. Χρειάζεται προγραμματισμός και προετοιμασία. Θα πρέπει να χρησιμοποιήσετε τα συστήματα με τα οποία είστε εξοικειωμένοι για να ξεκινήσετε για προσωρινό ή εκτεταμένο κλείσιμο. Αυτός ο οδηγός θα σας καθοδηγήσει σε βέλτιστες πρακτικές, στρατηγικές διδασκαλίας και συμβουλές και κόλπα για την παροχή υψηλής ποιότητας διδασκαλίας και θεραπείας στο διαδίκτυο με μια γρήγορη εναλλαγή.	https://cec.sped.org/~media/Files/Resources/Best%20Practices%20for%20Educating%20Online.pdf
Δημιουργήστε ένα διαδικτυακό μάθημα!	Το κλείσιμο των σχολείων σας αναγκάζει να δημιουργήσετε ένα διαδικτυακό μάθημα; Ακολουθούν 11 συμβουλές για να ξεκινήσετε!	https://cec.sped.org/~media/Files/Resources/ISD%20101.jpg
Εικονικές σχολικές δραστηριότητες	Καλώς ορίσατε στις Εικονικές Σχολικές Δραστηριότητες για όλες τις ηλικίες! Μια συλλογή από ιστότοπους σε ζωντανές κάμερες, εικονικές περιηγήσεις / ταξίδια και άλλους διασκεδαστικούς εκπαιδευτικούς ιστότοπους. Αυτός ο ιστότοπος ενημερώνεται κάθε λίγες μέρες.	https://virtualschoolactivities.com/
Εκμάθηση Boom	Οι κάρτες Boom είναι ασκήσεις αυτοαξιολόγησης που γίνονται για μαθητές	https://wow.boomlearning.com/

Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
	και παρέχουν τα δεδομένα που θέλουν οι εκπαιδευτικοί.	
Διαδικτυακή μάθηση για παιδιά με ειδικές ανάγκες	Αποτελεσματική, προσιτή διαδικτυακή μάθηση για ειδικές ανάγκες. Επιτρέπει σε κάθε παιδί να επιλέξει να παρακολουθήσει, να ακούσει ή να διαβάσει κάθε βίντεο για οποιοδήποτε θέμα που τονώνει το ενδιαφέρον του για μάθηση. Επιτρέπει σε κάθε παιδί να μάθει με τη δική του ταχύτητα και να επιτύχει τις μεγαλύτερες δυνατότητές του. Επιτρέπει στα παιδιά να μελετήσουν κάθε θέμα αποτελεσματικά και επιπλέον να βελτιώσει την ικανότητα ανάγνωσης και γραμματισμού τους ταυτόχρονα	http://www.zaneeducation.com/#special-needs
Διαδικτυακό σχολείο για μαθητές με ειδικές ανάγκες	Το eAchieve Academy προσφέρει ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα σπουδών για μαθητές με ειδικές ανάγκες σε όλη την περιοχή του νοτιοανατολικού Wisconsin, που κυμαίνεται από θέματα όπως η βιολογία, η ιστορία, τα αγγλικά και τα μαθηματικά. Οι εκπαιδευτικοί ειδικής εκπαίδευσης σχεδιάζουν εξατομικευμένα σχέδια μαθημάτων για κάθε μαθητή που είναι εγγεγραμμένος στο τμήμα και αφιερώνουν χρόνο για να προσδιορίσουν τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών τους για να βοηθήσουν τις μελλοντικές εκπαιδευτικές τους επιδιώξεις.	https://www.achieve.com/HowOnlineHighSchoolWorks/SpecialEdProgram
Διαδικτυακές στρατηγικές μάθησης για Μαθητές με αναπηρίες	Τα τελευταία χρόνια, τα μετα-δευτεροβάθμια ιδρύματα συνεχίζουν να μετακινούν πολλά από τα μαθήματά τους στο Διαδίκτυο. Σε αυτήν τη δημοσίευση, ορισμένοι συμμετέχοντες σε έργα που υποστηρίζονται από το κέντρο DO-IT στο Πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτον μοιράζονται τις εμπειρίες και τις προτάσεις τους για άλλους μαθητές με αναπηρίες που παρακολουθούν διαδικτυακά μαθήματα.	https://www.washington.edu/accesscomputing/online-learning-strategies-students-disabilities

Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
Διαδικτυακή μάθηση που ικανοποιεί τις ανάγκες όλων των μαθητών	Τα διαδικτυακά μαθήματα και οι μαθησιακές λύσεις του Edgenuity δημιουργούνται χρησιμοποιώντας μεθόδους που βασίζονται στην έρευνα και έχουν σχεδιαστεί για να υποστηρίζουν τις μοναδικές ανάγκες όλων των μαθητών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Τα φιλικά προς το χρήστη εργαλεία προσαρμογής διευκολύνουν την πραγματοποίηση καταλύματος και τροποποιήσεων ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών και οι συντονιστές ειδικής εκπαίδευσης του Edgenuity συνεργάζονται με εκπαιδευτικούς για να παρέχουν στους μαθητές όλη την υποστήριξη που χρειάζονται για να πετύχουν.	https://www.edgenuity.com/special-populations/

Ειδικές βοηθητικές τεχνολογίες για την εκπαίδευση

Συγγραφείς: Svetlana Surikona (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία) and Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

Η ομάδα κατανόησης (n.d.)²⁰⁵ καθόρισε μια βοηθητική τεχνολογία ως οποιοδήποτε εργαλείο, συσκευή, λογισμικό ή εξοπλισμό υψηλής τεχνολογίας και χαμηλής τεχνολογίας που βοηθά τους ανθρώπους να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις τους, ώστε να μπορούν να μάθουν, να επικοινωνήσουν και να λειτουργήσουν καλύτερα. Οι βοηθητικές τεχνολογίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τα παιδιά που αγωνίζονται με τη μάθηση, βοηθώντας να ευδοκιμήσουν στο σχολείο και στη ζωή, προάγοντας την αυτοπεποίθηση και την ανεξαρτησία τους. Οποιαδήποτε υποστηρικτική τεχνολογία και η χρήση της πρέπει να αξιολογούνται από την οπτική γωνία των αναγκών, της ικανότητας και των αιτημάτων του μαθητή και αυτή η μέθοδος απαιτεί

²⁰⁵ The Understood Team. (n.d.). *Assistive technology for learning: What you need to know.* https://www.understood.org/en/school-learning/assistive-technology/assistive-technologies-basics/assistive-technology-what-it-is-and-how-it-works?_ul=1*1ki760h*domain_userid*YW1wLVB0Y2lhVy1RQVFweG5qdDdMSGw1Y1E

εμπειρογνωμοσύνη στον τομέα της υποστηρικτικής τεχνολογίας²⁰⁶ μια ομαδική εργασία μεταξύ του μαθητή, των γονέων και του προσωπικού του σχολείου μπορεί να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα της χρήσης βοηθητικής τεχνολογίας για τους μαθητές (Josjö, 2012²⁰⁶, WATI, 2009²⁰⁷, 2017²⁰⁸). Οι εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής ως ειδικοί στη χρήση βοηθητικής τεχνολογίας με μαθητές θα πρέπει να επικεντρωθούν στη διερεύνηση των ατομικών αναγκών του μαθητή καθώς και στη διαβούλευση και την εποπτεία των εκπαιδευτικών σχετικά με το πώς η διδασκαλία θα μπορούσε να προσαρμοστεί με επιτυχία για τον μαθητή στην τάξη (Josjö, 2012, σελ. 38²⁰⁹).

Μερικά παραδείγματα ειδικών βοηθητικών τεχνολογιών για την εκπαίδευση

Τίτλος	Σύντομη Περιγραφή	Σύνδεσμος
Βοηθήματα επικοινωνίας εξόδου φωνής (VOCA)	Τα βοηθήματα επικοινωνίας εξόδου φωνής (VOCA), που ονομάζονται επίσης συσκευές δημιουργίας ομιλίας (SGD), είναι συσκευές υψηλής τεχνολογίας, επαυξητικής και εναλλακτικής επικοινωνίας που παράγουν ομιλία για ένα άτομο που έχει περιορισμένα ή καθόλου μέσα για προφορική επικοινωνία.	https://idrc.ocadu.ca/research- h-
Αυξητική και εναλλακτική επικοινωνία (AAC)	Το AAC είναι ένας τρόπος για τα άτομα να επικοινωνούν όταν δεν έχουν τη φυσική ικανότητα να χρησιμοποιούν λεκτική ομιλία ή γραφή.	https://www.youtube.com/watch

²⁰⁶ Josjö, H. (2012). *ICT and inclusion: Teachers' perceptions on the use of information and communication technology for students with special educational needs in general educational settings*. Umeå universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:633789/FULLTEXT01.pdf>

²⁰⁷ WATI, Wisconsin Assistive Technology Initiative. (2009). *Assessing students' needs for assistive technology*. <http://www.wati.org/free-publications/assessing-students-needs-for-assistive-technology/>

²⁰⁸ WATI, Wisconsin Assistive Technology Initiative. (2017). *Assistive technology consideration to assessment*. <http://www.wati.org/free-publications/assistive-technology-consideration-to-assessment/>

²⁰⁹ Josjö, H. (2012). *ICT and inclusion: Teachers' perceptions on the use of information and communication technology for students with special educational needs in general educational settings*. Umeå universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:633789/FULLTEXT01.pdf>

Υποβοηθητική τεχνολογία για ανάγνωση	Η τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά και τους ενήλικες να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις ανάγνωσης. Το κείμενο σε ομιλία και τα ηχητικά βιβλία είναι δύο παραδείγματα τεχνολογίας ανάγνωσης. Αυτά τα εργαλεία βοηθητικής τεχνολογίας μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε υπολογιστές, έξυπνα κινητά και άλλες συσκευές.	https://www.understood.org/en/school-learning/assistive-technology/assistive-technologies-basics/assistive-technology-for-reading?_u=1*89avxb*domain_userid*YW1wLVB0Y2lhVy1RQVFweG5qdDdMSGw1Y1E
Υποβοηθητική τεχνολογία για γραφή	Η υποβοηθητική τεχνολογία μπορεί να είναι μια μεγάλη υποστήριξη για παιδιά και ενήλικες που αγωνίζονται με τη γραφή. Τα εργαλεία χειρόγραφου βοηθούν στη φυσική πράξη της γραφής. Υπάρχει επίσης τεχνολογία που μπορεί να βοηθήσει στην οργάνωση και την έκφραση σκέψεων γραπτώς.	https://www.understood.org/en/school-learning/assistive-technology/assistive-technologies-basics/assistive-technology-for-writing?_u=1*1I97e9x*domain_userid*YW1wLVB0Y2lhVy1RQVFweG5qdDdMSGw1Y1E
Υποβοηθητική τεχνολογία για μαθηματικά	Η υποβοηθητική τεχνολογία (ΑΤ) μπορεί να είναι μια μεγάλη βοήθεια για άτομα που παλεύουν με τα μαθηματικά. Μερικά εργαλεία μαθηματικών ΑΤ είναι πολύ συνηθισμένα - όπως αριθμομηχανές. Αλλά, όπως τα ψηφιακά εργαλεία γραφημάτων, είναι λιγότερο γνωστά, αλλά μπορούν να είναι εξίσου χρήσιμα.	https://www.understood.org/en/school-learning/assistive-technology/assistive-technologies-basics/assistive-technology-for-math?_u=1*16ggayo*domain_userid*YW1wLVB0Y2lhVy1RQVFweG5qdDdMSGw1Y1E
Υποβοηθούμενη τεχνολογία για διαταραχές της ακουστικής επεξεργασίας	Η βοηθητική τεχνολογία (ΑΤ) μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά με διαταραχή ακουστικής επεξεργασίας να κατανοήσουν καλύτερα τι ακούνε. Τα εργαλεία ΑΤ περιλαμβάνουν συσκευές ακρόασης, λεζάντες και εφαρμογές κειμένου σε ομιλία. Τα εργαλεία ΑΤ μπορούν να ελαχιστοποιήσουν τον θόρυβο στο παρασκήνιο και να ενισχύσουν την ομιλία για να την κάνουν πιο καθαρή.	https://www.understood.org/en/school-learning/assistive-technology/assistive-technologies-basics/assistive-technology-for-auditory-processing-disorder?_u=1*1qyj2y1*domain_userid*YW1wLVB0Y2lhVy1RQVFweG5qdDdMSGw1Y1E

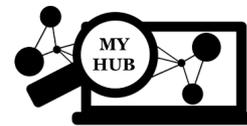

<p>Λογισμικό για παιδιά που μαθαίνουν και σκέφτονται διαφορετικά</p>	<p>Υπάρχουν πολλά προγράμματα λογισμικού που μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά με διαφορές στη μάθηση και στη σκέψη. Αλλά πώς μπορείτε να ξέρετε ποιο είναι κατάλληλο για το παιδί σας; Ξεκινήστε με αυτά τα γραφήματα, τα οποία συγκρίνουν χαρακτηριστικά και τιμές λογισμικού για ανάγνωση, γραφή και μαθηματικά.</p>	<p>https://www.understood.org/en/school-learning/assistive-technology/finding-an-assistive-technology/software-for-kids-who-learn-and-think-differently?_u=1*1wn7w7l*d_omai_n_userid*YW1wLVB0Y2lhVvY1RQVFweG5qdDdMSGw1Y1E</p>
<p>Αξιολόγηση των αναγκών των μαθητών για υποβοηθητική τεχνολογία</p>	<p>Αυτό το υλικό παρέχει μια επισκόπηση της διαδικασίας υποβοήθησης τεχνολογίας, αξιολόγησης και σχεδιασμού.</p>	<p>http://www.wati.org/free-publications/assessing-students-needs-for-assistive-technology/</p>
<p>Υποβοηθούμενη τεχνολογική εξέταση στην αξιολόγηση</p>	<p>Το πακέτο αξιολόγησης υποβοηθούμενης τεχνολογίας (AT) παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία από την εξέταση AT έως την αξιολόγηση AT.</p>	<p>http://www.wati.org/free-publications/assistive-technology-consideration-to-assessment/</p>

Παιδαγωγική, τεχνολογική και οργανωτική καινοτομία

Συγγραφείς: Svetlana Surikona (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία) and Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

Πολλές εταιρείες, δίκτυα, κέντρα και μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί παγκοσμίως ειδικεύονται στη δημιουργία και την εφαρμογή πολλαπλών παιδαγωγικών, τεχνολογικών και οργανωτικών καινοτόμων λύσεων που βοηθούν διαφορετικά ευάλωτα άτομα και ομάδες, ιδίως παιδιά και ενήλικες με ειδικές ανάγκες. Οι καινοτόμες τεχνολογίες και πρακτικές διαδραματίζουν

καθοριστικό ρόλο στην ειδική εκπαίδευση (Boyle, 2013²¹⁰, Cagiltay et al., 2014²¹¹) και την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για τον 21ο αιώνα (Ghilain, 2015²¹², Hamburg & Bucksch, 2017²¹³, IncluD-ed, 2012²¹⁴, Körner et al. ., 2018²¹⁵, Walker & Logan, 2009²¹⁶, Watkins, 2011²¹⁷). Όπως τόνισε ο Boyle (2013)²¹⁸, «Μια ιδανική καινοτομία ειδικής εκπαίδευσης θα επέτρεπε σε έναν μαθητή με αναπηρία να ανταγωνιστεί στο ίδιο επίπεδο με τους συνομηλίκους χωρίς αναπηρίες. Με άλλα λόγια, οι καινοτομίες δεν πρέπει μόνο να αυξήσουν το επίτευγμα ή να βελτιώσουν τη συμπεριφορά για τους μαθητές με αναπηρίες, αλλά να επιφέρουν μια θετική αλλαγή αρκετά μεγάλη ώστε οι μαθητές με αναπηρίες που

²¹⁰ Boyle, J. R. (2013). Specialized innovations for students with disabilities. In M. Murphy, S. Redding, & J. Twyman (Eds.), *Handbook on innovations in learning* (pp. 93–112). Center on Innovations in Learning, Temple University, Information Age Publishing.

http://www.centeril.org/handbook/resources/fullchapter/Specialized_Innovations_for_Students_with_Disabilities_SA.pdf

²¹¹ Cagiltay, K., Cicek, F., Karasu, N., Cakir, H., & Kaplan Akilli, G. (2014). Innovative educational technology for special education and usability issues. In A. Marcus (Ed.), *Design, user experience, and usability: User experience design for everyday life applications and services* (pp. 155–163). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07635-5_16

²¹² Ghilain, T. (2015). *Towards more inclusive learning environments in Europe: Salzburg Declaration*. European Association of Service providers for Persons with Disabilities. https://www.easpd.eu/sites/default/files/sites/default/files/Policy/Education/towards_more_inclusive_learning_environments_in_europe_easpd.pdf

²¹³ Hamburg, I., & Bucksch, S. (2017). Inclusive education and digital social innovation. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 4(5), 161–169. <https://doi.org/10.14738/assrj.45.2861>

²¹⁴ IncluD-ed, European Network on Inclusive Education & Disability. (2012). *Inclusive education & disability: Good practices from around Europe*. P.A.U. Education. http://www.includ-ed.eu/sites/default/files/documents/inclusive_education_disability_good_practices_from_around_europe.pdf

²¹⁵ Körner, I., Uhlmann, S., Schmid, B., Freyhoff, G., & Rígrová, D. (2018). *Towards inclusive education: Examples of good practices of inclusive education*. Inclusion Europe with support of the European Commission. https://inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2018/02/Best-Practice-Education_EN-FINALWEB.pdf

²¹⁶ Walker, L., & Logan, A. (2009). *Using digital technologies to promote inclusive practices in education: A Futurelab handbook*. Futurelab. <https://www.nfer.ac.uk/publications/FUTL05/FUTL05.pdf>

²¹⁷ Watkins, A. (Ed.) (2013). *Information and communication technology for inclusion: Developments and opportunities for European Countries*. European Agency for Development in Special Needs Education. <https://www.european-agency.org/sites/default/files/ICT%20for%20Inclusion-EN.pdf>

²¹⁸ Boyle, J. R. (2013). Specialized innovations for students with disabilities. In M. Murphy, S. Redding, & J. Twyman (Eds.), *Handbook on innovations in learning* (pp. 93–112). Center on Innovations in Learning, Temple University, Information Age Publishing. http://www.centeril.org/handbook/resources/fullchapter/Specialized_Innovations_for_Students_with_Disabilities_SA.pdf

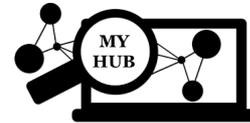
χρησιμοποιούν την καινοτομία να μπορούν να επιτύχουν στο ίδιο επίπεδο με τους συνομηλίκους (χωρίς αναπηρίες) που χρησιμοποιούν βέλτιστες πρακτικές» (σελ. 94).

Ορισμένοι πόροι για παιδαγωγικές, τεχνολογικές και οργανωτικές καινοτομίες

Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
Advanced Solution for Special Needs	Η Advanced Solution for Special Needs είναι μια εταιρεία που εδρεύει στις ΗΠΑ και ειδικεύεται στη δημιουργία προσαρμοσμένων καινοτόμων λύσεων που βοηθούν παιδιά και ενήλικες με ειδικές ανάγκες να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Η ομάδα της εταιρείας αποτελείται από εξαιρετικά αφοσιωμένους και ικανούς εμπειρογνώμονες σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των κλινικών νευροεπιστήμονων, των ψυχολόγων, των θεραπευτών συμπεριφοράς, των προγραμματιστών υπολογιστών και των βιοϊατρικών μηχανικών που συνεργάζονται στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και την τελειοποίηση λύσεων για τους πελάτες τους.	https://www.advancedssn.com/
Find Innovative Solutions	Το Κυβερνητικό Δίκτυο Καινοτόμων συλλέγει και διαδίδει τις καλύτερες ιδέες στη διακυβέρνηση, βοηθώντας στην εξεύρεση δημιουργικών και καινοτόμων λύσεων σε προκλήσεις δημόσιας πολιτικής.	https://www.innovations.harvard.edu/find-innovative-solutions
Innovative Solutions for Disadvantage and Disability	Το Innovative Solutions for Disadvantage and Disability είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που παρέχει προγράμματα που μειώνουν τον αντίκτυπο των κοινωνικών και οικονομικών μειονεκτημάτων στην υγεία, την ανάπτυξη και την ανάπτυξη των παιδιών' βοηθά τους γονείς, τους παππούδες και γιαγιάδες και τους φροντιστές να κατανοήσουν τις ανάγκες των παιδιών τους και τους βοηθά να διασφαλίσουν τη βέλτιστη υγεία, ανάπτυξη και εκπαίδευση.	https://www.isdd-home.org/

<p>Κέντρο καινοτομιών στη μάθηση (The Centre on Innovations in Learning)</p>	<p>Το Κέντρο Καινοτομιών στη Μάθηση είναι ένα από τα εθνικά κέντρα περιεχομένου που χρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Παιδείας των Ηνωμένων Πολιτειών. Η αποστολή του Κέντρου Καινοτομιών στη Μάθηση είναι (α) να αυξήσει την ικανότητα των κρατικών εκπαιδευτικών οργανισμών να ενθαρρύνουν, να επιλέξουν, να εφαρμόσουν και να κλιμακώσουν τις μαθησιακές καινοτομίες σε τοπικούς εκπαιδευτικούς φορείς και σχολεία για να βελτιώσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα για όλους τους μαθητές και (β) αύξηση της ικανότητας των περιφερειακών ολοκληρωμένων κέντρων να παρέχουν τεχνική βοήθεια σε κρατικούς εκπαιδευτικούς οργανισμούς σε σχέση με το πεδίο αρμοδιότητας του Κέντρου.</p>	<p>http://www.centeril.org/</p>
<p>Εξειδικευμένες καινοτομίες για Μαθητές με αναπηρίες (Specialized Innovations for Students with Disabilities)</p>	<p>Αυτή η έκθεση περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με καινοτομίες που σχετίζονται με τον αλφαριθμητισμό, τα μαθηματικά και τις επιστήμες στην ειδική εκπαίδευση και ορισμένες ελπιδοφόρες τεχνολογίες για μαθητές με ειδικές ανάγκες.</p>	<p>http://www.centeril.org/handbook/resources/fullchapter/Specialized Innovations for Students with Disabilities SA.pdf</p>
<p>Κέντρο Κοινωνικής Καινοτομίας (Social Innovation Centre)</p>	<p>Το Κέντρο Κοινωνικής Καινοτομίας προωθεί, συνεργάζεται, διδάσκει, εμπνέει και διαδίδει τις γνώσεις και τις βέλτιστες πρακτικές στον τομέα:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Πολιτική συμμετοχή και προώθηση της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στη διαμόρφωση πολιτικής (έγγραφα και νομικές πράξεις). Προώθηση της ενεργού ιθαγένειας - συμμετοχή ενός ατόμου στην κοινωνία και τη δημόσια ζωή ○ Εκπροσώπηση ομάδων κοινωνικού κινδύνου και άλλων ομάδων: συμφέροντα και δικαιώματα, προώθηση δεξιοτήτων, διαδικασία ένταξης 	<p>http://socialinnovation.lv/en/</p>

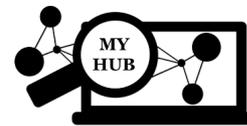
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Προώθηση της γνώσης και της κατανόησης της κοινωνικής καινοτομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, και του ρόλου της δημιουργικότητας` ○ Προώθηση της ανάπτυξης δημιουργικών και πολιτιστικών βιομηχανιών, διεπιστημονικότητας, διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και ευαισθητοποίησης` ○ Προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και της ανάπτυξης ικανοτήτων τοπικής αυτοδιοίκησης` ○ Ενίσχυση της δημόσιας υγείας και προώθηση υγιούς τρόπου ζωής. 	
The Living Lab for Special Needs	<p>Ένα δίκτυο συν-δημιουργίας και καινοτομίας, ένας χώρος ανταλλαγής που συγκεντρώνει άτομα με αναπηρίες, επιστήμονες, εταιρείες και όλα τα άλλα άτομα που ενδιαφέρονται να συνεργαστούν στον τομέα της αναπηρίας και ειδικές ανάγκες για τη συν-δημιουργία νέων καινοτόμων λύσεων. Το Living Lab for Special Needs στοχεύει στη δημιουργία μιας πλατφόρμας καινοτομίας για την αναπηρία υπό την ευρεία έννοια. Είναι ένας χώρος ανταλλαγής μεταξύ διαφορετικών εταίρων σε θέματα αναπηρίας και των τεχνολογικών λύσεων και υπηρεσιών που μπορούν να τους βοηθήσουν.</p>	https://livinglabhandicap.ch/en/living-lab-handicap/
Καινοτόμες πρακτικές	<p>Οι καινοτόμες πρακτικές του Zero Project είναι έργα, προγράμματα, προϊόντα και υπηρεσίες, αλλά και κοινωνικές επιχειρήσεις ή επιχειρηματικές στρατηγικές. Χρησιμοποιούν μια κατανοητή μέθοδο που μπορεί να μεταφερθεί ή να αντιγραφεί σε άλλες χώρες, περιοχές ή περιβάλλοντα, και έχουν αποδεδειγμένη και μετρήσιμη επίδραση. Το πιο σημαντικό είναι ότι επιταχύνουν τη διαδικασία εφαρμογής της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.</p>	https://zeroproject.org/innovative-practices/

<p>Καινοτομίες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για την Ειδική Αγωγή</p>	<p>Την άνοιξη του 2020, το Υπουργείο Παιδείας της Καλιφόρνιας συγκάλεσε μια ομάδα εργασίας ενδιαφερομένων για να συγκεντρώσει και να μοιραστεί καινοτόμες στρατηγικές, ιδέες και πόρους που άλλοι έχουν βρει επιτυχημένους καθώς παρέχουν πρόσβαση σε μαθητές με αναπηρία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και το επικείμενο άνοιγμα των σχολείων.</p>	<p>https://www.sipinclusion.org/distance-learning-resources/</p>
<p>Καινοτόμες λύσεις για την κοινωνική τηλε-αποκατάσταση στα σχολεία της Λετονίας στο πλαίσιο της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς</p>	<p>Ο κύριος στόχος του έργου του Εθνικού Ερευνητικού Προγράμματος «Καινοτόμες λύσεις για την κοινωνική τηλε-αποκατάσταση στα σχολεία της Λετονίας στο πλαίσιο της συμμετοχικής εκπαίδευσης» (INOSOCTEREHI) σχετίζεται με την έρευνα κοινωνικά σημαντικών ζητημάτων και την επίλυση προβλημάτων με την παροχή διεπιστημονικότητας και μεταφοράς καινοτομίας στους τομείς της κοινωνικοποίησης και της εκ νέου κοινωνικοποίησης, καθώς και της ανθρώπινης ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων ατόμων με ειδικές ανάγκες.</p>	<p>http://telerehabilitation.lv/en</p>
<p>Do2Learn</p>	<p>Το Do2Learn είναι ένας πόρος για άτομα με ειδικές ανάγκες. Ξεκίνησε το 1996 μέσω επιχορήγησης για εθνικά ινστιτούτα υγείας μικρές επιχειρήσεις. Η ομάδα του Do2Learn αναζητά τους πιο ταλαντούχους και δημιουργικούς δασκάλους και κλινικούς σε όλο τον κόσμο. Η προσέγγισή του είναι να χρησιμοποιήσει την τελευταία λέξη της τεχνολογίας και την καθοδήγηση από ειδικούς για τη δημιουργία καινοτόμων και εύχρηστων λύσεων.</p>	<p>https://do2learn.com/</p>

Σχετικές πρωτοβουλίες

Συγγραφείς: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο) and Svetlana Surikova (Πανεπιστήμιο Λετονίας, Λετονία)

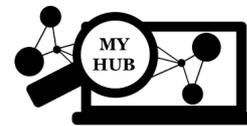

Παραδείγματα ορισμένων σχετικών πρωτοβουλιών

Τομέας	Τίτλος	Σύντομη περιγραφή	Σύνδεσμος
Προσβάσιμη πλατφόρμα μάθησης	ATutor	Το ATutor είναι μια ανοικτή πηγή LMS, που χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη και τη διαχείριση διαδικτυακών μαθημάτων και για τη δημιουργία και διανομή διαλειτουργικού περιεχομένου ηλεκτρονικής μάθησης. Είναι συμβατό με το WCAG 2.0.	https://atutor.github.io/
	Moodle	Το Moodle είναι μια διαχείριση μάθησης ανοιχτού κώδικα, που χρησιμοποιείται για συνδυασμένη μάθηση, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, αναστροφή στην τάξη και άλλα προγράμματα ηλεκτρονικής μάθησης. Είναι συμβατό με το WCAG 2.0.	https://moodle.org/
Προσβασιμότητα περιεχομένου	WAI Guidelines – WCAG 2.0 (Web Content Accessibility Guidelines)	Τα έγγραφα WCAG εξηγούν πώς να κάνετε το περιεχόμενο ιστού πιο προσβάσιμο σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Το «περιεχόμενο» Ιστού αναφέρεται γενικά στις πληροφορίες σε μια ιστοσελίδα ή μια εφαρμογή ιστού, συμπεριλαμβανομένων: Φυσικές πληροφορίες όπως κείμενο, εικόνες και ήχοι, κωδικός ή σήμανση που καθορίζει τη δομή, την παρουσίαση κ.λπ.	https://www.w3.org/WAI/standards-guidelines/wcag/
Προσβάσιμες ΤΠΕ	Η παγκόσμια πρωτοβουλία για τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς (G3ict)	Οι στόχοι του G3ict και η παγκόσμια προσέγγιση ευθυγραμμίζονται με τις διατάξεις της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (CRPD) σχετικά με την προσβασιμότητα των Τεχνολογιών Επικοινωνίας Πληροφοριών (ΤΠΕ) και των Υποστηρικτικών Τεχνολογιών.	https://g3ict.org/about-us/our-mission
	OneVoice για προσβάσιμες ΤΠΕ	Το OneVoice για προσβάσιμες ΤΠΕ είναι μια εκστρατεία για βελτιωμένη προσβασιμότητα για όλους τους χρήστες των ΤΠΕ.	http://www.onevoiceict.org/

	<p>Συνδέστε ένα σχολείο, συνδέστε μια κοινότητα</p>	<p>Η πρωτοβουλία ITU Connect a School, Connect a Community (CSCC) έχει σχεδιαστεί για την προώθηση της ευρυζωνικής σύνδεσης στο Διαδίκτυο για σχολεία σε όλο τον κόσμο, έτσι ώστε τα σχολεία να μπορούν να χρησιμεύσουν ως κοινοτικά κέντρα ΤΠΕ για αγροτικές, περιθωριακές αστικές και απομονωμένες περιοχές με ιδιαίτερη έμφαση σε μειονεκτούσες και ευάλωτες ομάδες όπως γυναίκες και κορίτσια, αυτόχθονες, άτομα με αναπηρία, νεολαία και παιδιά.</p>	<p>https://www.itu.int/en/ITU-D/Digital-Inclusion/Youth-and-Children/Pages/CSCC.aspx</p>
	<p>Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια Υποβοηθούμενης Τεχνολογίας (GATE)</p>	<p>Σκοπός του είναι να παρέχει ζωντανές και ενημερωμένες πληροφορίες για οτιδήποτε σχετίζεται με την Υποβοηθούμενη Τεχνολογία. Είναι μια βιβλίνα και των προϊόντων και χρήσιμων πηγών πληροφοριών.</p>	<p>https://www.abilitynet.org.uk/</p>
	<p>EASTIN - Το Παγκόσμιο Δίκτυο Πληροφορικής Υποστηρικτικής Τεχνολογίας</p>	<p>Η EASTIN Association προσφέρει υπηρεσίες πληροφοριών υποστηρικτικών τεχνολογιών, για την υποστήριξη ηλικιωμένων και ατόμων με αναπηρία</p>	<p>http://www.eastin.eu/</p>
	<p>Οι νέες ευκαιρίες μάθησης του Ισπανικού Ανοιχτού Πανεπιστημίου για μαθητές με αναπηρία</p>	<p>Το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Ισπανίας παρέχει ανοιχτά μαθήματα που επιτρέπουν στα άτομα με αναπηρία να παρακολουθούν τα μαθήματα από το σπίτι.</p>	<p>http://www.openuniversity.edu/courses/modules/1314</p>
	<p>WebAIM</p>	<p>Η αποστολή του WebAIM είναι να επεκτείνει τις δυνατότητες του διαδικτύου για τα άτομα με αναπηρίες παρέχοντας τις γνώσεις, τις τεχνικές δεξιότητες, τα εργαλεία για την ενδυνάμωση των οργανισμών ώστε το περιεχόμενό τους να είναι προσβάσιμο σε άτομα με αναπηρία.</p>	<p>https://webaim.org/</p>

Άλλα	Πρεσβευτές Ένταξης	Οι Πρεσβευτές Ένταξης είναι ένα δίκτυο νέων (και μερικοί γονείς, δάσκαλοι και νεαροί εργαζόμενοι) που μοιράζονται ένα πραγματικό ενδιαφέρον για την καλύτερη εκπροσώπηση μιας ή περισσότερων πτυχών της διαφορετικότητας.	https://www.inclusiveminds.com/inclusion-ambassadors
	ΠΡΕΣΒΕΥΤΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΥΣ Κατάρτιση εκπαιδευτικών ως πρεσβευτές εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς	Αυτή η πρωτοβουλία του Erasmus + έχει ως στόχο να εκπαιδεύσει τους λεγόμενους «πρεσβευτές εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς»: εκπαιδευτικούς, εκπαιδευτές, ψυχολόγους και καθηγητές πόρων που μπορούν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη, την εφαρμογή και την ενσωμάτωση επιτυχημένων πρακτικών εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς.	https://inclusive-ambassadors.eu/
	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Ανάπτυξης στην Ειδική Αγωγή	Επικεντρώνεται στη βελτίωση των επιτευγμάτων όλων των μαθητών σε όλα τα επίπεδα της δια βίου μάθησης χωρίς αποκλεισμούς. Αυτό βελτιώνει τις ευκαιρίες και τις ευκαιρίες ζωής των εκπαιδευομένων για ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία.	https://www.european-agency.org/
	Ινστιτούτο της UNESCO για τις τεχνολογίες πληροφοριών στην εκπαίδευση	Το ΙΙΤΕ προωθεί την καινοτόμο χρήση των ΤΠΕ και χρησιμεύει ως διευκολυντής και βοηθός για την επίτευξη Στόχων Αειφόρου Ανάπτυξης μέσω λύσεων και βέλτιστων πρακτικών με δυνατότητα ΤΠΕ.	https://iite.unesco.org/
	Knowbility	Κάθε χρόνο, το Knowbility εξυπηρετεί άμεσα περισσότερα από 1000 άτομα μέσω του Ράλλυ Προσβασιμότητας στο Διαδίκτυο, της AccessU και άλλων εκπαιδευτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών.	https://knowbility.org/about/

	<p>To Inclusive Class Blog με την Nicole Eredics</p>	<p>Η Nicole Eredics είναι εκπαιδευτικός που υποστηρίζει την ένταξη μαθητών με αναπηρίες στην τάξη γενικής εκπαίδευσης. Στηρίζεται στην πολυετή εμπειρία της ως δασκάλα πλήρους ένταξης για να γράφει, να μιλά και να συμβουλεύει το θέμα της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς σε διάφορους τοπικούς και εθνικούς οργανισμούς. Η Nicole χρησιμοποιεί τη μοναδική της γνώση για να παρέχει πρακτικές στρατηγικές για την πλήρη συμπερίληψη και καθοδήγηση των μαθητών όλων των ικανοτήτων στην τάξη.</p>	<p>http://www.theinclusiveclass.com/</p>
	<p>Κοινή Λογική (Common Sense)</p>	<p>Το Common Sense είναι ένας κορυφαίος μη κερδοσκοπικός οργανισμός αφιερωμένος στη βελτίωση της ζωής όλων των παιδιών και των οικογενειών παρέχοντας τις αξιόπιστες πληροφορίες, την εκπαίδευση και την ανεξάρτητη φωνή που χρειάζονται για να ευδοκιμήσουν στον 21ο αιώνα.</p>	<p>https://www.commonsense.org/education/</p>
	<p>Οι 15 καλύτεροι ιστότοποι για γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες</p>	<p>Η ανατροφή ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες μπορεί να είναι αρκετά δύσκολη, αλλά χάρη στον παγκόσμιο ιστό, το Διαδίκτυο είναι γεμάτο από πολλούς ενημερωτικούς ιστότοπους που μπορούν να βοηθήσουν τους γονείς και τα παιδιά τους. Υπάρχουν μερικοί χρήσιμοι ιστότοποι που είναι γεμάτοι με χρήσιμες πληροφορίες για γονείς με παιδί με ειδικές ανάγκες, όπως πληροφορίες για τον αυτισμό, την κώφωση, την τύφλωση, την ακοή, την πνευματική αναπηρία, τις πολλαπλές αναπηρίες, τις ορθοπεδικές</p>	<p>https://www.special-education-degree.net/the-best-websites-for-parents-of-special-needs-children/</p>

	<p>διαταραχές, τις σοβαρές συναισθηματικές διαταραχές, συγκεκριμένες μαθησιακές δυσκολίες, προβλήματα ομιλίας ή γλώσσας, εγκεφαλικούς τραυματισμούς, σύνδρομο Down και άλλα.</p>	
<p>Οι 12 καλύτεροι ιστότοποι για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες</p>	<p>Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής συχνά δυσκολεύονται να βρουν νέες τακτικές για να προκαλέσουν την αγάπη για μάθηση σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Η ταχέως εξελιγμένη τεχνολογία έχει καταστήσει το Διαδίκτυο έναν από τους καλύτερους πόρους για την ανακάλυψη ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων που διδάσκουν και ενθουσιάζουν τα παιδιά. Οι εκπαιδευτικοί ιστότοποι βοηθούν τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες να αποκτήσουν βασικές δεξιότητες στην ανάγνωση και στα μαθηματικά ή σε προηγμένες έννοιες όπως το λογισμό. Για να βοηθήσετε με αυτήν τη διαδικασία, παρουσιάζονται οι ακόλουθοι 12 ιστότοποι για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, συμπεριλαμβανομένης της δυσλεξίας, της δυσγραφίας, της ADHD και του οπτικού ελλείμματος.</p>	<p>https://www.special-education-degree.net/top-12-websites-children-learning-disabilities/</p>
<p>Κέντρο Iris</p>	<p>Το Κέντρο IRIS είναι ένα κέντρο αφιερωμένο στη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων για όλα τα παιδιά, ειδικά για τα άτομα με αναπηρία, από τη γέννηση έως την ηλικία των 21 ετών, μέσω της χρήσης αποτελεσματικών πρακτικών και παρεμβάσεων που βασίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία.</p>	<p>https://iris.peabody.vanderbilt.edu/</p>

	Understood.org	<p>Από το 2014, το Knowood.org είναι αφιερωμένο στη διαμόρφωση του κόσμου όπου εκατομμύρια άνθρωποι που μαθαίνουν και σκέφτονται διαφορετικά μπορούν να ευδοκιμήσουν στο σπίτι, στο σχολείο και στην εργασία. Το Knowood.org συνεργάζεται με εκπαιδευτικούς, επαγγελματίες υγείας, ερευνητές και επαγγελματίες ανθρώπινου δυναμικού για να παρέχει αποδεδειγμένες, ελεγμένες πληροφορίες. Παρέχοντας πόρους, υποστήριξη και κοινότητα, το Knowood.org μπορεί να αποτρέψει τους ανθρώπους να μείνουν πίσω και να αρχίσουν να αντιμετωπίζουν συστηματικά ζητήματα όπως τα ποσοστά εγκατάλειψης του γυμνασίου, την υποαπασχόληση και το στίγμα που περιβάλλει τις αναπηρίες.</p>	<p>https://www.understood.org/</p>
	WATI, Πρωτοβουλία Υποβοηθούμενης Τεχνολογίας του Wisconsin	<p>Η αποστολή της νέας Ομάδας Ανάπτυξης Πρωτοβουλίας Υποβοηθούμενης Τεχνολογίας του Wisconsin είναι να βοηθήσει τους οργανισμούς έγκαιρης παρέμβασης, τις σχολικές περιοχές και τους συνεργάτες τους να παρέχουν υποβοηθητική τεχνολογία, καθιστώντας διαθέσιμη εκπαίδευση και τεχνική βοήθεια μέσω της ανάπτυξης νέων και ενημερωμένων υλικών που σχετίζονται με την παροχή εργαλείων βοηθητικής τεχνολογίας και υπηρεσίες.</p>	<p>http://www.wati.org/</p>

Απομακρυσμένη εκπαίδευση σε περιόδους κρίσης

Συγγραφέας: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

Αυτήν τη στιγμή ζούμε μια ακραία περίοδο όπως δεν είχαμε βιώσει στο παρελθόν. Η κρίση Covid-19 έφερε νέους κανόνες σε κάθε τομέα της κοινωνικής ζωής. Το εκπαιδευτικό σύστημα επηρεάστηκε επίσης από την πανδημική κρίση. Σε όλο τον κόσμο, τα σχολεία έχουν κλείσει, οι κοινωνικές δραστηριότητες έχουν ανασταλεί κ.λπ.

Ενώ η φυσική παρουσία δεν ήταν πλέον δυνατή, η απομακρυσμένη εκπαίδευση εμφανίστηκε χρησιμοποιώντας μια ποικιλία εργαλείων, που κυμαίνονται από λύσεις χαμηλού επιπέδου, όπως το έντυπο σχολικό υλικό που παραδίδεται στα παιδιά (Βέλγιο), έως τη διδασκαλία μέσω τηλεόρασης (Κίνα, Τουρκία), έως την ηλεκτρονική εφαρμογή (εκπαιδευτικών) πλατφορμών συνεργασίας, όπως Microsoft Teams (Βουλγαρία), WebEx και ZOOM (Βέλγιο, Βουλγαρία).

(όχι) Πρόκληση για μαθητές / μαθητές με αναπηρία

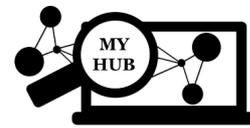
Συγγραφέας: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

Ενώ αυτές οι λύσεις προσφέρουν ευκαιρίες σε παιδιά με αναπηρίες, προσφέρουν επίσης προκλήσεις. Παρατίθενται παρακάτω.²¹⁹

Πλεονεκτήματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η απομακρυσμένη εκπαίδευση επιτρέπει στους μαθητές με μειωμένη κινητικότητα να αποφεύγουν τις καθημερινές προκλήσεις του ταξιδιού και να διαπραγματεύονται τα όρια της τάξης. Αντ' αυτού, είναι σε θέση να επωφεληθούν από έναν βελτιστοποιημένο χώρο προσωπικής μελέτης στο σπίτι, ο οποίος προσαρμόζει επίσης το εύρος κίνησής τους.

²¹⁹ Pros, Cons of Online Learning for Students With Disabilities. <https://www.usnews.com/education/online-learning-lessons/articles/2018-05-18/pros-cons-of-online-education-for-students-with-disabilities?fbclid=IwAR3MnwOORIMuubC0ouAPPu86iP7JNtBO9TT6QlxUmNoZwa9VggHzc4tKgVU>

Συχνά, οι μαθητές που είναι λιγότερο ικανοί να ελέγχουν τα χέρια και τα πόδια τους λόγω εγκεφαλικής παράλυσης, μυϊκής δυστροφίας κ.λπ. χρησιμοποιούν ήδη στο σπίτι προγράμματα με ενεργοποίηση φωνής ή προγράμματα αναγνώρισης ομιλίας για να υπαγορεύουν κείμενο ή email όπως το Dragon NaturallySpeaking. Πολλοί χρησιμοποιούν επίσης τεχνολογίες παρακολούθησης ματιών όπως το Tobii (η οποία χρησιμοποιεί την ίριδα για την έκδοση εντολών στον υπολογιστή που στη συνέχεια μιλάει για τον χρήστη).

Οι μαθητές με ψυχολογικές ή ψυχιατρικές αναπηρίες, ή διαταραχή μετατραυματικού στρες ή κυκλικές διαταραχές της διάθεσης αποκτούν την ευελιξία να χαρτογραφήσουν τους χρόνους μελέτης σύμφωνα με τις διακυμάνσεις της δεκτικότητας.

Οι μαθητές με σύνδρομο Asperger και άλλες διαταραχές του φάσματος του αυτισμού, ή που άλλως αγωνίζονται κοινωνικά, μπορούν να αποφύγουν μεγάλες ρυθμίσεις στην τάξη και αντ' αυτού να εργαστούν σε οικεία, άνετα περιβάλλοντα, όπως στο σπίτι. Ωστόσο, πρέπει να γίνει μια δευτερεύουσα παρατήρηση ότι οι περιορισμοί διαταράσσουν επίσης ένα πρόγραμμα στο οποίο τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού είχαν συνηθίσει.

Η επικοινωνία μέσω φόρουμ και μέσων κοινωνικής δικτύωσης αφαιρεί την πίεση της αλληλεπίδρασης με άλλους, ειδικά για τους μαθητές που νιώθουν άβολα να μιλούν μπροστά σε ένα πλήθος ή που χρειάζονται χρόνο για να συγκεντρώσουν τις σκέψεις τους.

Τα διαδικτυακά προγράμματα ενδέχεται επίσης να απαλλάξουν τους μαθητές από την πίεση του χρόνου. Αυτό είναι πολύ σχετικό για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες όπως διαταραχή υπερκινητικότητας έλλειψης προσοχής (ADHD), δυσλεξία, διαταραχή οπτικής επεξεργασίας ή δυσγραφία. Επίσης, αποφεύγονται στοιχεία όπως το άγχος και η ακουστική ή οπτική υπερδιέγερση και περισπασμοί που μπορεί να συμβούν στην παραδοσιακή τάξη. Δουλεύοντας στο σπίτι με το δικό τους ρυθμό, οι μαθητές μπορούν να αναθεωρούν το υλικό όσο συχνά χρειάζεται και να χειρίζονται το ψηφιακό κείμενο για την επεξεργασία πληροφοριών.

Ψηφιακό διδακτικό υλικό, διαλέξεις με υποτίτλους (σπάνια) και φόρουμ, καθώς και επικοινωνίες μέσω email προσφέρουν ευκαιρίες σε μαθητές με προβλήματα ακοής.

Οι μαθητές με χαμηλή ή καθόλου όραση μπορούν να συλλάβουν μαθήματα τάξης με φορητές ψηφιακές συσκευές εγγραφής φωνής και εφαρμογές λήψης σημειώσεων όπως το AudioNote.

Ομοίως, το λογισμικό ανάγνωσης οθόνης, συμπεριλαμβανομένων των ανοιχτών πηγών NVDA και JAWS, ή Job Access With Speech, παρέχει έξοδο κειμένου σε ομιλία ή οθόνη Braille.

Μειονεκτήματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Ωστόσο, παρά τα πλεονεκτήματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, υπάρχουν ορισμένα μειονεκτήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη.

Πρώτα απ' όλα, η απομακρυσμένη εκπαίδευση απαιτεί για τους μαθητές με αναπηρία να διαθέτουν όλο τον απαραίτητο τεχνικό εξοπλισμό στο σπίτι. Αυτό κυμαίνεται από γρήγορη πρόσβαση στο Διαδίκτυο, έως τη διαθεσιμότητα ενός υπολογιστή / τηλεόρασης / φορητού υπολογιστή / smartphone ανάλογα με το κανάλι που χρησιμοποιεί το εκπαιδευτικό τους ίδρυμα για να προσφέρει διδασκαλία. Ο αντίκτυπος της φτώχειας στους μαθητές ειδικής αγωγής έχει περιγραφεί διεξοδικά σε διάφορες μελέτες²²⁰, και ως εκ τούτου δεν πρέπει να αγνοηθεί. Ορισμένες χώρες (π.χ. Βέλγιο) έχουν εντοπίσει τέτοιες απαιτήσεις και έχουν συγκεντρώσει πολλές χιλιάδες φορητούς υπολογιστές για να διασφαλίσουν ότι όλοι μπορούν να παρακολουθήσουν μαθήματα. Σε άλλες χώρες όπως η Βουλγαρία, έχει δοθεί έμφαση στην προσπάθεια διδασκαλίας και χρήσης smartphone, κ.λπ.

Ψηφιακά διαδικτυακά προγράμματα προϋποθέτουν ότι οι μαθητές μπορούν να πλοηγηθούν σε αυτό το περιεχόμενο. Ωστόσο, ορισμένα συστήματα διαχείρισης μάθησης προκαλούν μαθητές με αναπηρία εκτύπωσης ή σωματικές, γνωστικές ή άλλες διαταραχές.

Πολλά σχολεία δεν διαθέτουν διαδικτυακά εργαλεία που είναι πλήρως προσβάσιμα και δεν διαθέτουν σαφείς οδηγίες σχετικά με το τι σημαίνει προσβασιμότητα. Εάν αγοράσουν

²²⁰ Save the Children. (2014). Child Poverty and Social Exclusion in Europe. A matter of children's rights. *Save the Children*, Brussels.

https://www.researchgate.net/publication/235313110_The_impact_of_poverty_on_special_education_students,

https://inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2015/03/SocInc_EUPovertyRreport.pdf,

<https://resourcecentre.savethechildren.net/sites/default/files/documents/child-poverty-and-social-exclusion-in-europe-low-res.pdf>, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-90-481-2652-1_6

διαδικτυακό εκπαιδευτικό υλικό που οι προμηθευτές υποσχέθηκαν ότι θα ήταν προσβάσιμο, συχνά ανακαλύπτουν ότι δεν ικανοποιεί τις βασικές ανάγκες των τυφλών μαθητών. Ένα εντυπωσιακό παράδειγμα είναι το γεγονός ότι δεν είναι όλα τα ηλεκτρονικά κείμενα φιλικά προς το πληκτρολόγιο ή προσβάσιμα και ενδέχεται να έχουν μια ιδιόκτητη μορφή στην οποία δεν μπορούν εύκολα να έχουν πρόσβαση αυτά τα άτομα με οπτικούς, κινητικούς ή φυσικούς ή αισθητικούς περιορισμούς. Για μαθητές με νόσο των κινητικών νευρώνων αλλά που έχουν οπτική οξύτητα, τα αναδυόμενα παράθυρα και οι επικαλύψεις μπορούν να κάνουν την περιήγηση στο Διαδίκτυο προβληματική. Για άτομα με φωτοευαίσθητη επιληψία, τα φώτα που αναβοσβήνουν ή οι εικόνες μπορεί να προκαλέσουν επιληπτικές κρίσεις. Στην περίπτωση της πρωτοβουλίας Eureka ADIBib στο Βέλγιο, επισημαίνονται PDF αρχεία εκπαιδευτικού υλικού που δεν δημιουργήθηκαν σε προσιτή μορφή, ώστε να είναι προσβάσιμα για λογισμικό ανάγνωσης οθόνης. Αυτό όμως απαιτεί χρόνο, ο οποίος σε ένα ξαφνικό lockdown δημιουργεί προβλήματα.

Όσοι έχουν χαμηλή όραση ή τύφλωση χρωμάτων μπορεί να έχουν προκλήσεις να βλέπουν ορισμένα χρώματα, γραμματοσειρές και μορφές. Δυναμικό περιεχόμενο ηλεκτρονικής μάθησης, όπως βελτιώσεις σε ηλεκτρονικά κείμενα όπως βίντεο και γραφικά που αλλάζουν καθώς ο χρήστης μετακινείται ή κάνει κλικ σε διαφορετικά μέρη, μπορεί να είναι προβληματικό για όσους έχουν άλλα οπτικά προβλήματα.

Το υλικό που βασίζεται σε βίντεο μπορεί να αποκλείει πληροφορίες από τους μαθητές εάν δεν μπορούν να κατανοήσουν κάθε μη λεκτική ενέργεια. Επίσης, οι κανονικές λεζάντες δεν μπορούν να πουν ολόκληρη την ιστορία.

Τα οπτικά βοηθήματα όπως οι αναγνώστες οθόνης και οι μεταγραφείς ήχου ενδέχεται να απαιτούν υψηλότερο εύρος ζώνης από ό,τι έχουν οι μαθητές στο σπίτι. Η στίξη τείνει να είναι ασυνεπής από τη μία οθόνη ανάγνωσης στην άλλη και δεν μεταφράζονται όλα τα σημάδια. Το να συμβαδίζεις με βελτιώσεις σημαίνει τακτική ενημέρωση λογισμικού, το οποίο μπορεί να είναι δαπανηρό με ειδικούς αναγνώστες οθόνης.

Η διαδικτυακή μάθηση δεν ανταποκρίνεται σε όλες τις διαφορές στο μορφωτικό στυλ, στα κοινωνικά έθιμα και στη γλώσσα του σώματος. Τα στυλ περιβάλλοντος συνομιλίας μπορεί να ποικίλλουν, φαίνονται σκληρά και εκφοβιστικά, και έτσι κινδυνεύουν να αποξενώσουν ή να περιθωριοποιήσουν τους μαθητές.

Τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από σταθερά καθημερινά κομματάκια. Η απομακρυσμένη εκπαίδευση αναστατώνει αυτό το μοτίβο και μπορεί να οδηγήσει σε κρίσεις και κατάρρευση.

Παραδείγματα

Ο παρακάτω πίνακας παρέχει μερικά παραδείγματα προκλήσεων και πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν.

Μερικά παραδείγματα προκλήσεων και πιθανών λύσεων

Προκλήσεις	Λύση
Προσωπική υποστήριξη όταν λείπει από την τάξη	Απομακρυσμένη βοήθεια από ορισμένα άτομα Example from Italy: https://www.facebook.com/fanpage.it/videos/644612996270926/
Επικοινωνία με ανάγνωση χειλιών που παρεμποδίζεται από μάσκες στόματος	Ειδικές στοματικές μάσκες για μαθητές που διαβάζουν τα χείλη: "Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο οι κωφοί και τα άτομα με προβλήματα ακοής μπορούν ακόμα να επικοινωνούν" Παράδειγμα από τη Φλάνδρα (Βέλγιο): https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2020/04/23/speciale-mondmaskers-voor-leerlingen-die-liplezen/?fbclid=IwAR2WcBk93I0RRybTpFArzHYp-sHpm7LrLpsfb1g13z0gBOleulQ_k9ZXzbow
Το εκπαιδευτικό υλικό και οι πλατφόρμες δεν είναι προσβάσιμες	Το Zoom είναι ένα εύκολο και προσιτό εργαλείο συνεδρίων για τυφλούς μαθητές, ενώ οι εργασίες στο σπίτι με τη μορφή εγγράφων του Microsoft Word και των Εγγράφων Google μπορούν να διαβαστούν με τεχνολογία ανάγνωσης οθόνης.
Οι γονείς φοβούνται πώς το παιδί τους θα μπορεί να παρακολουθήσει τα μαθήματα.	Συζητήστε με τους γονείς και το παιδί για να προσδιορίσετε τις συγκεκριμένες ανάγκες τους. Κοιτάξτε το ως μια ευκαιρία να σκεφτείτε δημιουργικά και να σκεφτείτε έξω από το κουτί για να καταλάβετε τι μπορείτε να κάνετε για αυτόν τον συγκεκριμένο μαθητή που επηρεάστηκε.

<p>Πώς μπορώ να προσαρμόσω το μάθημά μου για απομακρυσμένη και προσβάσιμη εκπαίδευση;</p>	<p>Τρεις βασικές συμβουλές ²²¹:</p> <p>Κρατήστε το απλό - μην δοκιμάσετε τίποτα νέο ή περίπλοκο εάν δεν χρειάζεται.</p> <p>Μην προσπαθήσετε να είστε τέλειοι - αυτή είναι μια σημαντική πρόκληση για όλους. Τα πράγματα δεν θα πάνε όπως είχαν προγραμματιστεί. Η τεχνολογία μπορεί να χαλάσει. Οι μαθητές μπορεί να έχουν προκλήσεις πρόσβασης. Θα συμβούν πράγματα. Κάντε το καλύτερό που μπορείτε και αυτό θα είναι αρκετό.</p> <p>Να είστε ειλικρινείς, διαφανείς και σεβαστοί - επικοινωνήστε με τους μαθητές σας σχετικά με τις προκλήσεις. Ενημερώστε τους τι προσπαθείτε να κάνετε και ζητήστε βοήθεια, από αυτούς, από εμάς, από τους συναδέλφους σας. Ελέγξτε και προσέξτε τις απαιτούμενες ρυθμίσεις απορρήτου και ασφάλειας.</p>
<p>Το προσωπικό δεν γνωρίζει τις οδηγίες προσβασιμότητας για το διδακτικό τους υλικό</p>	<p>Οι πόροι πρέπει να διατίθενται σε εκπαιδευτικούς, παιδιά και γονείς, οι οποίοι θα μειώνουν τα εμπόδια για τη συμμετοχή σε διαδικτυακά μαθήματα. Απαιτείται ένας εκτενής οδηγός για την προσβασιμότητα, ειδικά πώς να φιλοξενηθούν για μαθητές στο διαδίκτυο.</p> <p>Οι δωρεάν διαδικτυακοί πόροι μπορούν να είναι πολύ χρήσιμοι:</p> <p>Προσβάσιμα αρχεία LibreOffice:: https://wiki.documentfoundation.org/Accessibility/Creating_Accessible_LibreOffice_Files</p> <p>Προσβάσιμα αρχεία Office: https://support.office.com/en-gb/article/create-accessible-office-documents-868ecfcd-4f00-4224-b881-a65537a7c155 (Outlook email, έγγραφα Word, υπολογιστικά φύλλα Excel, παρουσιάσεις PowerPoint Σημειωματάρια OneNote, σχεδίαση Sway, Skype, τοποθεσία SharePoint)</p> <p>Προσβάσιμα PowerPoints: https://support.microsoft.com/en-ie/office/make-your-powerpoint-presentations-accessible-to-people-with-disabilities-6f7772b2-2f33-4bd2-8ca7-dae3b2b3ef25?ui=en-us&rs=en-ie&ad=ie</p> <p>Προσβάσιμα αρχεία (Word): https://support.office.com/en-us/article/make-your-word-documents-accessible-to-people-with-disabilities-d9bf3683-87ac-47ea-b91a-78dcacb3c66d</p>

²²¹ <https://svp.umd.edu/keepeteaching>

Διαφορετικές προσεγγίσεις και λύσεις

Latvia

Contributor: Katrina Elizabete Purina-Bieza (University of Latvia, Latvia)

Taking into account the statement of the World Health Organization (March 11th 2020), the Republic of Latvia Council of Ministers declared an emergency situation in Latvia on March 12th, 2020 regarding the spread of the Covid-19 virus, reaching the scale of a pandemic. The course of the study process was also changed and from March 13, the teaching-learning process in Latvia was started remotely in all educational institutions. Distance learning affected all primary and secondary education institutions, higher education institutions, extra-curricular education and sports institutions were closed; trainings, competitions and interest-related education programmes were adjourned in all age groups. Following additional restrictions, pre-schools remained opened, which children could attend after submitting a written confirmation from their parents that the child and family had not visited the Covid-19 affected countries, and had not been in contact with Covid-19 patients. In this statement, the parents also stated that they did not have the possibility to provide childcare in any other way.

Special educational institutions, children with special needs and their parents experienced additional difficulties in the implementation of remote learning. As the Saeima of the Republic of Latvia acknowledged in the April 2020 report “Inclusive Education for Children with Special Needs in Latvia”²²², it is necessary to provide special support to families so that they can successfully implement distance learning at home. It is also stated that the situation is probably more beneficial for children in boarding schools of special educational institutions, because, establishing all necessary safety measures, education is continued in the usual way and is less stressful for children. In order to solve this situation, a proposal is made to establish a Pedagogical Psychological Support Service, as well as assistance to schools, families and children with special needs could be provided by specialists of the Regional Support Centre.

²²² Iekļaujošā izglītība bērniem ar speciālām vajadzībām Latvijā, Latvijas Republikas Saeimas pētījuma gala ziņojums. (2020.gada aprīlis).

https://www.saeima.lv/petijumi/leklaujosa_izglitiba_berniem_spec_vajadzibam_Latvija.pdf

The idea was also implemented and consultations are provided by telephone to 12 special education institutions - development centres in all regions of Latvia²²³.

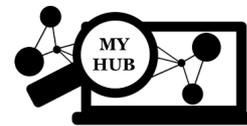
Considering these changes in the learning process at this level, the National Centre for Education of the Republic of Latvia started developing recommendations for principals and teachers of educational institutions, which were integrated in “Guidelines for General and Vocational Education Institutions for the Implementation of Remote Learning”²²⁴, explaining how distance learning should be organized and what aspect should be taken into account to achieve successful continuation of the school year. The guidelines emphasize the implementation of a student-centred learning process, encouraging teachers to pay attention and plan:

- how the teacher will organize the follow-up of each pupil's involvement / presence in learning and psychological well-being;
- how the pupil 's participation in teaching-learning process and its outcomes will be monitored on a daily and weekly basis;
- how feedback will be obtained on whether pupils have the necessary digital resources, such as the access to necessary devices and an internet connection to complete the learning tasks;
- whether and how pupils receive the necessary support at home from their parents;
- how pupils, in general, feel in the learning process.

Specific conditions for planning remote learning include (1) discussing and introducing new learning conditions, tools and communication processes with pupils at the first teacher-pupil meeting, (2) providing support for pupils in planning their time and learning tasks, (3) using interactivity to support pupil’s learning motivation and (4) using assessment to support and improve their learning process.

²²³ Izglītības un zinātnes ministrija. (2020). *Konsultācijas izglītības iestāžu pedagogiem un skolēnu vecākiem par speciālās izglītības programmu īstenošanas jautājumiem ārkārtējās situācijas apstākļos.*
https://www.izm.gov.lv/images/COVID-19/AC_kontaktinform%C4%81cija_2703.pdf

²²⁴ Valsts izglītības satura centrs. (2020). *Metodiskie ieteikumi valsts noteiktās ārkārtas situācijas laikā.*
https://www.izm.gov.lv/images/MaciesMajas/VISC_Skola2030_Vadlinijas-attalinatam-macibam.pdf

However, the guidelines developed by the National Centre for Education of the Republic of Latvia lack the insight into how to work more successfully and help children with special needs in the remote teaching-learning process. As a result, various schools and organizations developed recommendations on how to fully ensure quality remote inclusive education. Riga 5th Primary School has developed an “Individual education plan for the implementation of distance learning for pupils with severe mental disabilities or several severe disabilities”²²⁵, which emphasizes the main factors for implementing the remote learning process:

- planning of the teaching-learning process weekly and daily (individual education programme acquisition plan examples have also been developed and provided),
- being in close communication with the pupil's parents, setting out the weekly and daily learning plan and sending it to parents in a timely manner,
- seeking for constant feedback from the pupil 's parents,
- study content and tasks gathering and selection according to the interests of each pupil,
- each activity planned for pupils must be divided in smaller steps and specific tasks and described in detail so that parents can understand and follow the execution of the assignment,
- a teaching-learning plan sent to parents should be supplemented with website addresses and numbered attachments (e.g. worksheets).

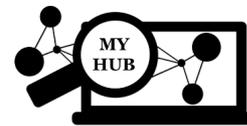
According to Anita Ščerbinska (director of Koknese Primary School Development Centre) the three main challenges that had to be addressed or are still being resolved²²⁶:

1. Creating a common understanding of remote learning for pupils, parents and teachers.

There is a need for a clear understanding on how and why it is necessary to continue to

²²⁵ Rīgas 5. pamatskolas attīstības centrs. (2020). Individuālais izglītības plāns attālinātu mācību īstenošanai izglītojamiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem. http://r5sips.lv/pdf/ac/leteikumi_attalinatam_macibam032020.pdf

²²⁶ Izglītības un zinātnes ministrija. (2020). *Par mācībām attālināti speciālajā izglītības iestādē Kokneses pamatskolā – attīstības centrā stāsta direktore Anita Ščerbinska.* <https://www.izm.gov.lv/lv/aktualitates/3989-maciesmajas-dienasgramata-3-diena-kokneses-pamatskolai-attistibas-centram>

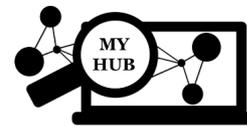
- follow a common daily routine for everyone involved in special education,
2. To provide information to pupils and their parents about the use of communication technologies. It is important that neither children, nor parents develop anxiety and additional stress when using new tools or resources, but that it is necessary to find an opportunity to explain and initially use simple tools that are very satisfying and useful in later life.
 3. There is a need to create a platform with access to digital learning materials for pupils with special needs.

In April 2020, the concept of organizing the remote learning “Your Classroom”²²⁷ developed in Latvia started gaining significant recognition on a global scale and was viewed in more than 50 countries of the world: Estonia, Germany, United Kingdom, Belgium, Russia, USA, Sweden, Norway, Finland and elsewhere. “Your Classroom” was organized using a free-to-air television platform: (1) ReTV, where lessons were broadcast for 1st to 4th grade pupils, and (2) Sportacentrs.com TV, where lessons were broadcast for 5th to 12th graders. The lessons were designed as 20-minute audio-visual materials covering the content of one remote lesson, encouraging pupils to strengthen their existing knowledge and acquire new knowledge in an engaging and interesting way. The project was implemented with the support of the Ministry of Education and Science and in the course of the project about 100 Latvian teachers and field enthusiasts from different Latvian cities participated in lesson development. At the request of the Latvian Association of the Deaf (LAD), the Ministry of Education and Science has created an opportunity to provide sign language interpretation for lessons in “Your Classroom”. Sign language translation is currently available in mathematics, biology, chemistry, natural sciences, Latvian in certain age groups of students²²⁸. The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) has included “Your Classroom” among the world's best educational solutions during the Covid-19 pandemic.

²²⁷ Izglītības un zinātnes ministrija. (2020). *Tavaklase.lv iniciatīva*. <https://www.tavaklase.lv/>

²²⁸ Izglītības un zinātnes ministrija. (2020). TV projekts “Tava klase” tagad pieejams arī bērniem ar dzirdes traucējumiem.

<https://www.izm.gov.lv/lv/aktualitates/4039-tv-projekts-tava-klase-tagad-pieejams-ari-berniem-ar-dzirdes-traucejumiem>

Based on the results of the survey carried out by the Ministry of Education and Science collaborating with Edurio “End-of-school year surveys”²²⁹, the learning process was mostly organized by pupils’ self-directed learning:

- performing tasks using digital tools and then sending the answers to the teacher,
- performing tasks on interactive platforms,
- performing tasks in notebooks / on pages,
- watching teacher-prepared video lessons.

36% of the surveyed pupils emphasized that they spent much more time studying remotely than at school. The main reasons for the duration of the study work, mentioned by pupils, were:

- difficulty concentrating (40% of pupils),
- misunderstanding of tasks (37% of pupils),
- the need to complete all assigned tasks remotely, as opposed to full-time learning (34% of pupils).

Teachers also emphasized that organizing the learning process remotely required significantly longer working hours (76% of teachers), mainly due to:

- development of new teaching materials and adaptation of existing teaching materials,
- providing remote feedback to pupils,
- correction of works submitted by pupils.

The survey concluded that young children and children with special needs lacked opportunities to socialize during the remote learning process.

The Ministry of Education and Science of the Republic of Latvia has developed three models (A, B and C) for the beginning of the new school year and how to organize the teaching-

²²⁹ Edurio, Izglītības un zinātnes ministrija. (2020). Mācību gada noslēguma aptaujas. <https://home.edurio.com/izm-gada-nosleguma-aptaujas?fbclid=IwAR2rcHRoKJ8gltPz-j1TEFw6y86z8iRwBdlJovy5PCLTyQz2wcJSEvyuOtQ>

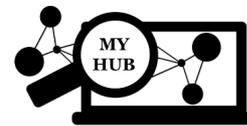
learning process, taking into account the epidemiological situation and the possibility of ensuring social distancing in common areas:

- Model A - face-to-face learning. Pupils follow social distancing rules, personal health monitoring and hygiene requirements and do inform school staff in a timely manner of any changes in their health.
- Model B - if the educational institution cannot provide full Model A implementation due to small common spaces or a large number of pupils, then semi-remote studies are carried out. In this model, primary school pupils have full-time face-to-face learning, while primary and secondary school pupils spend 40% -60% full-time and the rest of the teaching-learning process is conducted remotely.
- Model C - if COVID-19 is diagnosed in an educational institution or there is a large increase in the number of patients in the country, then remote learning is implemented. This model can be applied to a class, a group of classes, or an entire educational institution. In remote learning process, the learning content can be reduced compared to face-to-face learning.

Some examples of challenges, possible solutions and outcomes in Latvia

Challenge	Provided solution	Outcome
Creating a common understanding of remote learning for pupils, parents and teachers. There is a need for a clear understanding on how and why it is necessary to continue to follow a common daily	UNESCO has developed material making common inclusive education understanding during COVID-19 crisis. The guide is mainly focused as a support material for parents ²³⁰ . For learners who have intellectual or multiple disabilities with significant support needs, this consistency in routine and expectations, as well as an open, collaborative relationship between	Educators note the benefits of working with parents to replicate some of these accommodations at home. Once a mutual understanding between parents and teachers is recognized and replications of accommodations are established, a weekly check-in has been useful in modifying the accommodation needs.

²³⁰ UNESCO. (2020). *Another COVID-19 Front line: Parents of children with disabilities*.
<https://en.unesco.org/news/another-covid-19-front-line-parents-children-disabilities>

<p>routine for everyone involved in special education.</p>	<p>the school and parents is essential. The staff of many schools and parents already work very closely together and these previously established relationships can be an asset in times when pupils are unable to attend classes in the school building for long periods.²³¹ <u>Initial remote meeting:</u> Meeting with the parents to go over the learning process and programme is critical. Present accommodations that are useful in the classroom; such accommodations could include frequent breaks, flexible seating, sensory tools, fidgets to focus, reduced distractions, motor breaks, and chewing gum while working independently. Educators note the benefits of working with parents to replicate some of these accommodations at home. <u>Goal setting:</u> Pick a programme objective or two each week to focus on with your pupils. <u>Service delivery participation:</u> Occupational therapists, physical therapists, and speech and language therapists consider that the most significant benefit to providing services remotely is parent involvement. Many are re-creating services to involve fun activities that parents can participate while the therapist is</p>	<p>Remember - having too many goals, assignments, and expectations has led to failure and diminished learner motivation. “Parents seem to be more invested as they take part in their child’s programming,” said Aimee Johnson, an occupational therapist in Auburn, New Hampshire. “It’s a perfect opportunity for parent education and collaboration. Parents can see the skills their children are working on and can carry them over more effectively.”²³²</p>
--	---	--

²³¹ Illinois State Board of Education Special Education Services Department. (2020). *Remote learning for students with significant intellectual or multiple disabilities*. <https://www.isbe.net/Documents/Intellectual-Disabilities-Ideas-During-Pandemic.pdf>

²³² Welby, K. (2020). *How to improve distance learning for students with IEPs*. <https://www.edutopia.org/article/how-improve-distance-learning-students-ieps>

	watching virtually and making suggestions.	
Both parents and the principal of special schools anticipate that for many children with special needs, such a long time being out of their educational routine will result in their developmental "fall back".	It is now particularly important to clearly define the minimum requirements (objectives) that each pupil must meet in order for them to learn the basics and obtain at least a sufficient grade. It is important to think about how the feedback from these pupils will be received and what extra consultation opportunities they will have. ²³³ Teaching-learning process in special schools should be extended despite summer holiday. In June, all special education institution teachers are still working and preparing for the next school year. Therefore they could adapt for a few summer months and more purposefully promote the development of special pupils by integrating various extracurricular activities into the programme. ²³⁴	The learning process will be formal. Firstly, because pupils' intellectual abilities are limited - pupils have not developed self-directed learning skills, therefore remote learning is not possible. Each case is different, individual. Schools, parents and LU representatives are sceptical about remote education for children with mental health disabilities whereas this is neither theoretically, nor practically justified. ²³⁵
Engaging learners with disabilities, supporting learning motivation.	Many of the accessibility features you will need are embedded into Microsoft 365 products. You can turn on 'focus' to eliminate distractions, make displays bigger, turn on captions or 'check	Microsoft product user Lauren Pittman: "I am a resource special education (SPED) teacher, which means that I work with students who are two-plus years behind in their

²³³ Rubene, Z. (2020). Projekta MansHUB pētnieki aicina neaizmirst par skolēniem un studentiem ar speciālajām vajadzībām un iekļaujošo izglītību arī Covid-19 radītās krīzes situācijā. <https://www.lu.lv/par-mums/lu-mediji/zinas/zina/t/58487/>

²³⁴ Izglītības iestāžu darbība ārkārtas situācijā, Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sēde. (2020). <https://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimasNotikumi.nsf/webSNbyDate?OpenView&count=1000&restrictToCategory=18.03.2020>

²³⁵ Izglītības iestāžu darbība ārkārtas situācijā, Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sēde. (2020). <https://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimasNotikumi.nsf/webSNbyDate?OpenView&count=1000&restrictToCategory=18.03.2020>

	<p>accessibility' of content by clicking on the button next to spell check.²³⁶ <u>The Mindful Knight</u> is a medieval interactive world that teaches mindfulness, social awareness and self-regulation and we have put together some <u>lesson plans</u> to get you started.</p> <p><u>Minecraft: Education Edition</u>, allows learners to co-play, develop leadership skills, and explore and create worlds. The free educational content we have curated lets players explore the International Space Station through a partnership with NASA, learn to code with a robot, visit famous Washington D.C. landmarks, find and build 3D fractals, learn what it's like to be a marine biologist, and so much more. It includes Immersive Reader, and will read highlighted words and images out loud – like 'Creepers' and 'Mooshrooms'. It's also <u>free to download</u> through June.</p> <p><u>FlipGrid</u> is a favourite in our household, and is a neat way to drive connection with fellow classmates, friends and teachers. Students record 'short awesome' videos based on topics you (or your educator) create. Again, there are some sample lesson plans to get you started. Captions are available</p>	<p>reading, writing and math skills. These students present such a challenge because they have such large hurdles to overcome just to find "average." They are completely dependent upon you to access their education and many times this makes reaching them in the classroom feel impossible. In order to bridge this gap—the reality of where they are to the possibility of where they could be—you need to have tools that allow you as the teacher to make their independence possible."</p> <p>Crucially, learning games need to be perceived to be as good as commercial games. To sustain engagement, fun, speed and ease of use are key, as is variety: in context, mission and complexity.²³⁷ Insight of what kind of educational games children would like to play²³⁸: learning environment should have a story format, 'using fantasy to provoke curiosity, allowing the learner choice and control, and providing</p>
--	---	--

²³⁶ Microsoft Accessibility Blog. Tips for your at-home students with disabilities. <https://blogs.microsoft.com/accessibility/inclusive-remote-learning/>

²³⁷ Mitchell, A., & Savill-Smith, C. (2004). *The use of computer and video games for learning*. Learning and Skills Development Agency. https://dera.ioe.ac.uk/5270/7/041529_Redacted.pdf

²³⁸ Mitchell, A., & Savill-Smith, C. (2004). *The use of computer and video games for learning*. Learning and Skills Development Agency. https://dera.ioe.ac.uk/5270/7/041529_Redacted.pdf

	<p>for the videos and it is navigable via screen readers.</p>	<p>opportunities for creativity' (Becta 2001), game context must be relevant to young adults' which ensures lifelong learning, learning opportunities must be embedded in the game structure. There should be links made to external materials as a part of the game.</p>
<p>Children with special needs often rely on communication with others on daily basis: being together with peers, purposeful activity together with an individual teacher (well known to a child), individual classes with support specialists (speech therapists, physiotherapists, etc.).</p>	<p>For learners with technology and internet access²³⁹: Establish regularly scheduled connections, even if brief, between the pupil and school staff and/or other students via live, interactive platforms so that the pupil regularly sees and hears people he or she associates with school. If possible, incorporate this into the pupil's daily remote school schedule. If the pupil is engaging in virtual one-to-one, small group, or class gatherings, use the opportunity to reinforce social bonds by reviewing who is present (image, name, or voice) and having the pupil point to the image and name and greet participants. To foster ongoing social connections, assist the pupil, as needed, to engage in chat with the</p>	<p>The survey carried out by the Ministry of Education and Science collaborating with Edurio "End-of-school year surveys" concluded that children with special needs lacked opportunities to socialize during the remote learning process.²⁴⁰</p>

²³⁹ Illinois State Board of Education Special Education Services Department. (2020). *Remote learning for students with significant intellectual or multiple disabilities*. <https://www.isbe.net/Documents/Intellectual-Disabilities-Ideas-During-Pandemic.pdf>

²⁴⁰ Edurio, Izglītības un zinātnes ministrija. (2020). *Mācību gada noslēguma aptaujas*. <https://home.edurio.com/izm-gada-nosleguma-aptaujas?fbclid=IwAR2rcHRoKJ8glTz-j1TEFw6y86z8iRwBdlJovy5PCLTyQz2wcJSEvyuOtQ>

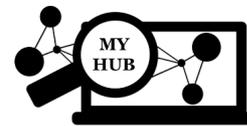
	<p>staff and peers via secure/limited social media platforms moderated by school personnel.</p> <p>Give the pupil opportunities to practice a variety of skills such as speaking/listening; use of technologies; fine motor skills (e.g., using the keypad to type); letter, number, word, or name recognition; and other skills by phoning or texting with peers and staff, with assistant as needed.</p> <p>Remote Learning for Pupils without Technology and/or Internet Access</p> <p>Arrange with the teacher or other parents for socially distanced walk-by or drive-by visits with the staff or peers to maintain social connections and practice social or communication skills.</p>	
--	---	--

Bulgaria

Contributors: Andrean Lazarov (Marie Curie Association, Bulgaria), Prof. Dsc Snezhana Ilieva, and Valeria Vitanova, PhD (Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria)

The use of new information technologies in the education process changes the traditional view of education and leads to:

- Improving education management mechanisms based on the use of automated databases of scientific and pedagogical information;
- Improving the methodology and the strategy for selecting the content, methods and organizational forms of training, corresponding to the tasks of developing the personality of the pupil in the contemporary conditions of informatization of society;
- Establishment of methodological training systems aimed at developing the intellectual potential of the pupil, forming skills for self-acquisition of knowledge, information and training, experimental and research activities;
- Creation and use of computer testing, diagnostics, monitoring and evaluation systems;

- Applying the capabilities of electronic textbooks as a learning tool, subject to training, management and communication tools, information processing tools.

The integration of new information and communication technologies into learning is objectively determined by the need of response to the educational needs of all pupils who have grown up in a high-tech environment and are active users of high-tech products and services in their day-to-day activities. The characteristics of their perceptions and thinking, formed in information-saturated, multimedia, interactive environments, require new ways of learning and exploring. They have direct access to digital technologies in every aspect of their lives and it is quite natural that this has a huge impact on their behaviour and their way of thinking. This shows that new technologies offer many more opportunities and at the same time, more challenges to pedagogical specialists.

The objectives of the new technologies are aimed at the personal development of each participant in the educational process as follows:

- All participants learn through experience using modern technologies;
- Creating an interactive environment that allows freedom of choice and expression of each pupil;
- Developing skills for working with computer systems and software and communication skills in the environment of active team collaboration;
- Expanding opportunities for social interaction and cooperative work;
- Respect for individual differences, needs and interests of pupils.

The use of information and communication technologies increases pupils' interest in the subject from the educational field, visual presentation of the learning material through multimedia. When working with multimedia programmes, feedback is provided, quick search of the required information, time to record multiple calls to hypertext, together with short text, the explanations are accompanied by a demonstration of animation effects and synchronous conversion.

The modern teacher has to use new technologies in his/her everyday work by expanding the learning environment beyond the classroom.

The school is not just a place where learners have access to new technologies, but it is a space where modern pedagogical methods are used and pupils' key competencies (skills) are developed.

Teachers should have the necessary knowledge and skills in the priority areas of education - new technologies and interactive methods. New technologies in education undoubtedly support the process of mastering knowledge and skills. In pedagogical practice, there is a high level of efficiency when the information is used to combine different types of information - text, static graphics, audio and video.

When using information technology in training, the teacher, in addition to traditional teaching methods and specific methods, can apply the following to increase their teaching and learning experience:

- Supporting method. In this method, the technologies are used for increased precision when presenting the work. By using additional programmes, it helps to increase the security and confidence of learners;
- Method for examination of the control - Technology helps the pupil to explore, experiment and build solutions. Simulation software packages enable pupils to experiment with virtual environments that represent real life in the learning environment;
- Guiding method - the information is presented to the learner at the appropriate level and time, enabling feedback on progress in learning. New technologies enable pupils to engage in new forms of creative design by combining different means into one product;
- Resource method - technologies are used to access information, etc. resources, whether online or offline, using CDs and other software. Using technology as an information resource enables pupils to develop their abilities by asking questions and doing research;
- Linking method - technologies are used for communication among pupils.
- The use of these methods by teachers in the educational process can stimulate and maintain the interest of pupils in modern training, complementing traditional ones with the benefits of computer and new technologies.

In this context, it can be stated that the use of multimedia resources in the training process has some advantages such as:

- Easy, interesting and accurate presentation of the content of the course material;
- Easy and fast updating of the learning content;

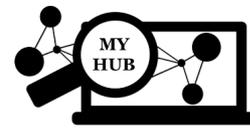
- Increasing the possibility for self-employment and group work;
- Creating a positive motivation for learners to the content;
- Targeting learners towards activities that develop thinking, comparing, generalizing, creativity, etc.

Modern educational practice faces the challenge of constantly seeking options for improvement, leading to an increase in the motivation and interest of its participants (children / students). With the development of information and communication technologies, the game acquires new dimensions and features that make it an increasingly important part of the education of children and students. It combines elements of all learning methods, and it also stimulates the activity, motivates and entertains. All these characteristics make it particularly important as a learning tool.

Here is the place to point out that the game's design is used to successfully use the game in the educational process and to achieve the goals. It requires a high level of competence both in the field of pedagogical design and in the design of digital games and software programming in order to achieve a good balance between the elements of learning and entertainment.

When using the game, the teacher must have clearly defined educational goals.

- Select a suitable platform that meets the needs of the target group, the learning content and the plot of the game.
- The environment should be interactive, designed to support active learning so that pupils can build their knowledge by interacting with information, tools and materials and in cooperation with other pupils. It should encourage research, problem solving, create the conditions for pupils to experiment with their ideas, to consolidate what they have learned.
- The environment must provide adequate feedback, which is recommended to be structured not to the micro level, but a higher one, to enable learners to gain greater satisfaction for its overall progress in the strategy used for their overall performance instead of any specific action or solution during computer game learning.
- The environment should engage learners with explicit and achievable goals, provide a high level of interactivity research, multiple and different ways to achieve the success. The game must stimulate pupils' curiosity and provide an appropriate level of challenge and control over the environment.

- The game should be relevant to the context of learning for which it is intended, the curriculum and the way of evaluation is associated with the problems of the course, meet the time and comply with the requirements and needs of pupils for which it is intended.
- The environment and related activities should support and create conditions for reflection, enable pupils to understand the game and contextualize the learning.
- The environment should be constructed in a way that provides equal experience for all pupils, taking into account differences in the level of their available knowledge and experience. The best thing is if it allows personalization and gives equal opportunities for all learners to participate. Where possible, alternative pedagogical approaches should be applied that are adequate to pupils' individual performance.
- The game should be implemented as a mechanism to ensure continuous process of support, from the initial orientation and basic tasks that provide quick success, with the increasing complexity of tasks, create the feeling that the virtual environment is not limited. The goal of the game experience is to bring players to a higher level of competence.
- The game must include an evaluation module that allows data to be collected during each session. These data can be used as an assessment tool, giving a clear picture of the performance of each pupil.

The **serious educational games** that can be used by the pedagogical staff are:

- Serious Educational games - they help the process of perceiving and understanding the knowledge. They are used to increase activity and motivation.
- Simulations and prototypes - used to analyse knowledge, reinforce and improve skills;
- Case solving and modelling games - require more in-depth knowledge and analysis skills; stimulate the creativity of learners;
- Games with aims to win badges and medals - these games are usually levelled and have a different level of complexity, stimulating learners to earn more badges, medals and prizes;
- Teamwork games, virtual worlds - develop world-class skills for working in a group, through collaboration and mutual support. Often these games are related to some

type of social networking or virtual world. The environment provides opportunities for joint success. Social skills are being developed here.

The development of technologies and mobile applications in education lead to a qualitative change in the educational process, mainly to increase the interest and motivation of pupils because they have fast access to the Internet. Mobile learning is seen as a set of approaches, tools, practical parts, custom applications, and knowledge access resources at anytime, anywhere. Mobile technologies (mobile phones, portable and small computers, music and video players) that are everywhere and are part of the pupils' daily life are at their core. In many ways, these technologies improve learning.

The benefits of mobile applications are:

- Organization of group and team activities, thanks to cloud services;
- Organization of individual work and creation of a personal educational space;
- Diagnosis and reporting of the individual characteristics of the learners;
- The use of educational games;
- Developing skills for continuous training;
- Additional technological capabilities (touchscreen, accelerometer, gyroscope, magnetometer, etc.)

The following mobile applications can be used:

- QR code - Added Reality (Augmented Reality -AR) and Smart Textbooks;
- Testing Apps and Forming Apps - Plickers, mQlicker;
- Graphic calculators – Desmos.

Mobile apps are available through the Google Play for Android digital distribution platforms; App Store for iOS, etc., and many of them are free, which is an advantage.

It is important to point out that the choice of technology depends on the teacher, the form of training, and the needs of learners. Technologies can be used alone and in combination with other technologies, i.e., they can be combined.

In recent years, school education has used educational robotics as a teaching/learning tool that encourages pupils to use guided discovery, to place and solve problems. Pupils get used to working in groups, solving problems, finding solutions and verifying the results. In pedagogical practice, there are good examples in this direction in innovative schools with the

application of STEAM training. STEAM training (Science - Technology - Engineering - Art - Mathematics) is the abbreviation of this type of training and is conducted through the methods of science, technology, engineering and mathematics.

A major advantage of STEAM training is the ability to integrate separate learning subjects within a project framework. Combining learning subjects on the one hand, allows children/students to understand the links between the subjects they study at school and, on the other hand, to answer questions such as "Why do I need this knowledge or skill?" and "Where will I use what I am studying now in the future "? This training is giving the opportunity to develop educational robotics with the aim of developing the creativity, critical and creative thinking of learners. Children and students are given the opportunity to develop their mathematical, scientific and personal skills through educational robotics. Project-based learning allows different groups of pupils to develop a number of individual decisions on the same case. Work on solving a particular problem teaches children/students to plan, organize and research. They use the research to create possible solutions to the case and then to make adjustments to the proposed solutions.

Educational trends tend to include children from an early age into creativity, imagination and self-discipline, and this is done through robotics and digital technologies. The aim is to overcome the learning difficulties and to raise the pupils' level of competence. In school, education can use systems such as: "Lego Mindstorm and WeDO", "Turtlebot", "BeeBot", "Robot NAO", Educational Robots, etc.

Keep in mind that if there are several school-age children and one phone /tablet /computer in the family, this can be a problem if you plan to use a platform that includes real-time viewing and /or material use /problem solving online. Then a schedule should be made of who will use the device when. This would also be a problem in families with parents whose work is computer-related and who will work from home.

Do not expect, no matter how prepared and trained you are, to work with electronic platforms and resources, where potentially everything will not work perfectly from the first time and from the first day. Don't be disappointed! These days are precisely the time when we can test what works, what does not, and how to adapt things to work.

Be prepared to adapt the chosen methods and means on a daily basis according to what the pupils give you. A system is more alive the faster it adapts.

Seek the help of parents - they can be your first assistant to ensure the commitment of pupils and that they will take the necessary time. Don't worry about some parents having a low level of education: if they have a commitment to their children's education (and this is often the case with the most uneducated), they will be able to secure their children's commitment. It is now a period of crisis. Approach your parents by showing them that together you can overcome this crisis. This unites and creates communities. This will strengthen the bond between parents and teachers. For Roma, a sense of belonging to a community is particularly important, understandable and recognizable. In addition, in the Roma community, mutual aid is one of the main values and widespread practice. Show your parents that you trust them and it would be difficult to cope without them.

Seek the help of educational mediators and NGOs working with the parents of the most marginalized families. They can reach them, but remember that they need to be properly equipped and instructed, as mentioned above.

Think about how to make the pupils themselves active in this process: assign them responsibility, give them the opportunity to create things - this will provoke their interest.

Belgium

Contributor: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Belgium)

In Belgium, remote education can be preferable as the last option. However, this decision should be taken by several stakeholders such as teachers, pedagogical supporters, CLB, and family. In case of the need for remote education, CLB officers control the process and examine the need for remote education. Besides, they provide alternative devices to keep pupils connected with the classroom. Bednet/AdiBib are some of the main instruments to follow the courses from home. KlasCement also provides a platform to have online sessions.

Some examples of challenges, possible solutions and outcomes in Belgium

Challenge	Provided solution (with URL)	Description	Outcome
Attending lessons in person/ physically	Bednet - www.bednet.be	<p>Synchronous internet education.</p> <p>Bednet ensures that sick children and young people who are temporarily unable to go to school are still in the classroom from home. This way they join the lesson and they continue to see their friends.</p> <p>Both five-year-olds and children from primary and secondary education are eligible. Bednet connects the sick child to his or her class live via the internet: the class sees the Bednetter on the computer screen at the back of the class. Via a camera that the child can control from home, the child can follow the lessons and / or talk to his classmates.</p> <p>Bednet is free for parents and school: computer, internet & guidance.</p>	<p>Since its start, Bednet has been used more than 4116 times in 1621 Flemish schools.</p> <p>In more than 1 in 4 Flemish schools, there was a long-term or chronically ill child who could be connected to his class thanks to Bednet. In 912 schools this even happened twice or more.</p> <p>737 children have worked with Bednet for 2 or more school years. A Bednet process takes an average of seven months.</p> <p>The diseases most frequently requested for Bednet were psychological frailty (22%), cancer (19%), and disease of the bone-musculature and connective tissue (15%).</p>
Reading lesson material	Eureka ADIBib - www.adibib.be	Eureka ADIBib provides online resources and courses for people with disabilities.	These resources support pupils with special needs to have extra resources designed based on their special needs to be included in mainstream education.

Κύπρος

Συγγραφείς: Μαριάννα Γρηγορίου, Άγγελος Νικολάου και Γιώργος Μιλής (EUROCY Innovations Ltd, Κύπρος)

Επαγγελματική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια κρίσεων

Λόγω της κατάστασης του κορωνοϊού, το Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου αποφάσισε να κλείσει όλα τα σχολεία (προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια) στις 22 Μαρτίου. Οι μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που βρίσκονται στο τελευταίο έτος των σπουδών τους επέστρεψαν στις 11 Μαΐου να προετοιμαστούν για τις τελικές τους εξετάσεις, ενώ άλλοι μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επέστρεψαν στις 21 Μαΐου. Μέχρι αυτές τις ημερομηνίες, παρέχεται παιδαγωγική υποστήριξη και πληροφορίες σε μαθητές όλων των επιπέδων, εκπαιδευτικούς και γονείς μέσω διαφορετικών ιστότοπων. Μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικοί έχουν εκπαιδευτεί να δημιουργούν εικονικές αίθουσες διδασκαλίας (χρησιμοποιώντας πολλούς πόρους και εργαλεία) για να υποστηρίξουν τη μάθηση των μαθητών τους.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου (CPI), στο πλαίσιο της προώθησης της επαγγελματικής μάθησης των εκπαιδευτικών όλων των επιπέδων, προσφέρει προαιρετικά ή μερικής απασχόλησης σεμινάρια από τους ακαδημαϊκούς του, καθώς και άλλα σεμινάρια, με βάση τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες που δημιουργεί η παρούσα κατάσταση. Τα σεμινάρια προσφέρονται εξ αποστάσεως, μέσω του διαδικτυακού μαθησιακού περιβάλλοντος - Moodle (<https://elearn.pi.ac.cy>) που χρησιμοποιεί το CPI τα τελευταία χρόνια ή / και μέσω της εφαρμογής MS Teams.

Επιπλέον, το Υπουργείο Παιδείας έχει δημιουργήσει έναν ιστότοπο με χρήσιμους συνδέσμους που σχετίζονται με τις γενικές αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, έχει διατεθεί χρήσιμο υλικό, εργαλεία και πόροι για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και μάθηση, καθώς και παιδαγωγικές ιδέες και παραδείγματα που οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να αναπτύξουν τις δικές τους δραστηριότητες, ερωτήσεις και εργασίες.

Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στο: <http://enimerosi.moec.gov.cy/ypp10606>

Διαφορετικές προσεγγίσεις και λύσεις

Μερικά παραδείγματα προκλήσεων, πιθανών λύσεων και αποτελεσμάτων στην Κύπρο

Πρόκληση	Λύση που παρέχεται	Αποτέλεσμα
Παιδαγωγική υποστήριξη για μαθητές όλων των επιπέδων και τάξεων μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	<p>Ιστοσελίδα Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας: http://www.moec.gov.cy/endeiktiko_yliko.html</p> <p>Η πύλη για τα σχολεία: www.schools.ac.cy</p>	Χρήσιμο υλικό για μαθητές όλων των επιπέδων για τα σχολικά τους θέματα που δημοσιεύονται και πολλαπλασιάζονται συνεχώς
Παιδαγωγική υποστήριξη για μαθητές, δασκάλους και γονείς	Ιστοσελίδα Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου: www.pi.ac.cy	Δημοσιευμένο χρήσιμο υλικό για μαθητές, καθηγητές και γονείς
Ψυχολογική υποστήριξη για τους μαθητές και τους γονείς τους κατά τη διάρκεια της κρίσης του κορονοϊού	Η Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας: http://www.moec.gov.cy/edu_psycho/arhra_erevnes_melletes.html	Υλικό που ετοίμασαν ψυχολόγοι για την υποστήριξη μαθητών διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, για να κατανοήσουν τι είναι ο κορονοϊός και οι συνέπειές του. Επιπλέον, υλικό καθοδήγησης για την υποστήριξη γονέων και νέων
Δραστηριότητες γονέων και μαθητών στο Διαδίκτυο	Ιστοσελίδα Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας: http://www.moec.gov.cy/dkpe	<p>Δραστηριότητες online χρησιμοποιώντας τον ιστότοπο της Μονάδας Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης / Εκπαίδευσης για Βιώσιμη Ανάπτυξη. Μπορείτε να βρείτε χρήσιμο υλικό για την περιβαλλοντική εκπαίδευση στον ιστότοπο, ο οποίος παρέχει υλικό για τους μαθητές και τους γονείς τους.</p> <p>Οι ιδέες για τους γονείς σχετικά με το πώς να περνούν το χρόνο τους δημιουργικά με τα παιδιά τους κοινοποιούνται.</p> <p>Το υλικό χωρίζεται σε πέντε βασικές κατηγορίες που σχετίζονται με: α) απλές κατασκευές για το περιβάλλον, β) απλά πειράματα με βάση το περιβάλλον, γ) ευχάριστες</p>

		παιδαγωγικές δραστηριότητες περιβαλλοντικής φύσης, δ) διαδραστικά παιχνίδια με περιβαλλοντικό περιεχόμενο, ε) ηλεκτρονικά παραμύθια για το περιβάλλον (ηλεκτρονικά βιβλία).
Λογισμικό για τους μαθητές να κάνουν την εργασία τους εύκολα και δωρεάν	Ιστοσελίδα Office365 για σχολεία http://office365.schools.ac.cy/	Πληροφορίες για άδειες δωρεάν λογισμικού για μαθητές και εκπαιδευτικούς μέσω της υπηρεσίας Microsoft 365
Εκπαίδευση εκπαιδευτικών σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής χρήσιμων εργαλείων για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση	Ιστοσελίδα Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας: http://enimerosi.moec.gov.cy/ypp10630	Αξιοποίηση της εφαρμογής Microsoft Teams (MS Teams) στη μαθησιακή διαδικασία. Εκπαίδευση εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για καθηγητές Γυμνασίων, Λυκείων και Τεχνικών Σχολών και καθηγητών δημοτικής 5ης και 6ης τάξης σχετικά με τον τρόπο χρήσης της εφαρμογής Microsoft Teams.
Διοργάνωση συνεδριάσεων για καθορισμό strategic goals for distance learning	Ιστοσελίδα Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας: http://enimerosi.moec.gov.cy/ypp10630	Τηλεδιασκέψεις με τους γραμματείς των σχολείων για να θέσουν τους στόχους για μαθητές που είναι στην 5η και 6η τάξη των δημοτικών σχολείων και να ανταλλάξουν απόψεις σχετικά με το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία αυτού του τύπου διδασκαλίας, καθώς και σχετικά με την ασύγχρονη παιδαγωγική υποστήριξη που δόθηκε στις υπόλοιπες τάξεις και στην προσχολική ηλικία.
Παιδαγωγική εκπαίδευση προσωπικού για να αποκτήσει τη γνώση για την εφαρμογή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	Ιστοσελίδα Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας: http://enimerosi.moec.gov.cy/ypp10606 Ιστοσελίδα Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου: http://www.pi.ac.cy	Το Υπουργείο Παιδείας εκπαιδεύει το εκπαιδευτικό προσωπικό για το πώς να δημιουργήσει τις εικονικές αίθουσες διδασκαλίας τους χρησιμοποιώντας την εφαρμογή Microsoft Teams και έχει δημιουργήσει έναν ιστότοπο με χρήσιμους συνδέσμους σχετικά με τις γενικές αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα έχει δημοσιεύσει χρήσιμο υλικό, εργαλεία και πόρους για εξ αποστάσεως εκπαίδευση και

		<p>μάθηση, καθώς και παιδαγωγικές ιδέες και παραδείγματα που οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να αναπτύξουν τις δικές τους δραστηριότητες, ερωτήσεις και εργασίες.</p>
<p>Συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών</p>	<p>Ιστοσελίδα Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου: https://elearn.pi.ac.cy</p>	<p>Το ΠΙΚ, στο πλαίσιο της προώθησης της επαγγελματικής μάθησης για εκπαιδευτικούς όλων των επιπέδων, προσφέρει προαιρετικά σεμινάρια ή μερικής απασχόλησης που προγραμματίζονται να πραγματοποιηθούν κατά την επόμενη περίοδο από τους ακαδημαϊκούς του ΠΙΚ. Τα σεμινάρια προσφέρονται εξ αποστάσεως, μέσω του Online Learning Learning Moodle (https://elearn.pi.ac.cy) που χρησιμοποιεί το ΠΙΚ τα τελευταία χρόνια ή / και μέσω της εφαρμογής MS Teams.</p>

Πώς μπορούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι διαδικτυακές εκστρατείες να προωθήσουν την ευαισθητοποίηση για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Latvia

Contributor: Arta Rudolfa (University of Latvia, Latvia)

1. The LAMPA Conversation festival creates an environment and an impulse for personal growth. The festival offerings enable one to overcome apathy: two uplifting days, everyone, who wants to learn and talk about issues important to Latvia, Europe, and the world. Discussion "Learning with a child with special needs. What do typical children and society gain?" Abstract: Our society goes on to say that children with special needs will study alongside typical children in general education schools. This possibility frightens so many - educators, parents, sometimes (but rarely) also children. However, being together, including children, has indescribably many important benefits for every child, for educators, for society as a whole!²⁴¹ Representatives of the movement "We do not want to burn out"²⁴² and the social project "Children are not born with prejudice"²⁴³ will talk about this in the discussion. (2020)

2. Charity campaign "Angels over Latvia" (*Eņģeļi pār Latviju*). The sincerest charity campaign invites everyone to become guardian angels of children, giving what is really important - the opportunity to be healthy and happy. The funds donated during the campaign will provide assistance to children by ensuring therapies, medications, aids, equipment, as well as innovative treatment and assistance in emergencies. The charity campaign takes place from November 12 to January 12. However, on December 22, viewers TV channels of TV3 and LNT will be greeted by a special Christmas concert.²⁴⁴ (every year since 2007)

²⁴¹ <https://festivalslampa.lv/lv/programma/pasakumi/1339>

²⁴² <https://www.facebook.com/messaviemberniem/posts/2411694992387018/>

²⁴³ <http://news.lv/Kurmenite/2019/02/28/berni-nepiedzimst-ar-aizspriedumiem>

²⁴⁴ <https://skaties.lv/engeli/>

3. Charity campaign "Goodness Day" (*Labestības diena*) - Every year with the help of the "Goodness Day" campaign we have been able to change the lives of many children and their families. This year, in a social campaign donors donated funds to help 48 children whose health needs support and that is not paid for by the state.²⁴⁵ (every year since 2007)

4. The Children's Hospital Foundation continues the charity campaign "I undertake" (*Es apņemos*) to help 40 children with AST provide early intervention. The funds donated during the campaign will provide assistance to children by providing therapies, medications, aids, equipment, as well as innovative treatment and assistance in emergencies. Data from the National Health Service show that in 2019, there were 2 369 children in Latvia who were diagnosed with an autism spectrum disorder (AST), Asperger's syndrome, or mixed specific developmental disorders. These children are supported by donor support, as most often the treatment is not paid for by the state. Negotiations have started with the Ministry of Health and the Ministry of Welfare on helping children with AST, Liene Dambiņa, head of the Children's Hospital Foundation, informed in a press release.²⁴⁶ (2020)

5. From June 29 to July 13, it will be possible to follow the analytical research project "Eternal Children" (*Mūžīgie bērni*) on the social media and media "Re: Baltica". Journalists will find out what the state's position is and what still should be done to improve the lives of families with severely ill children. What does it mean to dedicate life to someone else's life? To deal with your own forces, to ask someone for help or to make unthinkable decisions?²⁴⁷ (2020)

6. The charity initiative – “We will give 40 children the opportunity to live normally!” (*Mēs dosim 40 bērniem iespēju pilnvērtīgi dzīvot!*) To provide therapy for 40 children with AST under the age of 5. 100,000 euros are needed! The aim of the campaign is to raise 50,000 euros in

²⁴⁵ <https://skaties.lv/labestibasdiena/jaunami/>

²⁴⁶ <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vecaki-un-berni/berniem-ar-autiska-spektra-traucejumiem-nepieciensams-valsts-apmaksats-pakalpojums.a368816/>

²⁴⁷ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/ar-mediju-projektu-muzigie-berni-velas-panakt-izmainas-smagi-slimu-bernu-aprupe.a365272/>

donations, which will be doubled by the EBRD / EBRD *, thus helping 40 children! (European Bank for Reconstruction and Development).²⁴⁸ (2019)

7. The Autism Cabinet and the Children's Hospital Foundation are releasing a new series of videos that discuss not only the issues of AST and sensory perception but also the causes of autism, rehabilitation methods, and much more.²⁴⁹ (2019)

8. Parents of children with special needs ask for the support of the President. With the slogan "We do not want to burn out" (Mēs negribam izdegt), parents want to draw attention to the fact that they need support. In the video, they do not ask for benefits, but for support, understanding, respect, and acceptance.²⁵⁰ (2019)

9. The "High Five" (*Dod pieci*) social campaign, which each year selects a group of society who need help and support, to collect donations (radio DJs live in a glass house for a week and invite well-known people, politicians to the conversation or performance. Donations are collected by voting for the songs played on the radio). And so, in 2015, the campaign "Families with specially cared for children - noticed and better understood" (*Ģimenes ar īpaši aprūpētajiem bērniem – pamanītas un labāk saprastas*), inform: "We called to see families with seriously ill children and give families the opportunity to receive a special assistant /nanny for their seriously ill child." EUR 139,445.42 were donated, which allowed to provide a special assistant for 48 children in 2016.²⁵¹ (every year since 2014)

Bulgaria

Contributors: Andrean Lazarov (Marie Curie Association, Bulgaria), Prof. Dsc Snezhana Ilieva, and Valeria Vitanova, PhD (Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria)

²⁴⁸ <https://www.bsf.lv/lv/ziedot/kam-ziedot/labdaribas-iniciativa-dosim-40-berniem-iespeju-pilnvertigi-dzivot>

²⁴⁹ <http://www.autismsberniem.lv/lv/materiali/video-materiali>

²⁵⁰ <https://www.piesaiste.lv/2019/11/ipaso-vajadzibu-bernu-vecaki-ludz.html>

²⁵¹ <https://dod.pieci.lv/arhivs/2015>

Karin Russell²⁵² defines five principles we encounter today on social media:

- Cooperation: use of collective intelligence;
- Narrative: characterized by transmedia storytelling (a term used by Henry Jenkins in "Cultural Convergence");
- Entrepreneurship: we see a problem, we take risks to try something new in solving it;
- Creating identity: of individuals, brands, organizations;
- Culture: online culture as well as intercultural communication, imposed by the global nature of online communication.

Some of the key functions of social media in the field of education are:

- Provides opportunities for communication between groups of people. There are mechanisms that allow interest groups to connect electronically - to monitor what they do together and review the actions of others in the group.
- Allows communication between many people.
- If the authors wish, their work can be made available to the rest of the digitalized world. Access is for both experts and beginners and allows them to work together.
- Provides collection and sharing of resources.
- Provides the means to collect materials that are always available.
- Provides cooperation between participants in collecting and indexing information.

It is no longer a question of knowledge limited by historically constructed views of curricula. There are new ways to organize and find information that is of interest to you and the groups with whom you share your interests.

²⁵² Петков, С. (2011). *Ролята на социалните медии в образованието*.

<http://ebox.nbu.bg/ssc12/index2.php?id=ne3/05.%20Stoyko%20Petkov.htm&z=%D0%A0%D0%BE%D0%BB%D1%8F%D1%82%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5%D1%82%D0%BE&n=4.%D0%B3%D0%BB.%20%D0%B0%D1%81.%20%D0%B4-%D1%80%20%D0%A1%D1%82%D0%BE%D0%B9%D0%BA%D0%BE%20%D0%9F%D0%B5%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2,%20%D0%9D%D0%91%D0%A3>

You can choose the information flows from which to be informed and the information to come to you, not you to look for it. In addition, it is possible to track the activity of your colleagues online.²⁵³

Media literacy is most often associated with the development of competencies in new technologies and includes the skills to properly understand media as the environment, means and content. The complex defined so widely, certainly, includes media management tools - skills for working with information and communication technologies (ICT), skills to use the media for a variety of purposes and in a variety of contexts, search, verification and dissemination skills of information. It also includes the competencies resulting from digital education and digital citizenship, terms often used as equivalent, though bearing quite a few differences.

Based on the whole complexity of the discussed issues the development of media literacy as understanding, mastering and teaching - at different stages and ages - is a difficult process. Therefore, this dissertation includes the basic definitions that build the essence of (digital) media competence, while traced along the path of their natural evolution. Along with this, the theoretical part of the work presents numerous good practices of different countries, collecting and analysing the rich experience underlying what is presented in the practical research - developing a sustainable implementation model of a media literacy training programme. This programme takes into account European Union requirements in the field of digital education and citizenship as key factors for upward individual development, and at the same time a pledge for the effective growth of the member states.

Although it is indisputable that the use of information and communication technologies on a global scale is constantly expanding its scope, both in directions and depth, still in many parts of the world, including Bulgaria, it is not clear enough (or at least not clearly understood) how new technologies help people to be able to communicate better and more humanely, to have the awareness that the assimilation of these technologies should be a means rather than an

²⁵³ Siemens, G., & Tittenberger, P. (2009). *Handbook of emerging technologies for learning*. https://www.academia.edu/2857175/Handbook_of_emerging_technologies_for_learning

end goal. The wealth of information available through the media and technology does not guarantee higher public awareness.

This - at first glance paradox - poses a serious threat to democracy - not from violent attack but from apathy, passivity and habituation to spreading and exposing false information. In other words, technological progress, the entry of the media into more and more aspects of life makes their consumers increasingly vulnerable. Therefore, citizens should have the ability to use and take advantage of the media and not fall prey to fake news, manipulation and delusion, i.e., people need to acquire new competencies, building the nature of media literacy, skills and attitudes that go far beyond traditional literacy.

Our understanding of media literacy is – yes, we see it as a holistic educational approach that needs to be applied in teaching in all subjects; as a means of enabling the use of media and digital technologies as a tool of critical thinking. In other words, as a methodology for understanding, mastering and managing the world of knowledge, in which the media are our guide, methodology for learning and teaching, but also for ascending personal and professional development.

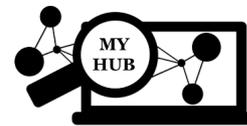
"Social media does not teach us dialogue, because by using them, we very easily avoid getting into any disputes ... Besides, most people use social media not to unite, not to broaden their horizons, but on the contrary, they "break away" from a comfort zone where the only sounds they hear are from the echo of their own voice, and the only things they see are the reflections of their own faces. Social media is very useful - they offer us guaranteed pleasure. They are also a trap. "(Krasimir Valchev, Minister of education and youth, Bulgaria).

Examples:

- www.priobshti.se - <https://priobshti.se/category/kampanii/kampaniya-2019>

This online portal is created by America for Bulgaria Foundation and Centre for inclusive education Sofia. There teachers, learners and parents may find many national resources, case studies, testimonials, games and resources, which support further implementation of inclusive education in Bulgaria.

Since 2016, every year Inclusion Days have been held under the motto "Let's be better!"

Last year in 2019, the focus was on children and the relationships among them. The nationally representative survey of well-being among seventh-graders, which was conducted in 2018, showed us quite disturbing statistics that 44.7% of seventh-graders do not believe that their classmates are good people.

With 2019 campaign they challenged them to be better to each other. The main message of the initiative was to seek the good, because it is all around us, as long as we have eyes to see it.

10 of the most exciting stories were included in a special video on the Aide.BG channel.

As part of the campaign, they organized two competitions for pupils and teachers from all over the country.

- o www.ucha.se – <https://ucha.se/motiviramse/razlichni-ne-bezrazlichni-rezultati/>

The platform consists of over 16,000 video lessons and tests complying with the official school curriculum.

Ucha.se conducted its national campaign "Different, not indifferent" in search of a common language between the generations. For this purpose, we conducted detailed surveys, which raised the topic of the difference in communication between parents and pupils, and how it can be overcome.

The first step was for pupils and parents to share what they believed in and what was important to them.

- o <https://www.unicef.org/bulgaria/%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8/%D0%B4%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8A%D0%BF%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82-%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5>

Specialists and resource teachers working with children with disabilities have clearly identified the need for additional online support for both children and teachers and parents. In response to this need, UNICEF, in partnership with the Ministry of Education and the Sofia-City Regional Centre for Inclusive Education, will create an online interactive platform to make education more accessible to children with disabilities and their teachers and families, in close

cooperation with relevant professionals. They will be able to gain knowledge and resources to be even more useful to children. UNICEF will involve professionals, teachers and parents in the development of the platform to best identify children's specific needs.

During this campaign they offered:

- Video teaching materials and resources for children with special educational needs, developed by psychologists, speech therapists and teachers, approved by the Ministry of Education and Science;
- Training tools for professionals and parents in the form of practical materials, online seminars and discussions for parents;
- Opportunity for cooperation between the family and professionals with a focus on the individual learning needs of the child;
- Online consultations and live chat with experts to help teachers, parents and children, as well as useful contact information at the place of residence.

Belgium

Contributor: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Belgium)

At this moment, any campaign promoting the M-Decree is absent as the decree itself will be revised. However, online, via social media, parents, and teachers have grouped to express their concerns, as well as to support each other.

Below are some of these initiatives.

M-Decreet: zorgen om 'het kind'
@mdcreetzorgenomhetkind

Startpagina
Info
Foto's
Video's
Berichten
Community
Notities
Een pagina maken

Het mooiste DAT JE EEN KIND KUNT GEVEN is een bars.

Vind ik leuk Volgend Delen Chatbericht sturen

Foto's

Panikeer alsjeblift niet over schoolwerk. Wanneer we elkaar weer zien zet ik jullie kinderen weer terug op de rails. Ik ben een leerkracht & dat is mijn superkracht. Wat ik nu echter niet in de hand heb, is het welbevinden van uw kind. Op dit moment vraag ik aan jullie om jullie kalme te delen, jullie kracht te delen en

Community
Je vrienden uitnodigen om deze pagina leuk te vinden
7.765 personen vinden dit leuk
7.946 mensen volgen dit
Elke Schellekens en 2 andere vrienden vinden dit leuk

Info
Bericht sturen
www.facebook.com/mdcreetzorgenomhetkind
Community
Reageren voorstellen

<https://www.facebook.com/mdcreetzorgenomhetkind/>

Wat met dat M-decreet?
@watmetdatmdecreet

Startpagina
Info
Foto's
Berichten
Community
Een pagina maken

Vind ik leuk Volgend Delen Chatbericht sturen

Wat met dat M-decreet?
9 september 2015

Schrijf ieh http://www.standaard.be/cnt/dmf20150907_01854693?shareId=fbf5e85f11a07ee440a3190797b473346133059b8487f0314dae4d8d3fd967d33fb5b47dddfef9f02e1842e211a5d437cb554c9963d32f8fda5e50bcc73d5079708f1906cb15dc4a489dc8705c4aa218ts...

STANDAARD.BE
Het M-decreet, met de M van muur
Wie voor zijn kind extra begeleiding zoekt in de school, kan maar bete...

3 Leuk 4 keer gedeeld
Opmerking plaatsen Delen

Wat met dat M-decreet?
1 februari 2015

September 2015 is het daar...HET M-DECREET.
Wat (buiten het feit dat het onderwijs en personeel allesbehalve klaar is

Paginatransparantie
Facebook toont informatie om je een beter inzicht te geven in het doel van een pagina. Bekijk acties die zijn uitgevoerd door de mensen die inhoud beheren en plaatsen.
Pagina gemaakt: 4 februari 2014

Gerelateerde pagina's

- BoardnBreakfast
Kari Tripelfeld vind...
Bed and breakfast
- Make up artist V...
Kunstenaar
- Het M-decreet a...
Hoger onderwijs e...

Nederlands - English (US) - Français (France) - Български - Türkçe

Informatie over gegevens van Paginastatistieken
Privacy - Gebruiksvoorwaarden - Adverteren - Jouw advertentievoorkeuren - Cookies - Meer - Facebook © 2020

<https://www.facebook.com/watmetdatmdecreet/>

<https://www.facebook.com/mijnonderwijsparaplu>

Het M-decreet als motor voor uitmuntend onderwijs

Startpagina

Info

Recensies

Berichten

Evenementen

Video's

Foto's

Community

Een pagina maken

Vind ik leuk • Volgend • Delen • ••

Schrijf een bericht...

Foto/video • Vrienden tag... • Inchecken • ••

Berichten

Het M-decreet als motor voor uitmuntend onderwijs
8 april om 09:59

HAIMOMER-NVR.COM

Effectief ouderschap ten tijde van Corona

Het continuïteitsprincipe: hoe ouders, leerkrachten en andere verzorgers kinderen kunnen helpen ten tijde van Corona Auteur: Prof. Haim Omer, in samenwerking met Dr. Rina Omer (maart '20) Vertaling: Elliane...

Nog geen beoordeling

Community Alles weergeven

Je vrienden uitnodigen om deze pagina leuk te vinden

235 personen vinden dit leuk

257 mensen volgen dit

Info Alles bekijken

Bericht sturen

Hoger onderwijs en universiteit

Bewerkingen voorstellen

<https://www.facebook.com/Het-M-decreet-als-motor-voor-uitmuntend-onderwijs-169912903417060/>

steunpunt diversiteit & leren

Steunpunt Diversiteit & Leren
@steunpuntdiversiteiteleren

Startpagina

Berichten

Video's

Foto's

Info

Community

Evenementen

Een pagina maken

Vind ik leuk • Volgend • Delen • ••

Berichten

Steunpunt Diversiteit & Leren voelt zich 🤔 vastberaden.
24 april om 14:37

[SDL blog] Collega Joke Ysenbaert is na het opiniestuk in Knack 'Examineren om te selecteren of evalueren om te excelleren?' goed op dreef. Ze steekt van wal met de eerste échte SDL blog. Tromgeroffel...
<https://www.ontwikkelenindiversiteit.be/.../de-curve-die-niet...>

IK EVALUEER FREQUENT

Community Alles weergeven

Je vrienden uitnodigen om deze pagina leuk te vinden

1.661 personen vinden dit leuk

1.825 mensen volgen dit

Info Alles bekijken

www.diversiteiteleren.be

Hoger onderwijs en universiteit

Bewerkingen voorstellen

Paginatransparantie Meer weergeven

Facebook toont informatie om je een beter inzicht te geven in de werking van deze pagina

<https://www.facebook.com/steunpuntdiversiteitenleren>

Κύπρος

Συγγραφείς: Μαριάννα Γρηγορίου, Άγγελος Νικολάου και Γιώργος Μιλής (EUROCY Innovations Ltd, Κύπρος)

Στην Κύπρο, επαγγελματίες, γονείς και μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί προωθούν τη συνειδητοποίηση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς χρησιμοποιώντας κυρίως κοινωνικά μέσα (Facebook, YouTube κ.λπ.) και άλλα παραδοσιακά μέσα (ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα).

Κυπριακός Όμιλος Ενιαίας Εκπαίδευσης (Κ.Ο.Ε.Ε)

Ο Κυπριακός Όμιλος για την Ενιαίας Εκπαίδευσης δημιούργησε μια σελίδα στο Facebook με τίτλο «Η διαφορετικότητα είναι ο κανόνας, όχι η εξαίρεση» για να προωθήσει και να συνδέσει άτομα που έχουν την ίδια πεποίθηση. Σχεδόν δύο χιλιάδες άτομα ακολουθούν και τους αρέσει αυτή η σελίδα. Χρησιμοποιούν τη σελίδα για να ανακοινώσουν διάφορα σεμινάρια, δράσεις και εκδηλώσεις σχετικά με την Εκπαίδευση Χωρίς Αποκλεισμούς, τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις είναι ανοιχτά στο κοινό. Οι τελευταίες ανακοινώσεις αφορούσαν σεμινάρια, όπως: Η ένταξη και η ομαλή μετάβαση των παιδιών από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο. Υποστήριξη παιδιών στη γενική τάξη. Ο ρόλος του ειδικού εκπαιδευτικού. Ο ρόλος του ειδικού εκπαιδευτικού στην ειδική ενότητα και των Πολιτικών Δικαιωμάτων στα Δικαιώματα Αναπηρίας.

Περισσότερες πληροφορίες:

<https://www.facebook.com/%CE%97->

[%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-](https://www.facebook.com/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-)

[%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CE%AF-](https://www.facebook.com/%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CE%AF-)

[%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CE%BD%CE%B1-](https://www.facebook.com/%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CE%BD%CE%B1-)

[%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%8C%CF%87%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CE%BD-](https://www.facebook.com/%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%8C%CF%87%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CE%BD-)

[%CE%B5%CE%BE%CE%B1%CE%AF%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B7-189511614517024/](http://www.ucei.ac.cy/ucyvoice/189511614517024/)

«Ζω, άρα υπάρχουν» ραδιοφωνική εκπομπή του Πανεπιστημίου Κύπρου

Το «Ζω, άρα υπάρχουν» είναι μια εβδομαδιαία ραδιοφωνική εκπομπή που δημιουργείται και παράγεται από φοιτητές του Πανεπιστημίου Κύπρου στον ραδιοφωνικό σταθμό του Πανεπιστημίου Κύπρου (ucyvoice95.2). Προσκαλούν επαγγελματίες που μιλούν για αναπηρίες ή άτομα που αντιμετωπίζουν αναπηρίες. Ένας από τους τελευταίους ομιλητές ήταν ένας δάσκαλος που μίλησε για την «Αναπηρία στο σχολικό πλαίσιο: Εκπαίδευση για την αποδοχή και ανατροπή των στερεοτύπων».

Οι χρήστες μπορούν να ακούσουν την εκπομπή μέσω ραδιοφώνου (95.2) ή χρησιμοποιώντας την εφαρμογή Ucyvoice (για smartphone) ή μέσω της ιστοσελίδας του ραδιοφωνικού σταθμού του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.ucy.ac.cy/ucyvoice/>

Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς στην Κύπρο

Η Εκπαιδευτική Χωρίς Αποκλεισμούς στην Κύπρο είναι μια δημόσια ομάδα που δημιουργήθηκε στο Facebook από μια ομάδα εκπαιδευτικών που υποστηρίζουν την εκπαίδευση όλων των παιδιών στο γενικό σχολείο. «Η Ενοποιημένη Εκπαίδευση είναι θέμα αξιών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων», όπως είπε ο Λεν Μπάρτον. Χρησιμοποιούν αυτήν την ομάδα για να ανακοινώσουν σεμινάρια και να παρέχουν υλικό, να μοιράζονται συνδέσμους βίντεο ατόμων που αντιμετωπίζουν αναπηρίες. Ένα από τα πιο πρόσφατα βίντεο που μοιράστηκαν ήταν για μια κωφή γυναίκα ποιος εξήγησε πώς περνούσε η καθημερινή της ζωή, τι αγώνες αντιμετώπισε κ.λπ.

Περισσότερες πληροφορίες: <https://www.facebook.com/groups/388693039765/>

Μη κερδοσκοπική οργάνωση «Μαζί»

Το "Μαζί" είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, που συνδέει άτομα με αναπηρίες, δασκάλους και γονείς, οι οποίοι μπορούν να μοιραστούν τις απόψεις τους σχετικά με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς. Χρησιμοποιούν τη σελίδα τους στο Facebook όχι μόνο για να ευαισθητοποιήσουν, αλλά και για να ενημερώσουν σχετικά με τις εκδηλώσεις τους, όπως ο «Αυτισμός στον αέρα», όπου εξήντα παιδιά με αυτισμό, μαζί με τους κηδεμόνες τους, επισκέφθηκαν το αεροδρόμιο της Λάρνακας για να λάβουν μέρος σε μια ειδική 20-λεπτη πτήση με την Cyprus Airways. Ο στόχος αυτής της εκδήλωσης ήταν να μεταδώσει το μήνυμα ότι τα παιδιά με αυτισμό μπορούν να βιώσουν τα ταξίδια τους, αλλά και για τους επαγγελματίες να μοιραστούν τις ιστορίες τους σχετικά με την κρίση του κορονοϊού.

Περισσότερες πληροφορίες: <https://www.facebook.com/syndesmos.mazi/>

Ο δρόμος προς την Εκπαίδευση Χωρίς Αποκλεισμούς (Road to Inclusive Education)

Μια δημόσια ομάδα στο Facebook με τίτλο "Road to Inclusive Education" στοχεύει στην προώθηση εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να περιλαμβάνονται στο γενικό σχολείο, ανεξάρτητα από την εθνικότητα, τη θρησκεία, τον πολιτισμό, τα θέματα συμπεριφοράς και μάθησης.

Οι συγκεκριμένοι στόχοι τους μέσω αυτής της ομάδας είναι να προωθήσουν:

- Εκπαίδευση όλων των εκπαιδευτικών στη διαφοροποίηση και την ένταξη.
- Οι διευθυντές του σχολείου να διασφαλίσουν ότι παρέχονται στρατηγικές διαφοροποίησης σε όλες τις τάξεις σε όλα τα παιδιά και όχι μόνο σε παιδιά με αναπηρία.
- Δημιουργία της θέσης ενός συντονιστή ένταξης, ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία στόχων συμπεριφοράς και εκπαίδευσης, τη δημιουργία / αναβάθμιση της λίστας των παιδιών με ειδικές ανάγκες και προβλήματα συμπεριφοράς και την παροχή συμβουλών στους εκπαιδευτικούς για τη διαφοροποίηση και τη συμμετοχή μαθητών.
- Σχολικό ψυχολόγο για την αξιολόγηση των μαθητών και την παροχή συμβουλών στον υπεύθυνο.

- Σχολικό βοηθό, ο οποίος πρέπει να έχει εκπαιδευτεί σχετικά με τις ειδικές ανάγκες, και πρέπει επίσης να ενεργεί ως σύμβουλος των εκπαιδευτικών σχετικά με το μάθημα, τη συμπεριφορά και τις στρατηγικές διαφοροποίησης στην τάξη.
- Μόνο μαθητές με σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς (επιθετικότητα, αυτοτραυματισμός κ.λπ.) συνιστάται να τοποθετούνται σε ειδικά σχολεία.
- Ενημέρωση των γονέων για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και τα οφέλη της.
- Το υπουργείο θα παρέχει εκπαιδευτικούς στόχους σε κάθε μάθημα και όχι στενή γνώση σε βιβλία για να δώσει στους εκπαιδευτικούς την ελευθερία να δημιουργούν μοναδικά μαθήματα και σχολεία.

Δημοσιεύουν βίντεο και άλλο υλικό για να προωθήσουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και πώς θα έπρεπε να είναι η εκπαίδευση.

Περισσότερες πληροφορίες: <https://www.facebook.com/groups/831610846979036/permalink>

Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς: Τρέχουσες προκλήσεις και προτεινόμενες μελλοντικές κατευθύνσεις

Ευρωπαϊκό επίπεδο

Συγγραφέας: Karel Van Isacker (PhoenixKM BVBA, Βέλγιο)

Σύμφωνα με το άρθρο 30 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, τα συμβαλλόμενα κράτη δεσμεύονται να λάβουν μέτρα για την προώθηση της αποτελεσματικής πρόσβασης απόμων που ζουν ή κινδυνεύουν να ζήσουν σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού ή φτώχειας, καθώς και των οικογενειών τους, ιδίως στην εκπαίδευση.

Οι ευρωπαϊκές χώρες ακολουθούν τους κανονισμούς της ΕΕ, ωστόσο, τα κράτη μέλη είναι κυρίαρχα στους εσωτερικούς τους κανονισμούς. Δεν υπάρχει συναίνεση στην περίπτωση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς, με διάφορους τύπους εφαρμογής σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Μια έκδοση του 2018 από το Συμβούλιο της Ευρώπης²⁵⁴ παρέχει μια πολύ ολοκληρωμένη επισκόπηση πολλών πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες για την αντιμετώπιση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς.

Περισσότερες πληροφορίες μπορούν να βρεθούν μέσω του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ειδικών Αναγκών και Εκπαίδευσης Χωρίς Αποκλεισμούς²⁵⁵, της διαδικτυακής συλλογής

²⁵⁴ Study on inclusive education in Europe and in the Republic of Moldova: reasonable accommodation, access to education and non-discrimination, 2018, Council of Europe, <https://rm.coe.int/study-on-inclusive-education/1680932033>

²⁵⁵ See in particular European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2017. Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice. (A. Kefallinou and V.J. Donnelly, eds.). Odense, Denmark ; See also the Eurydice network which supports and facilitates European cooperation in the field of lifelong learning by providing information on education systems and policies in 38 countries and by producing studies on issues common to European education systems ; https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/home_en

ορθών πρακτικών²⁵⁶ που έχει συσταθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς και διαδικτυακών πλατφορμών συνεργασίας²⁵⁷ που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώνοντας επαγγελματίες εκπαίδευσης και κατάρτισης²⁵⁸.

Προκλήσεις ανά χώρα

Latvia

Contributor: Dita Nimante (University of Latvia, Latvia)

Although Latvia has made important steps both in developing proper legislation to support inclusive education and to implement good inclusive practices, there are still a number of challenges and issues that need to be addressed:

- lack of data about inclusive education²⁵⁹,
- insufficient systemic approach to the implementation of inclusive education in all levels of education²⁶⁰,
- lack of transparency in the financial provision for inclusive education; the research reveals that special schools are better equipped with methodological and other learning materials, technologies than regular schools. There is an identified need

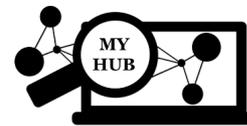
²⁵⁶ Delivered by an expert working group on promoting citizenship and common values; <https://ec.europa.eu/education/compendium>

²⁵⁷ The platforms are spaces where education and training professionals can share ideas and experiences, learn new approaches or techniques from their peers and discuss big challenges faced by their colleagues around Europe; https://ec.europa.eu/education/initiatives/collaborative-platforms_en

²⁵⁸ See also European Network on Inclusive Education and Disability, IncluD-ed (2012), Inclusive education and disability: Good practices from around Europe, P.A.U. Education and Barcelona, available at http://www.includ-ed.eu/sites/default/files/documents/inclusive_education_disability_good_practices_from_around_europe.pdf.

²⁵⁹ Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību komiteja (2016). Noslēguma apsvērumi par Latvijas trešo līdz piekto periodisko ziņojumu [Concluding remarks on Latvia 's third to fifth periodic report]. 29.01.2016. http://www.im.gov.lv/upload/berns_gimene/crc_c_lva_co_3-5_22983_e_lv_final-2.pdf

²⁶⁰ Rozenfelde, M. (2016). Skolēnu ar speciālajām vajadzībām iekļaušanas vispārējās izglītības iestādēs atbalsta sistēma. Promocijas darbs. Rīga: LU.

- for teacher development programmes, as regular school teachers lack knowledge and support if there is a pupil with special needs included in the classroom²⁶¹,
- insufficient system of identifying children with special needs in general education schools²⁶²,
 - segregated forms of education for children with special needs, insufficient support for children with special needs in regular schools, lack of human resources (for example, assistants), teachers' insufficient readiness to work with children with special needs²⁶³.

Bulgaria

Contributors: Andrean Lazarov (Marie Curie Association, Bulgaria), Prof. Dsc Snezhana Ilieva, and Valeria Vitanova, PhD (Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria)

In recent years, Bulgaria has made efforts to overcome the challenges faced by the education system - discrimination, segregation and marginalization, by returning all children to schools, those with disabilities, special educational needs (SEN), and minority children. Normative and strategic documents containing measures against early school leaving are being developed, as well as issues related to the development of pedagogical staff affecting one of the important focuses in educational policies, namely, inclusive education. The multiple challenges are related to many spheres of life, but the fact is that all the opportunities are used to overcome them because expectations are on the main goal of creating a supportive school environment

²⁶¹ Raščevska, M., Nīmante, D., Umbraško, S., Šūmane, I. Martinsone, B., Žukovska, I. (2017). Pētījums par bērniem ar speciālām vajadzībām sniedzamo atbalsta pakalpojumu izmaksu modeli iekļaujošas izglītības īstenošanas kontekstā. (Projekta līguma Nr. ZD2017/20386, projekta LU reģistrācijas Nr. L-20386-ZR-N-040) LU. http://www.izm.gov.lv/images/izglitiba_visp/IZMiepirkumamLUPPMFgalaparskats08122017.pdf

²⁶² Raščevska, M., Nīmante, D., Umbraško, S., Šūmane, I. Martinsone, B., Žukovska, I. (2017). Pētījums par bērniem ar speciālām vajadzībām sniedzamo atbalsta pakalpojumu izmaksu modeli iekļaujošas izglītības īstenošanas kontekstā. (Projekta līguma Nr. ZD2017/20386, projekta LU reģistrācijas Nr. L-20386-ZR-N-040) LU. http://www.izm.gov.lv/images/izglitiba_visp/IZMiepirkumamLUPPMFgalaparskats08122017.pdf

²⁶³ Beizītere, I., Grumolte-Lerhe, I., Ziemane, I., Valtensbergs, V. (2020). Iekļaujošā izglītība bērniem ar speciālām vajadzībām Latvijā [Inclusive education for children with special needs in Latvia]. Latvijas Republikas Saeima. https://www.saeima.lv/petijumi/leklauijosa_izglitiba_berniem_spec_vajadzibam_Latvija.pdf

for children, through appropriate training and education in the process, above all for the benefit of the child, his / her needs, individuality, of its specifics, which we all will not only comply with, but also work to be at the centre of a developing and sustainable trend.

The efforts of teachers, principals, educational planners and experts as well as the policy makers and government should be in the sense of working to support the inclusion of every child in quality education and ensuring that:

- Every child is enrolled on time;
- Every child is learning and acquiring learning outcomes;
- Every child is supported by effective and efficient governance.

The major challenges are related to the transformation of the physical environment, skills development in teachers and educators and provision of specialized support by psychologists, speech therapists and special teachers. Development and implementation of violence prevention school protocols that help schools to build an inclusive and safe environment are also very welcomed. The development and implementation should comply with the individual needs of particular pupils and the opportunity to study in forms of education different from daily/individual, combined, independent. The topic of specialists and teachers working in the education system in Bulgaria, the need to acquire new necessary competences, which would increase their sensitivity to differences, is still very little affected.

Belgium - Flanders (see M-Decree section for extensive reporting)

Contributor: Karel Van Isacker (PhoenixKM, Belgium)

The M-decree^{264,265,266} has ensured that the right to inclusion and reasonable accommodation has been strengthened and discussed in the educational world. After years of debate on inclusion, the M-decree is a first step in the implementation of the International Convention on the Rights of Persons with Disabilities (IVRPH). The dynamics that have been stimulated by this are valuable.

Even though not everything is running smoothly, Flanders has left the standstill mode with the M-decree. The M-decree contains many impulses that promote inclusion: it strengthens the enrolment right and anchors the right to reasonable adjustments in education legislation; it promotes a social view of disability thanks to the introduction of action-oriented working, acting within a care continuum and action-oriented diagnostics; and it tightens supervision of the reference to special education. It becomes important to maintain and strengthen those positive elements.

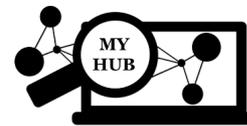
However, the implementation of the M-decree happens with very variable success in schools and centres for learner guidance (CLBs). The professionalism and willingness to realize inclusion are not equal in size everywhere. Much depends on the extent to which schools invested in basic care and increased care before the M-decree. The minimum quality of care that is the foundation for inclusive education has not been developed in every school as may be expected. This makes it a common practice to choose special education as a solution “in the interest of the child”. Parents' testimonials indicate that this often happens before inclusion had a real chance.

CLBs are in a difficult position if there is no willingness to achieve inclusion and if the quality of inclusive education is not sufficient. However, they were given a crucial role to ensure that

²⁶⁴ Inclusief onderwijs in vlaanderen een tussentijdse analyse. https://www.unia.be/files/Documenten/Tussentijdse_analyse_inclusief_onderwijs-CRPD.pdf

²⁶⁵ Naar een Inclusief Onderwijssysteem in België: Inspiratie ne Voorbeelden. (2019). https://www.unia.be/files/Documenten/Publicaties_docs/Naar_een_inclusief_onderwijssysteem_in_Belgi%C3%AB_2019.pdf

²⁶⁶ Departement Onderwijs en Vorming. (2017). *Meta-evaluatie M-decreet: Synthese van evaluatieve publicaties verschenen sinds de inwerkingtreding van het M-decreet in 2015.* <https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/Synthese%20tussentijdse%20evaluatie%20M-decreet.pdf>

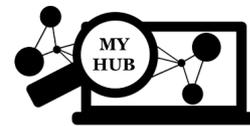
the referral to special education runs correctly. It is not easy for CLB employees to deal with that pressure. Sometimes they are asked to issue certificates for a specific type, although this is not possible according to the criteria. Other signals point to the pressure to explain that the care continuum and action-oriented work and action-oriented diagnostics have been followed, while this is not entirely the case. This is followed by pressure to agree to an individually adapted curriculum, which means making a report giving access to special education. Parents often do not experience the CLB as the independent and objective contact point that it should be.

Fortunately, there are also examples of teachers and CLB employees who work together to achieve inclusion and differentiation. Those exceptions should be the rule to achieve the goal of more inclusion and less segregation. The starting point should be that the child has the right to quality inclusive education that meets his needs.

Cross-network cooperation opened up opportunities to build and share expertise on inclusive education. By ending this collaboration in the past years, expertise in inclusive education has been lost. However, schools and CLBs are still struggling with many questions and need expert support. Children and parents must be able to count on the same interpretation of the legislation and the implementation of the legislation must be consistent with this. While parents and children used to be able to use the second-line inclusion network, they now no longer find a point of contact here.

It is not clear at this time what the future support model will look like and whether it will lead to more expertise on inclusion at the guidance level. The task of informing and supporting schools in the implementation of the M-decree currently lies mainly with about 70 competence counsellors. However, there is uncertainty about their further integration within the guidance services and their concrete range of tasks. Will they form a complementary duo with system and subject counsellors within the pedagogical counselling services in the future? Will they merge into the whole and will this only happen after sufficient expertise has been built with inclusion among all pedagogical counsellors?

Practical example: At the end of the school year, the teacher achieves different final objectives. Teachers must raise the bar for each child to a different level so that each child is challenged at his level. However, teachers are not trained well enough to manage this progress smoothly. Measurement is not efficient to reflect the advantages and disadvantages

of the process. According to the teachers, the support network is not yet ready. "I lack confidence in the CLB," Verwaest says. "When I report a problem, someone first comes to observe in the class to see whether there is, indeed, a problem or not. Moreover, the requested help often comes too late. Since this year I have a deaf student in the classroom, who can only hear a computer voice through a cochlear implant. Since September I have been waiting for someone from the support network who will explain to me how the implants work.

²⁶⁷

In addition to that the M-Decree increased the question about the salary of the teachers. They argue that their job responsibilities increased but they are being paid the same as before.

Because of the lack of experience, some special needs children face problematic issues in the normal classes. Some of them become excluded in the classroom.

As a result, although, since the M-Decree has taken the effect, the number of pupils in special education has fallen sharply in the first instance (especially concerning special primary education), this trend was not continued for the academic year 2018-2019 and there was even an increase of 375 pupils in special primary education. This increase is especially visible for pupils with autism in type 9.

Κύπρος

Contributors: Μαριάννα Γρηγορίου, Άγγελος Νικολάου και Γιώργος Μιλής (EUROCY Innovations Ltd, Κύπρος)

Προκλήσεις σε όλη τη χώρα στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Το κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα βρίσκεται υπό μεταρρύθμιση. Παρά το γεγονός ότι τα περισσότερα παιδιά με ειδικές ανάγκες εκπαιδεύονται στη γενική εκπαίδευση, στην έκθεσή

²⁶⁷ Knack Four years of the M-decree: has inclusive education passed or been abandoned?

<https://www.knack.be/nieuws/belgie/vier-jaar-m-decreet-is-het-inclusief-onderwijs-geslaagd-of-gebuisd/article-longread-1446217.html>

της για το 2017, η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες επέκρινε την «απουσία μιας σαφούς και εφαρμοσμένης έννοιας της συνεκπαίδευσης στα γενικά σχολεία της εθνικής νομοθεσίας». Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, οι διαχωρισμένες προσεγγίσεις παραμένουν κοινές στις στάσεις των εκπαιδευτικών και άλλων επαγγελματιών. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος, η Κύπρος εξετάζει επί του παρόντος την πολιτική της (έκθεση της ΕΕ για την παρακολούθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην Κύπρο για το 2018).²⁶⁸

Το εκπαιδευτικό σύστημα βρίσκεται υπό διαδικασία μεταρρύθμισης για να επιτύχει καλύτερα αποτελέσματα στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς. Στις επόμενες παραγράφους, συζητάμε μερικές από τις βασικές αλλαγές που διέρχεται το εκπαιδευτικό σύστημα για την καλύτερη μέτρηση και επίτευξη ποιότητας στην εκπαίδευση.²⁶⁹

- Το νέο Σύστημα Διορισμένων: Από το 2017, όλοι οι εκπαιδευτικοί που θέλουν να διοριστούν σε δημόσια σχολεία πρέπει να πετύχουν στις γραπτές εξετάσεις (Νόμος 127 (I) / 2015, Το νέο σύστημα Διορισμένων).
- Σχέδιο βελτίωσης της Σχολικής Μονάδας: Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2017-2018, ένα σχέδιο που επιτρέπει στις σχολικές μονάδες να λειτουργούν με περισσότερη αυτονομία και να θέτουν τους δικούς τους στόχους, οι οποίοι θα προσαρμοστούν στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των μαθητών, των εκπαιδευτικών και της σχολικής μονάδας αναπτύχθηκε (σε πιλοτική φάση).
- Η Μεταρρύθμιση της Ειδικής Αγωγής: Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2019-2020, ξεκίνησε ένα πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της ειδικής, χωρίς αποκλεισμούς και ενοποιημένης εκπαίδευσης. Το σχέδιο περιλαμβάνει ανάλυση πόρων, επίσκεψη μελέτης και ομάδες εργασίας. Ένα σχέδιο κανονισμού διαβιβάστηκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ψήφιση.

²⁶⁸ Education and Training Monitor 2018 Cyprus Country reports. https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/education-and-training-monitor-2018-cyprus-report_en

²⁶⁹ Cyprus. National Reforms in School Education. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/cyprus/national-reforms-school-education_en.

- ο Το νέο Σύστημα Αξιολόγησης για Εκπαιδευτικούς. Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2020-2021, προβλέπεται να εφαρμοστεί το νέο σύστημα αξιολόγησης για τους εκπαιδευτικούς που στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος. Μερικές από τις βασικές καινοτομίες του προτεινόμενου συστήματος αξιολόγησης περιλαμβάνουν: Ένα μηχανισμό για την επιλογή των καταλληλότερων εκπαιδευτικών· Προβλέψεις για συνεχή υποστήριξη των εκπαιδευτικών σε όλα τα στάδια της καριέρας τους· Μια νέα θέση εργασίας για αξιολογητές· Κριτήρια για την αριθμητική βαθμολογία που αναφέρονται στην αξία του δασκάλου όσον αφορά τη διδακτική του εργασία· Ο Διευθυντής της Σχολικής Μονάδας συμμετέχει ουσιαστικά στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών· Συνεχή βελτίωση των κριτηρίων αξιολόγησης, των εντύπων και των διαδικασιών που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση και την αξιολόγηση των Αξιολογητών.
- ο Ο νέος κανονισμός για τη λειτουργία των δημόσιων σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης [Κ.Δ.Π. 60/2017]. Η Βουλή των Αντιπροσώπων ψήφισε την έγκριση των τροποποιητικών κανονισμών σχετικά με την αξιολόγηση των μαθητών κατά την τετράμηνη περίοδο στα δημόσια σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις 27 Ιουλίου 2019. Η νέα νομοθεσία εισάγει την αντικατάσταση του υπάρχοντος συστήματος των τελικών (τέλος του σχολικού έτους) εξετάσεων από ένα σύστημα εξετάσεων εξαμήνου· Εισαγωγή ενός συστήματος διορθωτικής διδασκαλίας, που θα πραγματοποιείται μετά από κάθε γραπτή εξέταση εξαμήνου βάσει των αποτελεσμάτων των εξετάσεων κ.λπ.

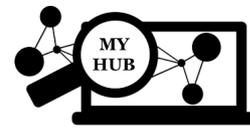
Συγκεκριμένες προκλήσεις για μαθητές που χρειάζονται υποστήριξη

Στην Κύπρο, οι κύριοι εκπαιδευτικοί εμπίπτουν σε δύο ευρείες κατηγορίες, τους δασκάλους του δημοτικού και τους δασκάλους ειδικής εκπαίδευσης (SNT). Οι SNT χρησιμοποιούνται κυρίως για την παροχή υπηρεσιών στην ειδική μονάδα που συνδέεται με το γενικό σχολείο ή σε ειδικά σχολεία. Αν και η εκπαίδευση έχει κάνει βήματα προς την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις. Μερικές από τις πιο σημαντικές προκλήσεις αφορούν την ένταξη των παιδιών στην τάξη, τη συνεργασία γονέων και εκπαιδευτικών και την προσδοκία σχετικά με την πρόοδο του μαθητή, την ανάγκη για περαιτέρω επαγγελματική ανάπτυξη για το προσωπικό του σχολείου σχετικά με τη χρήση μεθοδολογιών χωρίς αποκλεισμούς και τον τρόπο εφαρμογής της βοηθητικής τεχνολογίας σε υποστήριξη συγκεκριμένων μαθητών.

Όταν ένας μαθητής εντάσσεται σε μια γενική τάξη για μερικές φορές την εβδομάδα, ο μαθητής συνοδεύεται από έναν σχολικό βοηθό (χωρίς εκπαιδευτικό υπόβαθρο). Αυτό έχει δημιουργήσει πολλές ανησυχίες στους γονείς σχετικά με την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας ένταξης. Καθώς προτείνουν ότι τα παιδιά τους έχουν περιορισμένες ευκαιρίες συμμετοχής, καθώς ο σχολικός βοηθός συνήθως δεν έχει τη γνώση να αντιμετωπίσει τους αγώνες που πρέπει να αντιμετωπίσει ο μαθητής ή τη γνώση για το πώς να υποστηρίξει τον μαθητή όταν χρειάζεται βοήθεια για να χρησιμοποιήσει την επικοινωνία του ή άλλες βοηθητικές συσκευές, για να συμμετέχει και να αλληλοεπιδρά με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές του στην τάξη ενσωμάτωσης.

Συνήθως, οι σχολικοί βοηθοί έχουν προσόντα χαμηλού επιπέδου και είναι χαμηλόμισθο προσωπικό, που απασχολούνται για να παρέχουν υποστήριξη στους μαθητές κατά τη διάρκεια της ημέρας με πολλούς τρόπους, όπως η μεταφορά τους από τη μονάδα στην τάξη ένταξης, βοηθώντας τους σε περίπτωση που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, δεν μπορούν να αυτο-εξυπηρετηθούν ή να χρησιμοποιήσουν την τουαλέτα ανεξάρτητα, υποστηρίζοντας τον ειδικό δάσκαλο της μονάδας, να είναι μαζί με τον μαθητή στην τάξη. Ωστόσο, δεν είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τον βοηθό να έχει βασικές γνώσεις σχετικά με ειδικές ανάγκες και υποστηρικτική τεχνολογία, αν και αναφέρεται στις απαιτήσεις ότι θα ήταν θετικό εάν ο υποψήφιος είχε εμπειρία ή γνώση σχετικά με ειδικές ανάγκες. Αυτό δημιουργεί ένταση μεταξύ των γονέων και του σχολείου και οδηγεί σε αναποτελεσματική ένταξη αυτών των παιδιών. Μερικές φορές το Υπουργείο Παιδείας ενθαρρύνει τους γονείς να βρουν μόνοι τους ένα πιο κατάλληλο άτομο για το παιδί τους. Για να αποκτήσουν τα παιδιά τα οφέλη της ένταξης, πρέπει να συνοδεύονται από το σωστό προσωπικό που θα κατανοεί τις συνθήκες τους και θα έχει τη γνώση να τα υποστηρίζει βάσει των αναγκών τους.

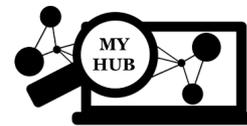
Επίλογος

Αυτό το εγχειρίδιο παρέχει μια εις βάθος ανάλυση για το πώς ένας επιλεγμένος αριθμός χωρών έχει αναπτύξει εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, ποιες καλές πρακτικές έχουν εντοπιστεί καθώς και κενά. Συνολικά, οι πολλαπλές πρωτοβουλίες, πόροι και στρατηγικές που παρουσιάζονται στοχεύουν στη στήριξη και ενίσχυση της εφαρμογής πρακτικών εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς στα γενικά σχολεία. Η συγκέντρωση τέτοιων καλών πρακτικών είναι σημαντική προκειμένου να τις μοιραστούν με άλλες χώρες. Για το λόγο αυτό, αναπτύχθηκε ένα νέο αποθετήριο πλατφόρμας ΤΠΕ (που ονομάζεται HUB) ειδικά για το έργο "MyHUB - ένα ενιαίο κατάστημα για πρακτικές ένταξης, εργαλεία, πόρους και μεθόδους για το παιδαγωγικό προσωπικό σε επίσημα και μη τυπικά εκπαιδευτικά ιδρύματα ". Αυτή η βάση δεδομένων ταξινομεί τους πόρους μέσω ενός λογικού πλαισίου που οδηγείται από σιλι οδηγού και υποστηρίζεται σημασιολογικά. Το HUB παρέχει τη λειτουργικότητα για αναζήτηση περιεκτικών μαθησιακών πόρων βάσει κριτηρίων όπως: αναπηρία, εκπαιδευτικός τομέας, τύπος θέματος, τύπος πόρου (μέθοδος, εργαλείο, εκπαιδευτικό υλικό, μελέτη περίπτωσης, σοβαρά εκπαιδευτικά παιχνίδια, εκμάθηση με ρομποτική διαμεσολάβηση, παιχνίδια ρόλων κ.λπ.). Μπορεί να χρησιμεύσει ως ο κύριος ανοιχτός εκπαιδευτικός πόρος που θα διευκολύνει τη δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής κοινότητας μάθησης (εκπροσωπούμενη από τους εταίρους του έργου) μεταξύ διαφόρων παραγόντων - εκπαιδευτικά ιδρύματα, τυπικούς και μη τυπικούς παρόχους μάθησης, δημόσιες αρχές, ΜΚΟ. Το HUB είναι προσβάσιμο από το στοιχείο Μαθησιακοί πόροι του επάνω δεξιού μενού στη διεύθυνση www.inclusion-hub.eu ή απευθείας στη διεύθυνση: elearning.inclusion-hub.eu. Το σύστημα περιλαμβάνει μια πλούσια βάση δεδομένων μαθησιακών πόρων, που αναπτύχθηκε πάνω από το ευρέως υιοθετημένο Σύστημα Διαχείρισης Μάθησης Moodle Open Source Software (OSS) (www.moodle.org). Ανάλογα με τη γλώσσα που επιλέγεται μέσω του ιστότοπου του έργου, παρουσιάζεται στον επισκέπτη η κατάλληλη γλωσσική έκδοση του Κέντρου συμπερίληψης. Δεν υπάρχει περιορισμένη πρόσβαση στους πόρους, δεδομένου ότι το έργο MyHUB στοχεύει στην παροχή όλων αυτών των πόρων δωρεάν στην κοινότητα των ενδιαφερομένων, η οποία, με τη σειρά της, μπορεί να χρησιμοποιήσει τους μηχανισμούς ανατροφοδότησης και αναβάθμισης για να συμμετάσχει στη βελτίωση, την επέκταση και τη βιωσιμότητα της πύλης. Σε αυτήν την περίπτωση, το MyHUB θα επιτύχει κλιμάκωση καλών πρακτικών σχετικά με τη συνεκπαίδευση και τη δια-εκπαιδευτική μεταφορά και εκμετάλλευσή τους. Η πύλη Inclusion HUB είναι διαθέσιμη στη γλώσσα εργασίας του έργου, στα Αγγλικά, καθώς και σε γλώσσες

όπως Λετονικά, Γερμανικά, Ολλανδικά, Ελληνικά και Βουλγάρικα. Το εργαλείο προσφέρει τη δυνατότητα μετάφρασης και σε άλλες γλώσσες, ως μέρος της βιωσιμότητας πέρα από τη διάρκεια του έργου MyHUB. Χρησιμοποιώντας τον μηχανισμό ανατροφοδότησης, οι χρήστες του θα μπορούν: 1) να υποβάλλουν σχόλια και προτάσεις σχετικά με τους ήδη καταχωρισμένους πόρους· 2) να υποβάλλουν τους δικούς τους πόρους για έλεγχο και δημοσίευση από τους συντηρητές του εργαλείου· 3) να περιγράφουν περιπτώσεις όπου χρησιμοποίησαν τους πόρους, δίνοντας λεπτομέρειες σχετικά με τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν, τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν, την αποτελεσματικότητα του εργαλείου κ.λπ.

Το εργαλείο MyHUB μπορεί να είναι επωφελές όχι μόνο για τους εκπαιδευτικούς που θα έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν πολλές γνώσεις βλέποντας τους πόρους, αλλά και για τους γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες να είναι πιο ενημερωμένοι σχετικά με τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται σχετικά με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς στη χώρα τους. Επίσης, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα έχουν ταχύτερη πρόσβαση σε πρακτικές που γίνονται στις χώρες της κοινοπραξίας όσον αφορά την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και θα ελέγχουν τα αποτελέσματα, κάτι που θα τους βοηθήσει να δημιουργήσουν συνεργασία με μια χώρα που έχει πολύ καλύτερο αποτέλεσμα στις πρακτικές ένταξης και να μεταφέρουν αυτές τις γνώσεις για να βοηθήσει τη δική τους χώρα. Επιπλέον, οι ερευνητές που χρησιμοποιούν αυτήν την πλατφόρμα θα έχουν την ευκαιρία να ελέγξουν μια ομάδα πρόσφατων πρακτικών που πραγματοποιήθηκαν στις χώρες της κοινοπραξίας. Αυτό θα τους δώσει έμπνευση να ξεκινήσουν περισσότερες ιδέες και να χρησιμοποιήσουν αυτήν την πλατφόρμα για να διερευνήσουν τις πιθανές συνεργασίες. Αυτή η πλατφόρμα είναι μόνο η αρχή της ανταλλαγής καλών πρακτικών μεταξύ χωρών. Συνεχίζοντας την προσθήκη πόρων και εργαλείων και ενθαρρύνοντας και άλλες χώρες να συνεισφέρουν στη δεξαμενή γνώσεων, θα γίνεται όλο και μεγαλύτερη. Αυτό θα μπορούσε να είναι επωφελές για την πρόοδο της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς όχι μόνο σε εθνικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο ΕΕ.

About contributors

Latvia

Linda Daniela is a professor and senior researcher, Dean of Faculty of Education, Psychology and Art, Chair of the Council for PhD Defence in Education in University of Latvia. She also serves as an expert in Education at the Council of Sciences of the Republic of Latvia. Her expertise spans Technology enhanced learning, Smart Pedagogy, Virtual Education, Smart Education, Digital Learning Materials, Educational technologies for learning, Educational robotics, Educational processes and solutions for reducing social exclusion from the educational processes, and Behavioural problems. Professor Daniela is the author and co-author of more than 80 publications about processes in all dimensions of education. She has been involved in more than 30 research projects. At the moment she is leading the research projects: “Human, Technologies and Educational Quality”; “MyHUB – a one-stop-shop on inclusion practices, tools, resources and methods for the pedagogical staff at formal and non-formal educational institutions”; “Digital Adult Educators: Preparing Adult Educators for a Digital World” and other projects on educational technologies.

Dita Nimante is a doctor of pedagogy, an associate professor and leading researcher at the Faculty of Education, Psychology and Art of the University of Latvia. She is a member of the Promotion Board of the University of Latvia in educational sciences, a member of the Study Programme Council of Educational Sciences, a scientific board member of the Scientific Institute of Pedagogy and an expert of the Latvian Council of Sciences. She is a director of the Master’s study programme ‘Pedagogy’ and the newly developed Master’s study programme ‘Educational Sciences’. During last three years she has contributed to 8 scientific projects as a leading researcher and expert, 2 projects as a project leader. She has a reviewer’s experience in several Latvian and international proceedings. Her main research interests are related to inclusive education, aspects of classroom management, reduction of violence at school, teacher education for inclusive education.

Katrina Elizabete Purina-Bieza has a master's degree in pedagogy and is working as a scientific assistant at the University of Latvia. She is researching teachers’ digital and pedagogical competence and its historical development in the context of Latvia. She has 3-

year working experience as a teacher. Her experience involves working in a special education preschool as well as working with 5-6 years old kids as a visual art teacher.

Zanda Rubene, Dr. paed., is a professor of University of Latvia in philosophy of education, vice dean of the Faculty of Pedagogy, Psychology and Art, expert in education at the Council of Sciences of the Republic of Latvia. Her main research interests are philosophy of education, transversal competences, inclusive education and critical thinking, she has projects and publications on this topic, participates in international scientific conferences.

Arta Rudolfa is currently a PhD student at the University of Latvia in the Educational Science study programme. She is a scientific assistant at the Scientific Institute of Pedagogy of the Faculty of Education, Psychology and Art of the University of Latvia. Her work focuses specifically on the digital learning materials, robotics, digitalization of education (especially on the issues of learning platform efficiency and the impact of robotics on education). Recently, she has completed work on research about the assessment tool of the learning platform. Currently she is working on a new study programme developed at the University of Latvia, where Arta creates the content for the course 'Robotics in Education'. She has been involved in different projects funded by the European Union, which are mostly related to the development of different curricula and the evaluation of the benefits of teaching educational robotics. She also works for a private company, one of the largest and most successful Lego robotics schools in Latvia - ROBO HUB - and is involved in a project that will develop a digital teaching and methodological tool for Lego Educational robotics, including the area of special needs, digital learning materials are adapted to work with children with hearing impairments.

Gunta Silina-Jasjukevica is an assistant professor at the University of Latvia; member and scientific secretary of the PhD Defence board in Educational Science, University of Latvia; researcher of the Scientific Institute of Pedagogy, University of Latvia; an expert in education at the Council of Sciences of the Republic of Latvia. Research interests include trans-disciplinary teaching and learning, cultural understanding, pedagogical aspects of cultural identity, language didactic and traditional culture teaching and learning. Member of scientific and organizational board of scientific conferences, article reviewer. Member and coordinator of international, national educational and research projects for inclusive education, competence-based curriculum, creative school culture.

Svetlana Surikova is a doctor of pedagogy, leading researcher at the Scientific Institute of Pedagogy of the Faculty of Education, Psychology and Art of the University of Latvia. Currently her scientific interests are related to the research of professionalization of adult educators, teacher professional development, character (virtue) education, etc. She is an expert in social sciences (educational sciences) of the Latvian Council of Sciences as well as a member of the ASEM Education and Research Hub for LLL Network 3 'Professionalization of Adult Teachers and Educators in ASEM countries'.

Cyprus

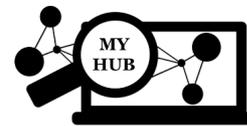
Marianna Gregoriou, MA, G.M. EUROCY Innovations Ltd. Inclusive Education and Assistive Technology Consultant. Qualified Screener for Irlen Syndrome and Certified Trainer for Adults. (Vocational Training Instructor level SEP / CyQF / EQF 5). Over 15 years of experience in assistive technology and training of people with disabilities, their families, educators, speech, occupational and other therapists. Expert in inclusive education, assistive technologies to support people in accessing education, communication, work placement and inclusion. Worked with children in the autism spectrum as well as individuals with Down syndrome, cerebral palsy, aphasia, ALS, dyslexia and other educational difficulties.

George M. Milis, PhD, G.M. EUROCY Innovations Ltd. Director, Chief Executive Officer. Over 15 years of experience in research and innovation project management, and ICT development and consulting. Expert in systems theory, artificial intelligence, intelligent control systems, IoT, semantic interoperability and reasoning, educational games, cooperative game design, vocational training curricula, e-government and e-collaboration, social government, etc. Co-author of many successful competitive proposals at national and European context.

Angelos Nicolaou, G.M. EUROCY Innovations Ltd. Project Consultant. Three years of experience as a project consultant and business plan designer for innovative research-based products. Supports the administration of the company.

Bulgaria

Snezhana Ilieva is a professor and Vice Dean of the master degree, doctoral degree and accreditation at the Faculty of Philosophy of Sofia University "St. Kliment Ohridski". She has

teaching and research experience in the area of organizational psychology, organization development, conflict management and stress prevention and interventions. She also has practical experience in consultancy and training in educational settings and has participated as a trainer on issues of educational leadership, conflict resolution and stress coping. She has implemented various researches in the fields of stress, emotional intelligence and motivation of teachers working in multicultural settings as well as conflict management strategies. She has taken part as an expert in international projects, related to the issues of migration, conflict resolution and intercultural communication.

Andrean Lazarov, master degree in pedagogy, methodology of teaching from NAMDA, Plovdiv, Bulgaria and master degree in educational sciences from NAMDA, Plovdiv, Bulgaria with specialisation at ENDM «Alfred Cortot» Paris, France. In the past 18 years he has focused his research and development activities onto inclusive education and training of teachers as inclusive education ambassadors. His main activities are in the field of research, user requirements analysis, and pilot implementations of EU projects, development of e-learning materials including serious e-games, preparation of evaluation procedures, and the organisation of dissemination events. He is regularly organising sessions for teachers as a teaching methodologist.

Valeria Vitanova, PhD, is a graduated psychologist and has obtained a doctoral degree in Organizational psychology. She has practical experience as a psychologist and trainer in multicultural organizations. She has been working with young people on issues of tolerance and discrimination, and consulted women on inequality issues. Valeria is a member of a project team working in the field of Humanitarian Action. She has expertise in the area of cross-cultural communication and emotional intelligence. Research activities - realization of empirical social-psychological research; primary processing of empirical data; analysis and summary of results from the scientific research; collecting bibliography on scientific issues; translation and review of scientific literature; information work in the Internet; participation in scientific conferences, symposia; writing scientific reports.

Belgium

Karel Van Isacker has a background in economics, developmental economy and international business management. He has been managing projects since 2001 and has been heavily involved in (accessible) e-learning activities. Since 2005, Karel has been acting mainly as project manager for private and public funded projects dealing mostly with people with disabilities. Focus, in many of them, was on ensuring that the end-users' needs are taken on board. He is also providing consultancy and training on disability aspects such as employability, and is an expert in accessibility training (accessible documents production, website accessibility assessment, AT tools, etc.) for public and private organisations. He is an expert in social entrepreneurship and the author of the book "Preparing for a new generation: Transition Management (2016)", targeted at young ("would be") entrepreneurs. He is also summer lecturer at the University of Gordoba in Monteria, Colombia where he teaches best practices on social responsible entrepreneurship and inclusive society, especially with regards to "inclusive higher education for all" concepts.